

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**EĞİTİM YÖNETİCİLERİ VE SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLERİNİN OKUL DIŞI ÖĞRENME HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Mert Kemal ARKAN

**Danışman
Doç. Dr. Ayşe SEYHAN**

**RİZE
2022**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalında, Doç. Dr. Ayşe SEYHAN danışmanlığında, Mert Kemal ARKAN tarafından hazırlanan *Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri* adlı tez çalışması, 30/09/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan :	Prof. Dr. İlhan TURAN	
Üye :	Doç. Dr. Ayşe SEYHAN	
Üye :	Dr. Öğr. Üyesi Gizem Bengiç ÇOLAK	

ETİK BEYAN

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri” adlı tezim, bilimsel ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

30/09/2022

Mert Kemal ARKAN

ÖN SÖZ

Yüksek lisans öğrenim boyunca, özellikle tez yazım sürecimde bana yardımcı olan desteğini hep yanımda hissettiren danışmanım Sayın Doç. Dr. Ayşe SEYHAN'a;

Tez yazım sürecimde desteğini ve çalışmama katkılarını sunan Doç. Dr. Burak AYDIN ve Doç. Dr. Adem BELDAĞ'a;

Tüm desteği ile bir an olsun benden umutsuz olmayan, benimle birlikte emek sarf eden değerli aileme, rahmetli babaanneme teşekkürlerimle...

Mert Kemal ARKAN
2022 / RİZE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
1.1. Öğrenme.....	8
1.1.1. Formal Öğrenme.....	8
1.1.2. İnfomal Öğrenme	8
1.1.3. Non-Formal Öğrenme	9
1.3. Yapılandırmacılık Kuramı.....	9
1.4. Okul Dışı Öğrenme.....	10
1.4.1. Okul Dışı Öğrenmenin Önemi.....	12
1.4.2. Okul dışı Öğrenmenin Özellikleri	13
1.4.3. Okul Dışı Öğrenme Ortamları	14
1.4.4. Okul Dışı Öğrenmeye İle İlişkili Yaklaşımlar.....	15
1.4.5. Sosyal Bilgiler Dersinin Tanımı, Kapsamı ve Tarihi Gelişimi	19
1.4.6. Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Yeri	20
1.6. Eğitimde Öğretmenlerin ve Eğitim Yöneticilerinin Rolü.....	23
1.7. İlgili Araştırmalar.....	26
2. YÖNTEM	35
2.1. Araştırmanın Modeli.....	35
2.2. Çalışma Grubu.....	35
2.2.1. Nicel Verilere İlişkin Demografik Bilgiler.....	36
2.2.2. Nitel Verilere İlişkin Demografik Bilgiler	38

2.3. Veri Toplama Araçları.....	40
2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği.....	40
2.3.2. Eğitim yöneticilerinin ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deneyim ve Görüş Anketi	41
2.3.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	41
2.4. Verilerin Toplanması.....	42
2.5. Verilerin Analizi.....	43
2.5.1. Nicel Verilerin Analizi	43
2.5.2. Nitel Verilerin Analizi	44
3. BULGULAR.....	47
3.1. Araştırma Problemlerine İlişkin Nicel Bulgular.....	47
3.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	50
3.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular	63
3.1.3. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	76
3.2. Araştırma Problemlerine İlişkin Nitel Bulgular.....	89
3.2.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular	89
3.2.2. Beşinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular.....	121
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	139
4.1. Nicel Verilere İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	139
4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Tartışma ve Sonuç	139
4.1.2. Eğitim Yöneticilerine Yönelik Tartışma ve Sonuç	144
4.2. Nitel Verilere İlişkin Tartışma ve Sonuç.....	148
4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Tartışma ve Sonuç	148
4.2.2. Eğitim Yöneticilerine Yönelik Tartışma ve Sonuç	154
4.3. Öneriler.....	159
KAYNAKÇA.....	161
EKLER.....	171
ETİK KURUL KARARI	185

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Doç. Dr. Ayşe SEYHAN

Hazırlayan : Mert Kemal ARKAN

Yıl : 2022

Sayfa Sayısı : 185

ÖZET

**EĞİTİM YÖNETİCİLERİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
OKUL DIŞI ÖĞRENME HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ**

Çalışmanın temel amacı eğitim yöneticileri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ile ilgili görüşlerini, sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutum, deneyimlerini ve eğitim yöneticilerinin deneyim durumlarını farklı değişkenler açısından incelemektedir. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunu Erzurum ili ve ilçelerinde görev yapan eğitim yöneticileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Karma desen yaklaşımına göre tasarlanan çalışmada hem nitel hem nicel yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik nicel verileri “Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği” ve “Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Okul Dışı Öğrenmeye Yönelik Görüş ve Deneyim Anketi” ile toplanmıştır. Eğitim yöneticilerine yönelik nicel verileri ise “Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye Yönelik Görüş ve Deneyim Anketi” ile nitel veriler ise “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları” ile elde edilmiştir. Çalışmanın nicel kısmına 120 eğitim yöneticisi ve 95 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Nitel kısmında ise 16 eğitim yöneticisi ve 23 sosyal bilgiler öğretmeni yer almıştır. Nicel verilerin analizleri SPSS ve JAMOVİ istatistiksel programları ile yapılmıştır. Nitel veriler ise içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma bulgularına göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye olumlu baktıkları ve yöntemi kullandıkları belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik tutumlarına göre kadın ve erkek öğretmenlerin aralarında çeşitli değişkenlere göre farklılık olmadığı sadece yaş değişkenine göre bazı anlamlı farklılıklarının olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel kısmında sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenme konusunda bilgi sahibi olduklarını ancak uygulanmasında sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim yöneticisi, sosyal bilgiler öğretmeni, okul dışı öğrenme, tutum, deneyim.

Recep Tayyip Erdogan University Graduate Education Faculty
Department : Turkish and Social Sciences Education
Type : Master's Thesis
Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Ayşe SEYHAN
Author : Mert Kemal ARKAN
Year : 2022
Number of pages : 185

ABSTRACT

EDUCATION MANAGERS AND SOCIAL INFORMATION TEACHERS' VIEWS ON OUT-OF-SCHOOL LEARNING

The main purpose of the study is to review the views of education managers and social information teachers on out-of-school learning, the attitude, experiences of social information teachers and the experience of education managers in different variables. The research was conducted in 2021-2022 academic year. The study group is composed of education managers and social information teachers who work in the provinces and in Erzurum. Designed for the hybrid pattern approach, both qualitative and quantitative methods are used. The quantitative data for the social information teachers of the study is collected with the “Regulation Scale of Non-School Learning” and “opinion and experience Survey for Non-School Learning Teachers”. Quantitative data for education managers was obtained with the “opinion and experience Survey of Education Managers for out-of-School Learning” and qualitative data with “Semi-structured conversation Forms”. 120 education managers and 95 social information teachers attended the quantitative part of the study. The qualitative section includes 16 education managers and 23 social information teachers. The analysis of quantitative data is done with SPSS and JAMOVİ statistical programs. Qualitative data is subject to content analysis. Research findings show that education managers have a positive view of out-of-school learning and use the method. According to the attitude of social information teachers toward out-of-school learning, it has been determined that there are no differences between male and female teachers, but only significant differences in age variation. The qualitative part of the study found that social information teachers and education managers have knowledge of out-of-school learning, but have problems in implementing it.

Keywords: Educational administrator, social studies teacher, out-of-school learning, attitude, experience.

KISALTMALAR

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Akt : Aktaran

Ö. : Öğretmen

Y. : Yönetici

vb. : ve benzeri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğrenme ortamlarının sınıflandırılması.....	9
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılımı ...	36
Tablo 3. Eğitim Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılımı.....	37
Tablo 4. Nitel Veriler İçin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	38
Tablo 5. Nitel Veriler İçin Eğitim Yöneticilerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı	39
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği'ne Yönelik Olarak Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri	48
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Normal Dağılımı Sağlamak Amacıyla Elde edilen Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	51
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi.....	52
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Normal Dağılım ve Homojenlik Varsayımı Testi.....	52
Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Betimsel İstatistikler	54
Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren t-Testi.....	54
Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Normallik Testi.....	55
Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Görev Yeri Değişkenine İle İlgili Betimsel İstatistikler	56
Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Görev Yerine Göre Değişkenliği ile ilgili Tek Yönlü Varyans Analizi	57

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Görev Yeri Değişkeni İle İlgili Homojenlik ve Normallik Dağılım Testi	57
Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Yaş Aralığı Değişkeni İle İlgili Betimsel İstatistikler	59
Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Aralıklarına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Olarak Tutumlarını Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Testi.....	60
Tablo 18. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Aralıklarına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Olarak Tutumlarındaki Değerlendirme Toplam Puanlarında Farklılıkların Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Gösteren Tukey Testi	61
Tablo 19. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Aralıklarına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Olarak Tutumlarındaki Genel Toplam Puanlarında Farklılıkların Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Gösteren Tukey Testi	62
Tablo 20. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Göre Yaş Değişkeni İle İlgili Homojenlik ve Normallik Dağılım Testi	62
Tablo 21. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Sürelerindeki Okul Dışı Öğrenme İle Ders İşleme Durumları	64
Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yapmış Oldukları Süreçte Okul Dışı Öğrenme İle Ders İşleme Durumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı ...	64
Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Kullanma Durumlarının Dağılımı	65
Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Kullanma Durumlarının Değişkenlere İlişkin Dağılımı.....	66
Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendilerini Okul Dışı Öğrenme Hakkında Yeterli Bulma Durumları	67
Tablo 26. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendilerini Okul Dışı Öğrenme Hakkında Yeterli Bulma Durumlarının Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımları.....	68
Tablo 27. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğrenmelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı	70

Tablo 28. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğrenmelere Yönelik Görüşlerinin Değişkenlere İlişkin Dağılımı.....	70
Tablo 29. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarının Derse Uygunluğuna İlişkin Görüş Durumları.....	72
Tablo 30. Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarının Derse Uygun Olduğunu Düşünen Öğretmenlerin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Dağılımları	72
Tablo 31. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarında İdarecilerin Destekleme Durumlarına İlişkin Dağılımı	74
Tablo 32. Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarında İdareciler Tarafından Desteklenen Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımları	75
Tablo 33. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Eğitim Hayatlarında Okul Dışı Öğrenmeyi Kullanma Durumlarına Göre Deneyimlerinin Dağılımı	77
Tablo 34. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Eğitim Hayatlarında Okul Dışı Öğrenmeyi Kullanma Durumlarına Göre Deneyimlerinin Değişkenlere İlişkin Dağılımı.....	78
Tablo 35. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görevleri Sürecinde Okul Dışı Öğrenmeyi Kullanma Durumlarına Göre Deneyimlerinin Dağılımı	79
Tablo 36. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görevleri Sürecinde Okul Dışı Öğrenmeyi Kullananların Değişkenlere İlişkin Deneyimlerinin Dağılımı	80
Tablo 37. Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Okul Dışı Öğrenmenin Kullanılma Sorusuna Yönelik Olarak Deneyim Durumlarının Dağılımı	81
Tablo 38. Okullarda Okul Dışı Öğrenmenin Okullarda Kullanıldığını Düşünen Eğitim Yöneticilerinin Değişkenlere İlişkin Deneyimlerinin Dağılımları	82
Tablo 39. Eğitim Yöneticilerinin Sınıf İçi Öğrenmelerin Tek Başına Yeterli Olma Durumlarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı.....	83
Tablo 40. Eğitim Yöneticilerinin Sınıf İçi Öğrenmelerin Tek Başına Yeterli Olmadığını Düşünmelerine İlişkin Değişkenlere Göre Dağılımı	84
Tablo 41. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Öğrencilere Katkı Sağlaması Durumlarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı	85
Tablo 42. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Öğrencilere Katkı Sağladığı Düşünmelerine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Dağılımları.....	86

Tablo 43. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeleri Destekleme Durumlarının Dağılımları	88
Tablo 44. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeleri Destekleme Durumlarının Değişkenlere İlişkin Dağılımı.....	88
Tablo 45. Sosyal bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Sorulan Soruların Temalara Göre Dağılımları	90
Tablo 46. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Nasıl Tanımladıklarına İlişkin Görüşleri.....	91
Tablo 47. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Okul Dışı Öğrenmenin Öğretim Programındaki Yeri İlişkin Görüşleri	95
Tablo 48. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Okul Dışı Öğrenmenin Sosyal Bilgiler Dersi İçin Gerekliklik Durumlarına İlişkin Görüşleri.....	100
Tablo 49. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sınıf İçi Öğrenmelerin Okul Dışı Öğrenmelerden Farklarına Yönelik Görüşleri	102
Tablo 50. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmeleri Derslerde Kullanırken Dikkat Edilmesi Gerekenler Neler Olmalıdır İle ilişkili Görüşleri	104
Tablo 51. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Derslerde Kullanılabilecek Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Görüşleri.....	107
Tablo 52. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmeler Kullanılabilecek Yöntem/Tekniklere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	110
Tablo 53. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	112
Tablo 54. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmelerde Yaşamış Oldukları Zorluklara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	114
Tablo 55. Uzaktan Eğitim Sürecinde Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Sürdürülme Durumlarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Dağılımı	117
Tablo 56. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin MEB 2023 Vizyonunda Değerlendirilmesine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	119
Tablo 57. Eğitim Yöneticilerine Yönelik Sorulan Soruların Temalara Göre Dağılımları	122
Tablo 58. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Nasıl Tanımladıklarına İlişkin Görüşleri	123

Tablo 59. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Uygulanabilecek Okul Dışı Öğrenme Mekanlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	125
Tablo 60. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Okul Dışı alanlarda Gerçekleşmesinin Faydalarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı.....	127
Tablo 61. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerde İlgili Paydaşların Talep Durumlarına Yönelik Görüşleri Dağılımı.....	129
Tablo 62. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Okul Dışı Öğrenmelerdeki Zorluklara Yönelik Görüşlerin Dağılımı	131
Tablo 63. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Paydaşlardan Beklenti Durumlarının Görüşlerinin Dağılımları	134
Tablo 64. Eğitim Yöneticilerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin MEB 2023 Vizyonunda Değerlendirilmesine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	136

GİRİŞ

Öğrenme ve eğitim süreci yaşamın her aşamasında devam eden kalıcı izler meydana getiren ve daima gelişmeyi ifade eden bir süreçtir. Eğitim süreci içinde öğretilmesi amaçlanan birçok alan, ortak bir noktada buluşmaktadır. Eğitimin içinde çok farklı olguların olması eğitimi sadece okulun içinde olan bir süreçten ziyade, farklı alanlarda gerçekleşmesi gereken bir olgu olduğunu vurgulamaktadır (Altın ve Demirtaş, 2015). Gelişen çağda okulun büyük bir rolü olduğu düşünülmektedir. Okula karşı algı, eskiden sadece kazanımların ya da programlardaki amaçlanan ilkelerin öğretilmesidir. Okul artık bireyi sosyalleştiren, bireyin topluma uymasına katkı sağlayan ve ders kapsamında becerilerin, değerlerin kazandırıldığı bunların da günlük yaşamda kullanılmasına yol gösteren bir kurum haline dönüşmüştür (Ay, 2016). Eğitimi okulun içinde dört duvar arasında gerçekleşen bir süreç olarak değerlendirmek toplumun beklentilerinden uzak düşüncelerdir (Şeyihoğlu ve Uzunöz, 2012). Okul dışı öğrenmelerin gerçekleşmesi için etkinliklerin öğrencinin ilgisine ihtiyacına göre, eğitimin hedeflerine uyarak, eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin rehberliği eşliğinde gerçekleşen çalışmalar olarak tanımlamak mümkündür (Binbaşioğlu, 2000).

Sosyal bilgiler dersinin öğretim programına dikkatlice bakıldığında ülkenin ve dünyanın içinde bulunduğu toplumsal olaylara çözüm getirmek amacıyla etkin olan bireyler olmayı hedefleyen bir programdır (Öztürk, 2012). Sosyal bilgiler dersinin sadece sınıf içinde anlatılan ders ile hedeflenen bireylerin yetiştirilecek olması beklenmemektedir (Selanik Ay, 2016).

Selanik Ay'ın (2016) sosyal bilgilerin laboratuvarının toplum olduğuna vurgu yaparken, okul dışı öğrenmelerin ders için gerekliliğini ortaya koyar. Eğitimde ve öğretim programlarında yaşanan değişimler; eğitimin paydaşlarını okulun dışındaki öğrenmelere başvurmaya zorlamıştır. 2005 ve 2018 yıllarında yenilenen sosyal bilgiler öğretim programları ile birlikte ağırlıklı olarak programlarda, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı esas alınmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenenlere sunulan uyarıcılar ile öğrenenler süreci kendileri yapılandırmaktadır. Eğitimin paydaşlarından olan öğretmenler, öğrenciye daha verimli olabilmek ve onları sürecin içine entegre edebilmek amacıyla farklı öğrenme ortamlarına

başvurma gereğine ihtiyaç duymuştur. Bu gelişmelerin sonucunda öğretim süreci gerçekleşirken, en etkili ortamların ve öğrenmelerin okul dışı öğrenme ortamları olduğu vurgulanmaktadır (Altın ve Demirtaş, 2015). Okul dışı öğrenmenin tarihsel gelişimi ifade edilecek olursa 20. yüzyılın ilk çeyreğine dayanmaktadır. Okul dışı öğrenmenin başlangıcı olarak ise sözlü tarih gösterilmektedir. Sözlü tarihin geçmişi de tarihi çağlara kadar ulaşabildiği için bu kavramla ilişkili olduğu düşünülür. Ülkemizde okul dışı öğrenme, 20. yüzyıl başlarında batı örnek alınarak uygulanmaya başlanmıştır. Uygulanan programlarda gezi gözleme dayalı olarak uygulandığı görülmektedir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Bireylerin eğitim ve öğrenme sırasında karşılaştıkları durumları uygulamaları için onları uyarıcılar ile baş başa bırakmak gerekli olduğu düşünülmektedir (Selanik Ay, 2016). Okullarda verilen eğitim sonucunda öğrenmiş oldukları bilgileri kullanmaları onların yaşantılarında kalıcı izli davranışlar meydana getirecektir. Bu durum öğrenme-öğretme sürecinde bireyi farklı durumlar ve olaylar ile yüz yüze bırakarak öğrenmeyi etkili hale getirilebileceği varsayılmaktadır. Öğrencilerin bu durumlar ile baş başa kalması, etkili bir öğretim süreci için okul dışı öğrenmenin tercih edilebileceği ifade edilmiştir. Öğrenme sürecinde sınırın olmadığı, öğrencinin sürecin içinde aktif rol aldığı öğretimlerin en etkili şekilde okul dışı öğrenme ile sağlanabileceği düşünülmektedir. Öğretmenlere düşen en önemli görev, öğrenmeyi sınıf içi ile sınırlı tutmayıp sınıf dışında da bir eğitimin oluşabileceği anlayışına sahip olmaktır (Tösten, 2020).

Okullarda verilen eğitimler belirli mekan ve belirli zaman dilimi ile sınırlı kalmaktadır (Binbaşlıoğlu, 2000). Okullarda gerçekleştirilen eğitimlerde; öğrenmenin oluşması tek bir çerçevede gerçekleştirilmekte, yaşanan çağda ise bireylerin farklı ihtiyaçlarının olduğu bir gerçektir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Öğrencilerin temel yaşam becerilerinin oluşması için de tek başına kitaplarda yazılanlar ya da öğretim programlarının yeterli görülmesi gerçekçi düşünce olmamaktadır (Şen, 2019). Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında Yenilikçi Uygulamalar ve ilgili başlıklarda; müzeler, bilim merkezleri, sanat merkezleri, üniversiteler, doğal ve kültürel mekanlar gibi alanların kazanımlar doğrultusunda kullanılmasına yer vermektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bu vizyon kapsamında yenilenen

programlar çerçevesinde okul dışı öğrenmenin gerekli olduğuna ve daha fazla uygulanmasına vurgu yapılmıştır.

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına bakıldığında toplumun içindeki sorunlara duyarlı birer etkin vatandaş yetiştirmek, doğaya ve çevreye duyarlı bir vatandaş olmalarını sağlamak şeklinde ifadeler mevcuttur (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Bütün bu ifadelerden yola çıkarak bireyin etkili ve kalıcı öğrenmeler sağlaması için sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmelerin kullanılması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılandırmacı anlayışına göre uygulanan öğretim programları çerçevesinde eğitim, öğretimin sınıf dışında sürdürülmesi anlayışıdır (Ford,1986; Akt. Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Ford'un (1986) okul dışı öğrenme faaliyetleri genellikle informal öğrenmeler ile ciddi bir şekilde karıştırılmaktadır. Okul dışı öğrenme faaliyetleri yapılırken kazanım veya öğretim programlarından bağımsız olarak yapılmamaktadır. Okul dışı öğrenme faaliyetleri programların içinde bizzat yer almamış olsa da kazanımlara örtülü bir şekilde bağımlıdır. Okul dışı öğrenmelerin olmadığı bir ders öğretiminde öğrenciler ders kitaplarına bağlı kısıtlı bir ortamda ders görmüş olacak ve bu yüzden sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin kullanılmasının gerekliliği düşünülmüştür (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Öğrencilerin ders kitaplarına bağlı öğrenmeyi gerçekleştirdikleri ortamlar, yapılandırmacılık ilkesi ile bağdaşmadığı söylenmektedir. Bu ortamların kullanılması öncelikle disiplinler arası bir ders olan sosyal bilgiler dersi için gerekli hale getirebilmektedir (Öner ve Galip, 2015). Bu ihtiyaçlar doğrultusunda eğitimin bütün paydaşlarının bu konuda bilinçli ve duyarlı olması bir ihtiyaç haline geldiği düşünülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı 2023 vizyonu kapsamında yayınlanan “Yenilikçi Programlar” ve “Öğretmenin Yüksek Lisans Eğitimi” gibi başlıklar eğitimin paydaşlarının sürecin içine dâhil olmaları yolunda büyük adımlar atılmıştır. Öğretmenlerin ve idarecilerin bu vizyon kapsamında öğrencilerin algılarını geliştirmeleri, eğitimin sadece okul içinde olmadığı ve okul dışı öğrenmeler konusunda bilgili olmalarını gerekli kılacaktır. Bu çerçevede öğrenmelerin öğrenciler için daha eğlenceli ve kalıcı hale geleceği düşünülmektedir. Yapılan bu çalışma okul dışı öğrenmenin gerekliliğine vurgu yapmak ve bu süreçteki paydaşların rollerine değinme ihtiyacına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yukarıda yapılan açıklamalar

doğrultusunda okul dışı öğrenme ortamları ve sosyal bilgiler dersinin ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır.

Literatürde sosyal bilgiler dersinin özellikle disiplinler arası bir ders olması, kazanımlarının ve öğretim programlarının zengin içeriğe sahip olması sebebiyle eğitimin paydaşı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin; bu süreçte konum itibariyle süreci yönlendirme boyutunda bakış açılarını ortaya koymak amacıyla da eğitim yöneticilerinin görüşleri incelenmiştir. Çalışmanın ana problemi şu şekilde belirlenmiştir.

Araştırmanın Problemi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye karşı tutumları ile okul dışı öğrenme hakkında sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticilerinin görüşleri nasıldır?

Alt Problemler

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik problem durumları hakkında;

- 1) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik tutumları kıdem yılı, cinsiyet, görev yeri ve yaş aralığı değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 2) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin deneyim durumları nasıldır?

- a) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyim durumlarının çeşitli değişkenlere göre dağılımları nasıldır?
- b) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre dağılımları nasıldır?
- c) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin desteklenme durumları çeşitli değişkenlere göre dağılımları nasıldır?

- 3) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri nelerdir?

Eğitim yöneticilerine ait problem durumları hakkında;

- 4) Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye yönelik deneyimleri nasıldır?
 - a) Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin deneyim durumlarının çeşitli değişkenlere göre dağılımları nasıldır?
 - b) Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre dağılımları nasıldır?

c) Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeyi destekleme durumlarının çeşitli değişkenlere göre dağılımları nasıldır?

5) Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye karşı tutumları ile okul dışı öğrenme hakkında sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticilerinin görüşlerini almaktır.

Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler öğretim programı tüm yönleriyle okul dışı öğrenmeye ve sosyal bilgiler dersi çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeydedir. Dersin içeriği gereği hem yenilenen öğretim programı hem de MEB'in 2023 vizyonu kapsamında da değiştiği gibi okul dışı öğrenme etkinliklerine son derece uyumlu bir derstir (MEB, 2018). Bu açıdan sosyal bilgiler öğretmenlerine büyük işler düşebilmektedir. Aynı zamanda bu rolde pay sahibi olan eğitim yöneticilerinin de bu öğrenmelere olumlu yöndeki bakış açısı önem arz etmektedir.

“Okul dışı öğretim amacı okul veya okul dışında öğretim programlarında yer alan kazanımlara uygun olarak, öğrencilerin yaş, ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda kişisel gelişimlerini sağlamaktır” (Binbaşoğlu, 2000).

Günümüzde okul dışı öğrenmelerin etkili olabilmesi için kişilerin yaş, ilgi, ihtiyaç ve hedeflere göre ilerlemek gerekmektedir. Okul dışı öğrenme gerçekleştirilirken ilgili kaynaklara göre bireyin ihtiyaçlarına göre belirlenmesi gerekmektedir. Okul dışı öğrenme aynı zamanda bireyin sosyalleşeceği, kendi öğrenmelerini oluşturacağı yapılandırmacı anlayışa uygun bir öğrenme durumudur. Dolayısıyla okul dışı öğrenmenin hem sosyal bilgiler dersinin hem de ilgili diğer alan derslerinin içerikleri dikkate alındığında, okul dışı öğrenmenin derslerde kullanılmasının öğrenmeleri daha farklı bir boyuta taşıyabileceği düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri yanında eğitimin diğer paydaşları olan eğitim idarecilerine de bu konuda görevler düşebilmektedir. Eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin bu konudaki görüşleri, deneyim durumları, tutumlarının incelenmesi çalışmanın temel hatlarını oluşturmaktadır.

Genel itibariye okul dışı öğrenme ile ilgili çalışmanın önemi açıklanır olursa şu şekilde ifade edilebilir. Literatür incelendiği kadarı ile eğitimin üç paydaşının bir

arada olduğu az sayıda çalışmalar mevcuttur. MEB 2023 vizyonu kapsamında okul dışı öğrenmeye verilen önem artmış, bununla birlikte bu tezinde literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ve tutumlarını ortaya koyarken nitel ve nicel açıdan bir bakış açısı sunacak olup bu konudaki eksikleri ortaya koyması açısından çevreye ve ilgili kurumlara öneri sunması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda çalışma kapsamında yer alan eğitim yöneticilerinin; İlçe Milli Eğitim Müdürleri, Şube müdürleri, Okul müdürleri ve Müdür yardımcılarının bakış açısına da yer vermiştir; yönetici boyutundaki eksiklikler, ihtiyaç duyulanlar ve mevcut durumu ortaya koyması açısından çalışmanın önemli olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın önemi hakkında bir örnek verilecek olursa; Japonların başlarına gelen Hiroşima felaketini eğitimde bir fırsata çevirdiğini de gösteren örnek şunu düşündürmektedir; Yeni nesillerin istenilen değerleri kazanabilmeleri için eğitimin okul binasından başlayıp okul dışına taşan, bazı durumlarda örtük olarak gelişebilen ve değerlerin becerilerin kazanılmasında çoğu zaman resmi programdan daha etkili olan bir öğrenme olmasıdır (Kuş, 2009).

Tüm bu açıklamaların neticesinde okul dışı öğrenme, öğrenenin etkili uyarıcılar ile öğrenmesi için son derece önemlidir. Bu süreci yönlendirecek olan ise eğitimin paydaşlarıdır. Eğitimin paydaşlarının görüşlerine, deneyim durumlarına ve tutumlarına başvurmak çalışmanın önemini arz etmektedir. Okul dışı öğrenmenin ilgili paydaşlar tarafından etkili bir şekilde kullanılmasına bir farkındalık oluşturma amacıyla olan bu çalışmanın öğrencilerin zevkle öğreneceği ortamlara ulaşmak, okul dışı öğrenmenin kurumlar tarafından daha fazla desteklenmesi ve öğrencinin farklı durumlarla karşılaşp bilgiyi yerinde öğrenmelerine katkı sağlaması açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Varsayımlar

1) Çalışmaya katılım sağlayan sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticilerin okul dışı öğrenmeye yönelik yeterli bilgilere sahip oldukları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1) Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında Erzurum ili ve ilçelerinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticileri ile sınırlı tutulmuştur.

2) Araştırmada her bölgede aynı sayıda katılımcının görev yapmaması sebebiyle değişkenlik gösteren katılımcı sayıları bulunmaktadır.

3) Araştırmanın nicel verilerinin toplanması 120 eğitim yöneticisi ve 95 sosyal bilgiler öğretmenleri; nitel verilerin toplanması 23 sosyal bilgiler öğretmeni, 11 okul idarecisi ve 5 ilçe milli eğitim yöneticilerinin verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

Tanımlar

Okul Dışı Öğrenme: Öğrencilerin bilgiyi doğrudan doğanın içinde, toplumun içinde olaylarla iç içe öğrenmesi, anında öğrenme gerçekleştikten sonra da gerçek yaşamla; bilgisinin, becerisinin ve değerlerinin ilişkilendirilmesi anlamında gelir (Çobanoğlu, 2016). Bireyin hayatında okulun dışında öğrenmelerin tümü okul dışı öğrenmedir (Tösten, 2020).

Okul Dışı Öğretim: Örgün eğitimin tamamlayıcı olarak ifade edilen; planlı programlı şekilde sınıfın içinde gelişen etkinliklere katkı sağlaması için okul dışında meydana gelen öğrenme ortamlarında hayata geçirilen aktivitelerdir (Korkmaz, 2020).

Yapılandırmacılık: Bilginin bireyler tarafından doğrudan olduğu gibi alınıp depolanmadığını bireyin gelen bilgi kendi öğrenmeleri çerçevesinde değerlendirdiği, yorumladığı ve ürettiğini öne süren kurama denir (Ün Açıkgöz, 2005).

Eğitim Yöneticisi: Eğitimin içinde yer alan okul, merkez ve taşra teşkilatı içinde kurumlarda çalışan yöneticilerin tamamına eğitim yöneticisi denilebilir. Örgütsel yapı içinde bu durum merkez, taşra ve okul yönetimi olarak ayrılmış olsa da genel ifade ile kurumların başında bulunan yöneticilere bu ifade ile tanımlamak mümkündür (Açıkalın, 1998).

Tutum: Bireyin diğer canlılara ya da kendisine yönelik olarak davranışlarının ifade edildiği içsel bir davranış türüdür (Senemoğlu, 2000).

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Öğrenme

Eğitimde bireyin davranışları süreci yönlendiren unsurlar arasında yer almaktadır. Bireyin davranışlarının sonucunda öğrenmeler meydana gelmektedir. Öğrenme kavramı ile ilgili belirgin özellikler Senemoğlu'nun (2012) çalışmasında maddeler halinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Gözlenebilen değişimler
- b) Değişimlerin sürekli olması
- c) Değişim sonucunda bireyin yaşantı kazanacak düzeyde olması
- d) Davranıştaki değişimler kısa süreli gelen geçen olaylar olmaması
- e) Davranıştaki değişimin yaşın büyümesi sonucu oluşmamasıdır

Eğitim ve öğrenmeler yapısı gereği formal, informal ve non-formal olarak üç gruba ayrılmaktadır.

1.1.1. Formal Öğrenme

Öğrenmelerin planlı programlı olarak okulun içinde gerçekleştiği öğrenmelere formal öğrenme denilirken aynı zamanda yeni bilgilerin eklenmesiyle birikerek ilerleyen bir öğrenmedir (Aydın, 2019). Formal öğrenmeler okul içinde oluşan öğrenmelerden ziyade hem örgün hem yaygın öğrenmeler şeklinde verilen eğitimle yapılan öğrenmeler olarak geçer (Bozdoğan, 2007). Bu öğrenme türünde öğrenmeler gelişigüzel bir şekilde değil belirli program ve müfredat dahilinde yapılması gerekmektedir. Derslerin öğretim programları ve kazanımlar, bütün ders içi faaliyetler formal öğrenmenin içinde yer almaktadır. Formal öğrenme yapısı itibarıyla okul dışı öğrenmelerden farklı bir yapıdadır, okul dışı öğrenmelerin formal öğrenmelerden ziyade literatürdeki araştırmalara göre non-formal öğrenmeler içinde yer aldığı söylenmektedir.

1.1.2. İnfomal Öğrenme

Eğitimin içinde belirli planlamalar içinde yer almayan, formal ve nonformal öğrenmeler dışında kalan öğrenmelerdir (Kıroğlu ve Elma, 2010). İncelenen literatürde okul dışı öğrenme olarak informal öğrenmeler görülse de okul dışı öğrenmelerin gerçekleştiği öğrenmelere nonformal öğrenmeler olarak da

geçmektedir. Organisation for Economic Co-operation and Development'ın (2001) raporuna göre informal öğrenme; planlanmayan, kasıtlı olmayan öğrenme etkinlikleri diye adlandırılan bir öğrenme türüdür. Eğitimin kendiliğinden gelişen oluşan durumuna informal eğitim denilirken bu sürecin sonundaki öğrenmeler de informal olarak tanımlanmaktadır (Fidan ve Erden, 1993).

1.1.3. Non-Formal Öğrenme

Non-Formal öğrenmelerin, formal ve informal öğrenmelerin arasında bir geçiş noktası olduğu söylenebilmektedir. Nonformal öğrenmeler formal öğrenmelerin planlı bir şekilde okul dışı ortamlarda gerçekleşmesini sağlayan etkinlikler olarak geçmektedir (Bilir, 2007). İncelenen literatürdeki kavramlardan yola çıkarak non-formal öğrenme esas olarak informal öğrenmelerden kesin çizgilerle ayrı olmasa da okul dışı öğrenme kavramının çıkışı non-formal öğrenme türünün çıkışına yol açtığı düşünülmektedir. Bu üç öğrenme türünün farklılıkları Tablo 1'de Eshach' ın (2007, s 174) göstermektedir.

Tablo 1. Öğrenme ortamlarının sınıflandırılması

Formal Öğrenme	Non-formal öğrenme	İnformal Öğrenme
Genelde okul ortamında	Okul dışı bir merkez veya enstitüde	Her yerde
Baskıcı olabilir	Genelde destekleyicidir	Destekleyici
Yapılandırılmış	Yapılandırılmış	Yapılandırılmamış
Genelde önceden düzenlenmiş	Genelde önceden düzenlenmiş	Düzenlenmemiş
Motivasyon sıklıkla dış kaynaklı	Genelde gönüllü	Gönüllü
Öğretmen liderliğinde yönetiminde	Yönlendirilebilir/ öğretmen liderliğinde	Genelde öğrenen liderliğinde/yönetiminde
Öğrenme değerlendirilebilir	Öğrenme genelde değerlendirilmez	Öğrenme değerlendirilmez
Dizisel/Ardışık	Genelde Dizisel/Ardışık değil	Dizisel/ardışık değil

1.3. Yapılandırımcılık Kuramı

Günümüzde öğrencilerin bilgiyi tüketmekten çok üreten bireyler olması hedeflenmektedir; Dünyadaki değişen koşullarda bireyin doğrudan aldığı bilgiyi kabul eden değil onu yaratıcı bir bakış açısıyla düzenleyen üzerine yapı taşları inşa

eden bir birey haline gelmesi anlayışıdır denilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Eğitim programlarında özellikle sosyal bilgiler öğretim programlarında 2005 ve sonrası için yapılandırmacılık kuramına dayalı programlar olduğu görülmektedir.

Öğrenenin yaşantıları eğitim süreci planlanırken öğrenciye göre düzenlenmektedir. Öğrenenin içinde bulunduğu etkin rol aldığı ortamların eğitim içinde yer alması yapılandırmacılık anlayışı ile bağlantılı bir algıdır (Erdem, 2001). Yapılandırmacı öğrenme anlayışında bireyler sorunlara çözümler getiren, çevresindeki olayları yorumlayabilen ve değerlendirebilen, gözlem yapan, iletişime açık ve öğrendiklerini yaşamda uygulayabilen bireyler haline gelmesi beklenmektedir (Marlowe ve Page, 1998). Yapılandırmacılık kuramının tanımlarına bakıldığında okul dışı öğrenme ortamlarındaki hedeflerle örtüştüğü görülmektedir. Yapılandırmacılık kuramının içinde proje temelli öğrenme ve problem çözme temelli öğrenmelere yer verilmektedir; Esas olarak bu öğrenmelerin okul dışı öğrenme ortamı ile gerçekleştirilmesinin mümkün olduğu görülmektedir (Şahan, 2000).

1.4. Okul Dışı Öğrenme

Okul dışı öğrenmeler, öğretimin okulun dışında gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan öğrenmelere olarak ifade edilmektedir (Tösten, 2020). Okul dışı öğrenmelerin tanımları literatürde farklılıklar göstermektedir; otantik öğrenme, sınıf dışı eğitim olarak da anıldığı görülmektedir (Karademir, 2013). Binbaşoğlu (2000) okul dışı öğrenmeleri, sınıfın dışında veya okulun dışında eğitimin amaçlarının dışına çıkmadan, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının doğrultusunda rehberlik eden öğretmen ve idarecilerin olduğu bir süreç olarak tanımlamaktadır. Çalışmaların çoğunda okul dışı öğrenmeler informal öğrenmeler olarak geçmektedir. Öğrencilerin birçok zevk ve duygularına hitap eden öğrenmelerin tümüne okul dışı öğrenme denir (Kara, 2010). Okul dışı öğrenmelerden bahsedilirken iki tür öğrenme literatürde göze çarpmaktadır. Bunlar, İnfomal ve nonformal öğrenmelerdir. Bu iki öğrenme türünün birbirinden farkları; Nonformal öğrenmeler, okuldan bağımsız olarak yürütülemezken, informal öğrenmelerin ise okullardan bağımsız olarak yürütüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte okul dışı öğrenmenin en ayırıcı özelliği de sınıftaki dört duvar arasından farklı okul dışı öğrenmeler olmasıdır (Saraç, 2017). Eğitimde öğrencilerin öğrenmeleri gerçekleşirken yapılan etkinliklerin, sınıf içi mekanlar

haricinde, yetişmiş öğretmenler tarafından, okul ile aile iş birliği içinde çevrede sürdürülen eğitime okul dışı öğrenmeler denilmektedir (Oktay, 2011).

Okul dışı öğrenme faaliyetleri ülkemizde farklı isimlerle anılmakla birlikte, amaçları da literatürde yine çeşitlilik göstermektedir. Okul dışı etkinlikler öğrencileri: fiziksel, zihinsel, psikolojik ve ahlaki yönden geliştirmek, öğrencilerin derslerine ilgisini arttırmak, problem çözme becerisi kazandırmak, yeteneklerini geliştirmek, boş zamanlarının verimli hale gelmesini sağlamak, yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkan sunmak, kendi kendilerinin öğrenmelerini geliştirmek, onlara bireysel ve toplumsal beceriler kazanmak gibi amaçları ve kazançları olduğu genel itibarıyla vurgulanmaktadır (Hesapçıoğlu, 1994).

Okul dışı öğrenmenin kapsam açısından değerlendirildiğinde ne informal ne de formal öğrenme diye tanımlamak doğru bir ifade değildir. Okul dışı öğrenmeler, informal ve formal öğrenmeler kapsamında kalan bir köprü görevi gördüğünden genelde nonformal öğrenmeler olarak değerlendirilmektedir (Kale, 2007). Okul dışı öğrenmelerin öğretim programlarındaki içeriklerinde yaşanan çevre, toplumsa ve kişisel ilişkiler, çevre insan ilişkilerini konu olarak kapsadığı alanlar arasında yer almaktadır (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Okul dışı öğrenmenin modern eğitimlerde uygulanması ile ilgili çalışmalar yapanlar arasında Locke, Rousseau ve Dewey gibi düşünürler gelmektedir (Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013). Dewey okul dışı öğrenmeye felsefi açıdan değerlendirmiş, yaparak yaşayarak öğrenmeler tanımı ile öğrenmeyi esas alan bu fikri okul dışı öğrenme ile ilişkilendirmektedir.

Tarihsel gelişim olarak dünyada okul dışı öğrenmenin uygulamaları ağırlık olarak 19. Yüzyılın sonları ile 20. yüzyıl başlarında sistematik hale geldiği söylenebilir (Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Amerika’da 1912 yıllarında okullarda okul dışı öğrenmenin örgün olarak uygulandığı görülmektedir. Brooks kardeşlerin “doğanın kendisinin okulla birleştirilmesi ve laboratuvar olarak kullanılması” fikri ile Kaliforniya’da eğitim sistemine girmiş ve okulların müfredatlarında yer aldığı söylenmektedir (Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013). 19. yüzyıl öncesinde esas olarak bakıldığında kullanılan yerel tarih ve sözlü tarih çalışmaları okul dışı öğrenmenin yöntem teknikleri arasında değerlendirilebilir (Şimşek ve Kaymakçı). İngiltere’de Londra kızlar okulunda görev yapan öğretmen Lilian Clarke eğitim ve öğretimde

okulun bahçelerinin kullanılmasına vurgu yapmış ve geliştirmiştir (Rickinson vd., 2004, Akt. Şimşek ve Kaymakçı). II. Dünya savaşı sürecinde ise öğretim olarak okul dışı öğrenme olarak, öğretim harici ifade edilmiştir (Şimşek ve Kaymakçı).

Ülkemizde okul dışı öğrenme etkinliklerinin tarihsel açıdan değerlendirildiğinde 20. Yüzyıl başlarına doğru batı sistemine yönelen yapılandırmacılık felsefi temellerini içine alan bir sistematik içine girildiği görülmektedir. 1913'lü yıllarda tarih müfredatı kapsamında öğrencilerin tarihi yerlere götürülmesi istenmektedir. Osmanlı devleti okul dışı öğrenme uygulamalarını tam olarak işleve koyamamış; Kaliforniya da eyalet okullarında öğretim programı içinde yer alan okul dışı öğrenme uygulamalarını öğretim programlarına ekletmiştir (Stine, 1997, Akt. Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013). Cumhuriyet döneminde ise köy enstitülerinin kurulması ile okulun dışındaki hayatı bilen öğretmenlerin yetiştirilmesi ve çeşitli etkinliklerle ülkemizdeki eğitimin çeşitlendirilmesiyle süreç gerçekleşmiştir (Şimşek ve Kaymakçı). Günümüzde özellikle MEB 2023 vizyonu kapsamında okul dışı öğrenme uygulamalarına fırsat verildiği bilinmektedir. Öğretim programları yapılandırmacılık anlayışı içinde düzenlenerek okul dışı öğrenme etkinlikleri için paydaşlara fırsatlar sunacaktır. Özellikle 2018'de düzenlenen programlar okulun dışındaki öğrenmelere fırsat sunmuş, bilginin öğretmen tarafında değil, öğrencinin çeşitli etkinlikler yoluyla yaparak yaşayarak öğrenme ortamlarına girerek öğrenmesine fırsatlar verilmesi hedeflenmektedir.

1.4.1. Okul Dışı Öğrenmenin Önemi

Günümüzde teknoloji giderek gelişmekte ve öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşabilmektedir. Eğitimde bireyin yaşamında kullanacağı bilgiyi öğrenmesinin en iyi sağlanacağı ortamlar gerçek ortamlar olduğu bilinir. Öğrenmeler okulun dört duvar arasında sağlandığı zaman sınırlı bir yapı meydana getirecektir. Bu yüzden okul dışı öğrenmeler bu sınırın aşılmasının sağlanması açısından önem arz etmektedir (Bakıoğlu, 2017).

Yeni yüzyılda öğrencilerin eğitime, bilime karşı bir ilgisizliği görülmektedir. Eğitimde bir değişime ihtiyacın olduğu söylenebilir. Bilimin tekrar önem kazanması gerektiği kaçınılmaz olup, bilime verilen önemin şüphesiz okul dışı öğrenmeler ile sağlanması, öğrenilen bilginin gerçek yaşamda kullanılmasının önemini ifade

etmektedir. Bilimsel bilginin yaygınlaşması, öğrencilerin bilime önem vermesi için okul dışı öğrenmelere ihtiyaç duyulmaktadır (Tösten, 2020).

Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen öğrenmeler, öğrencilerin ilgi, motivasyon ve isteklerini artırmakta, öğrenciler kendi öğrenme girişimlerine sahip olmaktadır (Saraç, 2017). Okul dışı öğrenmeler özellikle sosyal bilimler ve fen bilimleri dersleri ile yakından ilgilidir. Okul dışı öğrenmenin sosyal hayatla yakından ilgisi olması sebebiyle bu iki dersin içeriğine de son derece uygun olduğu bilinmektedir (Erten ve Taşcı, 2016). Bireyin yaşamında kalıcı olan durumların hayat ile ilişkili olması gerekmektedir. Eğitimde kalıcı ve sürekli bir öğrenme durumu için bireyin yaşantısında deneyim sahip olması önemlidir. Bu durum okul dışı öğrenmelerin amaçları arasında yer almaktadır. Okulun içinde yapılan etkinliklerin öğrenciye faydası olsa da bireyin deneyimlediği öğrenmelerin daha kalıcı olduğu görülmektedir (Çıgırık ve Özkan, 2016). Öğrenciler okul dışı öğrenme ortamlarında bilgiyi araştıran, sorgulayan ve problemlere çözüm getirebilen bir yapıda olması bakımından, üst düzey düşünme becerilerine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.2. Okul dışı Öğrenmenin Özellikleri

Okullarda sınıfın içinde yapılan eğitimler dışında, okulun dışında gerçekleşen öğrenmelerde mevcuttur. Bu öğrenmelerin sınıf içi öğrenmelerden bazı özellikleri vardır (Bakıoğlu, 2017):

- Sınıfın duvarlarının dışında gerçekleşir.
- Gerçek hayattan nesneler içerir.
- Öğrenciler etkinliklerde aktif rol oynar.
- Öğrencilerin birçok duyu organına hitap eder.
- Okul dışı öğrenme etkinlikleri öğrenciler için eğlenceli ve ilgi çekicidir.
- Okul dışı öğrenme ortamlarındaki dersler gerçek olaylarla ilişkilidir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde okul dışı öğrenmelerin özelliklerine bakıldığında MEB 2023 vizyonu kapsamında; kütüphaneler, sit alanları, bilim sanat merkezleri, teknoparklar, müzeler ve üniversiteler gibi okul dışı öğrenme ortamlarını öğretim programları ile ilişkilendirmesi ve öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesi amacıyla yayınladığı ifade edilmiştir (MEB, 2018).

1.4.3. Okul Dışı Öğrenme Ortamları

Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerini gerçekleşmesi okul dışı öğrenme ortamları ile mümkündür. Öğrencilerin problemlere çözümler üretmesi, öğretim programındaki hedef kazanımların öğrenciye aktarılması ve yaşamının kolaylaşması okul dışı öğrenme ortamları ile sağlanabildiği gözlenmektedir (Binbaşıoğlu, 1986). Okul dışı öğrenme ortamları, öğrencilere çevreyi anlayıp anlamlandırmayı, keşfetmelerini, topluma ayak uydurmalarını, çeşitli bilişsel, psikomotor ve duyuşsal becerilerini kazandırmayı sağlamaktadır (Lindeman Matthies ve Knecht, 2011).

Okul dışı öğrenme ortamlarını Milli Eğitim Bakanlığı yayımladığı kılavuzda aşağıdaki gibi sıralamaktadır (MEB, 2018):

- Devlet ya da özel mülki müzeler
- Bilim ve sanat merkezleri
- Tarihi ve Kültürel alanlar
- Kütüphaneler
- Teknoparklar
- Üniversite ve kampüsleri
- Tema parklar ve milli parklar
- Doğal sit alanları, ören ve höyük yerlerinden oluşmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı yayınlamış olduğu kılavuzda sadece öğrenme ortamlarını ifade etmemektedir. Aynı zamanda bu kılavuz içinde hedef ve kazanımlar doğrultusunda bu öğrenme ortamlarının konularla ilişkili bir şekilde kullanılması gerekliliği belirlemektedir (Avcı ve Gümüş, 2020). Nonformal ve informal öğrenmeler okul dışı öğrenmenin iki ayrı grubudur. Bu öğrenmeler çerçevesinde doğa gezileri, web2 araçları, oyun parkları, sit alanları, tarihi ve kültürel alanlar gibi birçok öğrenme ortamının okul dışı öğrenme ortamı olduğu ifade edilmektedir. Öğrenme ortamlarının değerlendirilmesi, güvenlik önlemi, yönetim, maliyet gibi birçok faktör ortamların verimli kullanılması açısından önem arz etmektedir. Öğrencileri günlük yaşamda okulun içinde çok fazla vakit geçirmektedir. Eğitimde okulun dışında bir faaliyet gerçekleştirmek amacıyla okul dışı öğrenme ortamlarının rastgele bir süreç içinde değil, planlı bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Dolayısıyla konu ve hedef

kapsamında hangi öğrenme ortamlarının kullanılması gerektiği de çok fazla önem arz etmektedir (Tösten, 2020).

1.4.4. Okul Dışı Öğrenmeye İle İlişkili Yaklaşımlar

Okul dışı öğrenme ortamlarına uygun olarak öğrenmenin gerçekleşeceği öğrenme yaklaşımları farklılıklar göstermektedir.

1.4.4.1. Deneyimsel Öğrenme

Bireyin okul dışında yapmış olduğu etkinlikler ya da yaşamı sürecinde deneyim yolu ile kazandığı öğrenme süreci anlamına gelmektedir. Bireyin yaşantısı ile eğitim sürecinde yer alan öğrenmeler arasında olumlu bir ilişki vardır (Dewey, 2010).

Öğrenmenin bir süreç olduğunu, öğrenmelerin tamamının kişi ve çevre ilişkisinden meydana geldiğini savunan bir öğrenme yaklaşımıdır (Stiles, 2013). Deneyimsel öğrenme kuramına birçok bilim insanının katkı sağladığı bilinmektedir. Bunun sonucunda literatürde deneyimsel öğrenme genel olarak 6 ilke etrafında nitelendirilmektedir:

- Deneyimler sonucunda zihindeki düşünceler meydana gelmektedir.
- Yaşantı sonucunda öğrenmeler gerçekleşebilmektedir.
- Deneyimler ile öğrenenler, gerçek dünya problemlerini yaşamaktadır.
- Deneyimsel öğrenmeler dünya ve çevreyi bütünleştiren bir süreçtir.
- Çevreyle bireyin uyumunu gerektiren bir süreçtir.
- Deneyimsel öğrenmeler sonucunda öğrenenlerin yaratıcı bilgileri açığa çıkmaktadır (Riding ve Stephen, 1998).

Deneyimsel öğrenmeler aşamalar halinde gerçekleşmektedir. Deneyimsel öğrenmelerde ilk aşama, kavramı göstermek ya da etkinlikler deneyimler seçmektir. Bu deneyim sonrasında öğrenenler de ilgili konu ile ilgili yaşantı sahibi olma sürecine girebilmektedir. İlerleyen süreçte bireyler yansıtma aşamasına geçiş yapmaktadırlar. Öğrenciler burada ortaya koymuş oldukları birtakım materyallerle ürünleri sorgulama ve inceleme yapmaktadırlar. Bu sorgulama süreci de öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine katkıda bulunmaktadır. Yansıtma aşamasının sona ermesiyle birlikte ise genelleme ve soyutlama aşaması başlamaktadır. Bu aşamada

öğrendikleri bilgileri gerçek yaşama genelleyerek soyutlama aşamasına geçmektedirler. Öğrencilerin son aşamada ise tüm bu öğrenmiş oldukları bilgileri, gerçek yaşamda kullanarak süreci tamamladıkları öngörülmektedir (Henton, 1996). Öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamlarında aktif olarak etkinliklere katılarak öğrenmeler gerçekleşmesi aslında deneyimsel öğrenme olarak adlandırabilmektedir. Öğrenciler müze, bilim sanat merkezleri, sit alanları, doğal ortamlar gibi yerlerde gerçek öğrenme fırsatları ile karşılaşarak öğrenmelerini bu ortamlarda gerçekleştirmektedir. Öğrenciler bu deneyimler sonucunda bazı yaşamsal becerilerin yanında üst düzey sorgulama, eleştirel düşünme gibi beceriler de öğrenmeleri sağlanacaktır (Selanik Ay, 2016).

1.4.4.2. Probleme Dayalı Öğrenme

Okul dışı öğrenmelerde öğrencilerin bulundukları ortamlarda gerçekleştirdikleri etkinlikler veya aktiviteler onlara problem çözme fırsatı sunabilmektedir. Öğrenciler okul dışı öğrenme ortamlarında karşılaştıkları zorlukları çözmek için bu zorluklara çözüm yolu aramaktadır. Problemlerin sadece sınıf içi ortamlarda yer almadığı bilinmekle beraber, öğrencilerin gerçek yaşamda okul dışı öğrenme ortamlarında karşılaşması muhtemeldir (Tösten, 2020).

Probleme dayalı öğrenmelerin temel özellikleri aşağıda maddeler halinde ifade edilebilir (Saban, 2005):

- Problem çözmek için halihazırda bir problemin bulunması gerekmektedir.
- Problemler ilgili dersin öğretim programı ile uygun olmalıdır.
- Problemler öğrencileri sınıf içi ve sınıf dışı düşüncelerine fırsatlar sunmalı çözüm yolları sağlamalıdır.

Öğretmenler probleme dayalı öğrenmeler gerçekleştirirken problemi öğrencilere ifade ederler, bu süreçte rehber görevindedirler. Öğrencilere problemi çözecekleri ortamı ve uygun materyalleri verirken onlara rehberlik etmektedir (Kaptan ve Korkmaz, 2001).

Probleme dayalı öğrenmeler sınıf içi ya da sınıf dışı olabilmektedir. Bu öğrenmelerde sınıf dışı ortamlar kullanılırken, hedefe uygun ortamlar seçilmesi gerekmektedir. Probleme dayalı öğrenme yaklaşımı sonucunda, öğrencilerin problemle baş başa kalması, sorunlara çözümler üretmesi, onların kendi kendilerine

öğrenmelerine fırsatlar sunması, sorumluluk sahibi yapması son derece önemli görülmektedir (Kılınç, 2007).

1.4.4.3. Proje Tabanlı Öğrenme

Proje tabanlı öğrenmeler öğrencilere üst düzey düşünme becerilerini öğrenme fırsatı sunan bir öğrenme yaklaşımı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin diğer yaklaşımlarda olduğu gibi kendi öğrenmelerini yürütürken, proje tabanlı öğrenmeler sonucunda diğer yaklaşımlardan farklı olarak süreç sonunda bir ürün ortaya koymaktadırlar (Bell, 2010).

Proje tabanlı öğrenmeler sonucunda öğrencilerin dikkat etmesi gereken ilkeler vardır. Etkinlikleri yaparken rehber öğretmen tarafından sık sık kontrol yapılması öngörülür. Etkinlikler sürdürülürken ara raporlar alınır, öğrencilerin gerekli ihtiyaçları giderilmektedir. Okul dışı öğrenmeler kapsamında öğrenciler projelerini sınıf içinde geliştirip, okul dışı öğrenme ortamları olan; bilim sanat merkezleri, milli parklar, sit alanları gibi alanlarda uygulayabilmektedirler. Proje tabanlı öğrenmeler işbirlikçi öğrenmelere de fırsat sunacağından, okul dışı öğrenme ortamlarında grup çalışmaları da dikkat çekmektedir. Öğrenciler bu süreçte bir rekabet etme, sorgulama, eşit düzeyde katkıda bulunma gibi becerilerini kazanmaktadırlar. Aynı zamanda öğrenciler tıpkı diğer öğrenme yaklaşımlarında olduğu gibi kendi öğrenmelerinden sorumlu tutulduğu bilinmektedir. (Tösten, 2020).

1.4.4.4. Hizmet Ederek Öğrenme

Eğitim fakültelerindeki programlarda “Topluma Hizmet Uygulamaları” adıyla yer almaktadır (Küçüköğlu, Korkmaz, Köse ve Taşgın, 2014). Ancak topluma hizmet uygulamaları ile hizmet ederek öğrenmeler farklı kavramlardır. Topluma hizmet uygulamaları üniversitelerin eğitim fakültelerinde ders olarak yer almaktadır (MEB, 2018). Hizmet ederek öğrenmede dersin kazanımları, topluma hizmet ile bütünleştirilerek elde edilmektedir. Hizmet ederek öğrenme yaklaşımı, deneyimsel öğrenme ve proje temelli öğrenmeyle ilgili benzer yönleri bulunmaktadır. Öğrenciler süreçte geliştirmiş oldukları projelerini uygular ve kendi öğrenmeleri neticesinde bir öğrenme süreci yaşamaktadırlar (Bengiç Çolak, 2015).

Hizmet ederek öğrenen bireyler toplumun ihtiyacını gidererek benlik algısını, sorgulama becerilerini geliştirmektedirler. Bu öğrenme yaklaşımında etkinlikler bizzat toplumun içinde gerçekleştirilmesi esas olarak vurgulanır. Her yaş ve eğitim kademesinde uygulanabilecek okul dışı öğrenme yaklaşımıdır (Küçüköğlu ve Coşkun, 2012).

Hizmet ederek öğrenmeler sonucunda öğrencilerin birçok beceri ve değerlerine katkı sağladığı bilimsel çalışmalarda açıkça görülmektedir. Öğrencilerin topluma hizmet uygulamaları sonucunda kazandıkları şu şekilde ifade edilmiştir; öğrencilerin süreç sonunda sorumluluk, iletişim, eleştirel düşünme, öz yeterlilik, empati, hoşgörü, dayanışma ve yardımseverlik gibi birçok açıdan gelişim sağladığı görülmüştür (Coşkun, 2012).

1.4.4.5. Yer Temelli Öğrenme

Öğretim programlarında konuların yakın çevreyle ilişkilendirilerek öğretilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları doğal ve beşeri çevresi hakkında bilgi sahibi olması, yakın çevreden uzak çevreye doğru çevresini anlamlandırması programların hedefleri arasındadır. Yer temelli öğrenmeler okulun dışında oluşan ortamlarda gerçekleştirilmeden önce öğrencilerin çevre hakkında ön bir bilgi sahibi olması gereklidir. Öğrenciler okul dışında gerçekleşen yer temelli öğrenmeler kapsamında yerel sorunlara yaratıcı çözümler üretmektedir. Öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda, kültürel yerler, doğal sit alanları veya doğal oluşumların gözlemlendiği alanlarda bizzat yerinde bir öğretim sağlayarak öğrenme yaklaşımını gerçekleştirebilir.

Köşker'in (2012) yılında ilgili alan öğretmenleriyle yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin yer temelli öğrenmeler sayesinde çevrelerindeki sorunlara karşı daha bilinçli olduğu sonucuna ulaştığı görülmektedir. Yer temelli öğrenmeler gerçekleştirilirken öğrenciler eğlenceli bir öğrenme gerçekleştirirler. Örneğin bir heyelan sahası incelendiğinde, öğrenciler bu doğa olayının oluşumunu yerinde gözlemlerler. Gözlemlerinin sonucunda bu problemin sonucuna ilişkin çözümleri yerinde gözlemleyip uygulama imkanı sağlandığında öğrenmelerinin akademik olarak daha üst düzeyde sonuçlanacağı tahmin edilmektedir (Kalafat, 2018).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan hedefler incelendiğinde okul dışı öğrenme ortamlarına uygulanması gereken bir ders olduğu açıkça görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin içeriğinde ve dersin özünde yaparak yaşayarak öğrenmeler mümkün olduğu için okul dışı öğrenmeler ile doğrudan ilişkili bir ders olarak tanımlamak mümkün olabilmektedir.

1.4.5. Sosyal Bilgiler Dersinin Tanımı, Kapsamı ve Tarihi Gelişimi

Sosyal bilgiler dersi ABD’de 1916 yılında uluslararası sosyal bilgiler komitesi tarafından ilk kez ders olarak okutulması kabul edilen, bir ders olarak tarihte yer almıştır. Sosyal bilgiler komitesi, sosyal bilgiler dersinin doğrudan insanla ilişkili olan ve vatandaşlık bilgilerine dayandırılan bir ders olarak tanımlamaktadır (Köstüklü, 2001).

Sosyal bilgiler bireyin toplumda yer almasına yardımcı olma hedefiyle; Coğrafya, Tarih, Ekonomi, Sosyoloji gibi bilimleri kapsayan; öğrenme alanlarından oluşan; İnsanların yaşadığı çevre ile etkileşimini bizzat konu edinen; bireylere karar verebilme, problem çözme gibi üst düzey beceriler kazandırmayı hedefleyen bir derstir. Sosyal Bilgiler, değişen dünya koşullarını yorumlayabilen; görmüş olduğu toplum içinde kullanabilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden yararlanarak süreci gerçekleştiren bir derstir (Öztürk, 2012).

Sosyal bilgiler dersinin ülkemizdeki tarihi gelişimine bakıldığında günümüzdeki adıyla değinilmese de amaç ve içerik olarak benzer derslerle birlikte okutulduğuna rastlanmaktadır. 1924 ve 1926 da yenilenen ilkokul programlarında MEB’in temel hedeflerini oluşturan, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı demokrasiyi bilen ve millet bilincini oluşturmayı hedeflemektedir. Bu yıllarda ilköğretim programları yenilenmiş ve programların içeriğine önem verildiği görülmektedir (Budak ve Budak, 2014). 1924 ilkokul öğretim programında, Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersi olarak yer almakta; 1926 ilkokul öğretim programında, Yurt bilgisi adı altında birleştirilen bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. (Akyüz, 2012). Yıllar geçtikçe programların yenilenmesine ihtiyaç duyulmuş, kültür bakanlığının direktifleri doğrultusunda eski programlar incelenmiş, 1936’da ilkokul öğretim programı, 1938’de ortaokul öğretim programları çıkarılmıştır. 1936’daki ilkokul öğretim programında; Hayat bilgisi ve Yurt bilgisi adıyla Sosyal bilgiler

dersinin içeriklerine benzer dersler olduğu bilinmektedir. 1938 yılında çıkarılan ortaokul öğretim programlarında ise Yurt bilgisi adıyla anılan dersin, sosyal bilgiler dersiyle bağdaştığı görülebilmektedir (Çatak, 2016). Programların aynı ders adıyla 1948 ve 1949 yılların hem ilkokul hem de ortaokullarda yenilenmiş ve aynı isimlerle müfredatta okutulmaya devam ettiği görülebilmektedir. 1962 yılında ilkokul programlarında yer alan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri, “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. 1968 yılında yayınlanan programlarda ise bu dersin adı “Sosyal Bilgiler” dersi olduğu görülmektedir (Sönmez, 1998). Sosyal Bilgiler dersinin 1968’de ilkokul öğretim programlarında, 1970 yılında ise ortaokul öğretim programlarında yer aldığı bilinmektedir. 1980’li yıllara kadar Sosyal bilgiler ders olarak okutulmaya devam etmiş olsa da, 12 Eylül 1980 hareketinden sonra dersin gelişimi durmuş ve müfredattan kaldırılıp yerine, Vatandaşlık bilgisi adı altında ders eklendiği görülmektedir. 1990, 1997, 2004 ve 2005 öğretim programlarında Sosyal bilgiler dersi tekrar yer almış ve gerekli düzenlemeler ile hem ilkokul hem ortaokul planlamasında ders olarak okutulduğu görülmektedir (Çatak, 2016).

2018 Sosyal bilgiler öğretim programı, sosyal bilgiler dersinin en son yenilenme yaşadığı tarih olarak bilinmektedir. 2018 Sosyal bilgiler öğretim programlarındaki değişikliklere göre, yeni yüzyıl becerileri, yetkinlikler ve değerlerin Sosyal bilgiler dersi kazanım hedefleri arasında son derece önemli olduğu vurgulanmaktadır.

1.4.6. Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenmenin Yeri

Öğrenme anlayışındaki değişimler, öğretim programlarındaki değişimleri beraberinde getirdiği söylenmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarındaki anlayış da bu doğrultuda yıllar ilerledikçe değişime uğramıştır. Sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan bireyin kendi öğrenmesi, okul dışı olaylardan yararlanma ve çevreyle etkileşim içinde olmak gibi ifadeler programda okul dışı öğrenmeyi ifade eden kavramlar olarak yer almaktadır (Karapınar, 2015). Sosyal bilgiler dersinde özellikle inceleme ve araştırma konularının toplumu ilgilendiren meselelere vurgu yapılması sebebiyle de okul dışı öğrenme ortamları hemen hemen bütün öğrenme alanlarında kullanılabilir boyutta olduğu düşünülebilmektedir. 2018

öğretim programlarındaki ifadelerle bakıldığında; müzeler, bilim sanat merkezleri, sit alanları, doğal ve kültürel yerler vb. alanların kullanılmasının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır (MEB, 2018). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeler ile ilgili program içeriğinde şu ifadelerle yer verildiği görülmektedir:

“Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır” (MEB, 2018).

2018 öğretim programında yer alan bu ifadelerden yola çıkarak sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının önemli olduğuna vurgu yapılmaktadır. 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programlarındaki ifadelerle göre hangi kazanımlarda okul dışı öğrenme ortamları kullanılabilir, aşağıdaki örneklerle vurgulanmıştır;

- Müze, Tarihsel alan veya Sanal müze gezilerinin kullanılabileceği kazanımlar;

SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.

SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.

SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.

SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.

SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.

SB.7.2.4. Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.

SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.

SB.7.4.3. XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.

- İnceleme gezilerinin kullanılabileceği kazanımlar;

SB.5.6.2. Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.

SB.6.1.1. Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.

SB.6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.

- Sözlü tarih çalışmalarının yapılabileceği kazanımlar;

SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.

SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.

SB.5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.

SB.7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.

SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır

SB.7.3.4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.

SB.7.5.1. Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.

- Yerel tarih çalışmalarının yapılabileceği kazanımlar;

SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.

SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.

SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.

Kazanımların görüldüğü öğrenme alanlarını ayırmak çok mümkün olmamaktadır. Çünkü Sosyal Bilgiler dersinin bütün öğrenme alanlarında okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılması mümkün olduğu düşünülmektedir. Yukarıda yer verilen kazanımların haricindeki diğer kazanımlarda da okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılabilir olduğu söylenebilmektedir. Yukarıdaki başlıklarda yer alan ifadelerle göre okul dışı öğrenme ortamlarını sınırlamak pek mümkün olmamaktadır. Bunların yanında bilim sanat merkezleri, tema parklar, teknoparklar, atölyeler, üniversiteler, sit alanları gibi alanlara da uygun kazanımlarda okul dışı öğrenme ortamlarını kullanılabilir (MEB, 2018).

1.6. Eğitimde Öğretmenlerin ve Eğitim Yöneticilerinin Rolü

İnsanların tarih boyunca eğitime ve öğrenmeye önem veren bir yapı içerisinde olduğu bilinmektedir. Bu öğrenmelere ulaştıkları kişiler ya da kaynaklar bireyler için her çağda önemli olduğu görülmektedir. Öğretmenlik mesleği de tarih boyunca öğrenmeyi bireylere aktaran en önemli ve saygın bir meslek olarak bilinmektedir. Kültürlerin ortak paydasında ilim sahibi olanlara ve ilim öğretenlere her zaman büyük önem verilmektedir. Toplumların öğretmenlere yüklemiş olduğu roller öğretmenlerin topluma karşı sorumluluğunu arttırmaktadır (MEB, 2017).

Eğitim, toplumdaki kuralları, bireyin değerlerini becerilerini aktaran, bireyi sosyalleştiren, bireyin öğrenmesini sağlayan ve meslek sahibi olmalarını sağlayan bir yapıdır. Öğretmenler ise bu sistem içerisinde bu amaçları gerçekleştiren rolünde olduğu bilinmektedir. Son yıllarda gerçekleşen yapılandırmacılık anlayışında bu rol biraz daha geri planda kalmış, öğretmenlerin sistem içerisinde artık daha çok rehber rolünde yer aldığı, öğrencilerin doğru öğrenmeler gerçekleştirmesini sağlayan, onlara yaratıcı öğrenmeler için fırsatlar sunan rolüne büründüğü bilinmektedir. Öğrencilerin bu çerçevede eğitim içerisindeki öğrenmelerini gerçekleştirmek için öğretmene ihtiyaç duymaktadır (MEB, 2006).

Yapılandırmacılık anlayışı eğitimde gerçekleşen birçok değişim sonucu meydana gelen bir anlayıştır. Bu anlayış sonucunda eğitimde öğrenmelerin, öğrenci merkezli olması hedeflenmiştir. Bu hedefler ile birlikte birçok yöntem ve teknik ön plana çıkmıştır. Okul dışı öğrenme yöntemi, okulun dışında öğrencilerin yapılandırmacılık anlayışı gereği kendi öğrenmelerinin sağlanması, öğretmenlerin yol gösterici rolünde olmasını sağlayan anlayışların başında gelmektedir. Bu yapılandırmacı kuram anlayışı benimseyen öğretmenlerin özellikleri şu şekilde ifade edilebilmektedir;

- Eğitim sırasında ya da okul dışı öğrenme uygulaması sırasında, öğrenciyi sürece katmak için onu teşvik eder,
- Materyaller kullanır ve ilk elden kaynaklara yer verir,
- Eğitim sırasında sade anlaşılır bir dil kullanır,
- Öğrencilere analiz, tahmin, sentez yapması için olanaklar hazırlar,
- Öğrencilere hazır bilgi vermez,

- Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik olarak açık uçlu sorular sorar,
- Öğrencilere bireysel ve grup olarak değerlendirir dönütler verir,
- Ders planlamasına sıkı sıkı bağlı değildir ve öğretim programı çerçevesinde öğrencilere aktardıkları bilgileri yaparak yaşayarak öğrenmesine yönelik olarak fırsatlar sunmaktadır (Akpınar ve Ergin, 2005).

Günümüzde değişen çağda, eğitimdeki değişimler ilgili paydaşlardaki değişimleri de etkilemektedir. Bu değişimin yaşanmasında insanların nüfusunun artması, daha çok derinleşmesi ve dünyaya yayılması etkili olduğu söylenebilmektedir. Gerçekleşen bu değişimler, ilgili paydaşlara çok farklı roller yüklemektedir. Değişimler ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları farklılaşmış; öğretmenlere yeni sorumluluklar yüklenmiştir. Öğretmenlerin bu değişimlerle sürekli kendini yenileyen geliştiren bir konumda olması hedeflenmektedir. Çünkü bu ihtiyacın öğrencilerin yeterince donanımlı olması için bir zorunluluk haline gelmesi sebebiyle olduğu açıklanabilir (MEB, 2017).

Eğitimi oluşturan ilgili paydaşların içinde idari boyut yer almaktadır. Eğitim yöneticisi kavramına bakıldığında; bakanlık bünyesindeki yöneticiler ve okul idari yöneticileri olarak adlandırılabilir. Eğitim süregelen bir süreç olarak ilerlediğinde, eğitimin içinde sadece öğrenci ve öğretmenler bulunmamaktadır. Bu süreçte ilgili etkinlik ve kazanımların aktarılmasının bir denetim durumunda olması sebebiyle denetleyen veya sürecin başarıya ulaşması için gerekli görevleri yerine getiren yönetici boyutu da yer almaktadır (Çelik, 1995).

Eğitimde yöneticilik görevi yapanların liyakat sahibi olmalarına vurgu yapılmaktadır. Yapılan çalışmalara göre liyakat sahibi olan eğitim yöneticilerinin bulundukları okullarda görev yapan personellerin gayretli ve okul başarılarının yüksek olduğu görülmektedir (Özdemir, 2013).

Dünya’da eğitimi etkileyen değişimlerin yaşanması sadece öğretmeni değil, eğitim yöneticilerinin de bakış açısının ve vizyonunun değişmesine yol açtığı bilinmektedir. Ülkelerin gelişen teknoloji ile birlikte bilgi toplumuna dönüşmesi, eğitimle uğraşan örgütlerde de bir değişime sebep olmuştur. Eğitim de yönetici olarak görev yapan bireylerin bu değişimlerle birlikte sadece kendi alanlarını değil,

hakimiyet kurdukları alanlardaki değişimleri de takip etmesi gerekmektedir. Gelişmeler neticesinde yöneticilerin birlikte çalıştıkları personellerine yardımcı olması, bakış açılarını sürekli yenileyip model olması, gerekli gördüğünde personeli ödüllendirmesi ve başarıyı da paylaşması iyi bir yöneticinin sahip olması gereken yeni yüzyıl davranışları arasındadır (Turan ve Şişman, 2000).

Okullar eğitimin verildiği yerlerden çok değerlerin bir arada bulunduğu sembolik bir ormana benzetilmektedir. Bu ormanda ilerledikçe semboller yorumlanır, işlenir ve bir anlam kazanır. Bu ormandaki sembollerin gücünden eğitim yöneticilerinin iyi bir şekilde faydalanması gerekmektedir. Değerlerin aktarılmasında model olması beraberinde birçok kişiye esin kaynağı olacaktır. Yöneticilerin rol model olması dışında aynı mekanda görev yaptıkları ya da beraberinde ortak hedefler doğrultusunda ilerledikleri paydaşlara yol gösterici, işlerini kolaylaştırıcı bir şekilde davranması gerekmektedir. Eğitim yöneticileri bulundukları koltukta sadece oturmak için var olmamalı, okulun çevresini düzenleyici, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olarak fırsatlar sağlayıcı ve öğretmenlerin yapmış oldukları faaliyetleri destekler nitelikte olmalıdır. (Çelik, 1995).

Eğitim yöneticilerinin bu çalışma kapsamında yer alması da esas olarak eğitim ve öğretim sürecinde sadece öğretmenlere görevin düşmediğini, yöneticilerin de vizyon sahibi olması ve gelişen değişen konular hakkında bilgi sahibi olması gerektiği için yer verilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Okulun ikliminde bir değişim yaşanması için bunda en başta eğitim yöneticilerinin süreçteki rolünün çok önemli olduğu bilinmektedir. Öğretmenin okul dışı öğrenme faaliyetleri yürütmek için eğitimin yöneticilerinden destek alması, takdir edilmesi, yöneticilerin değişime açık olduğu yorumunu sağlayabiliyorken; başka bir kurumda ya da mekanda aynı durumun yaşanmaması gereksiz görülmesi, sadece idare etmeye odaklanması, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının çağın gerisinde kalmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu yüzden eğitimin yöneticilerinin çağın gerektirdiği bilgi, beceri donanımına sahip olması ve kendini sürekli geliştirip bir vizyon sahibi olması bir zorunluluk olarak görülmektedir (Gök, 2019).

1.7. İlgili Araştırmalar

Sosyal Bilgiler Alanında Yapılan İlgili Araştırmalar

Egüz ve Kesten'in (2012) Sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi isimli makalesinde sosyal bilgiler dersinde müzeleri kullanmanın katkısının ne olacağı hedeflenmektedir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında genel olarak öğretmenlerin müzelerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına yönelik olarak görüşleri olumlu olmakla birlikte ders için gerekli bir yöntem olduğu dile getirilmiştir. Öğretmenler den elde edilen bulgular dikkatle bakıldığında zorluk yaşadıkları konularında olduğu görülmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucundaki bulgularda ise bazı olanaksızlıklar meydana geldiğinde uygulamadaki güçlükler öne sürülmüştür.

Çengelci'nin (2013) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin incelendiği makalede nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma 15 Sosyal bilgiler öğretmenine yönelik olarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin sınıf dışı öğrenmenin sosyal bilgiler dersi için uygun olduğu, öğrencilerin yaşadığı toplumu ve dünyayı yaparak yaşayarak öğrenmesi gerektiği, öğrencilerin dersi işlerken yaşama dönük olması gerektiği söylenir. Üst düzey sosyoekonomik düzeyde olan okullarda sonuçları nota dönüştürdükleri; orta düzey sosyoekonomik özelliklere bakıldığında ise akademik başarı ile kendi öğrenmelerine fırsat vermenin doğru oranda bir ilişki içinde olduğu; alt sosyoekonomik özellikteki okullarda görev yapan öğretmenlerin ise daha çok gezi düzenledikleri veya sözlü değerlendirmelerde bulundukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öner'in (2015) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşleri adlı makalesinde, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde tarih konularının okul dışı öğrenmeler ile gerçekleşmesine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Görüşme formları, farklı illerde görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Çeşitli veriler toplandıktan sonra verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde sosyal bilgiler dersinin tarihi yerlerde veya ilgili müzelerde işlenmesinin derse olumlu etki edeceği ve öğrencilerin bilgilerinin pekiştirileceği ifade edilmiştir.

Solmaz'ın (2015) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müze Eğitimine Yönelik Görüşleri ve Uygulamaları adlı makalesinde, öğretmenlerin müze ve müze ile ilgili okul dışı uygulamalarının neler olduğu hakkında görüşlerini almak amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Çalışmanın görüşmeleri 8 sosyal bilgiler öğretmeni ile yapılmıştır. Öğretmenlerin bu uygulamaları yaparken yaşanan problemlerin daha çok bürokratik olduğu ve bu yüzden gerçekleştiremediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmanın genel olarak sonuçları incelendiğinde müze eğitimi kavramının öğretmenler tarafından yeterince bilinmediği, cinsiyete yönelik bir farklılıkların olmadığı, müze eğitimi uygulayan öğretmenlerin değerlendirme sürecinde farklı değerlendirmelere yer verildiği ortaya çıkmıştır. Müze eğitimi sırasında öğretmenlerinin anlatım yöntemini ağırlıklı kullandığı ortaya çıkmış, diğer yöntemlerden habersiz olduğunun sonucuna ulaşılmıştır.

Özür ve Şahin'in (2017) Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Öğrenmelerin Öğrencilerin Başarılarına Etkisi adlı makalesinde, öğrencilerin görüşleri ve başarı durumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma ilköğretim 6 ve 7 sınıf öğrencilerine yönelik olarak yapılmıştır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde sınıf dışı öğrenmelerin deney ve kontrol gruplarında başarı düzeylerine bakıldığında, deney grubunun lehine bulgulara rastlanmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin sınıf dışı eğitim uygulamaları sayesinde ilgili uygulamaları daha hızlı ve kalıcı öğrenildiği söylenmiştir. Öğretmenlerin görüş anketlerini incelendiğinde öğretmenlerin sınıf dışı uygulamaları çok az kullandığı, en çok performans ödevlerini kullandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin olumlu bakış açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamsız olduğu görülmüş; bunun nedeni ise yaşanan grip olumsuz etkisinden olabileceği gözlenmiştir.

Dündar'ın (2017) Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler dersinde bir öğretim yöntemi olarak sözlü Tarih hakkındaki görüşleri adlı makalede, öğretmen adaylarının sözlü tarih hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubu 93 öğretmen adayından oluşmaktadır. Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmadaki bulgular incelendiğinde, öğretmen adaylarının daha önce hiçbir sözlü tarih çalışması yürütmediği görülmüştür. Öğretmenler sözlü tarih çalışması uygulamamış fakat verdikleri cevaplarda kendilerini bu konuda yeterli bulduğu

görüşüne ulaşılmıştır. Sözlü tarih çalışmasının öğrencilere faydalı olacağı bulgusuna ulaşarak, öğretmenlerinde bu çalışmanın sonucunda derslerinde kullanacakları ifadelerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin ilgili konularla ilgili birinci elden kaynaklara ulaşabileceği güçlüğü onların zorlandıklarını göstermiştir. Sonuç olarak ise öğretmenlerin çoğunun sözlü tarih çalışması kullanmadığı, derslerinde öğretmen merkezli bir süreç yürüttükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öner ve Öztürk'ün (2019) Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi adlı makalesinde okul dışı öğrenmelerde bilim sanat merkezlerinden yararlanma durumlarını sosyal bilgiler öğretmenlerin deneyim ve duygu durumlarından yola çıkarak belirlenmesi amaçlanmaktadır. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre bilim sanat merkezlerini ziyaret edip etmeme durumları veri olarak toplamıştır. Sonuç olarak bakıldığında başlangıçta bilim sanat merkezlerinin bir laboratuvar olarak görüldüğü, bilim sanat merkezlerinin interaktif özelliklerini bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin duygu durumları sonucuna bakıldığında ise bilim sanat merkezlerinde öğrencilerin öğrenmelerinde heyecanlı, istekli ve ilgi çekici bir şekilde katılım gösterebileceği sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenlerin de bilim sanat merkezleri hakkında deneyim kazandıkları görülmüştür.

Çelik'in (2019) Gezi Yönteminin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Akademik Başarılarına Etkisinin ve Gezi Yazısı Yazma Deneyimlerine İlişkin Görüşlerinin incelenmesi isimli makalesinde, öğretmen adaylarının gezi yöntemi sonucundaki başarı düzeyleri ve görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda 24 sosyal bilgiler öğretmeni adayının yer almıştır. Sonuç olarak bakıldığında araştırmada kadın ve erkek öğretmen adaylarının arasındaki ön-son testteki farklılıklar anlamlı bulunmuştur. Bu farkın bireylerin ilgi, istek, bireysel farklılık, bilgi düzeyi gibi farklılıklardan oluşabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Nitel kısımda sonuç olarak ise gezi yönteminin derslerde kullanılmasına yönelik olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının gittikleri yerlerde katılım ve konum konusunda sıkıntı yaşamadıkları fakat öğretmen adaylarının prosedür kısmında sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Gümüş'ün (2019) Sınıf Dışı Eğitimim İlkokul Öğrencilerinin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum, Başarı ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi

isimli doktora tezinde, sınıf dışı eğitimin kullanılmasının öğrencilerin derse yönelik tutumlarına, akademik başarı düzeylerine ve bilgilerinin kalıcılığına etkisinin olup olmadığını belirlemek amaçlanmaktadır. Çalışma grubunu 64 tane 4. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bulgular incelendiğinde deney ve kontrol gruplarının ön-son testlerinde öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde anlamlı ölçüde farklılıkların yaşandığı görülmektedir. Sınıf dışı öğretim yönteminin öğrencilerin bilgiler hatırdaki düzeyi ölçülmüş, öğrencilerin bilgileri daha çok akılda tuttuğu deneysel bulgulara rastlanılmıştır. Görüşmeler neticesinde sonuçlarda öğrencilerin duyuşsal, bilişsel olarak sınıf dışı uygulamalara karşı daha memnun, eğlenceli, aktif ve etkin katıldıkları görüşleri bulgularına ulaşmıştır.

Öztürk'ün (2019) Okul Dışı Öğrenmeye ilişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri isimli yüksek lisans tezinde, okul dışı öğrenmeye ile ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda 24 sosyal bilgiler öğretmeni yer almaktadır. Okul dışı öğrenmenin hayatın her alanında kullanılan bir yöntem olduğu, okul dışı öğrenmenin iyi bir davranış kazandırma yolu olabileceği, öğrencilerin duyuşsal ya da bilişsel olarak gelişim sağlayabileceği görüşlerine rastlanılmıştır. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bilgi sahibi olduğu bulgusu ifade edilmiştir. Gerçek yaşam ile öğrencilerin daha iyi öğrendiğini düşüncelerinde belirten öğretmenler, okul dışı öğrenmelerin bu açıdan olumlu etkisine vurgu yapmıştır. Okul dışı öğrenmelerin öğrencilerin üst düzey düşünme beceriline katkısını belirtmiş ve yaratıcılıklarını geliştirdiklerini ifade etmiştir.

Bolat ve Karakuş'un (2020) Bilim ve Sanat Merkezleri Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri adlı makalesinde, bilim sanat merkezlerinin öğretim programındaki yerini yönelik öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında çalışma grubunda 75 sosyal bilgiler öğretmenine anket uygulanmış, 9 öğretmen ile de derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine yönelik bulgulara ise öğretmenler öğretim programındaki kazanımların öğrencilerin seviyesine uygun olmadığını ifade etmektedirler. Kazanımların zenginleştirilmesi ve güncel gelişmelere açık anlaşılır ve esnek olması gereklidir ifadelerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin bu uygulamaları yaparken programdaki ders sayısının az olmasının etkili olduğu bulgularına

ulaşılmıştır. Sonuç olarak 21. Yüzyıl becerilerinin de ifade edilmesi gerektiği ve kazanımların daha çok bu becerilerin kazandırılmasına yönelik olarak ifade edilebilmektedir.

Avcı ve Gümüş'ün (2020) Sınıf Dışı Eğitime Dayalı Etkinliklerle İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlkokul 4. Sınıf Öğrenci Tutumlarının İncelenmesi adlı makalesinde, sosyal bilgiler dersindeki etkinliklerin öğrencilerin tutumlarına etkisinin ne olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma 64 tane 4. sınıf öğrencilerine yönelik olarak yapılmıştır. 6 haftalık bir süreçte deney ve kontrol gruplarından alınan veriler analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları incelendiğinde uygulanan öğretim modelinin lehine bulgulara ulaşılmıştır. Sınıf dışı öğretimin sınıf içi öğretime göre faydalı olduğu ve öğrencilerin tutumlarında olumlu ölçüde değişimlerin yaşandığı ifade edilmiştir. Sonuçlara dikkatlice bakıldığında ise deney ve kontrol grupları arasında anlamlı ölçüde değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Öğrencilerin istek, ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olarak sınıf dışı etkinliklerin etkili olduğu ve sürekli kullanılması gereğince vurgulanmıştır.

Torun'un (2021) Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görüşleri adlı yüksek lisans tezinde, öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşlerinin bir çerçevede toplanması ve okul dışı hakkındaki bilgilerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma grubu 20 sosyal bilgiler öğretmeni ve 20 öğretmen adayından oluşmaktadır. Öğretmenler ve öğretmen adayları okul dışı öğrenme konusunda görüşlerinde farklılıklar yaşanmaktadır. Okul dışı öğrenmeyi öğretmenlerin kendi içinde bulundukları mevki gereğince dersler ile ilişkilendirebilirken, öğretmen adaylarının daha çok bilişsel olarak değerlendirdiği bulgularına ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin okul dışı öğrenme ile ilgili bilgilerinin olduğu sonuçlanmıştır. Öğretmenlerin derslerinde bu etkinlikleri çoğunlukla kullandıkları ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının okullarda eğitimleri sırasında kısmı olarak bu etkinliklere katıldıklarını belirtmişleridir. Öğretmen adaylarının çoğunun göreve başladıklarında okul dışı öğrenmeleri derslerinde kullanacaklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Diğer Bilimlerin Alanında Yapılan İlgili Araştırmalar

Bostan Sarioğlu ve Küçüközer'in (2017) Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle İlgili Görüşlerinin Araştırılması adlı makalesinde,

öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu 100 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmanın bulguları incelendiğinde öğretmen adaylarının coğrafya dersi ile ilgili öğrenme ortamlarından çok, çevrelerindeki ortamlardan bahsettikleri ve bu konuda yetersiz oldukları bulgularına rastlanılmıştır. Öğretmen adayları çevrelerindeki okul dışı öğrenme ortamlarında derslerinin işlenmesinin onlar için daha iyi olduğunu ve kalıcılıklarının arttığını görüşlerinde belirtmişlerdir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, az sayıda da olsa müze, coğrafi ve tarihi alanları okul dışı öğrenme ortamı olarak tanımlamışlardır. Genel olarak öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları konusunda bilgilerinin eksik olduğu fark edilmiştir.

Ocak ve Korkmaz'ın (2018) Fen bilimleri ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeye ilişkin Görüşlerinin incelendiği makalelerinde iki öğretmen grubunun okul dışı öğrenme ile ilgili neler düşündükleri bir boyutta incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma çalışma grubunda 12 fen bilimleri ve 16 okul öncesi öğretmeni yer almaktadır. Çalışmanın bulgular nezdindeki sonuçları incelendiğinde okul dışı öğrenmenin avantajları temasında, öğrencilerin okul dışı öğrenmeler sayesinde bilişsel olarak bilgilerin kalıcı bir şekilde hafızalarında tutmalarına ve ilgili konuları anlamlandırmalarına katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul dışı öğrenmelerin öğrencilerin özellikle iletişim becerisine ve toplumun bir bireyi olmasına katkısına vurgu yapıldığı belirtilmiştir. Sürecin sonundaki değerlendirmeye genel olarak ödevlendirme olarak tabi tutmuşlar ancak önceki çalışmalar incelendiğinde bazı araştırmacıların not usulüne yer verildiği de görülmüştür.

Türkmen'in (2019) Tarih Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretimine İlişkin Görüşleri adlı yüksek lisans tezinde tarihe karşı birinci elden kaynaklar sunan okul dışı öğrenmeye yönelik olarak, tarih öğretmenlerinin görüşlerinin neler olduğunu anlamak ve ifade etmek amacıyla çalışma yapılmıştır. Çalışma grubunu 15 tarih öğretmeni temsil etmektedir. Çalışmanın bulguları incelendiğinde özellikle sözlü tarihe vurgu yapılmış, okul dışı tarih öğretimi kullanırken öğrencilerin mekanlar çizebileceğini ifade etmişlerdir. Okul dışı öğrenme ortamlarını neler olduğunu söyleyebilmişler ve örnekler vererek ifade etmişlerdir. Okul dışı öğrenme yöntemini uygulamayan öğretmenlerin olduğu görülmüş, bunun nedeni olarak yönetmelik, prosedürler ile zaman sıkıntısı olarak ifade edilmiştir. Çalışma sonucunda tarih

öğretmenlerinin okul dışı öğrenme kavramı ve ortamları ile ilgili yeterli bilgilere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bakioğlu ve Karamustafaoğlu'nun (2020) Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğretim Sürecinde Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri isimli makalesinin amacı okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılıp kullanmadığı ile ilgili görüşleri belirlemektir. Çalışma grubu 10 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın bulgularında öğrenci görüşlerine göre okul dışı öğrenme ortamları öğrencilerde olumlu bir etki etmiş, rehberlerin öğrencilere karşı tutumunun öğrencilerin ilgisini etkilediği, günlük hayattan uygulamalar ile öğrencilerin sürece dahil edildiği ve öğrencinin eğlendiği bulgulara rastlanılmıştır. Sonuçlara bakıldığında ise okul dışı ortamlarda öğrenciler etkileşimde bulunarak sosyal yönden kendilerini geliştirme imkanına sahip olmuştur. Okul dışı öğrenme ortamlarındaki etkinlikler sayesinde zorluk yaşamadıkları ve öğrenmelerinin kolaylaştığı görüşlerine ulaşmıştır.

Kır, Kalfaoğlu ve Aksu'nun (2021) Matematik Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanımına Yönelik Görüşleri isimli makalesinde okul dışı öğrenme ve ortamları hakkında matematik öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Çalışma grubunda 12 matematik öğretmeni yer almaktadır. Çalışma bulguları incelendiğinde, okul öğrenme ortamlarının kullanılması gerektiği ve faydalı olduğu dile getirilmiştir. Öğrenme ortamı konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin okul dışı öğrenmeler kullanarak daha fazla derse katılım sağladığı vurgulanmıştır. Öğretmenlerin tutum ve davranışlarına olumlu etki edeceği görüşü belirtilmiştir. Öğretmenlerin genellikle sınıf veya okulun dışındaki ortamları okul dışı olarak ifade ettikleri belirtilmiştir. Öğretmenlerin örnek verirken en çok geometri konularında kullandığı örnekler verilmiştir. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme ile ilgili kendilerini yeterli görmedikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Çiftçi ve Dikmenli'nin (2021) Coğrafya Öğretmenlerinin Okul Dışı Coğrafya Öğretimine İlişkin Görüşleri adlı makalesinde, okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerin neler olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve olgu bilim deseni olarak planlanmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formlarından yararlanılmıştır. Çalışma grubu liselerde görev yapan 30 coğrafya öğretmeninden oluşmaktadır.. Çalışmanın

bulgularına bakıldığında okul dışı öğrenmeye yönelik tanımlamalar, uygulanabilecek öğrenme ortamları, okul dışı öğrenmelerin uygulanma sıklıkları, öğrenciye katkılar, okul dışı öğrenmeye ilişkin çağrışımlar bulgulara yer almıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmenlerin çoğunluğu okul dışı öğrenmeyi yerinde görme ve gezme olarak tanımlamakta, okul dışı öğrenmenin öğrencilerde kalıcılığı ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkı sunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yurt dışında yapılan bazı çalışmalar

Tal ve Morag (2007) “Doğa Tarihi Müzelerine Okul Ziyaretleri: Öğretme mi Zenginleştirme mi?” isimli makalesinde, dört farklı doğal tarih müzesine yapılan bir okul ziyareti çalışmasını anlatmakta ve okul dışı öğrenmeye yönelik elde edilen bulgular bulunmaktadır. Bulgulara göre müze ziyaretlerinde daha çok öğrenmelere odaklanıldığı görülmüştür. Genel olarak elde edilen verilere göre, daha anlamlı öğrenmelerin gerçekleşebilmesi için müzelerin çağdaş olmayan tekdüze öğretim modelinden ziyade sosyokültürel olarak daha çok sistemsal bir öğretim modeline geçmesi gerektiği açıklanmaktadır.

Henriksson (2018) “İlkokul öğretmenlerinin okul dışı algıları fen eğitiminde öğrenme” isimli makalesinde okul dışı öğrenmeye yönelik ilkökul öğretmenlerinin aldıkları eğitim ve algılarını belirlemeye çalışmıştır. Farklılıklar niteliksel olarak incelenmiştir. Çalışma grubu 15 öğretmen oluşmuştur, görüşler röportaj yoluyla elde edilmiştir. Öğretmenler, öğretimlerinde açık hava eğitimini kullandıklarını ve öğrencilerin okul dışındaki derslerde, öğretmenlerin anlattıkları ile sınırlı kalmadığı sonuçları vurgulanmaktadır. Okul dışı öğrenmenin öğrencinin bilgisi üzerindeki etkisi, sorun çözme becerileri, çevre sorunlarına yönelik tutumlar olarak olumlu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Okul dışı öğrenmelerde öğrencilerinin algılarının yüksek düzeyde olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin ödevleri olan görevler için nasıl ve nasıl hazırlandıklarını veya görevleri okul dışında daha özenle yaptıkları belirtilmiştir.

İlgili araştırmalar incelendiğinde sosyal bilgiler alanında ve diğer alanlarda yapılan benzer çalışmaların olduğu görülmektedir. İncelendiği kadarıyla okul dışı öğrenmenin eğitime katkıları, diğer yöntemlerle karşılaştırmaları ve müze eğitimleri gibi çalışmaların yoğunlukta olduğu söylenebilmektedir. Çalışmalarda ki örneklem grupları daha çok öğretmen ve öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Araştırıldığı

kadarıyla konu ile ilgili daha çok nitel çalışmalar yapıldığı düşünölmektedir. Veri toplama araçları olarak görüşme formları, anket, ölçek ve başarı testleri daha çok kullanılan araçlardandır. Nitel ve nicel çalışmaların yer aldığı çok sayıda da çalışma mevcuttur. Literatürde öğrencilere yönelik yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak olumlu sonuçlar elde edildiğı ifade edilmiştir. Öğretmen ve öğretmen adayları ile ilgili incelendiğı kadarıyla yapılan çalışmalarda okul dışı öğrenme kavramının tam anlamıyla bilinmediğı ve uygulanmadığı görölmektedir. Sosyal bilgiler alanında yapılan bu çalışmanın bir benzerinin fen bilgisi alanında yapıldığı görölmektedir. Araştırmanın değışkenlerinin farklı çalışmalarda yer aldığı görölmüştür. Bu alanda yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak nitel çalışmalar olduğı, araştırmanın da karma yöntem olması bakımında benzer ve farklı yönler, olduğı söylenebilmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Eğitim yöneticilerinin ve Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin ve Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin tutumlarının incelenmesinin amaçlandığı bu araştırma nitel ve nicel yaklaşımların birlikte kullanıldığı, karma yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem yaklaşımı, araştırmacının veriler topladığı, topladığı verileri analiz ettiği, bulguları dahil ettiği ve tek bir çalışmada veya araştırma sürecinde nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılarak çıkarımlarda bulunulan yöntem olarak tanımlanır (Creswell, Tashakkori, Jensen ve Shapley, 2003). Araştırmada karma desen yöntemlerinden önce nicel verilerin toplandığı, ikinci aşamada nitel verilerin toplandığı açımlayıcı sıralı karma yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırma sorusuna iki ayrı etkileşimli bir şekilde cevap verilebilmektedir. Çalışmada birinci öncelik olarak nicel verilerin toplanması ve çözümlenmesiyle başlamaktadır. İlk aşama süresi bitince veriler çözümlenir, daha sonra nitel verilerin toplanması gerçekleşmektedir. Araştırmada bu süreçte nitel verilerin çözümlenmesinde nicel verilerin sonuçlarından yararlanılmıştır. Çalışma karma yöntemlerden açımlayıcı sıralı desen olarak tasarlanmıştır (Creswell ve Clark, 2020).

Çalışma kapsamındaki Öğretmenlerden; “Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği” ve “Deneyim ve Görüş Anketi”, Eğitim Yöneticilerinden; “Deneyim ve Görüş Anketi” ile nicel veriler seçkisiz örnekleme metodu ile elde edilmiştir. İkinci aşamada çalışmanın nitel boyutu için amaçlı örnekleme metodu ile seçilen çalışma grubu 23 Sosyal Bilgiler Öğretmeni ve 16 Eğitim yöneticisinden oluşmaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Eğitim yöneticilerinin ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın çalışma grubunu Erzurum ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticileri oluşturmaktadır.

Bu çalışmada nitel ve nicel olarak iki çalışma grubu seçilmiştir. Çalışmada amaçlı örnekleme metodu tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme metodunun seçilmesinin nedeni çalışmanın bilgisel olarak derinlemesine incelenmesinin gerçekleşmesi veya

bilim açısından zengin durumların oluşması için tercih edilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

2.2.1. Nicel Verilere İlişkin Demografik Bilgiler

Araştırma kapsamında nicel çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin demografik özelliklere (kıdem yılı, cinsiyet, görev yeri, yaş) ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılımı

		f	%
Cinsiyet	Kadın	39	41,1
	Erkek	56	58,9
	Toplam	95	100
Kıdem	0-5	57	60
	6-10	24	14,7
	11-25	14	25,3
	Toplam	95	100
Yaş	20-30	32	33,7
	31-40	48	50,5
	41-50	13	13,7
	51 üstü	2	2,1
	Toplam	95	100
Görev Yeri	Merkez	12	12,6
	İlçe	44	46,3
	Köy	39	41,1
	Toplam	95	100

Tablo 2’ e göre öğretmenlerin 56’sı (%58,9) erkek, 39’u (%41,1) kadındır. Tablo 2 de araştırmaya katılan öğretmenlerin 57’si (%60) 0-5 kıdem yılı, 14’ü (%14,7) 11-25 kıdem yılı, 24’ü (%25,3) 6-10 kıdem yılı grubunda yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen çalışma grubundan 32’si (%33,7) 20-30 yaş, 48’i (%50,5) 31-40 yaş, 13’ü (%13,7) 41-50 yaş, 2’si (%2,1) 51 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 39’u (%41,1) köy, 12’si (%12,6) merkez, 44’ü (%46,3) ilçe de görev yapan katılımcılardan oluşmaktadır.

Tablo 3. Eğitim Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgilerin Dağılımı

		f	%
Cinsiyet	Kadın	13	89,2
	Erkek	107	10,8
	Toplam	120	100
Kıdem	0-5	27	22,5
	6-10	36	30
	11-25	57	47,5
	Toplam	120	100
Yaş	20-30	36	30
	31-40	52	43,3
	41-50	26	21,7
	51 üstü	6	5
	Toplam	120	100
Görev Yeri	Merkez	31	56,7
	İlçe	52	43,3
	Köy	37	30,8
	Toplam	120	100
Görevi	Müdür Yardımcısı	58	48,3
	Okul Müdürü	58	48,3
	Şube Müdürü	4	3,3
	Toplam	120	100

Tablo 3'e göre eğitim yöneticilerin 107'si (89,2) erkek, 13'ü (10,8) kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan yöneticilerin 27'si (%22,5) 0-5 kıdem yılı, 36'sı (%30) 6-10 kıdem yılı ve 57'si (%47,5) 11-25 kıdem yılı grubunda yer almaktadır. Tablo 3'e göre eğitim yöneticilerinin 37'si (%30,8) köy, 31'i (56,7) merkez, 52'si (43,3) ilçe de görev yapan katılımcılardan oluşmaktadır. Tablo 3'e göre araştırmaya katılan yönetici çalışma grubunda 36'sı (%30) 20-30 yaş, 52'si (%43,3) 31-40 yaş, 26'sı (%21,7) 41-50 yaş ve 6'sı (%5) 51 üstü yaş grubunda yer almaktadır. Tablo 3'e göre araştırmaya katılan yöneticilerin çalışma grubunda 58'i (%48) Müdür yardımcısı, 58'i (%48) Okul Müdürü ve 4'ü (%3,3) Şube müdürü grubunda yer almaktadır.

2.2.2. Nitel Verilere İlişkin Demografik Bilgiler

Araştırma çerçevesinde nitel çalışma grubunda yer alan eğitim yöneticileri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin özelliklerinin demografik özellikleri tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Nitel Veriler İçin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		f
Cinsiyet	Kadın	9
	Erkek	14
Yaş	20-30	7
	31-40	13
	41-50	2
	50 üstü	1
Kıdem Yılı	0-5	7
	6-10	8
	11-15	2
	16-20	4

Çalışma grubunun seçilmesinde Erzurum İlinde yer alan ilçelerde gören yapan öğretmenler tercih edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenler kolay ulaşılabilir örnekleme seçilmiştir. Erzurum ili ve ilçelerinde gören yapan sosyal bilgiler derslerine giren öğretmenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Erzurum ilinin 5 ilçesinden toplam 23 öğretmen ile görüşülmüştür. Tablo 4’de görüldüğü üzere 21 öğretmenin 9’u kadın, 14’ü erkektir. 7 öğretmen 20-30 yaş, 13’ü 31-40 yaş, 2’si 41-50 yaş ve 1’i 51 üstü katılımcıdan oluşmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen öğretmenlerden 7’si 0-5 kıdem yılı, 8’i 6-10 kıdem yılı, 2’si 11-15 kıdem yılı ve 4’ü 16-20 kıdem yıllarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 5. Nitel Veriler İçin Eğitim Yöneticilerinin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

		f
Cinsiyet	Kadın	3
	Erkek	13
Yaş	20-30	2
	31-40	10
	41-50	2
	51 üstü	1
Kıdem Yılı	0-5	1
	6-10	10
	11-15	1
	16-20	3
	20 üstü	1
Görevi	Milli Eğitim Müd.	5
	Müdür	7
	Müdür Yardımcısı	4
Branşı	Türkçe	3
	Din kültürü	1
	Okul Öncesi	1
	Sınıf Öğretmenliği	5
	İngilizce	2
	Fen bilimleri	1
	Bilişim	1
	Coğrafya	1
	Felsefe	1

Tablo 5’e göre görüşmeye katılan, kadın ve erkek eğitim yöneticisi sayısı 16 ‘dır. Tablo 5’de ulaşılan bilgilere göre katılımcıların 2’si 20-30 yaş, 10’u 31-40 yaş, 2’si 41-50 yaş ve 1’i 51 üstü yaş aralığındadır. Yukarıda kıdem yılı ile ilgili ulaşılan bilgilere göre katılımcıların 1’i 0-5 kıdem yılı, 10’ u 6-10 kıdem yılı, 1’i 11-15 kıdem yılı, 3’ü 16-20 kıdem yılı ve 1’i 20 üstü kıdem yıllarında yer almaktadır. Katılımcıların eğitim yöneticilerin oluşan kısımda İlçe Milli Eğitimde göre alan 5 kişi, Müdür görevinde yer alan 7 kişi ve Müdür yardımcısı görevinde bulunan 4 kişi ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Branşlar değişkenlik göstermekle birlikte. Branş olarak en fazla katılım, Sınıf Öğretmenliği branşında gerçekleşmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında nicel boyutta gerçekleştirilen çalışmanın öğretmenlere uygulanan nicel boyutunu, Y. Bolat ve M. Köroğlu tarafından geliştirilen “Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği” ile “Deneyim ve Görüş Anketi” oluşturmaktadır. Eğitim Yöneticilerine uygulanan çalışmanın nicel boyutunu “Deneyim ve Görüş Anketi” oluşturmaktadır. Araştırmada yer alan eğitim yöneticileri ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik elde edilen nitel veriler, iki ayrı yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilmiştir.

2.3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği

Çalışmada öğretmenlere uygulanan Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği (Ek.1), Bolat ve Köroğlu tarafından (2020) geliştirilmiştir. Toplam 29 maddeden oluşan ölçekte her bir madde için “Hiç Katılmıyorum”, “Az Katılıyorum”, “Orta Düzeyde Katılıyorum”, “Çok Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” şeklinde cevaplar bulunmaktadır. Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme ölçeğinin geçerlilik aşamasında Cronbach alfa satısı 0.87 bulunmuştur. Ölçekte yer alan bilgi, uygulama, planlama ve değerlendirme boyutlarının Cronbach alfa değerleri de 0.80 üzerindedir. Büyüköztürk vd. (2016)’na göre ölçme araçları için güvenilirlik düzeyinin 0.70 üzerinde olması, iç tutarlılık katsayısı da normal değerler gösterdiğinden güvenilirlik için yeterlidir. Güvenirlilik aşamasında ise Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) testi yapılmış ve çalışmanın güvenilir olduğu ortaya çıkmıştır. Ölçeğin kullanabilir olma düzeyi açıklanırken, öğretmen adayları, tüm öğretmenler ve okul dışı öğretim yapanlara uygulanabilir diye ifade edilmiştir. Uygulanan ölçekte bilgi, planlama, uygulama, değerlendirme ve genel olarak 5 farklı puan türü yer almıştır. Ölçeğe yönelik verilen cevaplara göre güvenilirlikler hesaplanmış ve her aşamada güvenilirlikleri anlamlı bulunmuştur. Bu boyutlara ilişkin yapılan toplam puanların Cronbach alfa analizleri 0,90 üzerinde olduğu ortaya çıkmıştır. Boyutların toplam puanları ve kendi içindeki değerlendirmeleri olması gereken güvenilirlik katsayısını sağladığı görülmektedir. Boyutlara ilişkin puan dağılımları kendi isimleri ile analizlerde gösterilmiştir. Bilgi boyutunu ifade etmek için *bilgitoplama*; uygulama boyutunu ifade etmek için *uygtoplama*; planlama boyutu için *plantoplama* ve değerlendirme boyutu için *değtoplama* şeklinde ifade edilmiştir.

2.3.2. Eğitim yöneticilerinin ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deneyim ve Görüş Anketi

Çalışmada öğretmenlere ve eğitim yöneticilerine ayrı ayrı deneyim ve görüş anketi (Ek.2), uygulanmıştır. Anket tekniği çalışmaya katılan bireylerden sözlü ya da yazılı olarak alınan nitel ve nicel bilgiler olarak tanımlanabilir (Arıkan, 2013). Anketlerden elde edilen bilgiler genelde bilişsel olmaktadır, hatırlamaya dayalı olan bu bilgileri bazı durumlarda geçerli varsayılmış ve doğru kabul edilebilen bilgiler olduğu gösterilebileceği ifade edilmiştir. Bu varsayımlar anket verilerinin daha kolay analiz edilmesine yardımcı olur (Foody, 1998). Görüş anketi hazırlanırken soruların yazımında ankette ulaşılması hedeflenen bilgiler göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Anket kapsamında hazırlanan soruların uygunluğuna ilişkin gerekli uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri kapsamında 2 öğretim görevlisi ve 2 uzman öğretmenin görüşleri alınmıştır. Ankette yer alan sorulara ilişkin uygulanan pilot çalışmada çalışma grubunda yer almayan farklı yerlerde görev alan öğretmenlere örnek uygulama yapılmıştır. Örnek uygulama sonucunda gerekli düzenlemeler yapılarak anket sorularına ulaşılmış ve veriler toplanmıştır. Toplamda 95 sosyal bilgiler öğretmeni ve 120 eğitim yöneticisine anket asıl uygulaması yapılarak ve nitel bilgilere katkı sağlaması için çalışmada yer verilmiştir.

2.3.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın nitel kısmı için öğretmenler ve eğitim yöneticilerine ayrı ayrı görüşme formları uygulanmıştır. Görüşmelerde yer alan eğitim yöneticileri ve sosyal bilgiler öğretmenleri aynı zamanda nicel kısımda da yer almıştır. Nicel çalışmada yer alanlar arasından seçkisiz olarak seçilen katılımcılar ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Eğitim yöneticileri görüşme soruları uygulama esnasında 10 sorudan oluşmuş, analiz esnasında aynı cevapların olması sebebiyle 8 soruya düşürülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik yapılan görüşme soruları uygulama sırasında 12 sorudan oluşmuş, analiz esnasında cevapların bazıları benzerlik göstermiş ve 11 soruya dönüştürülmüştür. Çalışma öncesinde pilot uygulamalar yapılmış ve çalışmanın son hali (Ek3 ve Ek4), ekler listesinde yer almaktadır.

Yarı yapılandırılmış olan görüşmeler katılımcıların verdikleri cevapları arasındaki farkı anlama açısından detaylı incelemelere katkı sağlayan bir yönü olduğu vurgulanmıştır. Aynı zamanda görüşmelerde belli bir amaç için toplanmış ciddi katılımcılar yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Çalışmalar sohbet havası içinde geçtiği Patton' un (2018, s.343) sohbet tarzı görüşmesi dalına dahil edilebilen bir görüşme türü olduğu ifade edilebilmektedir. Bu tür görüşmelerin ciddiyet sağlamadığı ifade edilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler daha çok mülakat tarzı görüşmeler ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmada kullanılan görüşme formu için soruların hedeflere uygun bir şekilde ifade edilmesi sağlanmaktadır. Çalışmada yer alan sorular; 2 akademisyen, 2 öğretmen ve 2 eğitim yöneticisinin görüşleri alınmıştır. Pilot uygulama olarak yöneticilere uygulanacak görüşme soruları için 9 kişi, öğretmenlere uygulanacak görüşme soruları için 7 kişi, seçilip gerekli dönüt ve düzeltmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler neticesinde öğretmen ve eğitim yöneticilerinden çalışmada yer almasını istediğiniz sorular ya da öneriler kısmında yazdıkları ifadelerle dikkat edilip görüşme formu oluşturulmuştur. Çalışmalar sonucunda ulaşılan asıl sorular 23 öğretmen ve 16 eğitim yöneticisine uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada nicel boyutta kullanılan ölçek için araştırmacıdan gerekli izin alınmıştır (Ek 5). Araştırma çerçevesinde daha sonra araştırmayı yapmak üzere sırasıyla MEB, Üniversite ve Valilik nezdinde izinler alınarak yasal süreç gerçekleşmiştir. Çalışmada kullanılacak ölçek ve anketler internet üzerinden elektronik form olarak toplanmıştır. Ölçek ve anket verileri toplanırken katılımcıların ölçekleri açık anlaşılır bir şekilde okuması için uygun şekilde tasarlanmıştır. Ölçek araçlarının toplanması sırasında Covid-19 süreci olduğundan dolayı ölçekler yüz yüze toplanamamış, elektronik ses kayıt cihazı ile toplanmak zorunda kalınmıştır. Elektronik ortamda veriler toplanırken, verileri dolduran öğretmenlerle birebir iletişim kurularak bu verilerin toplanması sağlanmıştır. Çalışma verilerinin toplanırken katılımcıların izni doğrultusunda, hiçbir zorlama olmadan toplanması sağlanmıştır. Nitel boyutta toplanan verileri için amaçlı örnekleme ile nicel çalışmaya katılan katılımcılar arasından seçilerek uygulama gerçekleşmiştir.

Görüşmelerden önce geçerliliğe katkı sağlaması amacıyla, geçerlilik stratejilerinden üye kontrolü ve dış denetimler stratejileri uygulanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin çoğunluğu yüz yüze gerçekleşmiştir. Yüz yüze gerçekleşmeyen görüşmeler zoom üzerinden gerçekleştirilip kayıt altına alınmıştır. Veriler toplanırken üst düzey yönetici konumundaki bazı katılımcılar ses kayıt cihazı ile kayıta izin vermediğinden dolayı, katılımcılardan elde edilen verileri not olarak kaydedilmiştir. Görüşmelerin süreleri, ortalama olarak 15-30 dakika arasında sürmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi iki grup şeklindedir. Nicel verilerin analizi ve Nitel verilerin analizi şeklindedir.

2.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde elde edilen verileri Jamovi ve SPSS programı ile kullanılmıştır. Nicel veriler toplandıktan sonra aykırı veriler SPSS programı ile tespit edilmiş, çalışmaya katılan katılımcının vermiş oldukları cevaplar değerlendirilip, çalışmadan çıkarılmıştır. Öğretmenlerin demografik bilgileri için Jamovi programı üzerinden frekans değerleri elde edilmiştir. Verilerin normallik değerlerine bakılmış, çalışmada parametrik ve parametrik olmayan yöntemlerin kullanılacağı ifade edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan ölçeğe göre, okul dışı düzenlemeye yönelik olarak tutum ölçeğinde, çeşitli değişkenler bağlamında farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edilmesi için normallik testi, homojenlik sağlandığı durumlarda ise parametrik testlerden olan Tek yönlü varyans analizi (one-way Anova) ve t-testi tercih edilmiştir. Normalliğin olmadığı durumlarda çeşitli tanımlamalara göre Man Whitney U-testi ve Kruskal Wallis H- testi kullanılması gerekse de şu şekilde de ifade edilebilir;

- Normallik değeri olan p değerinin istenilen düzeyde çıkmadığı durumlarda belirli uygulamalar doğrultusunda, hatta çoğu uygulamalarda çarpıklık ve basıklık katsayısı -2 ile +2 değeri aralığında ise normal olduğunu gösteren bir değer olarak kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2010).

Anketlerin değerlendirilmesinde frekans değerlerinin değişkenlere göre dağılımı analiz edilmiş, analiz esnasında Jamovi ve SPSS paket programları kullanılmıştır. Anketler öğretmen ve yöneticilere ayrı ayrı uygulanmış, değişkenleri her ayrı grup için farklılaştırılarak analiz edilmiştir.

2.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Eğitim yöneticileri çalışma grubunda yer alan deneyim ve görüş anketi veri toplama aracından elde edilen bilgilerin daha derinlemesine analiz edilmesi amacıyla nitel yaklaşımlardan olan yarı yapılandırılmış görüşme formlarından yararlanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğindeki vermiş oldukları cevaplar ile deneyim ve görüş anketindeki cevaplarının daha derinlemesine analiz edilmesi için yarı yapılandırılmış görüşme formlarından yararlanılmıştır. Eğitim yöneticilerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği bu çalışmada nitel verilerden elde edilen bulgular içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma neticesinde araştırmanın ölçmeyi amaçladığı genel çerçeve neticesinde her soru kod ve kategorilere ayrılarak, katılımcılar kodlanarak tablolar şeklinde analizi gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizinde belli frekans değerlerine göre kod ve kategorilere ayrılarak sınıflandırılmaktadır. Her soru kendi özelinde değerlendirilir ve açıklanmaya çalışılır. İçerik analizi belli konuların, metinlerin gruplar halinde kategoriler ayrılması ve araştırmacı tarafından belli kural, ilkelere göre kodlanmasıdır (Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). İçerik analizinde cevaplar önce belli düzen içerisinde kodlanır ve temalara ayrılarak neden sonuç ilişkisi kurulur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel analizlerde özetlenen kavramlar, içerik analizinde özetlenmemektedir. İçerik analizinde daha derinlemesine, betimsel analizle elde edilen bulgularda elde edilmeyen tema ve kodlara ulaşarak yeni keşifler elde edilebilir (Yıldırım ve Şimşek).

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik kavramlarından ziyade farklı kavramlar kullanılmaktadır. Nitel araştırmalarda geçerliliği sağlamak güç olsa da güvenilirliği sağlamak kuramsal olarak daha mümkün olmaktadır. Nicel çalışmalarda yer alan “güvenirlilik” ve “geçerlilik” kavramlarının nitel çalışmalardaki karşılıkları “inandırıcılık”, “tekrar edilebilirlik”, “genelleme” ve “aktarılabılır” olarak

geçmektedir (Lincoln ve Guba, 1985, akt: Erlandson, Harris, Skipper ve Allen, 1993). Nitel çalışmalarda ulaşılan bilgileri tarafsızca ve şeffaf bir şekilde ulaşıldığına dair kanıtlarıyla sunulmuş olması nitel çalışmalarda geçerliliği arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitekim yapılan bu çalışmada elde edilen veriler dijital ortamda ses kayıtları ile analiz edilerek çalışmanın bu literatüre göre dayandırıldığını ifade eder niteliktedir.

Nitel çalışmalarda geçerliliği sağlamak “doğruluğunu” kanıtlamak için elde edilen stratejiler ile sağlanmaktadır. Yukarıda ifade edilen “inanılrlık” kavramı bu çalışmada uygulanmıştır. Çalışmadan önce katılımcılar ile bir sohbet gerçekleştirilerek üyelerin ön durumları ve yorumları kontrol edilmiştir. Geçerlilik stratejilerinden üye kontrolü stratejisi tercih edilerek nitel çalışma geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmayı katılımcılar öncesinde yorumlayıp ve eleştiri getirebilmişler, çalışmanın taslağını inceleyebilme fırsatına sahip olmuşlardır (Stake, 1995). Çalışma kapsamında elde edilen veriler geçerlilik stratejilerinden bir diğeri olan dış denetimler stratejisi gereği, dışarıdan bir danışman ile sağlanmaya çalışılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985). Nitel boyutun güvenilirlik boyutunu sağlamak için de veri setlerinin kodlayıcılar arasındaki kararlılıklarına bakılarak elde edilmesi ile gerçekleştirilebilir (Creswell J. W., 2013). Miles ve Huberman uyuşum yüzdesi ile katılımcıların görüşleri arasındaki kararlılıklarının kodlamalarla verilebilir. Kategorilerin güvenilirliğini sağlamak için $Güvenirlilik = \frac{Görüş Birliği}{(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)} \times 100$ formülü uygulanarak uyuşum yüzdesine ulaşılmaktadır (Miles ve Huberman, 1994). Çalışmanın uyuşum yüzdesi % 80 oranında çıkmıştır. Nitel veri görüşmelerine yönelik görüşmeye katılan öğretmenler kodlamalarla verilmiştir. (Ö1,Ö2) Görüşmelere katılan yöneticiler kodlamalarla verilmiştir (İ3,İ4 gibi).

Nitel çalışmalarda verilerin birden fazla kişi tarafından kodlanarak aynı sonucu vermesi güvenilirliklerin sağladığının bir kanıtı olarak gösterilebilir. Araştırma kapsamında ayrıca analizlerin uzmanlar tarafından gözden geçirildiğini ve güvenilirliklerinin arttırılmaya çalışıldığı söylenebilir. Görüşmeler yapılırken, katılımcılar yönlendirilmeye çalışılmamıştır, katılımcılara sorulan sorular onların rahatça cevap vereceği şekilde oluşturulmuştur. Çalışma grubundaki katılımcıların görüşme saatleri katılımcıların isteğine göre düzenlenmiş, gönüllü olmayan

katılımcılar yer almamıştır. Nitel çalışma kapsamında katılımcılar ile yapılan görüşmelerin sonucunda elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde genel ve alt problemlere yönelik olarak elde edilen veriler kullanılarak oluşturulan tablolara ait bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular kısmı iki başlık altında nicel bulgular ve nitel bulgular olarak ayrılarak incelenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olarak uygulanan ölçekten ve anketten elde edilen veriler; değişkenlerde yer alan görev yeri, cinsiyet, yaş ve kıdem yılına göre farklılıkları incelenmiştir. Eğitim yöneticilerine yönelik olarak uygulanan anketten elde edilen veriler; değişkenlerde yer alan görev yeri, cinsiyet, yaş ve kıdem yılına göre farklılıkları incelenmiştir. Nicel bulgular başlığı altında sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticileri ayrı başlıklar altında problem durumlarına göre ayrılarak değerlendirilmiştir. Nitel bulgular başlığı altında sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticileri görüşme formlarından elde edilen verileri içerik analizi yapılarak elde edilen bulgulardır. İki farklı çalışma grubu ile elde edilen verilerden dolayı sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticileri başlığı altında yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Problemlerine İlişkin Nicel Bulgular

Başlık altında iki grup yer almaktadır. İki çalışma grubu olan sosyal bilgiler öğretmenleri ve eğitim yöneticileridir. Aşağıda iki gruba ait nicel verilere ait bulgular yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Olarak Elde Edilen Nicel Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği” ile ilgili vermiş oldukları cevapların değerlendirilmesi kapsamında aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Ölçekte yer alan bilgi, planlama, değerlendirme ve uygulama basamaklarının kısaltılmış ifadeleri tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği'ne Yönelik Olarak Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Soru Sayısı	Maddeler	Aritmetik ortalama	Standart Sapma
1	Okul dışı öğrenme hakkında bilgi sahibiyim.	3.58	0.845
2	Okul dışı öğrenme ortamları hakkında bilgi sahibiyim.	3.47	0.861
3	Okul dışı öğrenme ortamlarının eğitsel değerini bilirim.	3.95	0.867
4	Okul dışı öğrenme ortamlarının anlamlı öğrenme üzerindeki etkisini bilirim.	4.06	0.836
5	Okul dışı öğrenme için kullanılacak araç-gereç bilgisine sahibiyim.	3.45	0.908
6	Okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal beceri öğretimindeki önemini bilirim.	4.03	0.856
7	Okul dışı öğrenmenin gerekliliği hakkında bilgi sahibiyim.	3.96	0.849
8	Okul dışı öğrenme ile ilgili gerekli yasal mevzuat hakkında bilgi sahibiyim.	3.95	0.843
9	Bir okul dışı öğrenme planlayabilirim.	3.54	0.976
10	Uygun okul dışı öğrenme ortamlarını seçebilirim.	3.76	0.884
11	Okul dışı öğrenme ortamlarını organize edebilirim.	3.72	0.859
12	Okul dışı öğrenme ortamlarını sosyal beceri öğretimine uygun olarak düzenlerim.	3.67	0.856
13	Okul dışı öğrenmeyi konu/ders alanının hedefleriyle ilişkilendirebilirim.	3.88	0.836
14	Okul dışı öğrenme için kullanılacak araç-gereçleri seçebilirim.	3.78	0.853
15	Okul dışı öğrenme süreciyle ilgili yeni öğrenci davranışları planlayabilirim.	3.61	0.867
16	Okul dışı öğrenme ile ilgili gerekli yasal mevzuatı planlayabilirim.	3.57	0.955
17	Okul dışı öğrenme ortamlarını kullanarak anlamlı öğrenmeyi sağlayabilirim.	3.80	0.858
18	Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenciye gerekli olan sosyal beceriyi gerçekleştirebilirim.	3.91	0.839
19	Okul dışı öğrenme ile ilgili yapılan planlamayı uygulayabilirim.	3.87	0.815

Tablo 6 (Devam). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği'ne Yönelik Olarak Verdikleri Cevapların Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Soru Sayısı	Maddeler	Aritmetik ortalama	Standart Sapma
20	Okul dışı öğrenme ortamlarını kullanarak konu/ders alanı hedeflerini gerçekleştirebilirim.	3.92	0.846
21	Okul dışı öğrenme için gerekli araç-gereçleri kullanabilirim.	3.82	0.850
22	Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenciye kazandırılacak eğitimsel davranışı gerçekleştirebilirim.	3.83	0.846
23	Okul dışı öğrenme için yapılan planlamanın başarısı düzeyini belirleyebilirim.	3.67	0.844
24	Okul dışı öğrenmenin öğrenciye kazandırdığı sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyini belirleyebilirim.	3.68	0.829
25	Okul dışı öğrenmede gerçekleşmeyen hedef davranışlar tespit edebilirim.	3.83	0.753
26	Okul dışı öğrenme ortamında kullanılan araç-gerecin katkısını belirleyebilirim.	3.84	0.829
27	Okul dışı öğrenme ortamının eğitim hedefine katkısını değerlendirebilirim.	3.86	0.794
28	Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenciye kazandırılacak eğitimsel davranışın gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol edebilirim.	3.83	0.834
29	Okul dışı öğrenme ile ilgili uygun ölçme ve değerlendirme yapabilirim.	3.82	0.875

Tablo 6'da yer alan ifadelere verilen sosyal bilgiler öğretmenlerinin cevaplarındaki ifadeler katılma durumlarına göre bir hesaplama yapılmış, ulaşılan aritmetik ortalama ve standart sapma puanları, tabloda yer verilmiştir.

Aritmetik ortalamaya göre maddelere bakıldığında, en yüksek maddeler 3, 4, 6 ve 20 maddelerdir. Bu maddelerin aritmetik ortalamaları 3,95 - 4,06 arasında yer aldığı söylenebilir. Bu maddeler genel olarak bakıldığında okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğinde genelde 3 ile 4 aritmetik ortalama bulunması “Çok Katılıyorum” cevabının daha fazla olabileceği anlamına gelmektedir. En düşük maddeler ise 2, 5 ve 9 maddeler olarak yer almış olsa da yine de aritmetik ortalama olarak çok düşük düzeyde yer aldığı söylenemez. Bu maddelerin aritmetik ortalamalar aralığı 3,45 – 3,54 aralığında yer almaktadır. Bu da likert tipi ölçekteki

ifadelere göre “Orta Düzeyde Katılıyorum” ile “Çok Katılıyorum” arasında yer aldığı söylenebilir (Bolat Köroğlu, 2020).

3.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olarak yapılan analizlerin ilk sorusudur. Çalışmada okunurluk ve karışıklığın önüne geçilmesi amacıyla birinci problem başlığı altında kıdem yılı, cinsiyet, yaş aralığı ve görev yeri değişkenleri tek birinci alt problem başlığı altında verilmiştir. Birinci alt problemin ana cümlesi şu şekildedir; “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenlemeye yönelik tutumları” çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

3.1.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Birinci Alt Problemin Kıdem Yılı Değişkenine İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt probleminde “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik tutumlarının kıdem yılına göre anlamlı farklılık var mıdır?” şeklindedir. Levene istatistiğine göre yapılan analizlerde varyans homojenliğinin sağlandığı ortaya çıkmış ve parametrik testlerin yapılabileceği düşünülmüştür. Kıdem yılının değişkenine göre toplam puanların arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını analiz etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) yapılmıştır. Problemin analizlerine ilişkin yönelik elde edilen bulgular Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Normal Dağılımı Sağlamak Amacıyla Elde edilen Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	Kıdem Yılı	bilgitoplam	plantoplam	uygtoplam	değtoplam	Genel toplam
N	0-5	57	57	57	57	57
	6-10	24	24	24	24	24
	11-25	14	14	14	14	14
X	0-5	26.7	28.8	23.0	26.5	105
	6-10	26.6	31.2	23.5	27.6	109
	11-25	25.4	29.1	23.1	24.9	98.7
Median	0-5	28	29	24	27	109
	6-10	25.5	31.0	24.0	28.0	109
	11-25	24.5	27.5	23.5	26.0	97.0
SD	0-5	4.88	6.24	4.63	4.97	17.7
	6-10	5.45	6.32	5.07	5.19	21.0
	11-25	5.51	6.62	4.43	6.28	25.9
Çarpıklık	0-5	0.0232	0.111	-0.289	0.134	-0.0322
	6-10	0.116	0.121	-0.349	0.168	0.194
	11-25	0.441	0.710	0.298	-0.182	-0.148
Basıklık	0-5	-0.971	-0.798	-0.795	-0.996	-0.937
	6-10	-0.818	-1.15	-0.425	-1.30	-1.06
	11-25	-0.767	-0.811	-1.23	-0.593	-0.253

Tablo 7'e göre Kıdem yılına göre Elde puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde puanların birbirine yakın düzeyde olması kıdem yılı değişkenine göre puanların birbirine benzer olduğunu göstermektedir. Tablo 7'e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 değerleri arasında yer alması literatürdeki kaynaklara göre normal dağılımın ihlal edilmediğini ve parametrik testlerin uygulanabileceğini kanıtlamaktadır.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi

ANOVA						
		Kareler Toplamı	SD	Kareler ortalaması	F	p
bilgitoplam	Gruplar arası	21,855	2	10,928	,416	,661
	Grup içi	2413,892	92	26,238		
	Toplam	2435,747	94			
plantoplam	Gruplar arası	93,780	2	46,890	1,177	,313
	Grup içi	3663,841	92	39,824		
	Toplam	3757,621	94			
uygtoplam	Gruplar arası	3,120	2	1,560	,070	,932
	Grup içi	2046,817	92	22,248		
	Toplam	2049,937	94			
değtoplam	Gruplar arası	62,529	2	31,265	1,143	,323
	Grup içi	2517,008	92	27,359		
	Toplam	2579,537	94			
Geneltoplam	Gruplar arası	905,395	2	452,698	1,145	,323
	Grup içi	36366,331	92	395,286		
	Toplam	37271,726	94			

Tablo 8'e göre İstatistiksel olarak kıdem yılına göre analiz edilen okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğinde Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre, kıdem yılına göre puanlar arasında anlamlı farklılıklar göstermemektedir. Toplam puanların anlamlılık değerleri $F:0,46; 1,17; 0,07; 1,14; 1,14; p > 0,05$ 'ten büyük oldukları için anlamlı farklılıklar göstermemektedir.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yılına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Normal Dağılım ve Homojenlik Varsayımı Testi

	Levene		Normality Test (Kolmogorov)	
	F	P	W	P
bilgitoplam	0.2399	0.787	0.0886	0.446
plantoplam	0.0152	0.985	0.1188	0.137
uygtoplam	0.0492	0.952	0.1317	0.074
değtoplam	0.4445	0.643	0.1217	0.120
Geneltoplam	1.3669	0.260	0.0876	0.459

Tablo 9'a göre yapılan levene testine göre homojenlik varsayımı gruplar arasında sağlanmıştır. Tablo 9'da yapılan kolmogorov testinde normal dağılım sağlandığı bulgularına ulaşılmıştır. Katılımcıların sayısının 50 altında yer aldığı durumlarda normallik değerlerinin kolmogorov testi kullanılması tavsiye edilmektedir. (Ak, 2008).

Normallik değeri olan p değerinin istenilen düzeyde çıkmadığı durumlarda belirli uygulamalar doğrultusunda, hatta çoğu uygulamalarda çarpıklık ve basıklık katsayısı -2 ile +2 değeri aralığında ise normal olduğunu gösteren bir değer olarak kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2010).

3.1.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Olarak Birinci Alt Probleminin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olarak birinci alt problemler arasında uygulanan “okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğinde yer alan tutumların cinsiyetlerine göre dağılımlarından farklılıklar var mıdır?” şeklindedir. Cinsiyetlere göre verilen puanlar sonucu ortaya çıkan toplam puan ortalamaları için bağımsız örnekler T Testi yapılmıştır. Varyans homojenliğini kontrol etmek amacıyla levene testi sonuçları analiz edilmiştir. Dağılımların normal olup olmadığını ortaya koymak amacıyla da normallik testi ile analizler gerçekleştirilmiştir. Dağılımların normal olmadığı durumlarda çarpıklık ve basıklık değerleri sonuçları ile parametrik testlerin normal dağılımı değerlendirilmiştir. Analizler Tablo 10, Tablo 11 ve Tablo 12’de yer verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Betimsel İstatistikler

	Cinsiyet	N	X	SD	SS	Çarpıklık	Basıklık
Bilgi	Erkek	56	26.25	5.064	.677	0.0940	-0.719
toplam	Kadın	39	26.87	5.172	.828	0.0942	-1.26
Plan	Erkek	56	29.54	6.267	.837	0.221	-0.877
toplam	Kadın	39	29.36	6.483	1.038	0.164	-0.878
Uyg	Erkek	56	22.80	4.665	.623	-0.208	-0.511
toplam	Kadın	39	23.64	4.693	.752	-0.273	-1.06
Değ	Erkek	56	26.18	5.135	.686	-0.0634	-0.608
toplam	Kadın	39	27.08	5.407	.866	0.0735	-1.07
Genel	Erkek	56	104.77	19.059	2.547	0.133	-0.822
toplam	Kadın	39	105.62	21.323	3.414	-0.318	-0.0234

Tablo 10'a göre cinsiyetlere yönelik yapılan analizler neticesinde aritmetik ortalamaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu açıdan ortalamalar yönelik bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde dağılımın normal dağılım eğrisine aykırı olmadığı ve parametrik testlerin uygulanabileceğini ifade etmektedir.

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren t-Testi

	Levene Testi		t-testi		
	F	p	t	SD	p
bilgitoplam	.507	.478	-.584	93	.561
plantoplam	.031	.860	.133	93	.894
uygtoplam	.112	.738	-.859	93	.393
değtoplam	.161	.689	-.821	93	.414
Geneltoplam	.247	.620	-.203	93	.840

Tablo 11'e göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre bakıldığı alt problemde toplam puanlarda levene testine göre homojenlik varsayımının sağlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. T testi sonuçlarında yer alan sonuçlarda, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır ($t_{(93)} = -.58 ; -.13; -.85; -.82; -.20; p > 0.05$)

Tablo 12. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Tutumlarını Gösteren Normallik Testi

Cinsiyetlerine Göre Normallik Testi (Kolmogorov)		
	W	p
bilgitoplam	0.1019	0.278
plantoplam	0.1385	0.052
uygtoplam	0.1355	0.061
değtoplam	0.1188	0.137
Geneltoplam	0.0937	0.375

Tablo 12'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenlemeye ilişkin cinsiyetlere göre verdikleri cevaplar analiz edilmiş. Tablo 12'e göre analiz edilen cevaplara göre cinsiyete göre dağılımların normal olduğunu göstermektedir. Parametrik testlerin uygulanabilir olduğunu ön görmektedir. Normallik testindeki değerler $p > 0.05$ 'ten büyük olduğundan dolayı normal dağılım göstermektedir. Normallik testinin ihlal edilmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

3.1.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Olarak Birinci Alt Probleminin Görev Yeri Değişkenine İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğine yönelik olarak tutumları, görev yerine göre değişkenlik göstermekte midir?” şeklindedir. Analizlere ait bulgulara Tablo 13, Tablo 14 ve Tablo 15’de yer verilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Görev Yeri Değişkenine İle İlgili Betimsel İstatistikler

		N	X	SD	SE	Çarpıklık	Basıklık
bilgitoplam	Merkez	12	25.75	4.555	1.315	0.0281	-0.634
	İlçe	43	26.88	5.803	.885	0.142	-1.42
	Köy	40	26.33	4.469	.707	-0.195	-0.310
	Toplam	95	26.51	5.090	.522		
plantoplam	Merkez	12	28.50	4.758	1.373	0.295	-1.07
	İlçe	43	30.35	7.161	1.092	0.225	-1.39
	Köy	40	28.80	5.757	.910	-0.224	-0.655
	Toplam	95	29.46	6.323	.649		
uygtoplam	Merkez	12	22.58	3.848	1.111	0.301	-1.10
	İlçe	43	23.63	5.066	.773	-0.215	-1.09
	Köy	40	22.80	4.502	.712	-0.480	-0.278
	Toplam	95	23.15	4.670	.479		
değtoplam	Merkez	12	25.50	5.036	1.454	-0.922	1.44
	İlçe	43	27.26	5.491	.837	0.127	-1.32
	Köy	40	26.10	5.042	.797	-0.0252	-0.769
	Toplam	95	26.55	5.238	.537		
Genel toplam	Merkez	12	98.00	23.564	6.802	-0.793	0.511
	İlçe	43	108.12	21.714	3.311	0.209	-1.40
	Köy	40	104.03	16.266	2.572	-0.368	-0.670
	Toplam	95	105.12	19.913	2.043		

Tablo 13'e göre görev yeri değişkenine göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumlarına yönelik analizlerde ortalamaların birbirine yakın olması farklılıkların olmadığı yorumunu ortaya çıkarmaktadır. Çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde -2 ile +2 değerler arasında yer alması normal dağılım gösterdiğini kanıtlar niteliktedir.

Tablo 14. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Görev Yeri Göre Değişkenliği ile ilgili Tek Yönlü Varyans Analizi

Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)						
		Kareler Toplamı	SD	Kareler ortalaması	F	p
Bilgi toplam	Gruplar arası	21.855	2	10.928	.416	.661
	Grup içi	2413.892	92	26.238		
	Toplam	2435.747	94			
Plan toplam	Gruplar arası	93.780	2	46.890	1.177	.313
	Grup içi	3663.841	92	39.824		
	Toplam	3757.621	94			
Uyg toplam	Gruplar arası	3.120	2	1.560	.070	.932
	Grup içi	2046.817	92	22.248		
	Toplam	2049.937	94			
Değ toplam	Gruplar arası	62.529	2	31.265	1.143	.323
	Grup içi	2517.008	92	27.359		
	Toplam	2579.537	94			
Genel toplam	Gruplar arası	905.395	2	452.698	1.145	.323
	Grup içi	36366.331	92	395.286		
	Toplam	37271.726	94			

Tablo 14'e göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik tutumlarının görev yeri değişkenine göre grupların arasında $F=0,416; 1,17; 0,07; 1,14; 1,14; p > 0,05$ 'ten büyük olduğu durumlarda anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Tablo 15. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Görev Yeri Değişkeni ile İlgili Homojenlik ve Normallik Dağılım Testi

	Levene Testi		Normallik Testi (Kolmogorov)	
	F	p	W	p
bilgitoplam	3.789	.026	0.0944	0.366
plantoplam	3.486	.035	0.1279	0.089
uygtoplam	1.013	.367	0.1448	0.037
değtoplam	0.639	.530	0.1078	0.219
Geneltoplam	3.202	.260	0.0837	0.519

Tablo 15'e göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumlarının görev yeri değişkenine göre dağılımları yapılan levene testi sonrası homojenlik varsayımını sağladığı görülmüştür. Homojenlik varsayımı sağlamayan testlerde Welch testleri yapılması gerekmektedir. Kolmogorov analizine göre görev yeri değişkenine göre normal dağılım gösterdiği ($p > 0,05$) görülmektedir.

3.1.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Olarak Birinci Alt Probleminin Yaş Aralığı Değişkenine İlişkin Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi “sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğine yönelik tutumlarında yaşlarına göre anlamlı bir fark var mıdır?” şeklindedir. Analizlere yönelik sonuçlar Tablo 16, Tablo 17, Tablo 18, Tablo 19 ve Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 16. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Yönelik Tutumlarının Yaş Aralığı Değişkeni İle İlgili Betimsel İstatistikler

		N	X	SD	SE	Çarpıklık	Basıklık
bilgitoplam	20-30	32	28.03	4.742	.838	-0.187	-0.594
	31-40	48	26.19	5.205	.751	0.0870	-0.945
	41-50	13	24.46	4.630	1.284	1.38	1.05
	51 Üst.	2	23.00	7.071	5.000		
	Toplam	95	26.51	5.090	.522		
plantoplam	20-30	32	29.88	6.932	1.225	-0.152	-0.875
	31-40	48	30.08	6.091	.879	0.194	-0.903
	41-50	13	25.92	3.774	1.047	0.906	-0.629
	51 Üst.	2	31.00	12.728	9.000		
	Toplam	95	29.46	6.323	.649		
uygtoplam	20-30	32	24.38	4.521	.799	-0.834	0.465
	31-40	48	23.04	4.731	.683	-0.241	-0.625
	41-50	13	20.38	3.453	.958	1.14	0.0829
	51 Üst.	2	24.00	8.485	6.000		
	Toplam	95	23.15	4.670	.479		
değtoplam	20-30	32	27.81	5.325	.941	-0.0514	-1.04
	31-40	48	26.88	4.923	.711	0.0237	-0.978
	41-50	13	23.08	3.968	1.100	0.292	-0.480
	51 Üst.	2	21.00	9.899	7.000		
	Toplam	95	26.55	5.238	.537		
Geneltoplam	20-30	32	110.09	17.941	3.172	-0.273	-0.242
	31-40	48	106.19	19.388	2.798	0.238	-1.01
	41-50	13	89.85	18.739	5.197	-0.495	1.31
	51 Üst.	2	99.00	38.184	27.000		
	Toplam	95	105.12	19.913	2.043		

Tablo 16’a göre yapılan analizlerde ortalama puanların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ortalama puanlar bakımında çok fark olmadığı söylenebilir. Çarpıklık ve Basıklık değerleri incelendiğinde grupların dağılımının normalliğe aykırı olmadığı yorumu yapılabilir. Çarpıklık ve basıklık değerleri -2 ile +2 arası değerler arasında yer almaktadır.

Tablo 17. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Aralıklarına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Olarak Tutumlarını Gösteren Tek Yönlü Varyans Analizi Testi

Tek Yönlü Varyans Analizi	Anova	Kareler Toplamı	SD	Kareler ortalaması	F	p
bilgitoplam	Gruplar arası	158.235	3	52.745	2.107	.105
	Grup içi	2277.512	91	25.028		
	Toplam	2435.747	94			
plantoplam	Gruplar arası	191.531	3	63.844	1.629	.188
	Grup içi	3566.090	91	39.188		
	Toplam	3757.621	94			
uygtoplam	Gruplar arası	149.443	3	49.814	2.385	.074
	Grup içi	1900.494	91	20.885		
	Toplam	2049.537	94			
değtoplam	Gruplar arası	274.489	3	91.496	3.612	.016
	Grup içi	2305.048	91	25.330		
	Toplam	2579.537	94			
Geneltoplam	Gruplar arası	3954.003	3	1318.001	3.600	.016
	Grup içi	33317.724	91	366.129		
	Toplam	37271.726	94			

Tablo 17'e göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerin okul dışı öğrenmeye yönelik yaş aralığı değişkenlerine göre yapılan Tek Yönlü Varyans analizinde değtoplam boyutu ve geneltoplam boyutlarında farklılıkların olduğu görülmektedir. $p < 0,05$ 'ten büyük olduğu durumundan dolayı anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını analiz etmek amacıyla bu iki boyutta Tukey analizi yapılmıştır.

Tablo 18.Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Aralıklarına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Olarak Tutumlarındaki Değerlendirme Toplam Puanlarında Farklılıkların Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Gösteren Tukey Testi

Değerlendirme toplam puan boyutuna yönelik Tukey testi					
Yaş		20-30	31-40	41-50	51 ve üstü
20-30	Ortalama fark	—	0.938	4.74	6.81
	p	—	0.847	0.026	0.254
31-40	Ortalama fark		—	3.80	5.88
	p		—	0.082	0.374
41-50	Ortalama fark			—	2.08
	p			—	0.948
51 ve üstü	Ortalama fark				—
	p				—

Tablo 18'e göre yapılan Tukey testinde yaş aralığı 20-30 olanlar ile 41-50 olanlar arasında bir farklılık olduğunu göstermektedir. 20-30 ile 41-50 yaş grupları arasında p değerinin 0.05'ten küçük olduğu ve farklılıkların bu gruplardan kaynaklandığını anlamlı olduğu görülmektedir. Yaş grupları 31-40 olanlar ile 41-50 grupları arasında ise yine p değerinin 0.05'ten küçük olduğu görülmekte farklılıkların anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 19. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaş Aralıklarına Göre Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlemeye Yönelik Olarak Tutumlarındaki Genel Toplam Puanlarında Farklılıkların Hangi Gruplardan Kaynaklandığını Gösteren Tukey Testi

Genel Toplam Puan Boyutuna Yönelik Tukey Testi					
		20-30	31-40	41-50	51 ve üstü
20-30	Ortalama fark	—	3.91	20.2	11.09
	p	—	0.808	0.010	0.856
31-40	Ortalama fark		—	16.3	7.19
	p		—	0.037	0.954
41-50	Ortalama fark			—	-9.15
	p			—	0.922
51 ve üstü	Ortalama fark				—
	p				—

Tablo 19'a göre yapılan Tukey testinde yaş aralığı 20-30 olanlar ile 41-50 olanların arasındaki p değerinin 0.05'ten küçük olduğu görülmekte ve anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. 20-30 ile 41-50 gruplarının aralarındaki puanların da 20,2 olduğu görülmekte ve farklılıklar görülmektedir. 31-40 ile 41-50 yaş grupları arasında p değerinin 0.05'ten küçük olduğu ve farklılıkların bu gruplardan kaynaklandığını farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir. Yaş grupları 31-40 olanlar ile 41-50 grupları arasındaki puan farklarının 16,3 olduğu ve farklılıkların anlamlı düzeyde olmadığı görülmektedir.

Tablo 20. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeğine Göre Yaş Değişkeni İle İlgili Homojenlik ve Normallik Dağılım Testi

	Levene testi		Normallik Testi(Kolmogorov)	
	F	p	W	p
bilgitoplam	0.612	0.609	0.0920	0.398
plantoplam	2.853	0.042	0.0789	0.595
uygtoplam	1.054	0.373	0.0778	0.613
değtoplam	1.105	0.351	0.0858	0.486
Geneltoplam	1.250	0.296	0.0641	0.830

Tablo 20'e göre analiz sonuçlarında ortaya çıkan sonuçlara göre homojenlik varsayımına ulaşılmaktadır. Levene testi homojenlik değerini gösterilen verilere göre p değerinin $p > 0,05$ 'ten olduğu durumlarda homojenlik varsayımı sağlanmaktadır. Yapılan analiz sonuçlarına göre yaş değişkeninin göre tutumların, normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Normallik testinde $p > 0,05$ 'ten büyük olduğu için normallik değerinin sağlandığı görülmektedir. Normalliğin ihlal edildiği Tek Yönlü Varyans Analizi testlerinde, Kruskal Wallis testi yapılabilir.

3.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular

İkinci alt problemde uygulanan anket formlarından elde edilen bulgulara göre çeşitli değişkenlerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin vermiş oldukları cevapların frekans değerleri analiz edilecektir. İkinci alt problem başlığı altında desteklenme durumları, görüşleri ve deneyim durumlarına yönelik soruların analizleri elde edilecektir.

3.1.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin İkinci Alt Problemin Deneyim Durumlarına Yönelik Ulaşılan Bulgular

İkinci alt problemde öğretmenlerin deneyim, görüş ve desteklenme durumlarına yönelik analizler yapılmaktadır. Bu aşamada deneyim durumlarının analizleri bu alt problem başlığı bölümünde yer almıştır. Deneyim durumlarına yönelik olarak frekans ve yüzde değerleri belirtilmiştir. Deneyim durumları tablolarda çeşitli değişkenlere göre de değerlendirilmektedir. Deneyim durumlarına yönelik elde edilen bulgular, ankette yer alan 1, 2 ve 6 sorudan elde edilmiştir.

3.1.2.1.1. Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Süreçte Okul Dışında Ders İşleme Durumlarına Yönelik Elde Edilen Deneyim Bulguları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik olarak “Görev Yapmış Olduğunuz Süreçte Okul Dışında Ders İşlediniz Mi” (1 soru) yönelik olarak vermiş oldukları cevaplara ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 21’de verilmiştir. Anket soruları içerisinde 1. Soru olarak yer almaktadır.

Tablo 21. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Sürelerindeki Okul Dışı Öğrenme İle Ders İşleme Durumları

	f	%
Evet	43	45,3
Hayır	52	54,7
Toplam	95	100,0

Tablo 21'e göre % 45,3'ü (43) Görev yapmış olduğu süreçte okul dışında ders işlediğini, % 54,7'si (52) ise görev yapmış oldukları süreçte sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmelere yönelik ders işlemediğini belirtmiştir. Çok büyük bir farklılık olmasa da verilen cevaplardan yola çıkarak görev yaptıkları süreçte sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunlukla, okul dışında ders işlemediğini göstermektedir.

Tablo 22. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görev Yapmış Oldukları Süreçte Okul Dışı Öğrenme İle Ders İşleme Durumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	16	37,23	23	44,23
	Erkek	27	62,77	29	55,77
	Toplam	43	100	52	100
Kıdem	0-5	22	51,6	35	67,30
	6-10	8	18,6	11	21,15
	11-25	13	30,23	6	11,53
	Toplam	43	100	52	100
Yaş	20-30	11	25,8	21	40,38
	31-40	27	62,8	21	40,38
	41-50	4	9,3	9	17,30
	51 üstü	1	2,3	1	1,93
	Toplam	43	100	52	100
Görev Yeri	Merkez	4	9,30	8	15,38
	İlçe	17	39,53	26	50
	Köy	22	51,46	19	36,38
	Toplam	43	100	52	100

Tablo 22'e göre görev süreçlerinde okul dışında ders işleyen sosyal bilgiler öğretmenlerine yer verilmiştir. Toplam 43 öğretmen okul dışında ders işlediğini belirtmiştir. 43 katılımcının % 62,79'u (27) erkek katılımcı, % 37,21'i (16) kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Tablo 22'a göre görev yaptıkları süreçte okul dışında

ders işleyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdem yılı değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Bu tabloya göre % 51,6'sı (22) 0-5 kıdem yılı, % 18,6'sı (8) 6-10 kıdem yılı, % 30,23'ü (13) 11-25 kıdem yılı aralığında toplam 43 katılımcının kıdem yılına göre okul dışında ders işlediği gösterilmektedir. Tablo 22'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışında ders işleyen katılımcıların yaş aralıklarına göre dağılımları verilmiştir. Yaş aralıkları 20-30 % 25,6'sı (11), 31-40 % 62,8'i (27), 41-50 % 9,3'ü (4) ve 51 üstü % 2,3'ü (1) aralıklarında yer almaktadır. Toplam ana katılımcıların arasından ders işleme durumlarına göre 43 katılımcının dağılımları gösterilmiştir. Tablo 22'e göre öğretmenlerin okul dışında görevleri süreçlerinde ders işleme durumlarına yönelik olarak, merkez % 9,3 (4), İlçe % 39,53 (17) ve köy % 51,16 (22) dağılmaktadır. Tablo incelendiğinde görevleri süresinde derslerinde okul dışı öğrenme işlemeyenlerin hayır cevaplarının dağılımına göre erkek katılımcılar, 0-5 kıdem yılı, 31-40 yaş aralığı ve ilçe değişkenleri çoğunluktadır. Buna göre evet cevabına göre, hayır cevabında sadece ilçe ve köy değişkenleri arasında bir farklılık görülmektedir.

3.1.2.1.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Kullanma Durumlarına İlişkin Deneyim Bulguları

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyim durumlarına ilişkin sorulan sorulardan (2. soru) “Sosyal Bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarını kullanıyor musunuz”? sorusuna ilişkin elde edilen bulguların, frekans ve yüzde değerleri Tablo 23'de verilmiştir. Anket sorularında 2. soru olarak yer almaktadır.

Tablo 23. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Kullanma Durumlarının Dağılımı

	f	%
Evet	56	58,9
Hayır	39	41,1
Toplam	95	100

Tablo 23'e göre % 58,9'u (56) derslerinde okul dışı öğrenme ortamlarını kullandıkları, % 41,1'i (39) derslerinde okul dışı öğrenme ortamlarını derslerinde

kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Cevaplardan yola çıkarak öğretmenlerin derslerde okul dışı öğrenme ortamlarını kullandıkları cevaplar yoğunluktadır.

Tablo 24. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerinde Okul Dışı Öğrenme Ortamlarını Kullanma Durumlarının Değişkenlere İlişkin Dağılımı

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	20	35,7	19	48,71
	Erkek	36	64,3	20	51,28
	Toplam	56	100	39	100
Kıdem	0-5	31	55,36	26	66,66
	6-10	16	28,57	8	20,51
	11-25	9	16,07	5	12,82
	Toplam	56	100	39	100
Yaş	20-30	16	28,57	16	41,02
	31-40	34	60,71	14	35,89
	41-50	5	8,93	8	50,51
	51 üstü	1	1,80	1	2,56
	Toplam	56	100	39	100
Görev Yeri	Merkez	5	8,93	7	17,94
	İlçe	25	46,43	18	46,15
	Köy	26	44,64	14	35,89
	Toplam	56	100	39	100

Tablo 24'e göre Sosyal bilgiler dersinde okul dışını kullanan öğretmenlerin dağılımı cinsiyete göre farklılıklarına yer verilmiştir. Kadın öğretmenler % 35,7 (20), erkek öğretmenler % 64,3 (36) katılımcılar şeklinde yer almaktadır. Bu tabloya göre erkek sosyal bilgiler öğretmenleri katılımcılarının derslerinde daha fazla kullanıldığı belirtilmiştir. Tablo 24'e göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı eğitimi derslerinde kullanma durumları ile ilgili kıdem yılına göre dağılım durumları verilmiştir. Kıdem yılı dağılımına göre kıdem yılı 0-5 olanlar %55,36 (31), kıdem 6-10 yılı olanlar % 28,57 (16) ve kıdem 11-25 yılı olanlar %16,07 (9) şeklinde dağılım göstermektedir. Bu tabloya göre okul dışı eğitimi derslerinde kullanan sosyal bilgiler öğretmenlerden en çok görevlerinin ilk 5 yılında olanların daha ağırlıklı kullandığı görülmektedir. Tablo 24'e göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı eğitimi kullananların yaş aralıklarına göre dağılımları tabloda gösterilmiştir. Yaş aralığı 20-30 olanlar % 28,57 (16), yaş aralığı 31-40 % 60,71 (34), yaş aralığı 41-50 % 8,93 (5)

ve yaş aralığı 51 üstü % 1,80 (1) yer verildiği görülmektedir. 56 sosyal bilgiler öğretmeninin derslerinde kullandıkları görülmektedir. Yaş aralığına göre 31-40 yaş aralığında yer alan katılımcıların daha fazla yer aldığı görülmüştür. Tablo 24'e göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde okul dışı eğitimi kullananlara yönelik, görev yeri değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Görev yerine göre dağılımların merkez olanların % 8,93'ü (5), ilçe % 46,43'ü (25) ve köy % 44,64'ü (26) oluşturmaktadır. Okul dışı eğitimini kullanan sosyal bilgiler öğretmenlerinin en fazla köy görev yerinde yer aldıkları görülmüştür. Derslerinde kullanmayan katılımcıların verdiği hayır cevabına göre dağılımlar ise erkek ve kadın katılımcıların birbirine yakın olduğu, kıdem yılında 0-5 arası yılların evet cevabı ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Yaş değişkeninde ağırlıklı olarak 41-50 yaş aralığı çoğunlukta ve evet cevabına göre farklılık göstermiştir. Görev yeri değişkeninde ise evet ve hayır cevapları ilçe, köy değişkenleri yönünden benzerdir.

3.1.2.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Olarak Okul Dışı Öğrenme Konusunda Öğretmenlerin Yeterli Bulma Durumlarına İlişkin Deneyim Bulguları

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyim durumlarına ilişkin, öğretmenlerin kendilerinin okul dışı öğrenme konusunda yeterli bulma durumları Tablo 25'de ifade edilecektir. Bu duruma ilişkin yüzde ve frekans değerleri Tablo 25'de yer almıştır. Anket' te yer alan 6. soruya karşılık gelmektedir.

Tablo 25. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendilerini Okul Dışı Öğrenme Hakkında Yeterli Bulma Durumları

	f	%
Evet	55	57,89
Hayır	40	42,11
Toplam	95	100

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Tablo 25'e göre % 57,89'u (55) okul dışı öğrenmeler konusunda kendisini yeterli bulmakta, % 42,11'i (40) okul dışı öğrenme ile ilgili kendisini yeterli bulmamaktadır. Cevaplar analiz edildiğinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri kendilerini yeterli bulmaktadır.

Tablo 26. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kendilerini Okul Dışı Öğrenme Hakkında Yeterli Bulma Durumlarının Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımları

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	39	70,91	23	57,50
	Erkek	16	29,09	17	42,05
	Toplam	55	100	40	100
Kıdem	0-5	34	61,82	23	57,50
	6-10	13	23,64	11	27,50
	11-25	8	14,58	6	15
	Toplam	55	100	40	100
Yaş	20-30	19	28,57	13	32,50
	31-40	25	60,71	23	57,50
	41-50	9	8,93	4	10
	51 üstü	2	1,80	0	0
	Toplam	55	100	40	100
Görev Yeri	Merkez	8	14,55	4	10
	İlçe	30	54,55	14	35
	Köy	17	30,91	22	55
	Toplam	55	100	40	100

Tablo 26'a göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerini okul dışı öğrenmeler konusunda yeterli bulanların dağılımları cinsiyetlere göre verilmiştir. Kadın katılımcıların % 70,91'i (39), % 29,09'u (16) dağılım gösterdiği görülmektedir. Kadın katılımcılar okul dışı öğrenmeye yönelik erkek katılımcılara göre kendilerini daha fazla yeterli bulduğu görülmüştür. Tablo 26'a göre Okul dışı eğitim hakkında kendilerini yeterli bulan sosyal bilgiler öğretmenlerin kıdem yılına göre dağılımları verilmiştir. Kıdem yıllarına göre 0-5 kıdem yılında olan % 61,82'si (34), kıdem yılı 6-10 olanların % 23,64'ü (13) ve kıdem yılı 11-25 olanların %14,58'i (8) kıdem yıllarına göre dağıldığı görülmektedir. Tablo 26'da en fazla kendilerini yeterli bulanların 0-5 kıdem yılında oldukları görülmektedir.

Yıllara göre değerlendirme mevcut olduğunda mesleğinin ilk yılında olanların kendilerinin yeterli bulma durumları ilgi çekmektedir. Kıdem yılı değerlendirildiğinde mevcut durumun tam tersi olması beklenebilirken, durum farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Tablo 26'a göre Okul dışı eğitimi hakkında kendilerini yeterli bulan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaş aralıklarına göre dağılımları verilmiştir. Yaş aralıkları frekans değerlerine ve yüzdelik değerlerine göre yaş aralığı

20-30 olanların % 34,58'i (19), yaş aralığı 31-40 olanların % 45,45'i (25), yaş aralığı 41-50 olanların % 16,36'sı (9) ve yaş aralığı 51 üstü olanların % 3,64'ü (2) dağılımı göstermektedir. Bu tablodaki analizlere göre 31-40 yaş aralığındaki katılımcılar kendilerini daha fazla yeterli bulmuştur. Tablo 26'a göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerini yeterli bulma durumlarına yer verilmiştir. Görev yeri değişkenine göre analizler şu şekildedir; Merkez'de görev yapan % 14,55'i (8), ilçe % 54,55'i ve köy % 30,91'i (17) şeklinde dağıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin en fazla kendini yeterli bulanların ilçede görev aldıkları görülmektedir. Tablo 26'a göre cinsiyet, kıdem yılı ve yaş değişkenleri hayır cevabı ile evet durumları benzerdir. Görev yerine göre ise evet cevabında ilçe değişkeni iken hayır cevabında köy değişkeni çoğunluktadır. Kendilerini yeterli bulmayan köydeki öğretmenlerin bu düşüncesinin sebebinin çevresel etkenler olabileceği düşünülmektedir.

3.1.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin İkinci Alt Problem de Yer Alan Görüşlerine Yönelik Ulaşılan Bulgular

İkinci alt problemde öğretmenlerin deneyim, görüş ve desteklenme durumlarına yönelik analizler yapılmaktadır. Bu aşamada görüş durumlarının analizleri bu alt problem başlığı bölümünde yer almıştır. Görüşlerinin yer aldığı durumlarına yönelik olarak frekans ve yüzde değerleri belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yönelik durumları tablolarda çeşitli değişkenlere göre de değerlendirilmektedir. Görüşlerine yönelik durumlarda edilen bulgular, ankette yer alan 3. ve 4. sorudan elde edilmiştir.

3.1.2.2.1. Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dersinizde Tek Başına Sınıf İçin Öğrenmelerin Gerçekleşmesi Görüşlerine Yönelik Elde Edilen Görüşlerinin Bulguları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik olarak "Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf İçin Öğrenmelerin Gerçekleşmesinin Öğrenciler İçin Tek Başına Yeterli Olacağını Düşünüyor Musunuz?" (3. soru) sorusuna vermiş oldukları cevaplara ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 27'de verilmiştir. Anket soruları içerisinde 3. Soru olarak yer almaktadır.

Tablo 27. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğrenmelere Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

	f	%
Evet	13	13,68
Hayır	82	86,32
Toplam	95	100

Tablo 27’de göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğrenmelerin öğrencilerin öğrenmeleri için tek başına yeterli bulma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Buna göre sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli olmayacağını düşünen % 86,32’si (82) kişi, % 13,68’i (13) olarak geçmektedir.

Tablo 28. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf İçi Öğrenmelere Yönelik Görüşlerinin Değişkenlere İlişkin Dağılımı

		f(hayır)	%	f(evet)	%
Cinsiyet	Kadın	36	43,90	3	23,08
	Erkek	46	56,10	10	76,92
	Toplam	82	100	13	100
Kıdem	0-5	50	60,98	7	53,84
	6-10	19	23,17	5	38,46
	11-25	13	15,85	1	7,62
	Toplam	82	100	13	100
Yaş	20-30	26	31,71	6	46,15
	31-40	41	50,00	7	53,84
	41-50	13	15,85	0	0
	51 üstü	2	2,44	0	0
	Toplam	82	100	13	100
Görev Yeri	Merkez	11	13,41	1	7,62
	İlçe	35	42,68	8	61,53
	Köy	36	43,90	4	30,76
	Toplam	82	100	13	100

Tablo 28’e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf için öğrenmelerin öğrencilerin öğrenmeleri için tek başına yeterli olmadığını düşünen sosyal bilgiler öğretmenlerinin dağılımları verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre; kadın öğretmenlerin % 43,90’ı (36) ve erkek öğretmenlerin % 56,10’u (46) şeklinde sınıf içi öğrenmelere yönelik düşünceler dağılım göstermektedir. Bu tabloya göre toplam katılımcıların 95’i içinden 82’sinin sosyal bilgiler dersinde okul dışı

öğrenmenin uygulanmasının da öğrenmeler için gerekli olduğunu düşündükleri bulgusunu göstermektedir. Tablo 28'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ölçmeye yönelik olarak derslerde sınıf içi öğrenmelerin tek başına öğrencilerin öğrenmelerine yeterli bulmama durumları verilmiştir. Tablodaki bilgilerde öğretmenlerin 0-5 kıdem yılında % 60,98'i (50), 6-10 aralığı kıdem yılında olanların % 23,17'si ve 11-25 kıdem yılında olanların % 15,85'i şeklinde dağılım gösterdikleri görülmektedir. Tablo 28' a göre sosyal bilgiler dersinde sınıf içi öğrenmelerin öğrenme için tek başına yeterli olmayacağını düşünen sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdemlerine göre dağılımları verilmiştir. Yaş aralıklarına göre 20-30 yaş aralığında olanlar % 31,71'i (26), 31-40 yaş aralığında olanlar % 50'si (41), 41-50 yaş aralığında olanlar % 15,85'i (13) ve 51 üstü yaş aralığında % 2,44'ü (2) ; yüzdelik, frekans değerlerine göre dağılmaktadır. Tabloya göre yüzdelik ve frekans değeri olarak en fazla değere 31-40 yaş aralığı sahiptir. Tablo 28'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğrenmelerin yeterli olmadığını düşünenlerin dağılımlarının görev yeri değişkenine göre frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Görev yerine göre merkez' de görev yapan % 13,41'i (11), ilçe de görev yapanlar % 42,68'i (35) ve köyde görev yapanların % 43,90'ı (36) olarak dağılmaktadır. İlçe ve Köylerin birbirlerine göre dağılımları yakınlık göstermektedir. Tablo 28'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğrenmelerin yeterli olduğuna yönelik evet cevaplarının cinsiyet, kıdem ve yaş aralıkları benzerdir. Görev yeri değişkenlere göre dağılımlarında ise hayır cevabında köy değişkeni ağırlıkta iken evet cevabında ilçe değişkeni sınıf içi öğrenmelerin tek başına, yeterli olduğunu düşündüğü görülmektedir. Bu durumda köy ve ilçedeki bu farklılığın sebebinin ilçede sınıf içinde daha fazla öğrenme gerçekleştirildiği bulgusu ifade edilebilmektedir.

3.1.2.2.2. Okul Dışı Öğrenme Uygulamaları Sosyal Bilgiler Dersi İçin Uygun Mudur? Sorusuna Yönelik Olarak Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bulguları

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik olarak “Okul dışı öğrenme uygulamaları Sosyal bilgiler dersi için uygun mudur?” (4. soru) sorusuna vermiş oldukları cevaplara ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 29'da verilmiştir. Anket soruları içerisinde 4. Soru olarak yer almaktadır.

Tablo 29. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarının Derse Uygunluğuna İlişkin Görüş Durumları

	f	%
Evet	91	95,79
Hayır	4	4,21
Toplam	95	100

Tablo 29'a göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelerin derse uygun olma durumlarına yönelik olarak görüşlerine yer verilmiştir. Derse uygun olduğunu düşünen katılımcılar evet % 95,79 (91), uygun olmadığını düşünen hayır % 4,21 (4) cevaplarını vermiştir. Uygun olduğunun düşünen sosyal bilgiler öğretmeni ağırlıktadır. Araştırmanın genelindeki 95 katılımcının 91'i okul dışı öğrenmenin sosyal bilgiler dersi için uygun olduğunu ifade etmeleri sonucu yukarıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 30. Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarının Derse Uygun Olduğunu Düşünen Öğretmenlerin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Dağılımları

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	37	40,66	2	50
	Erkek	54	59,34	2	50
	Toplam	91	100	4	100
Kıdem	0-5	55	60,44	2	50
	6-10	23	25,17	1	25
	11-25	13	14,29	1	25
	Toplam	91	100	4	100
Yaş	20-30	32	35,16	0	0
	31-40	44	48,35	4	100
	41-50	13	14,29	0	0
	51 üstü	2	2,20	0	0
	Toplam	91	100	4	100
Görev Yeri	Merkez	12	13,19	0	0
	İlçe	42	46,15	2	50
	Köy	37	40,66	2	50
	Toplam	91	100	4	100

Tablo 30'a göre okul dışı eğitimin sosyal bilgiler dersi için uygun olduğunu düşünen öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımlarının yüzdelik ve frekans

değerleri verilmiştir. Kadın öğretmenlerin %40,66'sı (37), erkek öğretmenlerin %59,34'ü (54), okul dışı öğrenmenin sosyal bilgiler dersine uygun olduğuna yönelik dağılım göstermiştir. Tablo 30' a göre yapılan analizler incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin; Okul dışı öğrenmelerin derse uygun olma durumlarının kıdem yılına değişkenin göre görüşlerinin dağılımına yer verilmiştir. Kıdem yıllarında 0-5 kıdem yılında % 60,44'ü (55) , 6-10 kıdem yılında % 25,17'si (23) ve 11-25 kıdem yılında % 14,29'u (13) olarak frekans ve yüzdelik değerleri olarak dağılmaktadır. Tablo 30'a göre sosyal bilgiler dersinin okul dışı öğrenme için uygun olduğunu düşünen öğretmenlerin, yaş aralıklara göre görüşlerinin dağılımına yer verilmiştir. Yapılan analizlere göre 20-30 yaş aralığında %35,16 (32), 31-40 yaş aralığında % 48,35'i (44), 41-50 yaş aralığında % 14,29'u (13) ve 51 üstü yaş aralığında % 2,20'si (2) şeklinde frekans ile yüzdelik değerleri gösterilmiştir. Tablo 30'a göre okul dışı öğrenmelerin uygun olduğunu düşünen öğretmenlerin, görev yerlerine göre dağılımları verilmiştir. Merkez de görev yapanların % 13,19'u (12), ilçede görev yapanların % 46,15'i (42) ve köyde görev yapanların % 40,66'sı (37) şeklinde görüşlerinin dağılım gösterdiklerine yer verilmiştir. Okul dışı öğrenmelerin derse uygun olmadığını düşünen az sayıda katılımcı vardır. Hayır cevabı ile evet cevabı arasında değişkenlere göre anlamlı farklılık gösteren dağılımlar bulunmamıştır.

3.1.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin İkinci Alt Problem de Yer Alan Destekleme Durumlarına Yönelik Ulaşılan Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olarak öngörülen problem durumlarından ikinci probleme ilişkin alt boyutta yer alan okul dışı öğrenmede desteklenme durumlarına göre analizlerin yer aldığı bulguların frekans ve yüzdelik değerleri verilmiştir. Değerlerden yola çıkarak çeşitli değişkenlere göre destekleme durumları değerlendirilmiştir. Destekleme durumlarının yer aldığı anket formunda analiz edilen soru 5. soru olarak geçmektedir.

3.1.2.3.1. Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin İdareciler Tarafından Desteklenme Durumları Nasıldır? Sorusuna Yönelik Elde Edilen Desteklenmeye Durumlarına İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine yönelik olarak “Okul dışı öğrenme uygulamalarında idarecileriniz sizi destekler mi?” (5. soru) sorusuna vermiş oldukları cevaplara ilişkin frekans ve yüzde değerleri aşağıda Tablo 31’de verilmiştir. Anket soruları içerisinde 5. Soru olarak yer almaktadır.

Tablo 31. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarında İdarecilerin Destekleme Durumlarına İlişkin Dağılımı

	f	%
Evet	85	89,47
Hayır	10	10,53
Toplam	95	100

Tablo 31’e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin desteklenme durumlarına yer verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun, idarecileri tarafından desteklendiklerini belirtmişlerdir. Desteklendiklerini belirtenlerin % 89,47’si (85), desteklenmediklerini belirtenlerin % 10,53’ü (10) şeklinde frekans ve yüzde değerlerine sahiptir.

Tablo 32. Okul Dışı Öğrenme Uygulamalarında İdareciler Tarafından Desteklenen Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımları

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	35	41,18	4	40
	Erkek	50	58,82	6	60
	Toplam	85	100	10	100
Kıdem	0-5	49	57,65	8	80
	6-10	22	25,88	2	20
	11-25	14	16,47	0	0
	Toplam	85	100	10	100
Yaş	20-30	29	34,12	3	30
	31-40	45	52,94	5	50
	41-50	11	12,94	2	20
	51 üstü	2	2,35	0	0
	Toplam	85	100	10	100
Görev Yeri	Merkez	10	11,76	2	20
	İlçe	39	45,89	5	50
	Köy	36	42,35	3	30
	Toplam	85	100	10	100

Tablo 32’de Okul dışı öğrenme uygulamalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin idarecileri tarafından desteklendiklerini ifade ettikleri görüşlerin, cinsiyet değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Kadın öğretmenlerin % 41,18’i (35), erkek öğretmenlerin % 58,82’si (50) frekans ve yüzde değerlerine sahip olduğu gösterilmektedir. Toplamda 95 katılımcının yer aldığı çalışmada 85 kişinin desteklendiğini ifade etmesi sonucunda 85 kişinin değerlendirilmesi alınmıştır. Tablo 32’de idareciler tarafından desteklendiklerini ifade eden öğretmenlerin görüşlerinin kıdem yılına göre değişkenlikleri gösterilmiştir. Kıdem yılına göre 0-5 kıdem yılında yer alan % 57,65’i (49), 6-10 kıdem yılında olanlar % 25,88’i (22) ve 11-25 kıdem yılı olanların % 16,47’si (14) göre görüşler dağılım göstermiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin idareciler tarafından desteklendiği durumlarını ifade ettikleri görüşlerde toplamda 85 görüşe yer verilmiştir. Tablo 32’e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin idarecileri tarafından desteklendiklerini ifade eden görüşlerinin görev yerlerine göre değişkenliği verilmektedir. Görüşler görev yerlerine göre merkez % 11,76’sı (10), ilçede görev yapan % 45,89’u (39) ve köyde görev yapan % 42,35’i (36) şeklinde frekans ve yüzdelik değerleri şeklinde ifade edilmiştir. İlçe’de görev öğretmenler diğer gruplara göre daha fazla desteklendiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 32'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin idarecileri tarafından destelenme durumlarına yönelik görüşlerinin yaş aralıklarına göre dağılımları verilmiştir. Yaş aralıklarına göre gösterilen frekans ve yüzdelik değerlerine göre; 20-30 yaş aralığında olanlar % 34,12'si (29), 31-40 yaş aralığında olanlar % 52,94'ü (45), 41-50 yaş aralığında olanlar % 12,94'ü (11) ve 51 üstü yaş aralığında olanlar % 2,35'i (2) şeklinde dağılım göstermektedir. Tabloya göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin idarecileri tarafından desteklenmediğini düşünenlerin dağılımları evet cevabı veren katılımcılar ile benzer dağılıma sahip değişkenlerin görüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır.

Eğitim Yöneticilerine İlişkin Nicel Bulgular

Eğitim Yöneticilerinin “Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görüş, Deneyim ve Destekleme Durumları Nasıldır?” sorusuna yönelik anket formundan elde edilen bilgilerin analizlerine yer verilecektir. Eğitim yöneticilerinin deneyim, görüş ve destekleme durumları verilecek; cinsiyet, kıdem, görev yeri ve yaş aralıklarına göre okul ışına ilişkin çeşitli değişkenlere dağılımları yer almıştır.

3.1.3. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde problem durumunda yer alan eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüş, deneyim ve destekleme durumlarına yer verilmiştir. Dördün problem başlığı altında her bir görüş, deneyim ve destekleme durumlarına ilişkin değerlendirmeler yapılarak çeşitli değişkenlere göre frekans ve yüzdelik değerlendirilmesi gösterilmiştir.

3.1.3.1. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Dördüncü Alt Problemin Yöneticilerin Deneyim Durumlarına Yönelik Ulaşılan Bulgular

Eğitim Yöneticilerinin Dördüncü alt probleme yönelik deneyim durumlarına yönelik bulgular analiz edilmiştir. Bu bulgular önce katılımcıların tamamına yönelik olarak analiz edilmiştir. Daha sonra deneyim gerçekleştiren eğitim yöneticilerinin dağılımları değişkenlere göre istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Eğitim yöneticilerine yönelik elde edilen bulgular Eğitim yöneticilerine yöneltilen anket sorularının 1. 2. ve 3. Soruları deneyim durumlarını ölçmeye yönelik sorulardan oluşturmaktadır.

3.1.3.1.1. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Eğitim Hayatlarında Kullanma Durumlarına İlişkin Deneyim Bulguları

Eğitim yöneticilerine yönelik ankette yer alan 1. Sorunun analizine yer verilmiştir. 1. soru’da Eğitim Yöneticilerine “Eğitim hayatınız sırasında okul dışı öğrenme ortamlarını kullanıyor muydunuz?” sorusu yöneltilmiş ve elde edilen cevaplar analiz edilmiştir.

Tablo 33. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Eğitim Hayatlarında Okul Dışı Öğrenmeyi Kullanma Durumlarına Göre Deneyimlerinin Dağılımı

	f	%
Evet	91	75,83
Hayır	29	24,17
Toplam	120	100

Tablo 33’e göre Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin deneyim durumlarının dağılımı verilmiştir. Eğitim yöneticilerinin eğitim hayatları sırasında okul dışı öğrenme kullanma durumlarına göre yapılan analize göre evet diyen katılımcılar % 75,83’ü (91), hayır diyen katılımcılar % 24,17’si (29) olarak yüzdesel ve frekans değerleri elde edilmiştir.

Tablo 34. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Eğitim Hayatlarında Okul Dışı Öğrenmeyi Kullanma Durumlarına Göre Deneyimlerinin Değişkenlere İlişkin Dağılımı

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	11	12,09	2	6,89
	Erkek	80	87,91	27	93,11
	Toplam	91	100	29	100
Kıdem	0-5	24	26,37	3	10,34
	6-10	28	30,77	8	27,58
	11-25	39	42,86	18	62,06
	Toplam	91	100	29	100
Yaş	20-30	30	32,97	6	20,69
	31-40	39	42,86	13	44,82
	41-50	19	20,88	7	24,13
	51 üstü	3	3,30	3	10,36
	Toplam	91	100	29	100
Görev Yeri	Merkez	23	25,27	8	27,58
	İlçe	37	40,66	15	51,72
	Köy	31	34,07	6	20,69
	Toplam	91	100	29	100

Tablo 34'e göre Eğitim yöneticileri anketinde deneyim durumlarına yönelik olan 1. soruya evet cevabını verenlerin, eğitim hayatlarında okul dışı öğrenmeyi kullanmış olduklarını belirtmektedir. Deneyim durumlarında eğitim hayatlarında okul dışı öğrenmeyi kullananların, cinsiyetlerine göre dağılımlarının yüzdelik değerleri Tablo 34'de verilmiştir. Erkek sayısının kadın sayısında fazla olmasının bir nedeni şudur; Eğitim yöneticiliğinde kadın sayısının az olmasından dolayıdır. Cinsiyetlere göre dağılımda kadınların % 12,09'u (11), erkeklerin % 87,91'i (80), frekans ve yüzde değerlerine sahip olduğu analiz edilmiştir. Tablo 34'e göre eğitim yöneticilerin deneyim durumlarına yönelik ankette yer alan 1. Sorudan elde edilen analizler gösterilmiştir. Deneyim durumlarına göre okul dışı öğrenmeyi eğitim hayatında uygulayanların kıdem yılı değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Tablo 34' e göre kıdem yılı 0-5 olanların % 26,37'si (24), 6-10 kıdem yılı olanların % 30,77'si (28) ve 11-25 kıdem yılı olanların % 42,86'sı (39) şeklinde yüzdelik ve frekans olarak analiz edilmiştir. Tablo 34'e göre Eğitim yöneticilerinin eğitim hayatlarında okul dışı öğrenmeyi kullanmaya ilişkin ankette yer alan 1. soru analiz edilmiştir. Ankette yer alan 1. soru deneyim durumlarını belirlemeye yönelik sorular

içerisinde yer almaktadır. Deneyim durumlarına göre eğitim hayatlarında okul dışı öğrenmeyi kullanan eğitim yöneticilerinin görev yerlerine göre dağılımları Tablo 34’de verilmiştir. Buna göre merkezde görev yapan % 25,27’si (23), ilçede görev yapan % 40,66’sı (37) ve köyde görev yapanların % 34,07’si (31) şeklinde dağılım ve frekans değerlerini göstermektedir. Tablo 34’e göre Eğitim yöneticilerinin cevaplamış olduğu ankette yer alan 1. sorudan yola çıkarak deneyim durumları analiz edilmiştir. Eğitim hayatlarında okul dışı öğrenmeyi kullanan öğretmenlerin kıdem yılı değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Yaş aralıklarının dağılımlarına göre 20-30 yaşa aralığında olanların % 32,97’si (30), 31-40 yaş aralığında olanların % 42,86’sı (39), 41-50 yaş aralığında olanların % 20,88’si (19) ve 51 üstü yaş aralığında olanların % 3,30’u (3) şeklinde frekans ve yüzdelik değerlerine göre dağılmıştır. Tablo 34’e göre okul dışı öğrenmeyi hayatlarında kullandıklarını söyleyenler ile kullanmadıklarını ifade edenlerin değişkenlere göre dağılımları benzerdir. Görev yeri değişkeninde ise merkezde görev alanların diğer görev yerlerine çoğunlukla hayatlarında okul dışı öğrenmeyi kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

3.1.3.1.2. Eğitim Yöneticilerinin Görevleri Sürelerinde Okul Dışında Ders İşleme Deneyimlerine İlişkin Elde edilen Bulgular

Eğitim yöneticilerinin görevleri sürecinde okul dışında ders işleme durumlarının ölçülmesi, eğitim yöneticileri anket sorularından 2. soru ile gerçekleşmektedir. 2. soruya ilişkin bulgular deneyim durumlarını ölçmeye yönelik analiz edilmiştir.

Tablo 35. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görevleri Sürecinde Okul Dışı Öğrenmeyi Kullanma Durumlarına Göre Deneyimlerinin Dağılımı

	f	%
Evet	78	65,00
Hayır	42	35,00
Toplam	120	100

Tablo 35’e göre eğitim yöneticilerinin görevleri sürecinde okul dışı öğrenmeyi kullanma durumları verilmiştir. Eğitim yöneticilerine yönelik olarak

uygulanan anketin 2. sorusunun analizine yer verilmiştir. Ankette yer alan 2. soru eğitim yöneticilerinin deneyim durumlarına yönelik soruları arasında yer almaktadır. Katılımcıların % 65,00'ı (78) evet, % 35,00'ı (42) hayır olarak cevap vermişlerdir.

Tablo 36. Eğitim Yöneticilerin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Görevleri Sürecinde Okul Dışı Öğrenmeyi Kullananların Değişkenlere İlişkin Deneyimlerinin Dağılımı

		f(evet)	%	f(hayır)	%
Cinsiyet	Kadın	8	12,09	5	11,90
	Erkek	70	87,91	37	88,09
	Toplam	78	100	42	100
Kıdem	0-5	20	25,64	7	16,67
	6-10	23	29,49	13	30,95
	11-25	35	44,87	22	52,38
	Toplam	78	100	42	100
Yaş	20-30	25	32,05	11	26,19
	31-40	35	44,87	17	40,47
	41-50	16	20,51	10	23,81
	51 üstü	2	2,56	4	9,52
	Toplam	78	100	42	100
Görev Yeri	Merkez	20	25,64	11	26,19
	İlçe	32	41,03	20	47,61
	Köy	26	33,33	11	26,19
	Toplam	78	100	42	100

Tablo 36'a göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri görev yapmış oldukları süreçteki deneyim durumlarının cinsiyete göre dağılımları verilmiştir. Tablo 36'a göre okul dışı öğrenmeyi görev yapmış oldukları süreçte kullanan eğitim yöneticilerinin cinsiyet dağılımları kadınların % 10,29'u (8) ve erkeklerin % 89,74 (70) olarak yüzde ve frekans değerlerine dağılmıştır. Tablo 36 'a göre Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görev süreçlerinde, okul dışı öğrenmeyi kullananların deneyim durumlarına ilişkin kıdem yılına göre dağılımları verilmiştir. Tablo 36'a göre kıdem yılı 0-5 olanların % 25,64'ü (20), 6-10 kıdem yılı olanların % 29,49'u (23) ve 11-25 kıdem yılı olanların % 44,87'si (35) olarak yüzde ve frekans değerlerine göre dağılmıştır. Tablo 36'a göre eğitim yöneticilerine yönelik görev sürecinde okul dışı öğrenmeyi kullanmış olanların görev yerlerine göre dağılımları verilmiştir. Görev yerine göre merkezde görev yapan % 25,64'ü (20), ilçede görev yapan % 41,03'ü (32) ve köyde görev yapan % 33,33'ü (26) olarak frekans ve yüzde

değerlerine göre dağılmıştır. Tablo 36’da eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görevleri sürecinde, okul dışı öğrenmeyi kullananlara yönelik yaş aralıklarına göre dağılımları verilmiştir. Yaş aralıklarına göre 20-30 yaş aralığında olanların % 32,05’i (25), 31-40 yaş aralığında olanların % 44,87’si (35), 41-50 yaş aralığında olanların % 20,51’i (16) ve 51 üstü yaş aralığında olanların % 2,56’sı (2) yaş aralıklarına göre dağılmıştır. Tablo 36’da görevleri sürelerinde okul dışı öğrenmeyi kullanma durumlarının değişkenlere dağılımı incelendiğinde kullandıklarını belirten ve belirtmeyen eğitim yöneticileri benzer özellikler göstermektedir.

3.1.3.1.3. Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Okul Dışı Öğrenmelerin Kullanılma Deneyimlerine Yönelik Bulgular

Eğitim yöneticilerinin deneyim durumlarına ilişkin anket sorularında yer alan 3. sorunun analizine yönelik bulgular yer almaktadır. Eğitim yöneticilerine yöneltilen soru “Okullarda Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanılıyor Mu?” sorusudur. Buna göre eğitim yöneticilerinin vermiş oldukları cevaplar analiz edilmiş ve tablolar halinde kullanılıyor cevabını veren eğitim yöneticilerinin değişkenlere göre dağılımlarının frekans ve yüzde değerleri yansıtılmıştır.

Tablo 37. Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Okul Dışı Öğrenmenin Kullanılma Sorusuna Yönelik Olarak Deneyim Durumlarının Dağılımı

	f	%
Evet	83	69,17
Hayır	37	30,83
Toplam	120	100

Tablo 37’de eğitim yöneticilerine yönelik olarak ankette yer alan 3. sorunun analizi yapılmıştır. Ankette yer alan 3. soru eğitim yöneticilerinin deneyim durumlarını belirlemeye yöneliktir. Tablo 37’de okullarda okul dışı öğrenmelerde uygulandığını düşünenler % 69,17 (83) göstermekte, okullarda okul dışı öğrenmelerin uygulanmadığını düşünen % 30,83 (37) olarak göstermekte ve dağılım göstermektedir.

Tablo 38. Okullarda Okul Dışı Öğrenmenin Okullarda Kullanıldığını Düşünen Eğitim Yöneticilerinin Değişkenlere İlişkin Deneyimlerinin Dağılımları

		f(hayır)	%	f(evet)	%
Cinsiyet	Kadın	10	12,05	3	8,10
	Erkek	73	87,95	34	91,90
	Toplam	83	100	37	100
Kıdem	0-5	21	25,30	6	16,21
	6-10	24	28,92	12	32,43
	11-25	38	45,80	19	51,35
	Toplam	83	100	37	100
Yaş	20-30	29	34,94	7	18,92
	31-40	33	39,76	19	51,35
	41-50	20	24,10	6	16,21
	51 üstü	1	1,20	5	13,51
	Toplam	83	100	37	100
Görev Yeri	Merkez	22	26,51	9	24,32
	İlçe	30	36,14	22	59,45
	Köy	31	37,35	6	16,21
	Toplam	83	100	37	100

Tablo 38'e göre eğitim yöneticilerinin okullarda okul dışı öğrenmelerin kullanıldığını düşünenlerin cinsiyetlere göre dağılımları verilmiştir. Eğitim yöneticilerinden kadın katılımcıların % 12,05'i (10), erkek katılımcıların % 87,95'i olarak dağılım göstermiştir. Bu farkın oluşmasında ana katılımcı sayısının etkisi vardır. Çünkü eğitimde yöneticilik konumunda görev yapan kadın sayısı örneklem boyutunda az sayıdadır. Tablo 38'e göre eğitim yöneticilerinin kıdem yılına göre okullarda okul dışı öğrenmelerin kullanıldığını düşünme durumlarına göre deneyimlerinin dağılımı gösterilmektedir. Tablo 38'de kıdem yılı 0-5 olanların % 25,30'u (21), kıdem yılı 6-10 olanların % 28,92'si (24) ve kıdem yılı 11-25 olanların % 45,80'i olarak frekans ve yüzdelik dağılımlarına göre dağılmıştır. Tablo 38'e göre okullarda okul dışı öğrenmelerin kullanıldığı düşünen eğitim yöneticilerinin görev yapmış oldukları yerlere göre dağılımları verilmiştir. Merkezde görev yapanların % 26,51 (22), ilçede görev yapanların % 36,14 (30) ve köyde görev yapanların % 37,35 (31) şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir. Görev yerlerine göre dağılımlarda ilçe ve köy de görev yapan eğitim yöneticilerinin okullarında okul dışı öğrenmeleri daha fazla kullandıkları görülmektedir. Tablo 38'e göre eğitim yöneticilerinin

okullarda okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığına dair deneyim durumlarına ilişkin yaş aralığı değişkenlerine bağlı olarak dağılım gösterdiği görülmektedir. Yaş aralıklarına göre 20-30 yaş aralığında yer alan % 34,94'ü (29), 31-40 yaş aralığında yer alan % 39,76'sı (33), 41-50 yaş aralığında yer alan % 24,10'u ve 51 üstü yaş aralığında yer alan %1,20 (1) şeklinde frekans ve yüzdelik değerler gösterilmiştir. Tablo 38'e göre evet ve hayır cevaplarının değişkenlere göre farklılıklar yoktur benzer dağılımlar ortaya çıkmıştır. Ancak görev yerine göre ilçe değişkeninde okullarda okul dışı öğrenmenin kullanılmadığını düşünen eğitim yöneticileri, çoğunluk göstererek farklılaşmıştır.

3.1.3.2.Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Dördüncü Alt Problemin Eğitim Yöneticileri Görüşlerine Yönelik Ulaşılan Bulgular

Eğitim yöneticilerinin deneyim durumlarına yönelik bulgulardan sonra, ankette yer alan görüşlerine yönelik durumların bulguları gösterilmiştir. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine yönelik sorular ankette yer alan 4. ve 5. soru olarak yer almaktadır. Görüşlerinin ölçüldüğü anket soruları ayrı ayrı analiz edilmiş ve sorulara verilen cevaplar değişkenlere göre frekans ve yüzdelik değerleri yansıtılmıştır.

3.1.3.2.1. Eğitim Yöneticilerinin Okullarda Sınıf İçi Öğrenmelerin Tek Başına Yeterli Olacağını Düşünme Durumlarına İlişkin Elde edilen Bulgular

Eğitim yöneticilerinin anket sorularında 4. soru olarak yer almaktadır. Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin dağılımları verilmiştir. Anket sorularından 4. soru olarak “Okullarda ders işlenirken sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli olacağını düşünüyor musunuz?” sorusunun analizi verilmiştir.

Tablo 39. Eğitim Yöneticilerinin Sınıf İçi Öğrenmelerin Tek Başına Yeterli Olma Durumlarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

	f	%
Evet	14	11,67
Hayır	106	88,33
Toplam	120	100

Tablo 39'a göre sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli olma durumlarına yönelik olarak eğitim yöneticilerinin dağılımları verilmiştir. Tablo 39'a göre sınıf içi

öğrenmelerin tek başına yeterli olmayacağını düşünen yöneticiler % 88,83'ü (106), sınıf içi öğrenmelerin yeterli olacağını düşünen yöneticilerin % 11,67'i (14) olarak yüzde ve frekans değerlerine sahiptir.

Tablo 40. Eğitim Yöneticilerinin Sınıf İçi Öğrenmelerin Tek Başına Yeterli Olmadığını Düşünmelerine İlişkin Değişkenlere Göre Dağılımı

		f(hayır)	%(hayır)	f(evet)	%(evet)
Cinsiyet	Kadın	12	11,32	1	7,14
	Erkek	94	88,68	13	92,86
	Toplam	106	100	14	100
Kıdem	0-5	26	24,53	1	7,14
	6-10	33	31,13	3	21,42
	11-25	47	44,34	10	71,42
	Toplam	106	100	14	100
Yaş	20-30	35	33,02	1	7,14
	31-40	45	42,45	7	46,43
	41-50	22	20,75	4	28,57
	51 üstü	4	3,77	2	14,28
	Toplam	106	100	14	100
Görev Yeri	Merkez	23	21,70	8	57,14
	İlçe	48	45,28	4	28,57
	Köy	35	33,02	2	14,28
	Toplam	106	100	14	100

Tablo 40'a göre sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli olacağını düşünmeyen katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir. Buna göre sınıf için öğrenmelerin tek başına yeterli olmayacağını düşünen eğitim yöneticilerinden kadın katılımcıların % 11,32'si ve erkek katılımcıların % 88,68'i olarak dağılım göstermektedir. Tablo 40'a göre eğitim yöneticilerinin sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli olmadığını düşünmelerine ilişkin ankette yer alan 4. sorudan ulaşılan bulgulara göre kıdem yılına göre değişkenleri verilmiştir. Kıdem yıllarına göre 0-5 kıdem yılında olanların % 24,53'ü (26), 6-10 kıdem yılında olanların % 31,13'ü (33) ve 11-25 kıdem yılında olanların % 44,34'ü (47) olarak yüzde ve frekans değerlerine göre dağılmıştır. Tablo 40'a göre eğitim yöneticilerinin sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli görmemelerine ilişkin dağılımları verilmiştir. Tablonun bulgusu ankette yer alan 4.sorudan elde edilmiştir. Görev yerine göre sınıf içi öğrenmelerin

tek başına yeterli olmadığını düşünenlerin dağılımına ilişkin bulgular açıklanmıştır. Görev yerine göre merkezde gören yapanların % 21,70'i (26), ilçede görev yapanların % 45,28'i (48) ve köyde görev yapanların % 33,02'si olarak yüzde ve frekans değerlerine dağılmıştır. Tablo 40'a göre eğitim yöneticilerinin ankette yer alan 4. soru'da geçen sınıf içi öğrenmelere ilişkin cevaplardan yola çıkarak, sınıf içi öğrenmelerin yeterli olmadığını düşünen eğitim yöneticilerinin dağılımları verilmiştir. Tablo 40'a göre yaş aralığı 20-30 aralığında olan % 33,02'si (35), 31-40 yaş aralığında olan % 42,45'i (45), 41-50 yaş aralığında olan % 20,75'i (22) ve 51 üstü yaş aralığında olanların % 3,77'si (4) olarak frekans ve yüzdelik değerlere ulaşılmıştır. Tablo 40'a göre hayır ve evet cevaplarına değişkenler açısından bakıldığında çoğunlukta olanların yine benzerlik gösterdiği görülebilmektedir. Merkezde görev yapan eğitim yöneticilerinin diğer görev yerlerine göre sınıf içi öğrenmelerin yeterli olduğunu düşündükleri görülmüştür.

3.1.3.2.2. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmenin Öğrencilere Katkı Sağlaması Durumlarına Yönelik Görüşlerin Bulguları

Eğitim yöneticilerinin görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanan anket sorularından 5. soru “okul dışı öğrenmelerin öğrenciye katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” ilişkin görüşlerin bulgularına yer verilmiştir. Tablolardan genel bir analiz yapılarak, öğrencilere katkı sağladığı düşüncesine yer veren yöneticilerin çeşitli değişkenlere yönelik dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 41. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Öğrencilere Katkı Sağlaması Durumlarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

	f	%
Evet	115	95,83
Hayır	5	4,17
Toplam	120	100

Tablo 41'e göre eğitim yöneticilerinin % 95,83'ü (115) okul dışı öğrenmelerin öğrencilere katkı sağladığını düşünmekte, eğitim yöneticilerinin % 4,17'si (5) okul dışı öğrenmelerin öğrencilere katkı sağlamadığını düşünmektedir.

Tablo 42. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Öğrencilere Katkı Sağladığı Düşüncelerine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Dağılımları

		f(evet)	%(evet)	f(hayır)	%(hayır)
Cinsiyet	Kadın	13	11,30	1	20
	Erkek	102	88,70	4	80
	Toplam	115	100	5	100
Kıdem	0-5	27	23,48	0	0
	6-10	35	30,43	1	20
	11-25	33	46,09	4	80
	Toplam	115	100	5	100
Yaş	20-30	35	30,43	1	20
	31-40	45	44,35	1	20
	41-50	22	21,74	2	40
	51 üstü	4	3,48	1	20
	Toplam	115	100	5	100
Görev Yeri	Merkez	28	24,35	3	60
	İlçe	51	44,35	1	20
	Köy	36	31,30	1	20
	Toplam	115	100	5	100

Tablo 42’de eğitim yöneticilerinden okul dışı öğrenmeye katkı sağlayacağını düşünenlerin cinsiyetlere göre dağılımları verilmiştir. Tablo 42’de okul dışı öğrenmelerin öğrencilere katkı sağlayacağını düşünen kadın eğitim yöneticilerinin % 11,30’u (13) ve erkek eğitim yöneticilerinin ise % 88,70’i (102) olarak dağılım göstermektedir. 120 kişiden oluşan araştırma grubundan 115 tanesi okul dışı öğrenmelerin öğrenciye katkı sağladığını düşüncesini belirtmiştir. Tablo 42’de eğitim yöneticilerinin görüşlerinde okul dışı öğrenmelerin öğrenciler için katkı sağlayacağını düşünen 115 kişiye yönelik kıdem yılına göre dağılımlarına ulaşılmaktadır. Kıdem yılı değişkenine göre 0-5 kıdem yılında olanları % 23,48’i (27), 6-10 kıdem yılında olanların % 30,43’ü (35) ve 11-25 kıdem yılında olanların % 46,09’u olarak frekans ve yüzde değerlerine göre dağılmıştır. Tablo 42’de eğitim yöneticileri çalışma grubu içerisinde okul dışı öğrenmelerin öğrencilere katkı sağladığını düşünenlerin görev yeri değişkenine göre dağılımları verilmiştir. Görev yer değişkenine göre merkezde görev yapan % 24,35’i (28), ilçede görev yapan % 44,35’i (51) ve köyde görev yapan %31,30’u (36) olarak frekans ve yüzdelik değerlerine göre dağılmıştır. Görev yeri değişkenine göre okul dışı öğrenmelere

ilişkin olarak öğrencilere katkı sağladığını düşünenlerin en fazla olduğu ilçe grubudur. Tablo 42’de yaş aralıkları değişkenine göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye katkı sağladığını düşünenlerin dağılımına yer verilmiştir. Yaş aralıklarına göre 20-30 yaş aralığında olan % 30,43’ü (35), 31-40 yaş aralığında olan % 44,35’i (45), 41-50 yaş aralığında olan % 21,74’ü ve 51 üstü yaş aralığında olan % 3,48’i (4) olarak frekans ile yüzdelik değerlerine göre dağılım göstermiştir. Dağılımlara göre eğitim yöneticilerinin 31-40 yaş aralığında olanlarının öğrencilere diğer gruplara göre daha fazla katkı sağladığını ortaya koymuştur. Tablo 42’de evet ve hayır cevaplarının çeşitli değişkenlerine göre dağılımlarında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Hayır cevabını veren 11-25 kıdem aralığı, 41-50 yaş aralığı ve merkez görev yerleri, evet cevaplarına göre farklılıklar göstermiştir. Bu duruma göre mesleğinin ileri yıllarında olanları bu konuda çekimser olduğu düşünülmüştür.

3.1.3.3. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Dördüncü Alt Problemin Okul Dışı Öğrenmeleri Desteklemelerine Yönelik Ulaşılan Bulgular

Eğitim yöneticilerine ilişkin dördüncü alt problemin içinde yer alan yöneticilerin deneyim, destekleme ve görüşlerini anketle ölçerek analiz edilmiştir. Bu aşamadaki probleme ilişkin bulgular eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri destekleme durumlarına yönelik, ankette yer alan 6. soru ile elde edilmiştir. Ankette yer alan 6. soru ile elde edilen bulgular çeşitli değişkenlere göre listelenmiştir.

3.1.3.3.1. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenim Faaliyetlerini Destekleme Durumları İlişkin Bulgular

Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelere destek verme durumlarına ilişkin bulgular ve çeşitli değişkenlere yönelik bulgular analiz edilmiş frekans ile yüzde değerleri verilmiştir. Eğitim yöneticilerine yönelik ankette yer alan 6. sorunun analizleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 43. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeleri Destekleme Durumlarının Dağılımları

	f	%
Evet	114	95,00
Hayır	6	5,00
Toplam	120	100

Tablo 43'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri destekleme durumlarına yönelik olarak dağılımları mevcuttur. Buna göre eğitim yöneticilerinde okul dışı öğrenmeleri destekleyenlerin % 95'i (114), eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri desteklemeyenlerin % 5'i (6) şeklinde dağılım göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun okul dışı öğrenmeleri desteklediği görülmektedir. Eğitim yöneticilerinden okul dışı öğrenmeyi destekleyenlerin çeşitli değişkenlere göre dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 44. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeleri Destekleme Durumlarının Değişkenlere İlişkin Dağılımı

		f(evett)	%(evett)	f(hayır)	%(hayır)
Cinsiyet	Kadın	13	11,40	0	0
	Erkek	101	88,60	6	100
	Toplam	114	100	6	100
Kıdem	0-5	27	23,89	0	0
	6-10	36	31,86	0	0
	11-25	51	45,13	6	100
	Toplam	114	100	6	100
Yaş	20-30	36	31,86	0	0
	31-40	49	43,36	3	50
	41-50	25	22,12	1	16,66
	51 üstü	4	3,54	2	33,33
	Toplam	114	100	6	100
Görev Yeri	Merkez	28	24,78	3	50
	İlçe	50	44,25	2	33,33
	Köy	36	31,86	1	16,66
	Toplam	114	100	6	100

Tablo 44'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri destekleme durumlarına ilişkin dağılımları verilmiştir. Tablo 44'e göre destekleyenlerin çeşitli

cinsiyetlere göre dağılımına yönelik analizleri yapılmıştır. Tablo 44'e göre kadın eğitim yöneticilerinin % 11,40'ı (13), erkek eğitim yöneticilerinin % 88,60'ı olarak dağılım göstermiştir. Tablo 44'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri destekleme durumlarına yer verilmiştir. Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeyi desteklediği dağılıma yönelik olarak kıdem yıllarına dağılımında 0-5 kıdem yılında olanların % 23,89'u (27), 6-10 kıdem yılında olanların % 31,86'sı (36) ve 11-25 kıdem yılında olanların % 45,13'ü şeklinde frekans ve yüzdelik değerleri verilmiştir. Tablo 44'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri desteklediklerini ifade edenlerin görev yerlerine göre dağılımları verilmiştir. Görev yerine göre merkezde görev yapanların % 24,78'i (28), ilçede görev yapanların % 44,25'i (50) ve köyde görev yapanların % 31,86'sı (36) olarak frekans yüzdelik dağılımları gösterilmiştir. Tablo 44'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeleri desteklerine yönelik yaş aralıklarına göre dağılımlarının frekans ve yüzdelik değerleri verilmiştir. Tablo 44'e göre 20-30 yaş aralığında olanların % 31,86'sı (36), 31-40 yaş aralığında olanların % 43,36'sı (49), 41-50 yaş aralığında olanların % 22,12'si (25) ve 51 üstü yaş aralığında olanların % 3,54'ü (4) şeklinde dağılım göstermiştir. Tablo 44'e göre değişkenlere göre evet ve hayır cevaplarının dağılımları benzerlik göstermiştir. Görev yeri değişkenine göre hayır cevabı verenlerin daha çok merkez ilçede görev aldıkları görülmüştür.

3.2. Araştırma Problemlerine İlişkin Nitel Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve eğitim yöneticilerine yönelik yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştiren görüşmelerden elde edilen verilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Görüşmelerde sosyal bilgiler öğretmenlerine 11 soru, eğitim yöneticilerine 7 soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular temalar, kategoriler ve kodlar şeklinde tablolarda gösterilerek nitel veri yöntemlerinden içerik analiziyle gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik görüşler bu başlık altında analiz edilecektir. Üçüncü alt problemin altında yer alan 11 sorunun analizi başlık ve tablolar halinde yer almaktadır.

Tablo 45. Sosyal bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Sorulan Soruların Temalara Göre Dağılımları

Temalar	Sorular
Okul Dışı Öğrenme Eğitimi	Okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımlarsınız? Okul dışı öğrenmenin sınıf içi öğrenmelere göre farklılıkları nelerdir?
Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme Eğitimi	Okul dışı öğrenmenin sosyal bilgiler öğretim programındaki yeri nedir? Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin uygulanabilmesinin gereklilik durumları nelerdir? Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeler de dikkat edilmesi gerekenler sizce nelerdir? Sosyal bilgiler öğretiminde hangi öğrenme ortamları kullanılabilir? Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmelerde uygulanabilecek yöntem/teknikler neler olabilir? Okul dışı öğrenme ile gerçekleştirilen bir sosyal bilgiler dersinde değerlendirmeleri nasıl yapabilirsiniz? Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeler gerçekleştirilirken hangi zorluklar yaşanabilir?
Çağdaş Eğitimde Okul Dışı Öğrenme	Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme etkinliklerini nasıl sürdürebilirsiniz? Okul dışı öğrenmeleri MEB 2023 vizyonu kapsamında değerlendiriniz?

Tablo 45'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik yapılan görüşmelerde sorulan soruların temaları yukarıdaki şekildeki gibi dağılım göstermiştir. Kategori ve kodlamalar listeler halinde devamında yer almaktadır. Sorulara yönelik 3 ana tema ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temalar *Okul Dışı Öğrenme Eğitimi*, *Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme Eğitimi* ve *Çağdaş Eğitimde Okul Dışı Öğrenme* şeklinde oluşmuştur.

3.2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Nasıl Tanımladıklarına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımladıklarına ilişkin görüşleri Tablo 46’da verilmiştir. Katılımcıların cevapları frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimidir*.

Tablo 46. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Nasıl Tanımladıklarına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Okul Sınırları Dışında Öğrenme	Okulun dışındaki öğrenmeler	Ö22, Ö23	2
	İnformal öğrenmeler	Ö14	1
	Görselleştirerek öğrenme	Ö12	1
	Doğal ortamlarda öğrenme	Ö10	1
	Sınıfın dışındaki tarihi yerler, müzelerde öğrenme	Ö1, Ö7, Ö15, Ö18, Ö20	5
	Kurumlarda yapılan öğrenmeler	Ö3, Ö4, Ö5	3
	Coğrafi alanlardaki öğrenmeler	Ö8	1
Örgün öğrenme	Eğitimle bağlantılı devam eden örgün öğrenmeler	Ö1, Ö7, Ö13	3
	Eğitimi okula entegre eden, eğitimin bir parçasın olan öğrenme	Ö6	1
Yaşam Boyu Öğrenme	Hayat boyu beceriler kazandırma	Ö1, Ö16	2
Aile ve Çevrede Öğrenme	Çevresel Öğrenmeler	Ö4	1
	Öğrencilerin evlerindeki öğrenmeler	Ö8	1
Etkin ve Kalıcı Öğrenme	Pratik ve Kalıcı Öğrenmelerdir	Ö2	1
	Yaparak yaşayarak öğrenmedir	Ö5, Ö19, Ö21	3
	Keşfederek Öğrenmedir	Ö8	1
	Kendi çabalarıyla öğrenmelerdir	Ö11, Ö17	2
Örtük Öğrenme	Okulun dışındaki kazanım dışı öğrenmeler	Ö7	1
	Olumsuz kapalı öğrenmelerdir	Ö7	1
Toplam			31

Tablo 46’da Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımladıklarına yönelik soru sorulmuş ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı

öğrenmeyi tanımladıkları yanıtlar incelenerek belirli temalar ve kategorilere göre toplanmıştır. Tablo 46'a göre sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenme yönelik belirli fikirleri bulunmaktadır. Tablodan yola çıkarak frekans değerlerine bakıldığında en fazla frekans değerlerinin ifade edildiği kategori okulun dışında gerçekleşen öğrenmeler olarak gösterilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tanımlamalarına göre kategoriler olarak, *okul dışında öğrenme (f:14)*, *örgün öğrenme(f:4)*, *yaşam boyu öğrenme (f:2)*, *örtük öğrenme (f:2)*, *aile ve çevrede öğrenme (f:2)* ve *etkin katılım (f:7)* şeklinde kategoriler olarak dağılım göstermiştir. Okul dışı öğrenmelere yönelik ulaşılan bulgulara toplam frekans değeri 31 olarak belirlenmiştir.

“Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi size göre nasıl tanımlanır?” sorusuna yönelik oluşturulan kategorilerden olan, *okul sınırları dışında öğrenmeler (f:14)* olarak tanımlanan kategoriye göre vermiş oldukları cevaplara göre en fazla ulaşılan kodlama, *tarihi yerler ve müzeler (f:5)* kodlaması olmuştur. Öğretmenlerin bazı görüşleri ise şu şekildedir, Ö4 “Okul ve sınıf dışında öğrenmeler; aileden, sokaktan tutun da müze, kamu kurumları gibi yerlerde gerçekleşen öğrenmelerdir” şeklinde belirtmiştir. Başka bir katılımcı Ö8 “Öğrencilerin okul dışında, coğrafi mekanlar gibi yerlerde kendilerinin öğrenerek keşfederek bir şeyler kazandıkları öğrenme alanı derim” düşüncesini söylemiştir. Katılımcı Ö12 “Örgün eğitim kapsamında yapılan eğitim faaliyetlerinin devamı niteliğinde, belirlenen kazanımlar çerçevesinde öğrencilere yaşam becerileri gözlem gibi yöntemler kullanarak sınıf dışında yapılan yöntemler” olarak tanımlamıştır. Yine Bir diğer görüş Ö22 “Okulun dışında gerçekleşen, okulun ve öğretmenin katkısıyla olan öğrenmeler şeklinde olduğunu düşünüyorum” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Okul dışı öğrenme sosyal bilgiler öğretmenlerine göre bu kategori altın şu şekilde ifade edilir. Okulun dışında öğrenme gerçekleşiyor ise bu öğrenmeler şeklinde düşünülmüşlerdir. Öğretmenlerin görüşlerini ifade etmesinden yola çıkarak, okul dışı öğrenmelerin eğitim faaliyetlerinde kullanılmasını öngördüklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik diğer bir kategoride okul dışı öğrenmeler, *örgün öğrenme (f:4)* kategorisinde tanımlanmıştır. Bu kategoride en fazla ulaşılan kodlama ise *eğitimle bağlantılı olması (f:3)* kodlaması olmuştur. Örneğin Ö1 “Örgün eğitim kapsamında yapılan eğitim faaliyeti olarak, eğitimin

devamı niteliğindeki kazanımların çerçevesinde öğrencilere yaşam becerileri, gözlem gibi yöntemler kullanarak yapılan sınıf dışındaki yöntemlerdir” şeklinde belirtmiştir. Katılımcı Ö13 “Okul dışı öğrenmeler eğitim öğretimde yer alan örgün öğrenmeler gibi belirli planlar dahilinde uygulanan okul dışı ortamlardan faydalanılması şeklinde düşünüyorum” diye belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tanımlarına göre bu kategorideki kodlardan a ulaşılabacağı gibi okul dışı öğrenmeleri okul dışı öğrenmelerin bir parçası olarak gördükleri görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik olarak oluşturulan diğer kategori, *yaşam boyu öğrenme (f:2)* kategorisinde yer almıştır. Örneğin Ö16 “Okul dışı öğrenme, okulda kitaplarla öğretimler yapılır ama okul dışı öğrenme yaşam gibidir, yaşam boyu devam eder. Her konuda her alanda teker teker tecrübelerle öğrenmelerdir” şeklindeki görüşüyle okul dışı öğrenmenin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğuna vurgu yapmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımladıklarına yönelik olarak diğer kategori, *aile ve çevrede öğrenme (f:7)* kategorisinde yer almıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenmelerin aile ve çevrede gerçekleşen bir öğrenme olduğunu ifade etmişlerdir. Süreci sadece belirli mekanlar olarak değil çevre ve aile ile de ilişkilendirdikleri görülmüştür. Katılımcı Ö4 “Okul ve sınıf dışında öğrenmeler; aileden, sokaktan tutun da müze, kamu kurumları gibi yerlerde gerçekleşen öğrenmelerdir” şeklinde ifade etmiştir.

Okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımlarsınız sorusunun sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yönelik olarak oluşturulan diğer bir kategori *etkin ve kalıcı öğrenme (f:7)* olarak gösterilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenmenin öğrencileri aktif tutan yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayan, kendi çabalarıyla keşfederek öğrenmelerine fayda sağlayan öğrenmeler olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre kodlamalar kısmında en fazla dağılım gösteren ifade *yaparak yaşayarak öğrenme imkanı sunması (f:3)* ile ilgili olmuştur. Katılımcı Ö2 “Okul dışı öğrenmeler, sınıf içi öğrenmeler ile meydana gelen bilgi güçlüğü ortadan kaldırır. Okul dışındaki öğrenmeler öğrenci için bilgilerin daha pratik hale gelmesini sağlayan öğrenmeler olarak ifade edebilirim” diye düşüncesini ifade etmiştir. Başka katılımcı Ö8

“Öğrencilerin okul dışında, coğrafi mekanlar gibi yerlerde kendilerinin öğrenerek keşfederek bir şeyler kazandıkları öğrenme alanı derim” şeklinde ifade etmiştir.

Okul dışı öğrenmeyi tanımlamalara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden oluşturulan son kategori *örtük öğrenme (f:1)* edilmiştir. Okul dışı öğrenmelerin eğitim süreci içinde yer aldığı fakat bazı durumlarda gerçekleşen olumsuz da olsa ortaya çıkan örtük öğrenmeler olabileceğini ifade ettiği görülmüştür. Katılımcı Ö7 *“Öğrencinin okul sınırları dışındaki örtük veya örgün öğrenmelerine denir. Sosyal bilgiler dersi kazanımlar ile alakalı ise okul dışındaki her öğrenme okul dışı öğrenme olarak geçebilir bu olumsuz öğrenmeler de olabilir, olumlu öğrenmeler de olabilir”* şeklinde ifade etmiştir.

3.2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmenin Öğretim Programındaki Yerine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, okul dışı öğrenmenin sosyal bilgiler öğretim programındaki yerine ilişkin görüşleri Tablo 47’de verilmiştir. Katılımcıların cevapları frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimidir.*

Tablo 47. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Okul Dışı Öğrenmenin Öğretim Programındaki Yerine İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Öğrenme Alanı	Kültür ve Miras	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö13, Ö21,	8
	İnsanlar Yerler Ve Çevreler	Ö22	2
	Birey ve Toplum	Ö6, Ö17	3
	Küresel Bağlantılar	Ö9, Ö17, Ö21 Ö19, Ö21	2
Kazanım	Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.	Ö7	1
	Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.	Ö17	1
Beceri	Gözlem becerisi ile ilişkili	Ö1, Ö8, Ö9, Ö18	4
	Sosyal katılım ile ilişkili	Ö2, Ö15	2
	Araştırma becerisi ile ilişkili	Ö9, Ö21	2
	Çevre okuryazarlığı ile ilişkilidir	Ö10, Ö21	2
	İletişim becerisi ile ilişkili	Ö13	1
	Konum analizi ile ilişkili	Ö21	1
	Harita okuryazarlığı ile ilişkili	Ö21	1
Değerler	Yardımseverlik değeri ilişkili	Ö5	1
	Vatanseverlik değeri ile ilişkili	Ö9, Ö10, Ö11	3
	Saygı ile ilişkili	Ö11, Ö15, Ö21	3
	Sevgi ile ilişkili	Ö11, Ö15	2
	Duyarlılık ile ilişkili	Ö21, Ö22	2
Konular	İnsan hakları konuları	Ö5, Ö7	2
	Yeryüzü Şekilleri	Ö3	1
	Gelenek Göreneklerimiz	Ö1	1
	Doğal Varlıklar	Ö3, Ö10	2
	Ülkeler arası köprüler	Ö2, Ö15, Ö17	3
Toplam			50

Tablo 47'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmede sosyal bilgiler öğretim programındaki yerine yönelik soru sorulmuş, öğretmenlerin görüşlerine yönelik yanıtlar incelenerek belirli tema, kategori ve kodlara göre toplanmıştır. Tablo 47'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin fikirlerinin tablolarda frekanslarına ulaşılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin öğretim programındaki yerine yönelik tanımlamaların kategorileri şu şekildedir;

öğrenme alanı (f:15), kazanım (f:2), beceri (f:13), değerler (f:11) ve konular (f:9) şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri öğretim programına yönelik görüşleri incelendiğinde okul dışı öğrenmeyi etkili bir şekilde program ile ilişkilendirmişlerdir. Ağırlıklı olarak okul dışı öğrenme ile ilgili öğrenme alanı, beceri ve değerler ile ilişkili olarak örnekler vermişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim programı hakkındaki düşüncelerine yönelik oluşturulan kategorilerden *öğrenme alanı (f:15)* kategorisine göre öğretmenler görüşlerini ağırlıklı olarak kültür ve miras öğrenme alanı olarak belirtmişlerdir. Genelde katılımcı öğretmenler okul dışı öğrenmeyi tarihsel konular ile ilişkilendirmişlerdir. Katılımcılar öğrenme alanı kategorisinde vermiş oldukları cevaplara göre en fazla *Kültür ve Miras (f:8)* kodlaması ifade etmişlerdir. Kimi katılımcılar ise öğrenme alanı kavramına net bir biçimde hakim olmadıkları için örnekler verememişlerdir. Katılımcı Ö5 “*Sosyal bilgiler dersi tamamen yaparak yaşayarak öğrenilen bir derstir. Osmanlı devleti ile ilgili olan Kültür ve Miras öğrenme alanında alan araştırması şeklinde yapılabilir. Çevre konusunda coğrafi alanlarda yapılabilir. Özellikle yardımseverlik değer ve insan hakları konularında ilişkili olan bir ders*” olarak tanımlamıştır. Başka katılımcı Ö9 “*Sosyal bilgiler dersi programında öğrenciyi milli bilinç içinde yetiştirmeye yarayan, içerik bakımından bunları kazandırmak için en uygun öğrenmedir. Öğretim programlarında tarihi ve coğrafi konularda kullanılabilir. Birey ve toplum öğrenme alanında sivil toplum kuruluşları ile alakalı bir okul dışı öğrenme programları sosyal bilgiler dersinde önemli ölçüde kullanılabilir. Beşeri coğrafya, iklim, yaşam, araştırma, gözlem becerisi içinde fayda sağlayabilen bir derstir*” şeklindeki ifadesiyle birçok örnek sunmuştur. Yine Ö17 “*Değişen ve dünya konularında problemler çözen, sorgulayan yaşamla doğru orantılı bir derstir. Okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak insanlar yerler ve çevreler, birey ve toplum öğrenme alanlarında kullanılabilir. Birey ve toplum öğrenme alanında kullanılarak birey toplumun bir parçası olabilir. Ancak ben en çok kongreler döneminde kullanılması ile daha etkili olacağını düşünüyorum.*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretim programı ve okul dışı öğrenme ilişkisine göre bir diğer kategori *kazanım (f:2)* olarak görüşlerde dağılım göstermiştir. Sosyal bilgiler dersinin öğretim programındaki birçok kazanımın işlenmesinde okul

dışı öğrenmelerin ilişkili olduğu belirtilmiştir. Katılımcı Ö7 “Okul dışı öğrenmeler sosyal bilgiler öğretim programında önemli bir yere sahiptir. Çünkü sosyal bilgiler dersi toplum ve hayatla iç içe olan bir derstir, kazanımlardaki örüntülerle aslında hepsi ile ilişkilidir. Örneğin 5. Sınıfların haklarını öğreniyorum ünitesi okul dışı öğrenmeler için uygundur diyebilirim. Çocuklar markete gittikleri zaman, bir servise bindikleri zaman ya da bir hastaneye gittikleri zaman haklarını öğrenirler. 6.sınıf güçler ayrılığı konusuyla ilişkilidir. Eğer sosyal bilgiler öğretim programında okul dışı öğrenmeler kullanılmazsa sınıfa kapanayım dersek aslında programdan birçok şeyi öğretmemiş oluruz” şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre öğretim programındaki okul dışı öğrenmelere yönelik kategorilerden bir diğeri beceri (f:13) kategorisidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden ulaşılan görüşlere göre okul dışı öğrenmeler aslında dersin öğretim programındaki beceriler ile de ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar beceri kategorisinde en fazla gözlem becerisi (f:4) ile ilişkisine yönelik kodlamalar cevabını ifade etmişlerdir. Katılımcı Ö2 “Sosyal bilgiler dersi zengin bir içeriğe sahip okul dışı öğrenme uygulanması için en verimli ve önemli derslerden biridir. Yaşadığımız yeri öğrenmek, çevreyi tanımak ve tarihi yerleri görmek bu ders için önem arz eder. Sosyal bilgiler öğretim programlarındaki okul dışı öğrenmelerin yerine ilişkin gözlem becerisi ve sosyal katılım becerisi ile ilişkilidir diyebilirim. Osmanlı devletini anlattığımız ünite de kültür miras öğrenme alanına yönelik, ülkeler arası köprüler ile ilgili de kullanılan bir derstir” şeklindeki görüşlerini ifade ederken çok fazla sayıda örneklerle yer vermiştir. Yine Ö18 “Okul dışı öğrenmeler ile ilgili öğretim programında yer alan, gözlem ve keşif becerilerinin ilgili olduğunu düşünüyorum. Sosyal bilgiler dersinin öğrenme alanlarından hepsiyle ilişkilidir. Ağırlık olarak tarihsel konularla ilişkili” olduğunu belirtmiştir. Başka katılımcı Ö21 “Birey ve Toplum, Küresel Bağlantılar ve Kültür Miras gibi aslında tüm öğrenme alanlarında gösterilebilir. Çevre okuryazarlığı, harita okuryazarlığı, araştırma ve konum analizi ile ilişkilidir. Değer olarak ise saygı, duyarlılık gibi değerlerle yakından ilgili olduğunu düşünüyorum” şeklindeki görüşüyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin beceri ve değerlerin bilincinde olduğu da görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelerle ilgili öğretim programına yönelik görüşler sonucu bir diğer kategori değerler (f:11) kategorisidir.

Katılımcılar görüşleri neticesinde okul dışı öğrenmeler ile ilişkili bazı değerler yer vermişlerdir. Özellikle okul dışı öğrenmelerle ilgili değerler kategorisinde en fazla ifade edilen değer vatanseverlik (f:3) değeridir. Katılımcı Ö5 “Sosyal bilgiler dersi tamamen yaparak yaşayarak öğrenilen bir derstir. Osmanlı devleti ile ilgili olan Kültür ve Miras öğrenme alanında alan araştırması şeklinde yapılabilir. Çevre konusunda coğrafi alanlarda yapılabilir. Özellikle yardımseverlik değer ve insan hakları konularında ilişkili olan bir ders” olarak tanımlanmıştır. Yine Ö11 “Sosyal bilgiler dersi ağırlık olarak tarih ve coğrafya konularında bizzat kullanılır. Ders kapsamında direk göstermek daha doğru bir öğretim olur. Öğrencilerin bizzat görmesi onlara öğretim programlarında yatan vatan sevgisi ve bayrak sevgisine daha fazla yer verir. Bizzat okul dışında ortamı görmek öğretim programındaki değerleri ilgilendiren durumlar ortaya koyar. Mesela öğretim programı kapsamında huzur evi ziyaretleri gibi” örnekler ile ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelerin öğretim programındaki yerlerine ilişkin görüşlere yer verilirken bir diğer kategori konu olarak dağılım göstermiştir. Görüşmeye katılan bazı öğretmenler görüşlerini ifade ederken öğrenme alanlarından örnekler vermişlerdir. Bunların yanında konular ile ilgili örnekler verenlerde olmuşlardır. Buna göre bazı katılımcıların öğrenme alanı kavramını bilmedikleri söylenebilmektedir. Değişen programlarda eskiden ünite isimi kullanırken bazı öğretmen adaylarının öğrenme alanı yerine bu ismi kullandıkları görülmüştür. Konu kategorisinde en fazla insan hakları ile ülkeler arası köprüler (f:3) kodlamalarını ifade etmişlerdir. Konu kategorisine göre katılımcı Ö1 “Öğrencilerin okul dışı öğrenme nerede yapılırsa derslerde kullanırken onlara ödevler veririz. Müzeler projeler araştırmalar yaparlar. Öğretim programının içine bakıldığında gözlemlerin yaşantıların olduğu bir derstir. Öğrencilere daha fazla önem veren ve genelde araştırma inceleme tarzında verilir. Öğretim programında 5 ve 6. sınıflarda özellikle geleneklerimiz ve göreneklerimiz konusunda, kültür miras öğrenme alanında yer alır kullanılır” diye görüş belirtmiştir. Yine Ö10 “Öncelikle karakter itibarıyla okul dışı öğrenme sosyal bilgiler dersi öğretim programının doğal eserler, tarihi konular ve anayasa ile ilgili konularda %90 oranında ilişkilidir. Görerek hissederek öğrenmeler sağlaması yanında, vatanseverlik, çevre bilinci konularıyla da ilişkilidir” şeklinde ifade ederek programın % 90 oranında ilişkili

olduğuna dair görüşlerini paylaşmıştır. Başka katılımcı Ö12 “*Sosyal bilgiler dersinde gezilecek tarihi konular yerler, savaş alanları çok önemlidir. Öğrenciler bunları sürekli görmek ve izlemek ister. Sosyal bilgiler dersinde özellikle uygulamada geziler çok önemlidir. Yaparak yaşayarak öğrenmeler sağlar*” şeklinde ifade etmiş tarih konularıyla ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

3.2.1.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul dışı Öğrenmelerin Uygulanmasının Gereklik Düşüncesi Durumlarına İlişkin Görüşleri

Araştırma katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin nicel çalışmaya katılanlardan seçildiği söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden okul dışı öğrenmeyi gerekli bulma durumlarına yer verilmiştir. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeyi gerekli bulmayanların da görüşlerine yer verilmiştir. Soru yönlendirme ifade etmemektedir. Görüşlerin değerler ve içerik analizlerine ilişkin bulgular tablo 48’de ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusunun teması *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimidir* Temalardan sonra kategoriler ve kodlamalar yer almıştır. Tüm bunların yanında öğretmenlerin görüşlerine göre frekans değerleri de belirtilmiştir.

Tablo 48. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Okul Dışı Öğrenmenin Sosyal Bilgiler Dersi İçin Gereklilik Durumlarına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Okul Dışı Öğrenme Gerekli Olma Durumları	Yaparak yaşayarak öğrenmek	Ö3, Ö4, Ö7, Ö12	4
	Üst düzey beceri kazandırması	Ö1	1
	Neden sonuç ilişkisi kurmak	Ö1	1
	Kalıcı öğrenmeler sunmak	Ö2, Ö3, Ö6, Ö22	3
	Gösterip yaptırma	Ö2	1
	Somut yaşantılar	Ö3, Ö6, Ö13, Ö19	4
	Çevreyi tanıma	Ö5	1
	Meta bilişsel öğrenmeler	Ö5	1
	Öğrenci merkezli olması	Ö9	1
	Uygulamalı olması	Ö10	1
	Eğlenceli ve keyif verici olması	Ö8	1
	İş birlikçi öğrenmeler sunması	Ö14	1
	Milli manevi değerleri aktarması	Ö16,Ö20,Ö21,Ö23	4
Okul Dışı Öğrenme Gerekli Olmama Durumları	İş yükünün çok olması	Ö18	1
Toplam			25

Tablo 48'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin gereklilik durumuna yönelik sorulan soruya göre, gerekli olma (f:24) ve olmama (f:1) kategorisine göre ayrılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Tablo 48'e göre gerekli bulma durumuna yönelik bazı görüşleri şu şekildedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerin okul dışı öğrenmeyi kalıcı olması ve somut yaşantılara dayalı olması (f:4) görüşleri tabloda en fazla ifade edilen kodlamadır. Katılımcı Ö1 “Gerekli buluyorum. Çünkü öğrencilerin öğrendiklerini yaşama alabilmeleri için, sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeler gereklidir. Bunları yaptığı zaman üst düzey düşünme becerileri kazanabilmesi gerçekleşir. Dolayısıyla okul dışı öğrenmenin gerekliliği bu anlamda önemli ve neden sonuç ilişkisi kurma açısından da faydalı bir öğrenmedir. Öğrenciler yeteneklerini okul dışı öğrenmelerde gösterebilir” diye görüşlerini belirtmiştir. Başka Katılımcı Ö2 “Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeyi gerekli buluyorum, okul dışı öğrenmelerle sınıfta haftalarca anlattığımız zaman öğrenci kendi öğrenmeleri gerçekleştiremez. Öğrencinin kalıcı, somut ve kendi yaparak yaşayarak öğrenmesi için okul dışı öğrenme gereklidir” şeklinde görüşlerini

belirtmiştir. Katılımcı Ö13 *“Soyut ve teorik öğrenmeler sosyal bilgiler dersinde etkili değildir. Bu sebepten dolayı sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmeler gereklidir. Sosyal bilgiler dersi soyut içerikli somutlaştırmak amacıyla okul dışı öğrenmeyi kullanmak gereklidir. Somut öğrenmeler sağlamak için oldukça gerekli olduğunu düşünüyorum. Yine Ö22 “Öğrencilerin yaptığı işleri ve dersi unutmaması açısından beceri ile değerleri daha rahat kazanması açısından gerekli buluyorum” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların görüşlerine göre genellikle frekans dağılımı da incelendiğinde ders için okul dışı öğrenmelerin gerekli olduğunu düşünmüşlerdir. Gerekli bulma durumlarını okul dışı öğrenmenin katkıları ile örneklendirmişleridir. Genellikle katılımcılar sosyal bilgiler dersinin somutlaşması, öğrencilerin üst düzey beceriler kazanması, yaparak yaşayarak öğrenmeleri desteklemesi açısından örneklendirerek tanımlamıştır.*

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden okul dışı öğrenmeyi gerekli bulmayanların görüşlerine yönelik dağılımı Tablo 48’da verilmiştir. Frekans değeri olarak 1 katılımcının gerekli bulmadığına ilişkin görüşü şu şekildedir, katılımcı Ö18 *“Sosyal bilgiler dersinde uygulanması şu sebeple gerekli bulmuyorum. Milli eğitimlerin bunlardan önce bu ortamı hazırlanması işleri kolaylaştırıcı olması gerekir. Bunları hazırlamadan idari boyutları aşmadan bu uygulamaların kullanımı pek fayda sağlayacağını düşünmüyorum”* diye ifade etmiştir.

3.2.1.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin Sınıf İçi Öğrenmelere Göre Farklılıklarına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğrenmeler ile okul dışı öğrenmelerin farklarının neler olduğunu belirlemeye yönelik sorulmuştur. Görüşlerine yönelik bulgular Tablo 49’da ifade edilmiştir. Araştırma sorusunun yer aldığı ana tema *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimidir.*

Tablo 49. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sınıf İçi Öğrenmelerin Okul Dışı Öğrenmelerden Farklarına Yönelik Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Sınıf İçi Öğrenme farklılıkları	Öğretmen merkezli	Ö4, Ö6, Ö9, Ö13, Ö21	5
	Kalıcılık azdır	Ö13, Ö14	2
	Soyut öğrenmeler	Ö3, Ö6, Ö13	3
	Etkinliklerin belli kalıpta olması	Ö6, Ö8, Ö19	3
	Ortamların dar olması	Ö15, Ö17	2
	Tek düze anlatımların olması	Ö1, Ö2, Ö9, Ö10, Ö12, Ö15, Ö16, Ö19	8
Okul Dışı Öğrenme farklılıkları	Öğrenci merkezli olması	Ö4, Ö9, Ö11, Ö23	4
	Kalıcılık fazladır	Ö4, Ö5, Ö7, Ö14, Ö16, Ö17, Ö22	7
	Somut öğrenmeler	Ö3, Ö6, Ö10, Ö13, Ö19, Ö20, Ö23	7
	Deneyim ve yaşama dayalı	Ö1, Ö5, Ö7, Ö8, Ö15, Ö17, Ö18, Ö21	8
	Merak, eğlenceli olması	Ö1, Ö11, Ö15, Ö16	4
	Etkinliklerin çeşitli olması	Ö6, Ö12, Ö14	3
	Geniş ortamlar sağlaması	Ö15, Ö17	2
	Toplam		58

Tablo 49'a göre sosyal bilgiler öğretmenlerini okul dışı öğrenmeyle sınıf içi öğrenmelerinin farklarına yönelik vermiş oldukları görüşlerin analizlerine yer verilmiştir. Soruya yönelik iki kategori ortaya çıkmıştır. *Sınıf içi öğrenme kategorisi (f:23) ve Okul dışı öğrenme kategorisi (f:35)* olarak dağılım göstermiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden oluşturulan *sınıf içi öğrenme özellikleri* kategorisinde öğretmenler ağırlıklı olarak, sınıf içi öğrenmelerin tekdüze, öğretici merkezli, etkinliklerin az ve dar olması ve soyut kalıcı olmayan öğrenmeler olarak dağılımlarını ifade etmişleridir. Sınıf içi öğrenmeler ile ilgili en fazla frekans *tek düze anlatımlara dayalı olması (f:8)* görüşü söylenmiştir. Katılımcı Ö6 "*Sınıf içi öğrenmeler de kontrol daha çok öğretmenlerdir. Okul dışı öğrenme soyut kalan konuları somut hale getirirken, sınıf içi öğrenmelerde bu yoktur. Okul dışı öğrenmelerde sınıf içi öğrenmelere göre etkinliklerin fazla olduğunu düşünüyorum*" şeklinde ifade etmiştir. Yine Ö12 "*Sınıf ortamı çok kısıtlıdır, okul dışı öğrenmelerde bu kısıtlamaların çoğu yoktur. Anlatmaya dayalı anlatımlar sınıf içinde vardır, okul*

dışında daha fazla teknikler vardır, kullanılabilir. Konuyu yerinde öğretmek sosyal bilgiler dersi için çok önemlidir. Okul dışı öğrenmeler sınıf içi öğrenmeleri desteklediğini düşünüyorum” şeklinde görüşlerini belirtirken ikisinde yerinin ayrı olduğunu ifade etmek istemiştir. Katılımcı Ö17 “Sınıf içi öğrenmelerden farklılıkları, okul 44 duvar arasındadır. Okul dışında mekanlar sınırsızdır. Yağmur yağar çıkarırsınız, hava durumunu 2 dakikada anlatarak, sınıf içinde haftalarca anlatamayacağınız sınıf içi durumu anlatabilirsiniz. Zamandan tasarruf sağlar. Okul dışı öğrenmeler sınıf içi öğrenmelere göre kalıcı öğrenme, somut öğrenmeler sağlar” ifade ederek okul dışı öğrenmelerin kalıcılığına ve somutlaştırma özelliğine vurgu yapmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi öğrenmelerin okul dışı öğrenmelerden farklarına yönelik olarak elde edilen görüşlere göre oluşturulan diğer kategori *okul dışı öğrenme özellikleri* şeklinde ifade edilmiştir. Okul dışı öğrenme kategorisinde özellikle en fazla dağılım gösteren ifadeler olarak *deneyimlere ve yaşantılara dayalı olması (f:8)* ifadesidir. Katılımcı Ö4 “Sınıf içinde öğretmen yönlendirici, belli kazanımlara göre öğrenci eğitiliyor fakat farklı öğrenme yapılamıyor. Okul dışında ise sorumlulukları artan öğrenci vardır. Öğretmen orada yönlendirici, öğrenci serbesttir. Öğrenmenin kalıcılığı sınıf içi öğrenmelere göre fazladır” şeklinde ifade etmiştir. Yine Ö10 “Gerçeğe yakın öğrenmeler sağlar, sınıf içi öğrenmelere göre. Okul dışında üç boyutlu öğrenmeler daha mümkündür. Okul dışı öğrenmeler sınıf içi öğrenmelere göre somut öğrenmeler sağlar” diye ifade eder. Katılımcı Ö14 “Okul dışı öğrenmelerde tek düze öğretim yoktur. Sıradanlıktan çıkan bir eğitim vardır. Okul dışında yapılan etkinliklerde merak duygusu ön plandadır. Okul dışı öğrenme daha eğlencelidir. Okul dışı öğrenmeler sınıf içi öğrenmelere göre daha geniş ortamlar yer almaktadır. Okul dışı ortamlarda farklı meslek grupları ile tanışırlar, daha çok beceri kazanabilirler” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Ağırlıklı olarak verilen cevaplarda araştırmaya katılan öğretmenler okul dışı öğrenmelerin sınıf içi öğrenmelere göre daha anlamlı ve süregelen öğrenmeler kazandıracağını düşünmektedir.

3.2.1.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin Derslerde Etkili Bir Şekilde Kullanılmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Sizce Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme ile Ders işlenecek Olursa Nelere Etkili Şekilde Kullanmak için Dikkat Edilmelidir” sorusu sorulmuştur. Katılımcılar okul dışı öğrenmeleri kullandıkları için soru yönlendirme ifade etmemektedir. Sorulara göre okul dışı öğrenmeyi kullanmayanlara ise bu konu hakkındaki fikirlerinin ne olduğu ya da neler yapılabileceği ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Ana tema *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimidir*. Bu görüşlere yönelik kategori ve kodlar Tablo 50’de yer alır.

Tablo 50. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmeleri Derslerde Kullanırken Dikkat Edilmesi Gerekenler Neler Olmalıdır İle ilişkili Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
İdari Boyutu	Veli dilekçeleri prosedürler	Ö1, Ö5, Ö7, Ö12	4
	İdare ile gerçekleşen diyaloglar	Ö1, Ö5, Ö19, Ö22	4
	Rehber ve görevli öğretmen seçimi	Ö12, Ö14	2
	Tüm paydaşların işbirliği	Ö12	1
	Öğrencilerin sağlık durumları	Ö15	1
Eğitim Boyutu	Planlama yapılmalı	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19	12
	Yakından uzağa hareket edilmeli olmamalı	Ö1, Ö5, Ö18, Ö23	4
	Kazanımlara dayalı İlgi Çekici	Ö7, Ö18, Ö19, Ö20	4
		Ö7	1
Çevre Boyutu	İklim şartları uygun olmalıdır	Ö1	1
	Öğrenci kontrolü sağlanmalı	Ö2, Ö5	2
	Çevreye uygunluk sağlanmalı	Ö3, Ö4, Ö9, Ö10, Ö11	5
Toplam			41

Tablo 50’e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin görüşlerine göre üç kategori ter almıştır. *İdari boyut* (f:10), *eğitim boyutu* (f:20) ve *çevre boyutu* (f:8) olarak kategorilere ayrılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin dikkat edilmesi gerekenlere ilişkin oluşturulan kategorilerden idari boyutun kategorisinin en fazla dağılım gösteren kodlama idare ile *gerçekleşen diyaloglar (f:4)* şeklindedir. Bu kategoriye göre bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Ö5 “*İdarenin haberdar olması ve ilişkili hareket edilmelidir. Veli ve gerekli izinleri idare sorun etmeden çözmelidir*” şeklinde ifade etmiştir. Yine Katılımcı Ö15 “*Öncelikle etkili olması için güvenilirlik çok önemlidir. Güvenlik olmadan olmaz. Sağlık problemi varsa bunlar önceden bilinmelidir. Etkinlik planlama önemlidir. Kazanımlar ile doğru orantılı şekilde planlama yapılmalıdır. Eğlenceli olsa da amaç dışı olmamalıdır, öğrenme dışına çıkılmamalıdır. Her öğrencinin öğrenme şekline göre planlama yapılmalıdır, her öğrenci aynı şekilde öğrenmeyebilir*” şeklinde ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri idari boyutta değerlendirmeler yapmıştır. Okul dışı öğrenmelerin etkili olabilmesi için idare prosedürlerin ve bazı teknik sorunların çözülmesine yönelik görüşlerini belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin etkili olabilmesi için dikkat edilmesi gerekenlere yönelik eğitim boyutu kategorisinin görüşlerine yer verilmiştir. Eğitim boyutu kategorisinde en fazla dağılım gösteren kodlama *planlama yapılmalı (f:12)* kodlamasıdır. Bazı katılımcı görüşleri Ö1 “*Güvenlik önlemlerine çok dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Veli onay dilekçelerinin tam alınması gerekir. İdare ile diyalog halinde olunması gerekmektedir. Öğrencilerin ön bilgileri önceden alınmalıdır. Çevrenin iyi bir şekilde planlanması yapılmalıdır. Gezilecek yerler daha öncesinde gezilip görülmelidir*” diye ifade eder. Yine Ö19 “*İzin ve maddi boyutlar hususunda planlama dikkatli yapılmalıdır*” gibi görüşlerini ifade etmişlerdir. Eğitim boyutunda özellikle planlamaların ve amaçların önceden belirlenmesi sürecin verimli geçmesini sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelere ilişkin dikkat edilmesi gerekenlere yönelik görüşlerine göre oluşturulan diğer kategori ‘çevre boyutu’ dur. Öğretmenler okul dışı öğrenmelerde dikkat edilmesi gereken bazı boyutlara yönelik görüşlerini ifade etmişlerdir. Çevre boyutunda en fazla yapıla kodlanma *çevreye uygunluk (f:5)* sağlanmadır. Kategoriye ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Ö10 “*Öğrencinin çevredeki güvenliğine dikkat edilmesi gereklidir. Amaca uygun yerlere gitmesi gereklidir. Çevreye dikkat etmek gerekmektedir*” şeklinde

ifade eder. Katılımcılar okul dışı öğrenmelerde öğrencilerin çevredeki kontrolü sağlanmalıdır, olumsuz bir şekilde etrafa dağılmamalıdır. Öğrenci kontrolü ve çevredeki güvenlik sağlanması şeklinde dikkat edilmesi gerekenlere çevre boyutunda değinmişlerdir.

3.2.1.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Derslerde Kullanılabilecek Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ölçmeye yönelik olan bu soru, *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimi* teması altında yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek öğrenme mekanları analiz edilmiş ve kategori ve kodlara ayrılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik kategoriler, kodlama ve frekans dağılımları Tablo 51’de yer almıştır.

Tablo 51. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Derslerde Kullanılabilecek Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Tarihsel Alanlar	Çifte Minareli Medrese	Ö1, Ö4, Ö6, Ö13, Ö19	5
	Çobandere Köprüsü	Ö1, Ö9	2
	Müzeler	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14 Ö15	11
	Eski Tarihi Binalar	Ö2, Ö14	2
	Savaş Alanları	Ö4, Ö12, Ö21	3
	Ören Yerleri	Ö8	1
	Saat Kulesi	Ö13	1
	Tabyalar	Ö10, Ö19, Ö20	3
	Üç Kümbetler	Ö9, Ö13, Ö19	3
	Horasan Manastırı	Ö9	1
	Kale	Ö21, Ö22	2
Coğrafi Alanlar	Narman Peri Bacaları	Ö1, Ö4	2
	Tortum Şelalesi	Ö1, Ö9, Ö12, Ö19	4
	Sit Alanları	Ö2, Ö11, Ö22	3
	Akarsu, Vadi, Nehir, Ova Alanları (Aras Nehri, Karaçoban ovası)	Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö14 Ö23,	8
	Kaplıcalar	Ö21	1
	Doğal Kaynaklar	Ö12, Ö15	2
	Hayvancılık (Ağır mera kom)	Ö10, Ö11, Ö16	3
	Maden ocağı	Ö15	1
Diğer Alanlar	Bilim Sanat Merkezleri	Ö1, Ö5, Ö8, Ö13, Ö22	5
	Halk Oyunları Merkezleri	Ö1	1
	Kamu Kurumları	Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö17, Ö18	7
	Camiler	Ö8, Ö20	2
	Kütüphaneler	Ö8, Ö11, Ö13, Ö15, Ö20	5
	Aile, Ev Yaşam Alanı	Ö6, Ö17	2
	Fabrikalar, Atölyeler	Ö16, Ö22	2
	Hastaneler	Ö15	1
Toplam			83

Tablo 51'e göre Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortalamalarına yönelik görüşlerinin kategori ve kodlamalarının frekans değerleri verilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine göre 3 kategori belirlemiş, bu kategoriler şu şekildedir; *tarihi alanlar (f:34)*, *coğrafi alanlar (f:24)* ve *diğer alanlar (f:25)* şeklinde dağılım göstermiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme mekanlarıyla ilgili kategorilerden olan *tarihi alanlar kategorisi* (f:34) içerisinde en fazla dağılım gösteren kodlama *müzeler* (f:11) olarak gösterilmiştir. Çalışmanın tarihi alanlar kategorisindeki bazı görüşler şu şekildedir; Katılımcı Ö5 “*Diyelim ki Anadolu Beylikleri gezilecek Erzurum’da Çifte Minareli medrese, 5 sınıf doğal güzellikler konusunda Tortum şelalesi, Çoban dere Köprüsü, Narman Peri Bacaları geçmişle bağı sağlamak amacıyla müzeler kullanılır. Bu da çocuktaki tarihsel empati zaman algısını arttırır değiştirir*” şeklinde ifade etmiştir. Yine Ö8 “*Müzeler, ören yerleri tarihi kültürel mekanlar, camiler, kütüphaneler, sanat merkezleri, bilim merkezleri, çocuğun faydalanacağı okul dışı öğrenme mekanlarıdır. Bunların yanında nehirler, ırmaklar da kullanılabilir*” diye belirtmiştir. Başka katılımcı Ö19 “*Adliye binası, tortum şelalesi, tabyalar, medreseler veya kümbetler yakın çevreden verebileceğin okul dışı öğrenme ortamı örnekleridir*” şeklinden yakın çevresinden örnekler vermiştir. Bu tarihi alanlar kategorisinde öğretmenler genelde yakın çevrelerinde bulunan tarihi eserler ya da alanlardan örnekler vermişlerdir. Okul dışı öğrenmeler bazı öğretmen görüşlerine göre belli alanlar ile sınırlı tutulmayan öğrenmeler olarak ifade etkinlikleri görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili diğer oluşturulan kategori *coğrafi alanlar* (f:24) kategorisi olmuştur. Coğrafi alanlar kategorisinde en fazla dağılım gösteren kodlama *Akarsu, nehir, ova* (f:8) kodlamasıdır. Katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir; Ö4 “*Pasinler savaşı yeri, çifte minareli medrese, doğal mekanlar ve Narman peri bacaları gibi alanlar örnek verilebilir*” şeklinde örnekler ile ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı Ö7 “*Nehir kıyıları aşındırmaya göstermek için kullanabilir, kütüphaneye götürdüm sessiz olması gerekir bunları bilmesi gerekir. Hastane gibi kurumlar da mesela sağlık haklarını öğrenirler. Okulun dışına çıktığımız her yerde öğrenci için bir öğrenme imkanı sağlayabiliriz. Tarihi yerler, doğal güzellikler*” şeklinde ifade edilmiştir. Yine Ö13 “*Doğal ortamlar, akarsular, dağlar, ovalar, coğrafi alanlarda şehirdekiler bizimkiler kadar avantajlı değildir. Şehirdekiler daha çok müze konusunda daha şanslı olduğunu düşünüyorum. Tarihi mekanlar olarak medreseler, çifte minareli medrese gibi eğitim merkezi olduğunu bilmesi için bu mekanlara ziyaretlerin önemli olduğunu düşünüyorum. Saat kulesi, Atatürk müzesi, bilim sanat merkezleri ve*

kütüphaneler de okul dışı öğrenme mekanları olarak kullanılabilir” diye belirtmiştir. Katılımcılar coğrafi alanlar kategorisinde tıpkı tarihi alanlar kategorisindeki gibi yakından uzağa ilkesine göre görüşlerini ifade etmişlerdir. Görüşlerini ifade eden bazı katılımcılar şehirden uzak olmaları gerekçesiyle müzeler gibi birçok okul dışı öğrenme mekanını kullanamadıklarını da belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme mekanlarına yönelik olarak oluşturulan son kategori diğer alanlar (f:25) kategorisidir. Diğer alanlar kategorisi tarihi ve coğrafi konuların dışında kalan alanlar ile ilgilidir. Genelde toplumsal ilişkilere dayalı öğrenme mekanları olarak dağılım göstermiştir. Sosyal bilgiler disiplinlerin bir arada olduğu bir ders olması sebebiyle, tarih ve coğrafya dersleri dışında kalan diğer alanlar kategorisiyle ilişki olduğu söylenebilir. Diğer alanlar kategorisinde en fazla dağılım gösteren kodlama *bilim sanat merkezleri (f:5)* ve *kütüphaneler (f:5)* olmuştur. Katılımcıların görüşlerine göre Ö11 “*Müzeler, sit alanları kullanılabilir, ören yerleri ya da kütüphaneler kullanılabilir. Bunların dışında hayvancılık faaliyetlerinin yapıldığı alanlar ile tarlalar bile okul dışı öğrenme mekanlarına örnek vereceğim yerlerdir*” şeklinde ifade etmiştir. Örneğin Ö18 “*Tarihi mekanlar, coğrafi mekanlar ve resmi kamu kurum binaları olabilir. Örneğin vergi konusunu anlatırken maliye binasına gidilebilir. Valilik müdürlüğü de örnek verilebilir*” şeklinde ifade edilmiştir. Yine Ö22 “*Atölyeler, kaleler, müzeler, şelaleler, dağ, göl ve ovalar diye sıralarım. Başka aklıma gelenler ise şu şekilde fuarlar olabilir, belediyeler, kaymakamlıkların da kullanılabileceğini düşünüyorum*” şekliden ifade etmiştir. Görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme mekanları ile ilgili çok farklı alanların olduğunu ve öğretmenlerin bu ortamlar hakkında bilgi sahibi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.2.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmeler

Kullanılabilecek Yöntem/Tekniklere İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre okul dışı öğrenmelerde kullanılabilecek teknikler ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırma sorusunun teması *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimidir*. Araştırma kapsamında tek kategori yer almış ve kodlar ile birlikte Tablo 52’de gösterilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin birçok yöntem ve

teknikleri ifade etmesi okul dışında uygulanabilecek birçok teknik ve yöntem konusunda öğretmenlerin bilgi sahibi olabileceği düşüncesini göstermektedir.

Tablo 52. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmeler Kullanılabilecek Yöntem/Tekniklere İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Yöntem/Teknikler	Sergi	Ö13	1
	Anlatım	Ö1, Ö12, Ö15, Ö16, Ö19, Ö22	6
	Tartışma	Ö1, Ö14	2
	Proje tabanlı	Ö1, Ö2, Ö13, Ö17, Ö21	5
	Soru cevap	Ö1, Ö2, Ö9	3
	Problem çözme	Ö1, Ö2, Ö9	3
	Sözlü Tarih	Ö2, Ö4, Ö11, Ö17	5
	Yerel Tarih	Ö2, Ö4, Ö8, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23	9
	Gezi Gözlem	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14 Ö17	12
	Drama	Ö10, Ö15	2
	Rol Oynama	Ö10	1
	İstasyon	Ö5, Ö6	2
	Hikaye tamamlama	Ö5	1
	Beyin fırtınası	Ö5, Ö9, Ö14	3
	Münazara	Ö6	1
	Altı şapka tekniği	Ö6	1
	Oryantasyon	Ö6	1
	Etkin dinleme	Ö6, Ö21	2
	3N1K	Ö7, Ö8	2
	Görüş Geliştirme	Ö7	1
	İşbirlikçi öğrenme	Ö14	1
	Tarihsel empati	Ö15	1
	Sanal müze	Ö17	1
	Örnek olay yöntemi	Ö18	1
Toplam			67

Tablo 52’ e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelerde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerin kodlamaları verilmiştir. Tablo 52’ e göre kodlamalarda en fazla dağılım gösteren *gezi gözlem tekniği (f:12)* olmuştur. Öğretmenlerin bu araştırma sorusuna vermiş oldukları cevaplar değerlendirilecek

olursa, okul dışı öğrenmede birçok farklı teknikleri kullanacaklarına yönelik bulgular elde edilmiştir. Katılımcıların bazı görüşleri şu şekildedir; Ö2 “*Sosyal bilgiler dersinde kullandığım yöntem ve teknikler aslında şu anda hepsi aklıma gelmiyor. Köy okulunda olduğum içinde pek uygulama durumum olmasa da sözlü tarih, yerel tarih, müze, gözlem, soru cevap, anlatım, proje ve problem çözme gibi teknikleri örnek veririm*” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcı Ö5 “*Okul dışı öğrenme yöntemleri olarak gezi gözlem, istasyon, hikaye tamamlama ve beyin fırtınası gibi örnekler verebilirim*” gibi kullanmış olduğu bazı tekniklerden örnekler vermiştir. Yine Ö15 “*Konuya ve mekanlara göre değişmektedir. Tabya gezilirken mesela burası cephane vb. gezmekten teknikler olmalıdır. Anlatım çok önemlidir. Öğrencinin evinin bahçesinde oyun oynarız, okul dışı etkinlik olarak drama yöntemi olabilir. Yaparak yaşayarak öğrenmelere destek sağlanmalıdır. Tarihsel empati yapılabilir*” şeklinde ifade edilebilir. Başka katılımcı Ö19 “*Öğretmenler yöntem tekniklerde rehber konumundadır. Bu rehberleri model alma yoluyla öğrenciler okul dışı öğrenmede model almayı kullanabilirler. Anlatım ve örnek olay yöntemi de okul dışı öğrenmede kullanabileceğimi düşünüyorum*” diye ifade etmiştir. Katılımcı Ö21 “*Öğrencinin araştırmalar yapması oryantiring, konum analizi gibi yöntem teknikler kullanabilirim. Drama yöntemini tarihi duyguları yansıtmak amacıyla kullanırım. Konum analizine yönelik rehber kağıtlar ile yapılabilir*” gibi görüşlerini belirtmiştir. Yine Ö22 “*Gezi gözlem, anlatım, kısa kısa notlar tutmaları söylenebilir. Öğrencilere ödevler araştırmalar verilebilir*” şeklinde Ö22 görüşlerini söylemiştir.

3.2.1.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinlikleri sonundaki değerlendirmelerini nasıl yaptıklarına dair görüşleri sorgulanmıştır. Görüşlere yönelik kategori ve kodlamalar tablo 53’da yer almaktadır. Araştırma sorusunun yer almış olduğu tema *sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme eğitimi* temasıdır.

Tablo 53. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmelerin Değerlendirilmesine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Geleneksel Değerlendirmeler	Kompozisyon	Ö1, Ö12, Ö16, Ö22	4
	Yazılı sınav	Ö8, Ö10, Ö16, Ö21	4
	Sözlü Sınav	Ö12, Ö16	2
	Klasik soru cevap	Ö7, Ö9, Ö15	3
	Değerlendirme yapılmaması	Ö13	1
Çağdaş Değerlendirmeler	Gözleme dayalı	Ö11	1
	Panel, seminer	Ö1	1
	Kavram haritası	Ö1	1
	Zihin haritası	Ö1	1
	Proje tabanlı öğrenme	Ö2, Ö17, Ö20	3
	Performans ödevi	Ö2, Ö12	2
	Sergi	Ö2	1
	Ölçeklere dayalı	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9	7
		Ö17, Ö23	
	Görüşmeler	Ö4	1
	Hikayeler oluşturma	Ö6	1
	Kontrol listesi	Ö8, Ö18	2
	Akran değerlendirme	Ö9	1
Toplam			36

Tablo 53'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeleri kullanmaları sonucunda değerlendirmeleri nasıl yaptıklarına ilişkin görüşler gösterilmiştir. Görüşler neticesinde iki farklı kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler *geleneksel değerlendirmeler (f:14)* ve *çağdaş değerlendirmeler (f:22)* olarak ifade edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeler sonucunda yapmış oldukları geleneksel değerlendirmeler kategorisindeki en faz dağılım gösteren kodlama *kompozisyona (f:4)* dayalı değerlendirmedir. Öğretmenlerin geleneksel değerlendirmelerine ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir; Ö8 “*Planlama kapsamında önce planları yaparım. Geziye ne kadar uyuldu uyulmadı, okul dışı öğrenmeyi ne kadar uyulup uyulmadığı bunları bir sorgulamasını isterim. Çocukların anlattığı konular hakkında gözlemler yaparım yeterli bilgilere ulaşip ulaşmadığına dair. Daha sonra yazılı şeklinde değerlendirmesini yaparım. Ya da sözlü olarak değerlendirmeler yaparım*” şeklinde ifade eder. Yine katılımcı Ö13 “*Öğrencileri özellikle keyif almalıdır. Aslında ben değerlendirme yapılması taraftarı değilim. Dersin sürecini iyi planlama yapılmasının yeterli olduğunu düşünüyorum.*

Değerlendirme yapacak olursam klasik soru cevap yaparak değerlendirme yapılabilir. Sınav haricinde okul dışı ortam ayrı bir değerlendirmeye gerek duyulmaz” şeklinde görüş belirtmiştir. Katılımcı Ö22 “Okul dışı öğrenme ortamında dönütler mutlaka yapılmalıdır. Ama kesinlikle bunların gezinin sonunda olmasını düşünüyorum. Öğrencilerden bir kompozisyon istenebilir” şeklinde belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik geleneksel değerlendirme ifadelerini kullanmalarına yönelik görüşleri belirtilmiştir. Görüşmeye katılan bazı öğretmenler de değerlendirmeleri gereksiz bulmuş, okul dışı ortamlarda keyif almaya önem verilmesini belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi değerlendirmeye yönelik yapmış oldukları görüşler neticesindeki diğer kategori *çağdaş değerlendirmeler* (f:22) kategorisidir. Çağdaş değerlendirmeler kategorisinde katılımcıların görüşlerinde en fazla kodlamam yapılan değerlendirmeler *ölçeklere dayalı* (f:7) kodlamalar olmuştur. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir; Ö1 *“Geziye katılan uzmanlar tarafından yapılabilir. Geziler sonrası bir panel gerçekleştirilebilir. Dereli puanlama ölçeği kullanılabilir. Değerlendirmeye yönelik olarak kavram haritası veya zihin haritası da kullanabiliriz. Öğrencilerin bu sayede konuyu anlayıp anlamadığını ya da yanlış öğrenmelerinin önüne geçmiş oluruz. Kompozisyon istenebilir. Şöyle de yapabiliriz, gezi öncesinde öğrencilere gidilecek yer hakkında neler bildiği sorulabilir sonrasında da neler öğrendikleri sorularak bu şekilde bir değerlendirme yapılabilir”* şeklinde görüş belirtmiştir. Katılımcı Ö4 *“Notlara dayalı bir değerlendirme olmasına karşıyım. Amaç ve hedeflere göre anket tarzında bir değerlendirme yapabiliriz. Sözlü şekilde mülakat tekniğinden yararlanırdım”* diye ifade etmiştir. Yine katılımcı Ö9 *“Soru cevap, anketler, ölçekler ile değerlendirebilirim, birbirlerinden öğrenmesi için birbirlerine anlatmasını sağlarım”* şeklinde görüş belirtmiştir. Başka katılımcı Ö18 *“Değerlendirmesi sözlü olarak duygu düşüncelerini almak önemlidir. Geldikten sonra değerlendirmeyi yaparım, çünkü öğrenci öğrendiklerini zihinde anlamlandırır. Kontrol listesi gibi var yok gibi özelliklerin değerlendirilmesini yapardım”* şeklinde ifade ederek aslında çağdaş ölçme araçları hakkında da bilgi sahibi oldukları bulgularına ulaşılabilir.

3.2.1.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmelerde Yaşadıkları Zorluklara İlişkin Görüşleri

Araştırma sorusuna göre sosyal bilgiler öğretmenlerin okul dışı öğrenmelerde yaşadığı zorluklara ilişkin kategoriler ve kodlamalar verilmiştir. Soruya yönelik tema *Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme Eğitimi* olarak belirlenmiştir. Araştırmaya dair kodlama ve kategoriler tablo 54’de gösterilmiştir. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmelerde yaşanan zorluklar ile sosyal bilgilerde okul dışı öğrenmede dikkat edilmesi gereken hususlar tablosu dağılımları ile benzerlik göstermektedir. Ancak bir soruda zorluk ifadesi varken diğer soruda etkinliklerde yapılması gerekenler boyutunda bir görüş ifadesi yer almaktadır.

Tablo 54. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenmelerde Yaşamış Oldukları Zorluklara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
İdari açıdan zorluk	MEB izin alma sıkıntısı	Ö12, Ö19, Ö22, Ö23	5
	Ders saatlerindeki zaman sıkıntısı	Ö11, Ö17, Ö18 Ö17	4
Çevre ve mali şartları	Hava koşulları	Ö2, Ö10, Ö12	3
	Güvenlik sıkıntıları	Ö2, Ö9, Ö16	3
	Ulaşım sıkıntıları	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö13, Ö16, Ö17	8
	Ortamdaki disiplin sıkıntısı	Ö7, Ö9, Ö10, Ö21	4
	Maddi sıkıntılar	Ö6, Ö9, Ö18, Ö20, Ö23	5
Eğitim Paydaşlarından	Öğretmen yetersizliği	Ö2, Ö12, Ö15, Ö19	4
	Amaç dışına çıkmak	Ö4, Ö14, Ö15	3
	Öğrenci isteksizliği	Ö1, Ö6, Ö18, Ö20, Ö23	5
	Toplumun alakasız bulması	Ö1, Ö3, Ö9, Ö12	4
Toplam			42

Tablo 54’e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelerde yaşamış oldukları zorluklara ilişkin kategori ve kodlamalar yapılmıştır. Tablo 54’e göre *idari açıdan zorluklar (f:9)*, *çevre ve mali şartlar (f:23)* ve *eğitim paydaşlarından kaynaklı zorluklar (f:16)* şeklinde kategorilere ayrılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları zorluklara göre idari açıdan yaşamış oldukları Tablo 54'e göre en fazla yer alan kodlama *MEB izin alma sıkıntısı* (f:9) şeklinde belirtmişlerdir. Görüşlerine göre katılımcılar izin konusunda ve ders saatlerinde bir zaman sıkıntısı yaşayarak zorluk yaşamaktadır. Bu kategoriye göre bazı görüşler şu şekildedir; katılımcı Ö12 *“Bölge zorlukları yaşanabiliyor, iklimden kaynaklı olarak, velilerden izin alma ve özellikle idare anlamda mebden izin alma ve prosedürler konusunda, çocukları bir arada tutma problemleri yaşandı. Daha önce yapmış olduğum faaliyette, paydaşlardan gerekli desteği alamadım mesela otobüs problemini yaşadım. Türkiye’de okul dışı öğrenme için önce hazır hale gelmemiz gerekiyor diye düşünüyorum”* şeklinde ifade etmiştir. Başka katılımcı Ö17 *“Ben görev yaptığım okulda 3 tane 8. Sınıf derslerine giriyorum. Onların hepsini götürmeye kalksam zaman problemi, ders saat, maddi yetersizlik ve ulaşım gibi engellere takılırım. Özellikle lgs anlamında okul dışı faaliyet yapmak istesem bile kazanımları yetiştir diye bir baskı oluşabilir. Müfredatın yoğun olması ve bizim alan dersimizin yetersiz olması bana zorluk çıkartıyor diyebilirim”* şeklinde belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin zorluklarına göre *çevre ve mali şartlar* kategorindeki (f:23) bazı öğretmen görüşleri aşağıda ifade edilmiştir. Bu kategoride en fazla tekrar eden kodlama *ulaşım sıkıntısıdır*. Katılımcı Ö2 *“Hava koşulları, izin sıkıntısı, güvenlik sıkıntıları ve görev alacak öğretmen sıkıntıları yaşanıyor genellikle”* diye ifade eder. Yine katılımcı Ö13 *“Öğrencileri götürdüğümüz yerlerin şartları önemlidir. İstenmeyen durumlar ile karşılaşılmasında için önlemler alınmalıdır. Ben köy okulunda görev yaptığım için etkinlikler kısmında imkanlarımız kısıtlı oluyor bu açıdan zorluklarımız çok fazladır. Taşımali eğitim gören çocukların ders bittiklerinde okulda bir faaliyet yapmaları zorlaşmaktadır, kısaca bu şekilde ifade edebilirim”* diye belirtir. Başka katılımcı Ö23 *“Merkez ilçede olmamadan dolayı çoğu sıkıntımız yok oluyor olsa da ben en çok maddi anlamda zorluklar yaşadım. Aynı zamanda bazen velilerin isteksiz oluşları da buna dahil edilebilir. Ders saatinin az olması, idarecilerin sanki okul dışı öğrenmeyi gereksiz ders dışı bir durum olarak görmeleri de buna dahil edilebilir”* diye ifade etmiştir. Tablo 54'e göre çevre ve mali şartlar kategorisine göre öğretmenler faaliyetlere giderken ulaşım, hava koşulları gibi faktörlerden dolayı sıkıntılar yaşayabiliyor. Bu sıkıntıları genelde köy okullarında görev yapanlar yaşıyor denilebilir. Faaliyetlerde en çok değinilen

kodlamalardan birisi de maddi sıkıntılardır. Kategorilerde yer alan öğretmenlerin söylemlerine göre bu konuda bütçelerin halledilmesi durumunda faaliyetlerin artacağını düşünmektedirler. Çünkü deneyim ve görüş anketlerine göre bu bulgu ulaşılabilir niteliktedir.

Tablo 54'e göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşadıkları zorluklara göre bir diğer kategori' de *eğitim paydaşlarından kaynaklı zorluklar (f:16)* diye ifade edilebilir. Eğitimin paydaşlarından olan öğrenciler yeterli ilgi ve merakları olmamaları süreci olumsuz etkileyebilir. Öğrenci velilerinin bu faaliyetleri anlamaması veya gereksiz görmeleri zaten sürecin en başında yaşanan büyük bir problemdir. Velilerin bu çerçevede bilinçli olması değerlidir. Öğretmenler faaliyetler sırasında yetersiz öğretmen sıkıntısı yaşayıp amaç dışında çıkabilen bir etkinlikle karşılaştıkları zorlukları ifade etmişlerdir. Öncelikle bu faaliyet için planlama ve paydaşların desteğinin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir; katılımcı Ö4 *“Yaşadığım en büyük sıkıntı ve tecrübesizlik öğrencilerin kontrolü konusunda yaşandı. Çünkü tek başıma bir planlama olmadan gitmiştim. Öğrencilerin önceden oraya neden gittiklerini iyi bir şekilde ifade ederek planlama yapılmalıdır. Aynı zamanda ulaşım ve kontroller sık sık yapılmalıdır”* diye ifade eder. Yine katılımcı Ö19 *“En fazla yaşadığım problemler izin ve prosedür. Bir çok evrak istenmesi ve sorumlukları hep öğretmenlerin üzerine atmaları diyebilirim. Tehlikeli olduğundan kimse bu tarz etkinliklerle destek vermiyor. Özellikle de meslektaşlarımın etkinliklerde yalnız bırakması bu tarz zorlukları yaşıyor. Ancak destek veren öğretmenler de otoriter olmalıdır. Kısaca bu iş birlikle yapılır birlik olmadan süreç asla başarıya ulaşmaz diye düşünüyorum”* diye görüşlerini belirtmiştir.

3.2.1.10. Uzaktan Eğitim Sürecinde Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Sürdürülme Durumlarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre çağdaş öğrenme yöntemlerinden olan uzaktan eğitim yöntemlerinin okul dışı öğrenmeler ile birlikte kullanılmasına ilişkin görüşlere yer verilmiştir. Covid 19 sürecinde okulun olmadığı dönemlerde uzaktan eğitim süreci yaşandığı bilinmektedir. Bu sorudaki amaç bu süreçte öğretmenler ne gibi okul dışı öğrenme faaliyetlerini yapmış olabilir bunları ortaya koymaktır. Tablo

55’de araştırma sorusuna ilişkin bulguların dağılımlarına yer verilmiştir. Araştırma sorusunun teması *çağdaş eğitimde okul dışı öğrenme* teması olarak belirlenmiştir. Tablo 55’de uzaktan eğitimdeki okul dışı öğrenme etkinlikleri ifade edilmiş, *teknoloji odaklı etkinlikler (f:25)* ve *ürün odaklı etkinlikler (f:11)* şeklinde kategorilere ayrılmıştır.

Tablo 55. Uzaktan Eğitim Sürecinde Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Sürdürülme Durumlarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Teknolojiye dayalı etkinlikler	Sanal gezi, Müze	Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö9 Ö11, Ö12, Ö13, Ö15 Ö17, Ö18, Ö19, Ö20 Ö21, Ö23	15
	Animasyonlar	Ö2, Ö3, Ö6, Ö12	4
	Belgeseller	Ö3, Ö14, Ö20, Ö22	4
	Çevrim içi online sergiler	Ö19	1
	Arttırılmış gerçeklik	Ö14	1
Ürüne odaklı etkinlikler	Uzmanlar ile yapılan görüşmeler	Ö1, Ö2	2
	Proje etkinlikleri	Ö3, Ö7, Ö13, Ö16	4
	Geziler gözlemler	Ö3, Ö13	2
	Röportajlar	Ö7	1
	Yerel ve sözlü tarih	Ö10	1
	Ev ödevleri	Ö9	1
Toplam			36

Tablo 55’e göre uzaktan eğitim sürecinde okul dışı öğrenmeler için neler yapılabilir sorusuna yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin dağılımı verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri verdikleri ifadelere göre okul dışı öğrenme etkinliklerinin uzaktan eğitim covid19 sürecinde sürdürdükleri ve çeşitli etkinlikleri yaptıkları gösterilebilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin tabloda yola çıkarak en çok sanal gezi etkinliği yaptıklarını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenmelerin uzaktan eğitimde yapılabileceğini ama çok zor olduğunu görüşlerinde ifade etmişlerdir. Bunların nedeni olarak uzaktan eğitim sürecinde zorlu şartlarda görev yapanların özellikle öğrencilere ulaşmalarındaki güçlükler ifade edilebilir. Tablo 55’e göre iki kategori yer almıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yer alan kategorilerden birisi *teknolojiye dayalı yapılan (f:25)* etkinliklerdir. Teknolojiye dayalı etkinliklerden en fazla dağılım gösteren kodlama *sanal geziler (f:15)* olduğu görülmüştür. Bu etkinlikler özellikle teknolojik ortamlardan yararlanılarak yapıldığı ifade edilmiştir. Bu etkinlikler yapılırken en çok yaşanan sıkıntılar internet ağı, teknolojik yetersizlikler, öğrencileri çoğunluğuna ulaşamamak şeklinde görüşlerinde ifade etmişlerdir. Bazı katılımcıların uzaktan eğitimde okul dışı öğrenmeye yönelik görüşlerde katılımcı Ö4 “*Online müzeler yapılabilir, internet sitelerine yönlendirilebilir, sanal ortamlardan yapılan etkinlikler ile gerçekleştirilebilir*” şeklinde ifade eder. Başka katılımcı Ö14 “*Planlanan dersler kapsamında sanal müzelerden yararlanılabilir, teknoloji ortamında arttırılmış gerçekliklerden yararlanılabilir*” diye belirtmiştir. Yine Ö19 “*Sanal müzeler veya çevrimiçi sergiler olabilir*” diye ifade etmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde okul dışı öğrenmelere ilişkin diğer bir kategori *ürüne dayalı etkinlikler (f:11)* şeklinde dağılım göstermiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitimde okul dışı öğrenme etkinliklerine yer verirken bu kategoride ürüne dayalı etkinliklere ilişkin görüşleri yer almıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir kısmı uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere bu faaliyetleri yaparken ürünlere dayalı etkinliklere de yer vermiştir. Ürünlerin oluşması öğrenciler için aslında eğitimin içinde yer almasını ve yaparak yaşayarak öğrenmeye devam etmesi alışkanlığını sürdürmüş olabilir. Bu kategoriye ilişkin bazı katılımcı görüşleri; Ö7 “*Velilerle birlikte hareket ederek röportaj yaptırılabilir. Sık sık proje ödevleri verebiliriz. Konuyla alakalı proje ya da problem çözmeye yönelik olarak ödevler isteyebiliriz. Yakın çevresindeki doğal olayları ya da doğal haritaları gezip anlatmasını isteyebiliriz*” diye ifade etmiştir. Yine katılımcı Ö10 “*Normal eğitimde zorlandığımız eğitimde uzaktan eğitimlerde covid 19 sürecinde altyapı sorunundan dolayı çok fazla zorluklar yaşıyoruz. Uzaktan eğitimde okul dışı ile ilgili olarak şunlar yapılabilir, aile ya da gruplarıyla birlikte çevreyi dolaşarak anı katıralar ile raporlar istenebilir. Proje ödevleri kullanılabilir*” şeklinde ifade ederek uzaktan eğitimde ürünler oluşturarak bu etkinlikler sürdürmüşlerdir.

3.2.1.11. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin MEB 2023 Vizyonunda Değerlendirilmesine İlişkin Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin MEB 2023 vizyonuna yönelik okul dışı öğrenmeyi değerlendirmeleri ve bu kapsamda neler yapılacağına dair görüşlere yer verilmiştir. Araştırma sorusunun teması *çağdaş eğitimde okul dışı öğrenme* teması olarak belirlenmiştir. Araştırma sorusunun bilgileri tablo 56’da belirtilmiştir.

Tablo 56. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin MEB 2023 Vizyonunda Değerlendirilmesine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
MEB 2023 vizyonunda yapılanlar	Yaşam atölyeleri	Ö1, Ö9, Ö21, Ö22	4
	Spor kulüpleri	Ö1	1
	Robotik kodlamalar	Ö4	1
	Meslek liseleri projeleri	Ö5	1
	Çevreye ahlaki bireyler	Ö16	1
	Bilim sanat merkezleri	Ö18	1
	İşbirlikçi etkinlikler	Ö19, Ö20	2
MEB 2023 vizyonunda Yapılması gerekenler	Seçmeli dersler olmalı	Ö1	1
	Yakından uzağa planlama olmalı	Ö1, Ö4, Ö11, Ö16	6
	Öğretmen sorumlulukları arttırılmalı	Ö17, Ö20	1
	Veliler sürece dahil edilmeli	Ö2	1
	Tüm öğrenciler eşit olmalı	Ö3, Ö8, Ö14	3
	Yaşam atölyeleri tek branşta olmamalı	Ö6	1
	Bütçeler düzenlenmeli	Ö22	1
	Vizyon komisyonları olmalı	Ö7, Ö10, Ö16	3
	Kurumlar işbirliği içinde olmalı	Ö12, Ö15	2
	Teknolojiye yönelik mesleki eğitim	Ö19, Ö21	2
	Vizyon yetersiz kalmaması	Ö3, Ö7, Ö8, Ö13, Ö14	5
		Ö23	1
Toplam			37

Tablo 56’a göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin MEB 2023 vizyonuna yönelik bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Değerlendirmelere yönelik iki kategoride *MEB 2023 vizyonunda yapılanlar (f:11)* ve *MEB 2023 vizyonunda yapılması gerekenler (f:26)* olarak gösterilmiştir. Öğretmenlerin yukarıdaki görüşlerinden yola çıkarak esas olarak vizyona yönelik değerlendirmeler yaparken vizyonun amacına ulaşmadığını ve birçok sorunlar olduğunu belirtmişlerdir. Covid 19 sebebi ile de

olma durumuna yönelik değerlendirmeler yaptıkları gibi kendi görev bölgelerinde vizyon kapsamında birçok eksikliğin olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda görüşlerden yola çıkarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin vizyon kapsamında hepsinin olmasa da çoğunluğunun bilgi sahibi olduğu görölmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin MEB 2023 vizyonuna yönelik yapmış oldukları değerlendirmelere göre *MEB 2023 vizyonunda yapılanlar (f:11)* ile ilgili kategoride en fazla dağılım gösteren *yaşam atölyeleri (f:4)* ile kodlanmıştır. Katılımcı Ö1 “*Vizyon kapsamında tüm okullarda beceri atölyeleri, yaşam atölyeleri kurulacak. Sınavla alan okulların hepsi kaldırılacak, eşit olacak şekilde tasarlanmış. Vizyon kapsamında spor kulüpleri kurulacak. Seçmeli dersler okul dışı öğrenmeye yönelik olarak çeşitlendirilmelidir. İlçeler vizyon kapsamında seçmeli dersleri organize etmelidir. Seçmeli derslerde en azından okul dışı öğrenme ortamına yönelik dersler tercih edilmelidir. Kütüphaneler vizyon kapsamında daha etkili kullanılmalıdır. Planlamalar ilçeler bazından yakından uzağa yapılmalıdır. Yerel ve bölgesel şartlar değerlendirilmelidir*” şeklinde ifade etmiştir. Yine katılımcı Ö18 “*Vizyonun başarı yönünden genelde kağıt üzerinde kaldığını düşünüyorum. Çünkü bizler buraya gelene kadar olan süreci planlamadıktan sonra bu vizyonun yeterli olacağını düşünmek hayaldir. Vizyona yönelik bilim sanat merkezleri ve yaşam atölyeleri dışında bir şey görmedim. Yazı geliyor ifade ediliyor ancak bütçe idari sıkıntıları değerlendirmiyorlar*” şeklinde ifade ederek vizyonda bazı problemlerin olduğunu ve sürecin etkili olamayacağını ifade eder.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin MEB 2023 vizyonuna yönelik oldukları değerlendirmelere göre *MEB 2023 vizyonunda yapılması gerekenler (f:26)* şeklinde kategoriye ilişkin görüşleri yer verilmiştir. Bu kategoride en fazla dağılım gösteren kodlama *planlamaların yakında uzağa olması (f:6)* ifadesidir. Bu kategoriye göre vizon kapsamında öğretmenlerin eğitimler alması, kurumlarla işbirliği yapılması, bütçelerin oluşturulması ve planlamaların etkili yapılması olarak görüşlerini genel çerçevede ifade etmişlerdir. Katılımcı Ö8 “*Öğretmenlere bu konuda seminerler ve hizmet içi eğitimleri özel olarak bu konuda düzenlemesi gerektiğinin düşünüyorum. Bu konuda çalışmalar yapılırken aile ve öğrencilerle birlikte yapılmalıdır*” şeklinde ifade eder. Yine katılımcı Ö15 “*Vizyon kapsamında ahlaklı bireyler yetiştirmek en dikkatimi çeken bir durumdur. Ahlaki bireyler yetişirse eğitime bakış açısında bir*

artış olacaktır. Okul dışı öğrenmeler ile ilgili ayrı bir kurul oluşturulmalıdır. En azından bu sürecin önem ve somutluk kazanması için gerekli olduğunu düşünüyorum. Bu kurul yerel şartlara göre düzenlemeler yaparak süreci etkili hale getirebilir” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. Başka katılımcı Ö16 “Her ilçenin tarihi mekanı ve ekonomisi farklıdır. İlçeler ve okullar kendi özelinde planlamalar yaparak vizyona dahil edilirse güzel olur. Yani yakından uzağa bir planlama olmalıdır. Vizyon genel bir çerçevede değerlendirmeler yapar, yakın ölçekte planlamalarda yetersizdir. Faaliyetler her ay olmalı ve uygulamalar kağıt üzerinde kalmamalıdır” diye ifade eder. Bir diğer katılımcı ise Ö22 “Vizyona yönelik ilçede bir yenilik yapıldığını düşünmüyorum. Atölyeler ve tasarım becerileri yapılıyor fakat bu konuda bir eleştirim olacak; bu çalışmalar her branşta olmalıdır. Örneğin fen laboratuvarlarının olduğu ortamlarda sosyal bilgiler neden yoktur bunun sorgulanmasını beklerim” diye ifade ederken süreçte bazı derslerin geri kaldığını düşünmektedir.

3.2.2. Beşinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Bulgular

Eğitim yöneticilerine yönelik görüşler bu başlık altında analiz edilecektir. Beşinci alt problemin altında yer alan 8 sorunun analizi başlık ve tablolar halinde yer almaktadır.

Tablo 57. Eğitim Yöneticilerine Yönelik Sorulan Soruların Temalara Göre Dağılımları

Temalar	Sorular
Okul Dışı Öğrenme Eğitimi	Okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımlarsınız? Görev alanınızda sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin uygulanabileceği mekanlar hangileridir? Okul dışı öğrenmelerde yaşanan zorluklar nelerdir? Sosyal bilgiler dersinin okul dışı alanlarda gerçekleştirilmesinin faydaları nelerdir?
Okul Dışı Öğrenme Eğitimi ve İlgili Paydaşlar	Okul dışı öğrenmeler ile ilgili talepler nasıldır, talepler hangi konularda kimlerden gelmektedir? Okul dışı öğrenmede ilgili paydaşlardan beklentileriniz nelerdir?
Çağdaş Eğitimde Okul Dışı Öğrenme	Okul dışı öğrenmeleri MEB 2023 vizyonu kapsamında değerlendiriniz?

Tablo 57'e göre eğitim yöneticilerine yönelik yapılan görüşmelerde sorulan soruların temaları yukarıdaki şekildeki gibi dağılım göstermiştir. Sorulara yönelik 3 ana tema ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temalar *Okul Dışı Öğrenme Eğitimi*, *Okul Dışı Öğrenme Eğitimi ve İlgili Paydaşlar* ve *Çağdaş Eğitimde Okul Dışı Öğrenme* şekliyle temalara ayrılmıştır.

3.2.2.1. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Nasıl Tanımladıklarına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin, okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımladıklarına ilişkin görüşleri Tablo 58'de verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimidir*.

Tablo 58. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeyi Nasıl Tanımladıklarına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Okul Sınırları Dışında Öğrenme	Okul dışı yerinde öğrenmeler	Ö1	1
	Okulun dışındaki her öğrenmedir	Ö2, Ö4, Ö5, Ö8 Ö9, Ö12, Ö13	7
	İnformel Öğretmelerdir	Ö5, Ö16	2
Örgün öğrenme	Örgün öğrenmelere benzer	Ö11, Ö12	2
Aile ve Çevrede Öğrenme	Çevresel Öğrenmeler	Ö6, Ö8, Ö13, Ö15	4
Etkin ve Kalıcı Öğrenme	Yaparak yaşayarak öğrenmedir	Ö3, Ö8, Ö12, Ö14	4
	Etkin katılımlı öğrenmelerdir	Ö7, Ö8, Ö9	3
Toplam			23

Tablo 58'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımladıklarına ilişkin 4 kategori kodlanmıştır. Bu kategorilerin toplam dağılımı (f:24) olarak dağılım göstermiştir. Kategoriler okul sınırları dışında öğrenme (f:10), örgün öğrenme (f:2), aile ve çevrede öğrenme (f:4) ve etkin kalıcı öğrenme (f:7) şeklindedir.

Eğitim yöneticilerinin okul sınırları dışında öğrenmeler kategorisinde en fazla dağılım gösteren kodlama okulun dışındaki öğrenmedir (f:7). Bu kategorideki bazı eğitim yöneticilerinin görüşleri şu şekildedir Y4 “Öğrencilerin okulda öğrendikleri bilgilerin okulun dışında uygulanmasına okul dışı öğrenme denir diye ifade edebilirim Bunlara örnek verecek olursam kütüphaneler, bilim merkezleri ve etkinlikleridir” diye ifade etmiştir. Başka katılımcı Y12 “Okul dışı öğrenme müfredattaki kazanımların okul dışında herhangi bir yerde öğrenilmesidir. Yaparak yaşayarak öğrenmelerin olduğu mekanlar” şeklinde ifade edilebilir. Bu kategoride yöneticileri okulun dışında olan faaliyetlerin geneli için okul dışı öğrenme kavramını tanımlamıştır.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre oluşturulan diğer kategori örgün öğrenme kategorisidir (f:2). Yöneticileri okul dışı öğrenmeyi örgün öğrenmenin içinde geçen bir süreç gibi gördüklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcı görüşlerine göre Y11 “Okul dışı öğrenme bireyin ya da öğrencinin öğretilmek istenen davranış ya da kazanımın dahilinde planlanan örgün eğitim” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye yönelik oluşturulan diğer kategori *ailede ve çevrede öğrenme (f:4)* kategorisidir. Kategoride yer alan en fazla kodlama *çevresel öğrenmeler (f:4)* şeklindedir. Bu kategoriye göre yöneticiler okul dışı öğrenmeyi tanımlarken aile ve çevredeki öğrenmelerin tamamına şeklinde ifadelerde bulunmuştur. Katılımcı Y6 “*Öğrencinin öğrenmesi gereken temel bilgilerin çevrede öğrenilmesine yönelik uygulanan öğrenmelerdir diyebilirim*” şeklinde belirtmiştir. Yine Y15 “*Okul dışı öğrenmeler, okul saati dışındaki çevre ile olan etkileşimlere denir. Öğrenci bireyseli ya da gruplar halinde gezi gözlemler yaparken de çevrede öğrenme yapabilir. Bireyler kendi kendilerine öğrenirlerse daha kalıcı olabilir*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Görüşlerini ifade eden yöneticiler çevre ve ailede gerçekleşen öğrenmelere yönelik değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin çevre ile yapmış olduğu etkileşimler olarak adlandırmışlardır.

Eğitim yöneticileri oluşturulan bir diğer kategoride ise etkin, kalıcı öğrenmeler kategorisidir. Bu kategoride en fazla kodlama *yaparak yaşayarak öğrenmeler (f:4)* olarak yer almaktadır. Bu kategoriye yönelik bazı görüşler şu şekildedir, Y7 “*Öğrencilerin derse aktif olarak yaşantı oluşturup katıldıkları yerlere verilen öğrenmelerdir. Akılda kalıcılık ve aktif katılımlardır. Okul dışı öğrenmeleri bir kavram olarak tanımlarsa da yaşantı sağlayan bir kitap diyebilirim*” şeklinde görüş belirtmiştir. Kategoride yer alan katılımcılar okul dışı öğrenmelerin öğrencilerin etkin ve aktif katıldığı ortamlara benzeterek tanımlama yapmıştır.

3.2.2.2. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgilerde Uygulanabilecek Okul Dışı Öğrenme Mekanlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin, okul dışı öğrenmeye yönelik derslerde uygulanabilecek mekanlara ilişkin görüşleri Tablo 100’de verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimidir*.

Tablo 59. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Uygulanabilecek Okul Dışı Öğrenme Mekanlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Tarihsel Alanlar	Müzeler	Y1, Y2	2
	Yakutiye medresesi	Y1, Y2, Y9	3
	Rüstem paşa medresesi	Y1	1
	Üç kümbetler	Y1, Y2	2
	Kongre binaları	Y2, Y3	2
	Tabyalar	Y2, Y3, Y13	3
	Ören yerleri	Y3	1
	Tarihi kaleler	Y4, Y5, Y6, Y9	7
		Y11, Y15, Y17	
	Savaş alanları	Y7	1
Coğrafi Alanlar	Kil tabletler	Y11, Y13	2
	Doğa ortamları	Y3	1
	Peri bacaları	Y2, Y11, Y13, Y16	4
	Tortum şelalesi	Y2, Y15, Y16	3
	Hınıs kanyonu	Y2	1
	Tarım hayvancılık sahaları	Y3, Y11, Y16	3
	Coğrafi bölgeler	Y6, Y13	2
	Barajlar	Y11	1
	Kayak alanları	Y13	1
Diğer Alanlar	Camiler	Y1, Y5, Y13	3
	Cirit atma	Y2	1
	Kitle iletişim (TRT)	Y2, Y7	2
	Kütüphaneler	Y4, Y5	2
	Bilim sanat merkezleri	Y5	1
	Kamu kurumları	Y8, Y13	2
	Parklar	Y9	1
	Fabrikalar	Y14	1
Toplam			53

Tablo 59'a göre eğitim yöneticilerinin görev yapmış oldukları yere göre değerlendirmelerine göre, çevrelerindeki okul dışı mekanları kategorilere ayrılmıştır. Kategoriler üç kategoride yer almıştır. *Tarihi alanlar* (f:24), *coğrafi alanlar* (f:16) ve *diğer alanlar* (f:13) şeklindedir. Soru sosyal bilgiler özelinde sorulduğu için sosyal bilgilerin alanında yer alan bölümlere göre kategori ortaya çıkmıştır.

Eğitim yöneticilerine göre tablo 59'da tarihi alanlar kategorisine göre en fazla dağılım gösteren kodlama *tarihi kaleler* (f:7) kodlaması olmuştur. Tarihi alanlar kategorisine göre bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir. Y5 "*Kütüphane, cami, bilim*

sanat merkezleri, zernak kalesi gibi yerler kullanılabilir. Zernak kalesi kullanılırken rivayetler anlatılabilir, daha kalıcı öğrenmeler olabilir” şeklinde ifade etmiştir. Yine katılımcı Y15 “Pasinlerde görev yaptığım için önce yakında başlamak isterim. Pasinlerde sosyal bilgiler için savaş alanı, Köprüköy, Çoban dere köprüsü, tabyalar, medreseler, coğrafi olarak termal alanları, şelaleler gibi alanlar sosyal bilgiler için okul dışı öğrenme mekanları olarak kullanılabilir” diye ifade etmiştir. Özellikle yöneticilerin tarihi alanlarda çok fazla sayıda örnek vermiştir. Yöneticilerin farklı örnekler vermeleri okul dışı öğrenme mekanları konusunda bilgi sahibi oldukları anlamına gelebilmektedir.

Tablo 59’da bir diğer kategori *coğrafi alanlar* (f:16) kategorisidir. Bu kategoride en fazla dağılım gösteren kodlama *peri bacaları*(f:4) kodlamasıdır. Kategoriye göre bazı yönetici görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y2 “Yakutiye medresesi, Üç kümbetler, Peri bacası, Müzeler, Tortum şelalesi, Atatürk evi, Erzurum eğitim müzesi, Cirit ata sporları kültürü yansıtmak amacıyla olabilir. İklim amacıyla meteoroloji binaları, kitle iletişim araçları için TRT binası kullanılabilir. Bazen bilim insanlarının hangi karakterde olduğunu anlamak için üniversite gezileri bile yapılabilir. Kongreler olabilir. Bilim sanat merkezleri yerleri olabilir. Milli değerler ve bağımsızlık amacıyla şehitlik ve aziziye tabyaları olabilir. Hınıs kanyonu gibi yerler gezdirilebilir alanlardır” şeklinde ifade etmiştir. Yine Y16 “Kaleler, tabyalar, peri bacaları, tortum şelalesi şeklinde sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme mekanları olarak ifade edebilirim” şeklinde belirtmiştir. Yöneticiler coğrafi alanlar ile ilgili örneklerde çevre şartlarına değinerek vermişlerdir. Örnekleri yakından uzağa vermeleri yakın çevrelerini tanıdıklarını gösterebilir.

Eğitim yöneticilerinin tablo 59’da göre kategorilerden bir diğeri diğer alanlar kategorisidir. Diğer alanlar kategorisine göre en fazla dağılım gösteren kodlama *camiler* (f:3) şeklindedir. Diğer alanlar kategorisine göre bazı yönetici görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y8 “Farklı kamu kurumları, sivil toplum kurumları diye örnek verebilirim” diye ifade eder. Yine Y14 “Aşkale’de karasu nehri, debi akımların görülmesi açısından gösterilebilir. Jeomorfolojik özellikleri anlatırken çimento fabrika ziyaretleri olabilir. Maden ocakları, çernezyom toprak alanları bence kullanılabilir alanlardır” şeklinde ifade etmiştir. Yöneticiler görüşlerini belirtirken

sosyal bilgilerin toplumun içinde yer alan bir ders olması sebebiyle, toplumu ilgilendiren her şeyin bu ders kapsamında kullanılabileceğini ifade etmişlerdir.

3.2.2.3. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Okul Dışı alanlarda Gerçekleşmesinin Faydalarına Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin, sosyal bilgiler dersinin okul dışı alanlarda gerçekleşmesinin öğrenciye katkılarının dağılımı Tablo 60’da verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimidir*.

Tablo 60. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Okul Dışı alanlarda Gerçekleşmesinin Faydalarına Yönelik Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Öğrenciye katkıları	Sosyalleşme sağlar	Y8, Y9	2
	Tarihsel mirasa duyarlı olur	Y6	1
	Kalıcı öğrenmeler	Y1, Y4, Y7, Y8, Y11, Y13, Y14, Y16	8
	Milli manevi değerlere duyarlı	Y2	1
	İşbirlikçi olma	Y2	1
	Öğrenciye cesaret sağlar	Y2	1
	Somut öğrenmeler sağlar	Y2, Y12, Y16	3
	Çevreye duyarlı olma	Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y11, Y15	7
	Birinci elden kaynaklar sağlar	Y3	1
	Üst düzey düşünme sağlar	Y4	1
	Aktif öğrenmeler sağlar	Y4	1
	Haklarını öğrenir	Y8	1
Diğer paydaşlara katkıları	Ticari katkı sağlar	Y1	1
	Okul gözde hale gelir	Y1	1
	Öğretmen dersleri verimli işler	Y3	1
	Okula bağlılıklar artar	Y4	1
	Toplum bilinci sağlar	Y5, Y12	2
	Akademik katkı sağlar	Y10	1
Toplam			35

Tablo 60’a göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelerin katkılarına yönelik dağılımları ve kategorileri verilmiştir. Görüşlere yönelik olarak iki farklı

kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler *öğrenciye katkıları (f:28)* ve *diğer paydaşlara katkıları (f:7)* şeklindedir.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre oluşturulan öğrenciye katkıları kategorisinin en fazla dağılım gösteren kodlaması *kalıcı öğrenmelerdir (f:8)*. Bu kategoriye göre bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y4 “*Öğrenmeleri daha kalıcı hale getiren fırsatlar sunar. Çocuklar bu sayede eğlenerek öğrenme fırsatı bulabilirler. Öğrenciler okul dışı öğrenmeler sayesinde çevrelerini tanıma fırsatı bulabilirler. Öğrenciler aktif ve etkin öğrenmeler ile öğrenmiş olurlar ve okula bağlılıklarına katkı sağlar*” şeklinde belirtmiştir. Başka katılımcı Y15 “*Yaparak yaşayarak kalıcı öğrenmeler sağlamaktadır. Yakından uzağa olduğu için yakını öğrenen uzağa yönelik çıkarımlarda bulunur. Özellikle bu sayede kendi çevresini tanır. Kültürel bağlarının kuvvetli olması açısından da önemlidir*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Katılımcılar öğrenciye sağladığı bazı katkıları verirken derslerin yanında okul dışı öğrenmelerin kullanılması durumunda daha anlamlı olacağını ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre oluşturulan bir diğer kategori diğer paydaşlara katkılarıdır. Okul dışı öğrenmeler sadece öğrenciye değil, eğitim ile ilgili diğer paydaşlara da katkı sağlar. Öğretmen okul dışı öğrenme ile sınıf içi öğrenmelerden daha etkili öğrenmeler öğretebilir. Bu kategoriye göre en fazla kodlama *toplum bilinci (f:2)* kodlamasıdır. Bu kategoriye göre katılımcı görüşleri şu şekilde ifade edilmiştir. Katılımcı Y12 “*Okuldaki bilgiler soyutken, okul dışındaki öğrenmeler daha somut öğrenmelerdir. En büyük katkısı çocuklardır. Ancak öğrencilerin çabuk öğrenmesi ve kalıcı şekilde öğrenmesi, öğretmene de fayda sağlar. Öğretmen aylarca öğreteceği konuyu kısa sürede öğretebilme imkanına sahip olur*” şeklinde ifade etmiştir.

3.2.2.4. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerde İlgili Paydaşların Talep Durumlarına Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin ilgili paydaşların taleplerinin dağılımı verilmiştir. Tablo 61’de verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimi ve ilgili paydaşlardır*.

Tablo 61. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmelerde İlgili Paydaşların Talep Durumlarına Yönelik Görüşleri Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
Öğrenciden gelen talepler	Müze gezisi	Y7, Y8	2
	Tarihi alanlara gitmek	Y7	1
	Satranç turnuvaları egzersizler	Y1	1
	Teknofest talebi	Y6	1
	Piknik	Y6	1
Öğretmenlerden gelen talepler	Oryantiring talebi	Y3	1
	Maddi destek talebi	Y2	1
	Etwinning	Y3	1
	Çanakkale gezisi, il gezileri	Y8, Y11, Y14, Y15, Y16	5
	At çiftliği gezileri	Y12	1
Veliden gelen talepler	Lise gezileri	Y1, Y9	2
Yöneticilerden gelen talepler	Yarışmalar yapılması	Y4	1
	Erbap	Y14	1
	TÜBİTAK proje talepleri	Y13	1
	Müze gezileri	Y4	1
	Kurumlar ile işbirliği	Y5	1
Toplam			23

Tablo 61’e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmede ilgili paydaşların taleplerine göre kategoriler gösterilmektedir. Tablo 61’de *öğrenciden gelen talepler (f:6)*, *veliden gelen talepler (f:2)*, *öğretmenden gelen talepler (f:9)* ve *yöneticilerden gelen talepler (f:5)* diye dağılım göstermiştir. Ancak dağılım toplamı incelendiğinde, çok fazla fikir yoktur. Çünkü diğer sorulara verilen dağılımlar daha fazladır. Bu bulguya göre paydaşların talepler az olabilmektedir.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre öğrenciden elen talepler kategorisinde, en fazla dağılım gösteren *müze gezisi* (f:2) kodlamasıdır. Eğitim yöneticilerinin öğrenciden gelen taleplere ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y7 “*Öğrenciden ve öğretmenden talepler gelmektedir. Öğrenciler daha çok lise gezileri, müze gezileri istemektedirler. Tarihi yerleri merak ederler ve gezilere yönelik talepler gelmekte*” diye ifade eder.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre oluşturulan bir diğer kategori *öğretmenden gelen taleplerdir* (f:9). Öğretmenlerden gelen taleplere göre en fazla kodlama *Çanakkale ve ile gezileridir* (f:5). Eğitim yöneticilerinin bu kategorideki bazı görüşleri; Y2 “*Öğrenciler sınıf ortamında kapana kısılmış gibidir, sıkılmaktadır. Ne zaman dışarıda bir faaliyet olsa, öğrencinin öğrenmesi daha kolaylaşmaktadır. Öğrenciler daha talep eden düzeydedir. Öğrenciler piknik konusunda talepler getirmektedir. Öğretmenler maddi destek konusunda bir talepleri olmaktadır*” diye ifade eder. Yine Ö8 “*Talepler çok fazla gelmiyor. Ancak öğretmenden gelir az da olsa. Gelmemesi nedeni şu olabilir, ne olduğunu bilmediği için olabilir. Talepler çevreden gelmez, çevre kapalı bu konularda. Öğretmende Erzurum gezisi gibi faaliyetlerde geliyor*” şeklinde belirtmiştir. Öğretmenler projeler konusunda kendilerinin desteklenmeleri koşulunda, yöneticilerin görüşlerine göre faaliyetleri arttırabilirler düşüncesini belirtmiştir.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre bir diğer kategori ise *veliden gelen talepler* (f:2) olarak ifade edilir. Veliden gelen taleplere ilişkin bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir. Katılımcı Y9 “*Görev yapılan yere göre değişiklik göstermektedir. Bulunduğum yerde veli ve öğrenci fazla talep gelmiyor. Ancak daha önce görev yaptığım okullarda etkili oluyordu. Özellikle merkez okullarda veliden gezi talepleri çok gelmektedir. Veliler artık liseleri gezdirin, ders çalışsınlar diye taleplerini getirmektedirler. Tabi ki bunlar bulunan yerlere göre değişmektedir. Veliler de artık başarı odaklı olmaya yönelmişlerdir*” diye görüş belirtmişlerdir. Eğitim yöneticilerinin bazı görüşlerine göre velilerin talepleri çevreye göre anlamlı şekilde değişebilmektedir.

Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre oluşan son kategorisi ise *yöneticilerden gelen talepler* (f:5) olarak kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoride dağılım en fazla kod Y14 “*Talepler öğretmenden gelir. Erzurum, tortum, narman*

gibi geziler yapılsın diye sık talepler gelmektedir. Velilerde çok gelmiyor. İdareci anlamda ise erbap proje talepleri gelmekte üstten alta doğru bize gelmektedir” diye görüş belirtmektedir.

3.2.2.5. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Okul Dışı Öğrenmelerdeki Zorluklara Yönelik Görüşlerin

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelerdeki zorluklara ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 62’de verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimidir.*

Tablo 62. Eğitim Yöneticilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Okul Dışı Öğrenmelerdeki Zorluklara Yönelik Görüşlerin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
İdari açıdan zorluk	İşbirlikçilik	Y5	1
	İdarecilerin cesur olmaması	Y9	1
	Çok fazla prosedürler	Y7, Y11, Y12, Y15, Y16	5
Çevre ve mali şartları	Güvenlik sıkıntısı	Y1, Y2, Y8, Y12	4
	Ulaşım problemi	Y2, Y3, Y5, Y7, Y9 Y16	6
	İklim koşulları	Y4, Y6, Y10, Y11, Y13	5
	Bütçe Problemi	Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y11, Y12, Y13	8
Eğitim Paydaşlarından	Sağlık problemleri	Y2	1
	Bilinçsiz çevre	Y8, Y9, Y11, Y14	4
	Öğrenci kontrolü	Y1	1
	Öğretmen sorumluktan kaçmak	Y1, Y16	2
Toplam			38

Tablo 62’e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeden karşılaşılan zorlukların neler olduğuna yönelik görüşleri kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler *idari açıdan zorluklar (f:7), çevre ve mali zorluklar (f:10) ile eğitim paydaşından*

kaynaklı zorluklar (f:8) şeklinde ayrılmıştır. Bu kategorilere ait bazı eğitim yönetici görüşleri aşağıda ifade edilmiştir.

Tablo 62'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye yönelik idareci açıdan kaynaklanan zorluklar kategorinde en fazla dağılım gösteren kodlama *çok fazla prosedür şeklinde (f:5)* yer alır. Eğitim yöneticilerine göre en büyük zorluklar bu kategoride prosedürler, idarecilerin çekimse olmaları gibi sıralanabilir. Bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y9 *“Genelde veliler çok isteksiz ve bilgisi sahibi değildirler. Merkez okullarda durum farklı oluyor. Eski çalıştığım okul merkez okuldu. Orada çok farklı şeyler yapabiliyordum. Artık öğrencilerin giderek ders yükünün çoğaldığını düşünüyorum. Üst makamların alta doğru tek istediği şey lgs başarısı. Lgs başarısının okul dışı öğrenmenin önünde yer alması ve bu konuda iş yükünün idarecilerde olması. Bulunmuş olduğum bölge köy olduğundan dolayı öğrenci ve veli çok katılmazlar. Çevrenin zaten okul dışı faaliyetlere ön yargısı bulunmaktadır”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 62'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmede yaşanan zorluklara yönelik tabloda yer alan diğer kategori çevre ve mali zorluklar kategorisidir. Bu kategoride en fazla dağılım gösteren kodlama *bütçe problemidir (f:8)*. Bu kategoriye göre bazı eğitim yöneticisi görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y6 *“En büyük zorluk gelir seviyesi düşük ailelerin çok olmasıdır. Gelir seviyesi düşük olduğu zaman bu ister istemez öğrenciye de yansır. Dolayısıyla paydaşlarda bu öğrenmeleri geri plana itmek durumunda kalabilirler. Ailelerin bilinçsiz olması da zorlukların arasındadır. Tüm veliler duyarlı olmayabilir. Görev alanıma giren yerde en büyük iki sıkıntı birisi maddiyat diğeri de iklim şartlarıdır diye belirtebilirim”* diye görüş belirtmiştir. Yine Y13 *“En fazla yaşanan zorluk mevsim şartlarıdır. Ekonomik anlamda kaynak bulmak çok zordur. Bunların yanında yönetmelik deki prosedürlerde geri planda kalmayı sağlamaktadır. Gezi onayı süreci çok problemli olabilmektedir. Araçların uygun olmayışı yine ulaşım sıkıntısı yaratır şeklinde ifade edebilirim”* diye görüşlerini belirtmiştir. Yöneticilerin görüşlerine göre bu kategoride en fazla güçlük maddiyattır. Bölge özelinde de en büyük zorlukların başında yoğun kış şartları gelmektedir.

Tablo 62 'e göre eğitim yöneticilerin okul dışı öğrenmedeki zorluklara ilişkin görüşlerinin neticesinde oluşturulan son kategori eğitim paydaşlarından kaynaklı

olan zorluklar kategorisidir. Bu kategoride en fazla dağılım gösteren kodlama *bilinçsiz çevre (f:4)* olmasıdır. Eğitim yöneticilerinin bu kategoriye göre çevrenin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Eğitimin paydaşları eğitime ne kadar çok önem verirse başarı artar. Öğretmenler ya da idarecilerin tek başına eğitimi başarılı yapması pek mümkün değildir. Bu kategoriye yönelik bazı görüşler şu şekildedir. Katılımcı Y8 *“Okul dışı öğrenme bireyi normalde sosyalleştirir. Ancak bizim toplumumuz bu faaliyetleri gereksiz görüyor. Toplumda bir baskı var öğrenciye yönelik. Özellikle köy ve yatılı okullarda görev yaptığım için şunu rahatlıkla söyleyebilirim, buradaki öğrenciler kendini ifade edemeyen öğrencilerdir. Çünkü aileler baskıcı yapma gibi ifadeleri çoktur. Farkındalıkları son derece azdır. Kapalı bir toplum modeli gibi yetişmektedirler. Böyle bir çevrede okul dışı öğrenmeyi uygulamak gerçekten çok zordur”* diye belirtmiştir. Yine Y16 *“Zorluklar fazladır. Çünkü köy olmasından kaynaklı çevre bilinçsizdir. İlçelerde öncelikleri merkezlerdeki çocuklara verince köydeki öğrenci gelişmiyor toplum gelişmiyor”* diye ifade etmiştir. Eğitimin paydaşlarından en büyük sorunun yöneticilere göre velinin sürece dahil edilememesi olarak belirtmişlerdir.

3.2.2.6. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Paydaşlardan Beklenti Durumlarının Görüşleri

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelerdeki zorluklara ilişkin görüşleri verilmiştir. Tablo 63’de verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *okul dışı öğrenme eğitimi ve ilgili paydaşlardır*.

Tablo 63. Eğitim Yöneticilerinin Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Paydaşlardan Beklenti Durumlarının Görüşlerinin Dağılımları

Kategori	Kod	Katılımcı	f
MEB'den beklentiler	İdareciler cesur olmalı	Y1, Y6, Y7, Y11	4
	Öğretmenlere egzersiz açmalı	Y1	1
	Maddi destekler	Y2, Y15	2
	Müfredatı esnekleştirmeli	Y3	1
	Kurumlarla iş birliği	Y3, Y8, Y13	3
	Öğretmenleri teşvik etmeli	Y4	1
	Gereksiz prosedürler azaltılmalı	Y12, Y13	2
Veliden Beklentiler	Veli izinlerde sıkıntı çıkarmamalı	Y1, Y15	2
Öğrenciden Beklentiler	Öğrenci talep etmeli	Y5	1
	Öğrenci farkındalıkları gelişmeli	Y8, Y13	2
Öğretmenden Beklentiler	Öğretmenler cesaretli olmalı	Y1, Y6	2
	Deneyimlerini paylaşmalı	Y3	1
	Gönüllü olmak	Y4, Y7	2
	Projeler üretmeli	Y5	1
Toplam			25

Tablo 63'e göre eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelerde paydaşlardan beklentin durumlarına ilişkin görüşlerini kategori ve kodlara dağılımları verilmiştir. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre dört kategori ortaya çıkmıştır. *MEB'den beklentiler (f:14)*, *velilerden beklentiler (f:2)*, *öğrenciden beklentiler (f:3)* ve *öğretmenden beklentiler (f:6)* şeklinde ifade edilmiştir. Kodlamalara ve görüşlere ilişkin diğer bilgiler aşağıda yer almıştır.

Eğitim yöneticilerinin paydaşlardan beklentilerine göre MEB'den beklentiler kategorisine ait görüşler verilmiştir. Bu kategoriye göre en fazla dağılım gösteren kodlama *idarecilerin cesaretlendirilmesi (f:4)* olarak geçmektedir. Kategoriye ilişkin bazı görüşler şu şekildedir. Katılımcı Y6 "*Okul idarecilerinin desteklenmesi gereklidir. İlçe MEB güvenceli bir şekilde davranması için üstten bir destek almalıdır. İdareci ve yöneticilerin kesinlik bu konularda cesaretlendirilmesi gereklidir. Ben okul dışında sosyal bilgiler uygularken bana üstler destek verecek ki ben de daha rahat uygulamalar yapmış olayım*" diye ifade eder. Yine Y13 "*İdareciler gerekli kolaylıkları sağlamalıdır. Daha çok sahiplenerek bu süreci yürütmelidirler. Veli toplantısında, öğretmenler ile yapılan toplantılarda vizyona*

yönelik beklentiler karşılanmalıdır. MEB kurumu paydaşlarına motivasyon ve teşvik vermelidir” diye ifade eder. Bu kategoride MEB’in okul dışı öğrenmeler konusunda daha fazla sorumluluk sahibi alması gerektiği vurgulanmıştır.

Eğitim yöneticilerinin paydaşlardan beklentilerine göre oluşturulan bir diğer kategori velilerden beklentiler kategorisidir. Bu kategoride en fazla dağılım gösteren kodlama *velilerin izinler konusunda sıkıntı çıkarmaması (f:2)* şeklindedir. Bu kategoriye göre bazı görüşler şu şekildedir. Katılımcı Y15 *“Bu konuda öğrenci velileri istekli olmalıdır. Veliler istekli olmadıklarında öğrenci sürece katılamıyor. Velilerin okul dışı öğrenmelerin önemli olduğuna dair inançlı olması gerekir. Bazen şunlarda çıkabilmektedir. Maddi zorluğu hallet prosedürü hallet, bu sefer veli bilinçsiz olduğunda gereksiz görebilir izin vermeyebilir. Bu durum en çok kız çocukları olan velilerde yaşanmaktadır. Beklentimiz velilerin izin sıkıntılarının çözülmesi olmalıdır”* şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin paydaşlardan beklentilerine göre oluşturulan bir diğer kategori öğrenciden beklentiler kategorisidir. Bu kategoriye göre öğrenciler istekli ve hevesli olmaları, diğer paydaşlara olumlu etki edebilir. Bu etki ile diğer paydaşlarda olumlu etkilenebilir şeklimde görüşler vardır. *Öğrenciden beklentiler (f:3)* kategorisine göre en fazla dağılım gösteren kodlama *öğrencilerin farkındalık oluşmasıdır (f:2)*. Öğrenciden beklentiler kategorisine göre bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir. Y8 *“Paydaşlardan beklentim, bu tarz etkinliklerin sahiplenilmesidir. Öğrenciden beklentim öğrenci farkında olmalı. Toplumu çevreyi tanımalı bilmelidir. Kurumların okul dışı öğrenmelere destek vermelidir”* şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin paydaşlardan beklentilerine göre oluşturulan son kategori ise öğretmen beklenenler kategorisidir. Bu kategoriye göre en fazla dağılım gösteren kodlama gönüllü olmak (f:2) şeklindedir. Öğretmenlerden istekli gönüllü ve cesur olmaları genel olarak beklenmektedir. Yöneticiler öğretmenlerin bu beklentileri gerçekleştirildiği takdirde daha etkili öğrenmeler sağlayacaklarını belirtmiştir. Bazı yönetici görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y7 *“Beklentim daha çok bu sürecin arttırılmasıdır. İlçelerden beklentilerim paydaşlarına destek vermeleri. Bakanlıktan beklentim öğretmenleri temelde eğitmelidir. İdarecilerden beklentilerim süreci yavaşlatmamalı ve prosedürleri hızlı şekilde gerçekleştirmelidir. Öğretmenler*

çekingen olmamalıdır, gönüllü olmalıdır. Faaliyetlerin reklamlar ile duyurularak paydaşların ilgisini çekmesini önermekteyim” diye görüş belirtmiştir.

3.2.2.7. Eğitim Yöneticilerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin MEB 2023

Vizyonunda Değerlendirilmesine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan eğitim yöneticilerinin MEB 2023 vizyonuna göre okul dışı öğrenmeyi değerlendirmeleri istenmiştir. Tablo 105’de verilmiştir. Katılımcıların cevapları kategori ve kodlara ayrılarak frekans olarak dağılımı ifade edilmiştir. Katılımcılar tablolarda isimleri belirtilmeden kodlanarak ifade edilmiştir. Görüşlere yönelik sorulan soruların teması *çağdaş eğitimde okul dışı öğrenmedir*.

Tablo 64. Eğitim Yöneticilerine Göre Okul Dışı Öğrenmelerin MEB 2023 Vizyonunda Değerlendirilmesine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Katılımcı	f
MEB 2023 vizyonunda yapılanlar	TÜBİTAK projeleri	Y1, Y4, Y5, Y10	4
	Spor kulüpleri	Y1, Y2, Y9	3
	Turnuvalar	Y1	1
	Yaşam beceri atölyeleri	Y2, Y3, Y8, Y11, Y12, Y13, Y14	7
	Teknofestler	Y16	1
	Yetkinlikler	Y5	1
	Erbap	Y7, Y14	2
	Etwinning	Y6	1
MEB 2023 vizyonunda Yapılması gerekenler	Yakında uzağa tasarımlar	Y2	1
	Kurumlar ile işbirlikleri	Y2, Y6	2
	Mesleki eğitimler	Y3, Y8, Y15, Y16	4
	Tarihsel empati çalışmaları	Y4	1
	Sözlü tarih fuarları	Y5	1
	Ulusal komisyonlar	Y8	1
	Teşvik edici yarışma ve eğitimler	Y12	1
Toplam			31

Tablo 64’e göre eğitim yöneticilerinin MEB 2023 vizyonuna göre okul dışı öğrenmeyi değerlendirmelerine ilişkin kategori ve kodları yer almıştır. Yöneticilerinden alınan görüşlere göre iki kategori oluşmuştur. *MEB 2023 vizyonunda yapılanlar (f:20)* ve *MEB 2023 vizyonunda yapılması gerekenler (f:11)*

olarak dağılım göstermiştir. Kodlamalara ve görüşlere ilişkin bilgiler aşağıda yer almıştır.

Tablo 64'e göre eğitim yöneticilerinin MEB 2023 vizyonuna göre okul dışı öğrenmeyi değerlendirmelerine göre ilişkin *MEB 2023 vizyonunda yapılanlar* (f:20) kategorisinde en fazla dağılım gösteren kodlama *yaşam beceri atölyeleridir* (f:7). Eğitim yöneticilerinin kategoriye ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y11 “Çok yönlü geliştirmeler gereklidir. Vizyon kağıt üzerinde kalmamalıdır. Vizyonun pek çok basamakta ulaşılabilirliğini yeterli görmüyorum. Halihazırda yapılanlar arasında yaşam beceri atölyeleri vardır. Ancak bazı derslerde yapılmaması vizyonun genele yayılmadığını gösterir. Neden fen bilgisinde var? Sosyal bilgilerde neden yok? Her okula geleceği söylendi o da sınırlı düzeyde kaldı” şeklinde ifade etmiştir. Yine katılımcı Y14 “Hazırlıklarımız ilçede bu vizyon kapsamında vardır. Atölye açılması bunlara örnek gösterilebilir. Ancak vizyon şahsi görüşüme göre pandemiden dolayı uygulama sıkıntıları oldu ve kağıt üzerinde kalmıştır. Vizyonun uygulanmasında maddi sıkıntılar yaşanabilir. İlçelerde hazırlık yapılırsa da bu konuda bütçe kalemleri olmadığı için sıkıntılar oluyor. Belki bu konuda okul dışı öğrenme genel müdürlüğü kurulmuş olsa daha anlamlı olabilir diye düşünüyorum” diye görüşlerini belirtmiştir” şeklinde ifade eder. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre yapılanla ifade edilmiştir. Ancak yine de vizyon kağıt üzerinde kalmıştır gibi yorumlarda bulunmuşlardır.

Eğitim yöneticilerinin *MEB 2023 vizyonuna göre yapılması gerekenler* (f:21) kategorisine göre yöneticilerin en fazla kodlaması *mesleki eğitimler* (f:4) verilmesidir. Eğitim yöneticileri vizyona yönelik okul dışı ile ilgili yapılması gerekenleri ifade ederken teşvik edici çalışmalar, eğitimler yarışmalar gibi önerilerde bulunmuşlardır. Eğitim yöneticilerinin kategoriye ilişkin görüşleri şu şekildedir. Katılımcı Y3 “Genelde kağıt üzerinde kalmaktadır. Yeterince hazırlıkların olduğunu düşünmüyorum. Çağımızın çocukları ile ilgili gerçek adı okul dışı öğrenme vizyonu olmalıdır. Her okulda bu olmalıdır. Planlama açısından vizyona yönelik Hayat boyu öğrenme müdürlüğü gibi bu işinde bir müdürlüğü kurulmalıdır. Bu kurul ulusal düzeyde yapılması gerekenleri takip etmelidir. Vizyon kapsamında mesleki eğitimler hazırlanıp öğretmenler bu şekilde yetiştirilmelidir” diye ifade etmiştir. Yine katılımcı Y12 “Bu konuda okul dışı öğrenmeler somut olarak vardır ancak

bölgemizde az sayıda yaşam atölyesi vardır. Ben vizyona yönelik olarak okul dışı öğrenme yarışmaları ve teşvik edici şeyler yapılması taraftarıyım” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

4.1. Nicel Verilere İlişkin Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutum ve deneyim durumlarının ve eğitim yöneticilerinin deneyim durumlarının cinsiyet, kıdem yılı, yaş ve görev yeri değişkelerine göre farklılaşıp farklılaşmadıklarına ilişkin bulguların yorumları ifade edilmiştir.

4.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Tartışma ve Sonuç

4.1.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın birinci alt problemi “sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik tutumları çeşitli değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir.

Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeğine göre tutumlarının kıdem, cinsiyet ve görev yeri değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermemiştir. Yaş değişkeninde “okul dışı öğrenmeyi düzenleme ölçeği” içinde yer alan puanlamalara göre sadece genel toplam ve değerlendirme toplam kısmında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yaş değişkenine göre farklılıkların 31-40 ve 41-50 yaş gruplarından kaynaklandığı görülmüştür. Yaş değişkenine göre oluşan bu farkın sebebinin sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları deneyimlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nicel tutum ölçeğinin dışında sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanan deneyim anketi ile bu düşünce desteklenmiştir. Bu farklılıkların bir diğer nedeni de grupların eşit dağılmaması sebebiyle olduğu söylenebilmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutum ölçeğinde ifade edilen görüşlerin, betimsel istatistiklere göre aritmetik ortalamalar ile standart sapma değerleri yüksek çıkmıştır. Problem sorusuna ait sonuçlar sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik görüşmelerin sonuçları ile desteklenmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara benzer sonuçlar elde edilen çalışmalar bulunmaktadır. Aktaş, Yılmaz ve İbrahimoğlu'nun (2021) kıdeme, cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre okul dışı öğrenmelerde kullanılan sanal müzelere ilişkin incelenen öğretmen tutumlarında değişkenlere anlamlı farklılık görülmemiştir.

Bu açıdan yapılan araştırma benzerlik göstermiştir. Çalışmada gerçekleştirilen t-testi sonucunda kadın ve erkek arasında ortalamalarda farklılıklar görülmektedir. Peker'in (2014) sosyal bilgiler dersinde sanal müze kullanımında öğretmen adaylarının tutumlarının araştırıldığı yüksek lisans tezinde, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine yönelik karşılaştırmalar yapılmıştır. Okul dışı öğrenme ortamları olarak kullanılabilen müzelerin kullanımına yönelik cinsiyet değişkenine göre bir farklılıkların olmaması, yapılan araştırmadaki sonuçlar ile benzer yönlerini ifade etmektedir. Akbaba ve Kılcan'ın (2014) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih uygulamalarına ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmada, araştırma ile benzer yönleri bulunmaktadır. Sözlü tarih uygulaması, okul dışı öğrenmede kullanılmaktadır. Okul dışı öğrenme uygulaması olduğundan yapılan çalışmaya benzerdir. Sözlü tarih uygulamalarına ilişkin cinsiyet değişkenine göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin tutumların anlamlı farklılık görülmemiştir. Bu yönüyle araştırma ile benzerlik göstermektedir. Arslan'ın (2015) sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde yerel tarihi konularının öğretimine ilişkin tutumlarının incelendiği çalışması, yapılan araştırma ile değişkenler açısından benzerlikler göstermiştir. Araştırmaların benzer sonuçları yerel tarih konularının kullanılmasının cinsiyet ve kıdem yılına göre anlamlı farklılıkların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İki çalışmanın değişkenler benzer sonuçlar verdiği görülmüştür. Göç'ün (2008) sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih konularına ilişkin yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Cinsiyet ve kıdem yılına göre sosyal bilgiler öğretmenlerin tutumlarında anlamlı farklılıklara ulaşamamıştır.

4.1.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın ikinci alt problemi “sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin deneyimleri nasıldır?” şeklindedir. Bu problemde sosyal bilgiler öğretmenleri deneyim ve görüş anketindeki 6 sorunun tartışma ve sonuçları yer almıştır. Ankette yer alan 1. 2. ve 6. soru öğretmenlerin deneyim durumları, 3. ve 4. soru görüşlerini ve 5. soru desteklenme durumlarına ilişkin sonuçlar içermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Görev yapmış olduğunuz süreçte okul dışı öğrenme ile ilgili okul dışında hiç ders işlediniz mi?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler deneyimlerine göre görevleri süresinde okul dışı öğrenmeyi çoğunlukla

uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Bunların sebeplerini nitel görüşmelerde ifade etmişlerdir. Görevlerinde kullananların dağılımları şu şekildedir; cinsiyetlere göre kullananların çoğunluğunun erkek öğretmenler olduğu görülmüştür. Erkek öğretmenlerin çoğunlukta olmasının sebebinin risk ve sorumluluk alabilir olmaları olduğu düşünülmektedir. Kıdem yılına göre ise mesleğin ilk yıllarında olanların lehine sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durum yaş değişkeni ile doğru orantılı değildir. Bunun nedeni görev başlangıç yıllarının olduğu düşünülmektedir. Yaş değişkenine göre ise 31-40 yaş aralığında olanların kullandığı görülmüştür. Görev yeri değişkenine göre ise kırsal kesimde görev yapanların ağırlıklı olarak kullandıkları görülmüştür. Okul dışında ders işleyenlerin genelde bulundukları çevrenin kırsal olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarını kullanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin deneyimlerine göre derslerde okul dışı öğrenme ortamlarını ağırlıklı olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir. Mesleğinin ilk yıllarında olanların sosyal bilgiler dersinde daha fazla kullandıkları görülmüştür. Yaş değişkenine göre ise 31-40 yaş aralığındakilerin önde olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı ortamları kullanan öğretmenlerin ağırlıklı olarak kırsal kesimlerde görev yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Malkoç ve Kaya’nın (2016) çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ağırlıklı olarak yakın çevrelerini ve okulun etrafını kullandıkları görülmüştür. Bu açıdan görev yeri değişkeninde ki kırsal kesimde görev alanların da çoğunlukla bu ortamları kullandıkları düşünülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde çevredeki ortamların kırsal kesimde kullanılabilir olması açısından benzerlik ifade edilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Sosyal bilgiler dersinde sınıf içi öğrenmelerin gerçekleşmesinin öğrenciler için tek başına yeterli olacağını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya öğretmenlerin çoğunluğu sınıf içi öğrenmelerin yeterli olmadığını düşünüyorum cevabını vermiştir. Cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre sınıf içi öğrenmeleri daha yetersiz bulmuştur. Kıdem yılı değişkenine göre 0-5 kıdem yıllarında olanların sınıf içini yetersiz buldukları ve yaş değişkenine göre ise 31-40 yaş aralığı grubunun diğer gruplara göre sınıf içi öğrenmeleri yetersiz bulmuştur. Görev yeri değişkenine göre ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin kırsal kesimler ve ilçede görev yapma durumlarına göre

benzer yönde yetersi buldukları görülmüştür. Öğretmenlerin sınıf içi öğrenmelerde ortamların sınırlı olması, etkinliklerin tekdüze olması, öğrencinin etkin olmaması sebeplerden dolayı sınıf dışı öğretimi önemsedikleri düşünülmüştür. Bu düşüncelere dayanak olarak araştırma kapsamında yer alan nitel çalışma sonuçlarında rastlanılmıştır. Sınıf dışı ortamların kullanılması öğrenciye daha fazla katkı sağlayacağını, öğrencinin aktif öğrenmeler gerçekleştireceğini düşündükleri söylenebilir. Sosyal bilgiler dersindeki amaçlardan birisi çevre okuryazarları yetiştirmektir. Bu amaca göre de okul dışı öğrenmelerin kullanılmasının tercihlerinde etkili olduğu söylenebilir. Akçadağ ve Çobanoğlu'nun (2018), çevre okuryazarlığı becerisinin sınıf dışı öğretimi daha ileriye taşır olması, sınıf dışı eğitimlerde daha etkili sonuçlar alındığı şeklinde sonuçlar vardır. Bu yönüyle öğretmenlerin değişkenlere göre verdikleri cevaplar ile benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Okul dışı öğrenme uygulamaları sosyal bilgiler dersi için uygun mudur?” sorusu sorulmuştur. Soruya sosyal bilgiler öğretmenleri çoğunluklu olarak uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinin içeriğinin toplum olması sebebiyle bu durumun olduğu düşünülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre ağırlıklı olarak erkekler daha fazla uygun olduğunu düşünmüştür. Mesleğinin kıdem yılına göre 0-5 kıdem yıllarında olanların uygun olduğunu diğer gruplara göre daha fazla düşünmüşlerdir. Yaş aralıklarına göre ortanca yaş grubu 31-40 yaş aralığında olanların diğer gruplara göre lehine sonuçlara ulaşılmıştır. Görev yeri değişkenine göre ise ilçede görev yapanları ağırlıkta olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun okul dışı öğrenmelerin derse ve programa uygun olduğunu düşünmeleri, sosyal bilgiler dersinin doğanın içinde yer alan bir ders olması, öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesinin derse katkısı ve çevredeki sosyal bilgiler dersi ilgili konularının fazla olması gibi sebeplerden dolayı olduğu düşünülmüştür. Bu sebeplerin bir kanıtı nitel çalışmalarda ortaya çıkmıştır. Seyhan'ın (2020) yılındaki çalışmasında öğretmen adaylarına ilişkin yapmış olduğu Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu projesinde öğretmen adaylarına yönelik sürdürülen etkinliklerde okul dışı öğrenme ortamlarının etkisini değerlendirmiş ve sosyal bilgiler dersi kazanım içerikleriyle uygun olduğu ve etkili olduğunu göstermektedir. Çengelci'nin (2013) yılındaki çalışmasında elde edilen sonuçlar ile benzerlikler vardır, sosyal bilgiler öğretmenleri derse uygun

olduğunu düşünmüşler, toplumsa ve gündelik olaylarla bağlantılı olmasının ders ile ilişkili olduğu gibi örnekler vermişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Sosyal bilgiler dersinde okul dışında eğitim faaliyeti yürütmeniz durumunda idarecileriniz sizi destekler mi?” sorusu sorulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu destekler şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeler konusunda desteklenme durumlarının cinsiyet değişkenine erkek öğretmenlerin lehine sonuçlara ulaşılmıştır. Kıdem değişkenine göre mesleğinin ilk yıllarında olanların daha fazla ağırlıkta olduğu 0-5 kıdem lehine sonuçlanmıştır. Bu durumun oluşmasında görevlerinin ilk yıllarında öğretmenlerin daha aktif olmaları ve mesleklerinin doyum noktalarına ulaşmamaları olabilir. Yaş değişkenine göre 31-40 yaş aralığı lehine sonuçlar ortaya çıkmıştır. Görev yerine göre ise ilçede görev yapanların daha fazla desteklendiği görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin idarecileri tarafından desteklendiklerini belirtmelerine rağmen uygulamayı yapmadıkları sonuçları farklı sebeplerin olduğunu düşünülmektedir. Bu durumda uygulama esnasında farklı sorunlar ortaya çıktığı düşünülmüştür. Ancak öğretmenlerin bazıları ile birebir görüşmeler yapıldığında az da olsa bazı idarecilerin okul dışı öğrenmeleri vakit kaybı olarak gördüğünü de belirttikleri söylenebilir. Sorunların sebepleri nitel çalışmayla desteklenmiş ve nitel sonuç kısmında belirtilmiştir. Ancak nitel verilerde öğretmenlerin yaşadığı zorluklarda idari kaynaklı zorluklarda desteklenmediklerini ifade etmiştir. Tatar ve Bağrıyanık’ın (2012) çalışmasında öğretmenlerin idarecileri tarafından desteklenmediklerini belirtmişlerdir. Bu açıdan iki çalışma farklılık göstermektedir. ile benzerlik göstermemiştir. Öner’in (2015) yaptığı sosyal bilgilerde tarih öğretiminin gerçekleşmeme sebeplerine ilişkin sonuçlarda idari sıkıntıların yaşandığına ilişkin sonuçlar farklılık göstermiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine “Okul dışı eğitim hakkında kendinizi yeterli buluyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğun kendilerini yeterli bulmuştur. Öğretmenlerin cinsiyete göre yeterli bulmalarına ilişkin dağılımlarında kadın öğretmenler lehine sonuçlanmıştır. Kıdem yılına göre 0-5 aralığındaki grup daha fazla yeterli olduğunu düşünmüştür. Yaş aralığına göre 31-40 yaş aralığının kendini daha çok yeterli bulduğu görülmektedir. İlçe değişkenine göre belki imkanların vermiş olduğu durumlardan dolayı kendilerini yeterli buldukları

düşünülmektedir. Deneyim ve görüş anketi öğretmenlere yönelik sorular değerlendirildiğinde idarecilerin deste verdiklerini belirtmeleri ve kendilerini yeterli bulma durumlarının sonucunda, okul dışı faaliyetleri kullanmamalarındaki sebebin farklı olacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklara ilişkin düşünceye benzer bir durum Metin ve Oran'ın (2014) çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin kendilerinin yeterli bulmadıklarına ilişkin zorluklara rastlanılmamış, çevre, maddi boyut ve prosedür gibi sebepler gösterilmiştir. Akçalı' nın (2015) öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik yapmış olduğu çalışmada öğretmen adayları henüz yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Herhangi bir eğitim almadıkları için kendilerini yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

4.1.2. Eğitim Yöneticilerine Yönelik Tartışma ve Sonuç

4.1.2.1. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın dördüncü alt problemi “Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin deneyimleri nasıldır?” şeklindedir. Bu problemde eğitim yöneticilerinin deneyim ve görüş anketindeki 6 sorunun tartışma ve sonuçları yer almıştır. Ankette yer alan 1. 2. ve 3. soru öğretmenlerin deneyim durumları, 4. ve 5. soru görüşlerini ve 6. soru desteklenme durumlarına ilişkin sonuçlar içermektedir.

Eğitim yöneticilerine “Eğitim hayatınız sırasında okul dışı öğrenme ortamlarını kullanıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Eğitim yöneticilerine yönelik hazırlanan ankette 1. soru olarak yer almaktadır. Eğitim yöneticilerinin eğitim yıllarındaki deneyimine ilişkin sonuca göre eğitim yöneticilerinin çoğunluğunun evet cevabını verdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Cinsiyet değişkenine göre erkek yöneticilerin lehine sonuçlara ulaşılmıştır. Erkek yöneticilerin ağırlıkta olması katılımcı grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Eğitim yıllarında kıdem yılı 11-25 ve yaş aralığı 31-40 yaş aralığında olanların okul dışı ortamları kullandıkları sonucunu ulaşılmıştır. Eğitim yöneticilerinin görev yeri değişkenine göre ilçede görev yapan yöneticilerin okul dışı öğrenme ortamını öğrenim gördükleri esnada kullandıkları ve diğer görev yerlerindeki yöneticilere göre daha deneyimleri oldukları düşünülebilir. Eğitim hayatlarındaki tecrübelerinin görevleri esnasında yöneticilere bu alanda kolaylık sağlayacağı düşünülebilir. Yöneticilerden birisinin eğitim esnasında yapmış olduğu etkinlik sayesinde o anı asla unutmadığı ve hatırladığını ifade etmiştir. Bu

durumda bu tecrübeyi yaşayan idarecilerin, okul dışı öğrenmeye ılımlı bir tavır sergilemesi beklenmektedir. Aydemir ve Gökçe'nin (2016) yapmış oldukları çalışma ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmada okul idarecilerinin görüşlerine göre eğitim hayatlarındaki etkinlikleri, hala daha unutmadıkları ve örnekler ile ifade ettikleri görülmüştür. Bu durumun onların meslek hayatına bir etkide bulunduğunu göstermektedir. Ulaşılan bu sonuç anket sorusunun sonucu ile anlamlılık göstermektedir.

Eğitim yöneticilerine “Görev yapmış olduğunuz süreçte okul dışı öğrenme ile ilgili okul dışında hiç ders işlediniz mi?” sorusu sorulmuştur. Eğitim yöneticilerine yönelik olarak hazırlanan ankette yer alan 2. soru ya karşılık gelmektedir. Eğitim yöneticilerinin cinsiyet değişkenine göre erkek yöneticilerin okul dışı öğrenmeyi daha fazla kullandıkları görülmüştür. Erkek eğitim yöneticilerinin ağırlıkta olmasının sebebi katılımcı grubundan kaynaklanmaktadır. Şensoy (2014) yılında çalışmasında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Eğitim yöneticilerinin görevleri sürelerindeki okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumlarında kıdem yılı 11-25 aralığında yer alanların okul dışı öğrenmeleri daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yaş değişkenine göre ise 31-40 yaş aralığında olanların okul dışı öğrenmeleri diğer guruplara göre daha çok kullandıklarına ulaşılmıştır. Bu sonuçların ortaya çıkmasında görevleri mesleğe yönelik heves ve doyumlarının bitmediği ve ilk yıllarında değil, halihazırdaki süreçlerinde de kullanmış oldukları ifade edilebilir. Görev yeri değişkenine göre ise ilçede görev yapanların okul dışı öğrenmeleri daha fazla kullandıkları görülmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasında daha önce çalıştıkları yerlerde kullanmış olma durumlarının olduğu düşünülmektedir. Görev süreleri ve yaş değişkeni dikkate alındığında böyle bir durum olacağı düşünülmektedir. Çalışmaya ilişkin benzer durumlar, Bektaş Yirmibeş' in (2019) çalışmasında yer almaktadır. Çalışmada okul idarecilerinin görevleri sürelerindeki ilçe ve cinsiyet değişkenlerinde benzer dağılım ve durumların görüldüğü ifade edilmektedir.

Eğitim yöneticilerine “Okullarda okul dışı öğrenme ortamları kullanılıyor mu?” sorusu sorulmuştur. Eğitim yöneticilerine yönelik oluşturulan 3. soruya karşılık gelmektedir. Eğitim yöneticilerinin görev yaptıkları okullar ve çevrelerindeki okullardaki durumlar ile ilgili deneyimleri ifade edilmektedir. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre çoğunluğu okullarda uygulandığını ve hemen hemen her branşta

uygulandığını ifade etmişlerdir. Ağırlıklı olarak nitel görüşmelerden dayanaklara göre ifade edilecek olunursa fen bilimleri ve sosyal bilgiler derslerinde kullanıldığını ifade etmişlerdir. Bu sebeple yöneticilerin görüşlerinden hareketle sosyal bilgiler dersinin okul dışı öğrenme uygun olduğunu düşünebilmektedirler. Çalışma grubundan ve erkek yöneticilerin fazla olması sebebiyle erkek yöneticilerin lehine sonuçlandığı görülmüştür. Kıdem yılı değişkenine göre 11-25 kıdem yılları ve yaş değişkenine göre ise 31-40 yaş aralığı lehine sonuçlanmıştır. Bu dağılımların sebebinin yöneticilik yapanların deneyimlerinin fazla olması sebebiyle görev yaptıkları okullarda bu uygulamalar ile karşılaşma durumlarının muhtemel olmasıdır. Görev yeri değişkeninin ilçe ağırlıkta olması bu sonuçları kanıtlar nitelikte olduğu düşünülmektedir. Çünkü yöneticilerin görev yerlerinin daha önce köy görev yeri olması muhtemel olabilmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin anketlerinde ise en fazla uygulamaların kırsal kesimlerde olduğu vurgularına yönelik, yöneticilerin bu durumlarda daha önce görev yaptıkları okullarda rastlamaları muhtemel görülebilmektedir.

Eğitim yöneticilerine “Derslerin okul dışı yerine sınıf içinde işlenmesinin tek başına yeterli olacağını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Eğitim yöneticilerine yönelik hazırlanan ankette 4. soruya karşılık gelmektedir. Eğitim yöneticilerinin çoğunluğunun sınıf içi öğrenmelerin tek başına yeterli bulmadıkları görülmüştür. Kıdem yılı olarak 11-25 aralığındaki grubun diğer gruplara göre fazla olduğu görülmüştür. Yaş değişkenine göre ise 31-40 yaş aralığında olanların diğer gruplara göre çoğunlukta olduğuna ulaşılmıştır. Görev yeri değişkenine göre ilçe değişkeni diğer görev yerlerine göre çoğunluktadır. Eğitim yöneticileri sınıf dışı öğrenmelerin daha kalıcı öğrenmeler ve somut öğrenmeler sağladıklarını düşündüklerinden dolayı sınıf içi öğrenmeleri yeterli bulmadıkları düşünülmektedir. Aynı zamanda yapılan yarışmalar ve bilim fuarlarının okulun prestiji açısından önemli olduğu bilindiği için bu düşüncede oldukları söylenebilmektedir. Tatar ve Bağrıyanık’ın (2012) çalışmasında sınıf içindeki etkinliklerin sınıf dışı etkinlikler desteklenmesini ifade ederek çalışma sorusuna ilişkin benzer cevaplara değindiği görülmüştür. Sözer’in (2016) meta analiz çalışmasında öğretmenlerin sınıf içi öğrenmelere destek sağlayan sınıf dışı öğretmen görüşleri şeklimdeki ifadeleri eğitim yöneticilerinin düşünceleri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sözer’in

alışmasında alan gezileri, müzeler vb. birçok alanın sınıf içi öğrenmeyi desteklediğini ifade etmesi çalışmanın sonuçlarının benzerlik gösterdiğini kanıtlamaktadır.

Eğitim yöneticilerine “Derslerin okul dışı öğrenme ortamları kullanılarak işlenmesinin öğrenciye katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Eğitim yöneticileri anketinde yer alan 5. Soruya karşılık gelmektedir. Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelerin kullanılmasının derslerde öğrenciye katkılarına ilişkin, katkı sağladığını düşünlerin çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kıdem yılı 6-10 yılları arasında olanların diğer gruplara göre lehine sonuçlar vardır. Yaş aralığında ise 31-40 yaş aralığında olanların katkı sağladığı d ş nesi görülmüştür. Görev yeri değişkenine göre derslerde kullanılmasının öğrenciye katkı sağladığını düşünen grubun ilçe değişkeninde ağırlıklı olduğuna ulaşılmıştır. Aydemir ve Toker Gökçe’nin (2016) alışmasında okul yöneticilerinin görüşlerine yönelik sorduğu sorulara göre okul dışı öğrenme ortamlarının öğrencilere katkı sağladığına ilişkin ifadelere yer verdiği görülmektedir. Bu ifadeler göre çalışmada yer alan eğitim yöneticilerinin ağırlıklı olarak öğrenciye katkı sağladığı d ş nesi ile tutarlılık gösterdiği ifade edilebilmektedir.

Eğitim yöneticilerine “Okul dışı öğrenmeleri destekler misiniz?” sorusu sorulmuştur. Eğitim yöneticilerine yönelik hazırlanan ankette 6.soruya karşılık gelmektedir. Eğitim yöneticilerinin soruya ilişkin cevaplarında ağırlıklı olarak öğretmenlerin taleplerinin gelmeleri halinde çok ağırlıklı olarak desteklediklerini ifade etmişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre katılımcı grubundan kaynaklı olarak erkek yöneticilerin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Kıdem yılına göre destekleme durumları 11-25 grubu ağırlığındadır. Yaş aralığına göre ise 31-40 yaş aralığında yer aldığı görülmüştür. Görev yerine göre eğitim yöneticilerinin ilçede görev yapanların çok yoğun bir şekilde diğer gruplardan ayrıldığı ve ilçe değişkeninin  nde olduğu görülmüştür. etin Yaşar’ın (2021) yapmış olduğu yüksek lisans tezinde okul yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye yönelik çalışmada yer alan okul yöneticileri öğretmenlere okul dışı öğrenmelerde destek verdiklerini ifade etmişlerdir fakat öğretmenler lgs başarısı sebeplerinden dolayı yeterince güvenli olmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Okul yöneticileri olarak değerlendirildiğinde çalışma ile destek verdiklerine ilişkin benzer yönler olduğu görülebilmektedir. S zer (2015)

çalışmasında öğretmenlerin idarecileri tarafından desteklendiğini fakat bunun kurallara ve şartlara uyulması koşuluyla gerçekleştiğini belirttikleri ifade edilmiştir.

4.2. Nitel Verilere İlişkin Tartışma ve Sonuç

4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Tartışma ve Sonuç

4.2.1.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuç

Araştırma çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlenmeye çalışılmıştır. Amaç doğrultusunda çeşitli görüşme soruları sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilmiş ve problemlere cevaplar aranmıştır.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğu okul dışı öğrenmeyi okul sınırları dışındaki öğrenmeler olarak tanımlamıştır. Okul dışı öğrenmelerin yaparak yaşayarak, aktif ve yaşam boyu süren bir süreç olarak yer aldığını ifade etmişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeler hakkında bilgi sahibi oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin benzer tanımlamaları farklı çalışmalar ile benzerlik göstermiştir. Torun'un (2021) yılında yayımlanmış olduğu yüksek lisans tezinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeyi tanımlama durumlarına yönelik sonuçlarında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmada öğretmenler hayat boyu öğrenme, yaşama dayalı, aktif kalıcı öğrenme gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Çengelci'nin (2013) çalışmasında sınıf dışı öğrenmeye yönelik tanımlamalar, araştırma sorusu ile benzerlikler göstermektedir. Çalışmada yer alan yaparak yaşayarak öğrenme, çevrede öğrenme ve okul dışı öğrenmeler şeklindeki ifadeler ile benzer yönleri bulunmuştur.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelere ilişkin, öğretim programlarında en fazla öğrenme alanı yönüne vurgu yapmıştır. Öğrenme alanlarından kültür ve miras öğrenme alanı yakından ilişkilendirilmiştir. Bunların yanında insanlar yerler çevreler, birey ve toplum ve küresel bağlantılar öğrenme alanları da mevcuttur. Sosyal bilgiler öğretmenleri programdaki bazı kazanımlar ile okul dışı öğrenmeyi ifade etmiştir. Kazanımların okul dışı faaliyetle

öğretilmesini ve ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda sosyal bilgiler öğretmenleri beceriler bazında; gözlem, katılım, iletişim vb. birçok beceriyle de okul dışı öğrenmeleri ilişkili hale getirmiştir. Sorudan elde edilen bulgulara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ile ilişkilendirebileceği kazanım, değer, beceri, öğrenme alanı ve konular hakkında bilgi sahibi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Seyhan'ın (2020) yılında yapmış olduğu çalışma sosyal bilgiler öğretim programının konularında kullanılabilir olma ve etkili olma durumuna yöneliktir. Okul dışı öğrenmelerdeki birçok öğrenme ortamının öğretim programı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada birçok beceri ve kazanımlarla ilişkisi ortaya koyulmuş ve benzerlik göstermiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre okul dışı öğrenmeyi derslerde uygulanmasının çok fazla katkısı ve sebebi vardır. Öğrencilere somut yaşantılar, üst düzey beceriler, kalıcı öğrenmeler, uygulama becerileri, kendilerini keşfetmelerine ilişkin fırsatlar sunması gibi birçok nedene göre gerekli olduğunu düşünmüşlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gereklilik durumlarına göre vermiş oldukları cevaplara göre literatürde Özü ve Şahin'in (2017) yapmış olduğu sınıf dışı öğrenmelerin öğrenci başarılarına etkisi ile ilgili sonuçlar ile tutarlıdır. Çalışmada öğrencilerin başarı düzeylerinde ve konulardaki kalıcılık durumlarının etkisinin olumlu olduğu görülmüştür. Malkoç ve Kaya'nın (2015) yılındaki çalışmalarında öğrencilerde somut yaşantılar, uygulama alanları ve sosyalleşme imkanı sağlaması gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bu açıdan yapılan çalışmalar ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre okul dışı öğrenmelerin sınıf içi öğrenmelerden farkları vardır. Okul dışı öğrenmeler öğretmenlere göre daha kalıcı ve hızlı öğrenmeler iken sınıf içi öğrenmeler tekdüze anlatımların yer aldığı öğrenmeler olarak geçmektedir. Okul dışı öğrenmelerde öğrencilerin keşfedeceğini, meraklı bir birey halini alacağı ve kalıcı somut izli davranışlar kazanılacağını ifade etmişlerdir. Sınıf içi öğrenmelerde bunların yer almadığını ve okul dışı öğrenmelerin daha etkili olduğu görüşünü ifade etmişlerdir. Epik' in (2004) yılında sınıf içi ve sınıf dışına yönelik deney kontrol gruplarına yönelik ders işlenmiş ve sonuçlarda sınıf dışı öğretimlerin öğrencilerde daha kalıcı ve etkili öğrenimler elde edildiği görülmüştür. Öner'in (2015) sınıf içerisinde kazanılmayan pek çok becerinin sınıf dışında

kazandırıldığını ifade etmiştir. Çengelci'nin (2013) çalışmasında öğretmenlerin bazı görüşlerine göre sınıf içi öğrenmelerin sınıf dışı öğrenmelere göre öğrenmeleri belli ölçüde sınırlandırıldığı ifade edilmiş ve bu açıdan benzerlik göstermiştir. Öğretmenler bu çalışmada sınıf dışı ortamların daha rahat ortamlar ve etkinliklerin yapıldığı ortamlar olarak ifade etmişlerdir. Çengelci'nin çalışma grubundaki ifadeler ile bu çalışmanın benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kırıkçı ve Yılmaz'ın (2017) Sınıf içi öğrenmelerde kullanılan yöntemlerin öğretmen adaylarına göre tekdüze bir anlatım olması gibi ifadeler belirtilmiş ve sınıf dışı öğrenmelerde bu durumun olmadığı görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenmelerin derslerde kullanılması için farklı boyutların olduğunu ifade etmişlerdir. Eğitim, idari ve çevre boyutu şeklindedir. Öğretmenlerin görüşlerine göre okul dışı öğrenmelerin etkili olarak kullanılması için ilgili paydaşların işbirliği içinde olması gereklidir. Çevrenin planlamaları iyi yapılmalı, hedeflenen kazanımlara uygun olması gereklidir. İdari anlamda iyi bir planlama ve durumların kontrol edilmesi ile okul dışı öğrenmelerin etkili olabileceğini ifade etmişlerdir. Çengelci (2013) yılında öğretmenlerin görüşlerine yönelik ifadelerden ulaştığı sonuçlar benzerlik göstermektedir. Planlama aşamasından sonuç aşamasına kadar iyi bir biçimde düzenlenmesi gerektiğine ilişkin öğretmenlerin vurgu yaptığı görülmüştür. Çalışmada aynı zamanda öğretmenlerin sürecin etkili şekilde gerçekleşmesi için tüm paydaşların işbirliği içinde olması ifade etmişlerdir. Bu son cümle araştırmada yer alan görüşme sorusunun kategorileriyle benzerlik göstermiştir. MEB (2018) çalışmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında vermiş olduğu ifadeler ile öğretmenlerin verdikleri ifadeler benzerlik göstermektedir. Bu durumda öğretmenlerin eğitim politikalarını takip ettiği düşünülebilir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamları olarak birçok alanı örnek göstermektedir. Sosyal bilgiler dersinin alanı gereği öğretmenler dersin her konusuna ilişkin örnekler ile görüşlerini ifade etmiştir. Tarihsel alanlarda özellikle öğrencilerin merak uyandıracakları alanlarda örneklerle yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafi ve tarihsel alanlar ağırlıklı olarak örnekler verdiği sonucu görülmüştür. Tarihsel ve coğrafi ortamların yanında kamu kurumları, bilim merkezleri, kütüphaneler ve fabrikalar gibi birçok alanın sosyal bilgiler dersinin

öğrenme ortamı olacağını vurgulamışlardır. Öğretmenler sosyal bilgilerde kullanılan öğrenme ortamlarını belli ortamlar ile sınırlı tutmadıkları görülmüştür. Bazı ifadelerine göre sınırsız ortamlar şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinin içeriğinin geniş ve disiplinler arası bir ders olmasından ötürü derse ilişkin okul dışı öğrenme ortamlarının fazla olduğu düşünülmektedir. Öztürk'ün (2019) yılında sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye yönelik görüşlerini ele aldığı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili vermiş oldukları örnekler ile çalışmadaki örnekler benzerlik göstermektedir. Malkoç ve Kaya'nın (2015) yapmış oldukları çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili verdikleri örnekler ve sonuçlar benzerlik göstermektedir. Öner (2015) sosyal bilgiler dersinde okul dışı tarih öğretimine yönelik yaptığı çalışmada öğrenme ortamları ile ilgili verilen müze gibi örnekler çalışmayla benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenmelerde birçok yöntem ve teknik kullanılabileceğini ve bu konuda bilgi sahibi olduklarını göstermişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplardan hareketle öğretmenlerin okul dışı öğrenme faaliyetlerini yaparken birçok yöntem teknik kullanmış oldukları sonuçları ortaya çıkmıştır. Okul dışı öğrenmelerde kullanılan tekniklerin aynı zamanda değerlendirme amacıyla da kullanmış olduklarını ifade etmişlerdir. Bu da sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerlendirme basamağına da önem verdikleri sonucunu ifade etmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullanmış olduğu birçok yöntem ve tekniğin çağdaş yöntemlerden olduğu da görülmüştür. Öğretmenlerin verdikleri örneklerin öğretim programındaki teknikler ve yöntemler ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Akbaba ve Kılcan'ın (2014) yılında sözlü tarih çalışması, öğretmenlerin örnek verdiği yöntem tekniklere bir kanıt niteliğinde olabilir. Seyhan'ın (2020) çalışması okul dışı öğrenmeye yönelik uygulanan yöntem tekniklere ilişkin benzer sonuçları göstermektedir. Çalışmada öğretmen adaylarına okul dışı öğrenmede kullanılabilen teknik ve yöntemlere benzer örnekler verdikleri görülmüştür. Bolat ve Karakuş'un (2020) yapmış oldukları çalışmalarda okul dışı öğrenmede yöntem tekniklere ilişkin örneklerinde drama, gezi gözlem ve rol oynama tekniklerinin kullanılabileceğini ifadelerini çalışmayla benzerlik gösterdiği görülebilmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenmelerde sürecin değerlendirilmesine yönelik sorulan sorulara verdikleri cevaplar çağdaş ve geleneksel şekilde ayrılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri ağırlıklı olarak çağdaş ölçme araçlarını örnek göstermişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre değerlendirme aşamasında öğrencinin yanlış bilgilerinin önüne geçmek ve süreci iyi biçimde tanımlamanın daha doğru olacağını belirtmişlerdir. Değerlendirmede kullanılan geleneksel yöntemlerin nota dayalı olmasında dolayı öğrencilerin motivasyonun düşeceğini ve öğrenmelerin gerçekleşmeyeceğini ifade etmişlerdir. Böylece sosyal bilgiler öğretmenleri değerlendirme aşamasında çağdaş araçları ön planda tutmuştur, sonucuna ulaşılabilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerlendirmelere ilişkin vermiş oldukları cevaplar, Çengelci'nin (2013) çalışmasıyla benzerlik göstermiştir. Ödev olarak, performansa dayalı, projeler ve soru cevaba dayalı değerlendirmeler olarak ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenmelerde birtakım zorluklar ile karşılaştıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin en fazla karşılaştıkları zorluk bütçe ve ulaşım sıkıntısıdır. Bu durumların yanında velilerden kaynaklı ilgisizliklerin olduğunu belirtmişlerdir. Zorluklar kapsamında öğrencilerin ilgisizliği ve kontrolsüzlükleri de vardır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşamış oldukları bu zorlukların giderilmesinin gerçekleşmesi durumunda öğretmenlerin faaliyetlerinde artış gerçekleşeceği düşünülmektedir. Zorlukların aşılması için bakanlık düzeyinde komisyonların kurulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunların bir denetim mekanizmasına göre harekete etmesini istemektedirler. Bu soruya ilişkin kategoriler idari, çevre ve mali ile eğitim paydaşlarından kaynaklı zorluklar şeklinde dağılım göstermiştir. Öğretmenler özellikle çevre şartlarından dolayı zorlandıklarını dağılımlarında ifade etmişlerdir. Bu durumun oluşmasında maddiyat dışında çevredeki iklimin de etkisinin olabileceği düşünülmüştür. Nicel görüş ve deneyim anketinde öğretmenlerin okul dışı faaliyetleri uygulamam durumlarına yönelik diğer zorluklar ifade edildiğinde ulaşım, iklim gibi vb. zorluklar öğretmenlerin nicel çalışmada uygulamama nedenlerinin açığa çıktığını ifade etmektedir. Çalışmaya yönelik olarak benzer sonuçlara, Özyıldırım ve Durmaz'ın (2022) öğretmen adaylarına yönelik olarak yapmış olduğu çalışma sonuçlarında benzer ifadelere ulaşılmıştır. Öğretmen adayları ve öğrenciler için ayrı zorlukları kategoriler şeklinde

gösterilmiştir. En büyük zorlukların plan program, güvenlik, maddiyat ve hava durumu olduğu görülmüş ve çalışma ile benzerlik göstermiştir. Omca Çobanoğlu vd. 'nin (2018) yılındaki çalışmasında sınıf dışı etkinliklerin uygulanmasındaki zorlukların öğreti programı ve derslerden kaynaklandığı ifade etmesi, çalışmayla benzerlikler göstermektedir. Ok ve Aslan'ın (2020) öğretmenlerin zorlandıklarını ifade ettikleri, zorlandığı durumların güvenlik, öğrenci ilgisizliği vb. ifadeleri ile çalışmada yer alan sonuçların benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkılarak, uzaktan eğitimde sanal gezi yönteminin verimli olduğu ve kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda sosyal bilgiler öğretmenlerinin covid sürecinde okul dışı öğrenmeye yönelik faaliyetlerde bulundukları görülmüştür. Öğretmenlerin bir kısmı uzaktan eğitimde teknoloji odaklı iken diğer kısmı ürün odaklı çalışmalar ortaya koydukları düşünülmüş ve bu şekilde kategoriler elde edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde teknolojiyi daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı öğrenme faaliyetlerinde kullanmış oldukları sanal müzeler özellikle ilgili literatürde çok fazla kullanıldığı bilinmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim süreci de olsa okul dışı faaliyetleri sürdüreceklerini vermiş oldukları örnekler ile ifade ettikleri ve etkin oldukları sonuçlarını yansıtmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin olası uzaktan eğitim süreçlerinde okul dışı öğrenmeleri kullanmaları hususunda yaşanan süreçten ötürü tecrübe elde ettiklerini, sürecin devam etmesi koşulu ile anlatım yönteminden ziyade okul dışı öğrenmenin uzaktan eğitimde daha etkili olduğu yargısında olduğu sonucunu ulaşılmıştır. Atıcı'nın (2017) sanal öğrenmeler ile ilgili yaptığı çalışmada öğrencilerin doğrudan ulaşamadığı mekanlarda teknolojiyi kullanarak okul dışı faaliyetleri gerçekleştirebileceği düşüncesine vurgu yapılabilmektedir. Bu açıdan öğretmenlerin yapmış oldukları çalışmalar ve görüşleri ile benzerlikleri vardır.

Sosyal bilgilerde vizyon kapsamında beceri ve yaşam atölyelerinin olmasının fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Bu yargıdan öğretmenlerin vizyonu inceledikleri sonucuna ulaşılabilir. Aynı zamanda öğretmenlerin ifadelerine göre vizyonun kağıt üzerinde kaldığı sonucuna ve yeterince ifade edilmeyeceğini düşünmeleri de vizyona yeterince inanmayan öğretmenlerin de olduğu düşüncesini göstermiştir. MEB'in vizyon kapsamında öğretmenlerin ne yapmaları gerektiğini bildikleri fakat

uygulamada sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri özellikle seçmeli derslerin arttırılması ve bu alanda kurumlar ile işbirliği sağlanmalıdır gibi sonuçlar ifade edilebilir. MEB'in (2018) yayınlamış olduğu 2023 vizyonunda yer alan ifadeler ile benzer yönleri bulunmuştur. Bu durumda sosyal bilgiler öğretmenlerinin vizyondan haberdar oldukları düşünülmektedir.

4.2.2. Eğitim Yöneticilerine Yönelik Tartışma ve Sonuç

4.2.2.1. Beşinci Alt Probleme İlişkin Tartışma ve Sonuç

Araştırma çerçevesinde eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin neler olduğunu belirlenmeye çalışılmıştır. Amaç doğrultusunda çeşitli görüşme soruları eğitim yöneticilerine yöneltilmiş ve probleme cevap aranmıştır. Eğitim yöneticilerinin tanımlamalarının, sosyal bilgiler öğretmenlerine göre az sayıda olduğu görülmüştür. Eğitim yöneticileri okul dışı öğrenmeyi yaparak yaşayarak öğrenmeler, okul sınırları dışındaki öğrenmeler, etkin öğrenme ve çevrede öğrenmeler olarak tanımlamışlardır. Eğitim yöneticilerinin bu kategoriler içerisinde en fazla tanımları okulun dışındaki öğrenmeler dağılımı olarak görülmüştür. Bunun ortaya çıkmasında okul dışı öğrenmelerin sınıfın dışında olması ve hemen hemen okulun dışındaki her ortamın bir öğrenme ortamı olarak görülmesi olduğu düşünülmektedir. Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin tanımlarına göre okul dışı öğrenmeler hakkında bilgi sahibi olduğu görülebilir. Eğitim yöneticilerinin bu tanımlarındaki ifadelerin, deneyim ve görüş anketinde yer alan bilgilere göre değerlendirildiğinde, görevleri veya eğitimleri esnasındaki tecrübelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Okul yöneticilerinin tanımlamalarından yaparak yaşayarak öğrenmeler olması ve açık alan tanımlarına Yaşar Çetin 'in (2021) çalışmasında benzer ifadelere rastlanmaktadır. Mesleklerinin ilerleyen yıllarında okul dışı öğrenmelere destek verdikleri görülen eğitim yöneticilerinin bu durumlarının, daha önceki görev eğitimlerinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Bu sonuca göre mesleklerinin ilk yıllarında görev süreçlerinde eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelere ilişkin daha fazla deneyim gerçekleştirdikleri düşünülmektedir. Bu durumun düşünülmesinde deneyim ve görüş anketinde yer alan ifadeler sebep vermiştir.

Eğitim yöneticilerinin görev alanlarında sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek okul dışı öğrenme ortamlarının farkında olup olmama durumlarını belirlemeye ilişkin görüşleri incelenmiştir. Eğitim yöneticilerinin çoğunluğunun çevrelerinde sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek tarihi alanlar, coğrafi alanlar ve diğer alanları kategorisinde birçok cevap vermişlerdir. Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin verdikleri cevaplarda en fazla dağılım gösteren kategori tarihi alanlardır. Bunun ortaya çıkmasında sosyal bilgiler dersinin tarih konularının fazla olması ve eğitim yöneticilerinin görev bölgesinde tarihi alanların fazla olduğu düşünüldüğünden bu sonuca ulaşılmıştır diye ifade edilebilmektedir. Eğitim yöneticileri verdikleri örneklerde Erzurum’da bulunan tortum şelalesi, peribacaları, medreseler vb. birçok öğrenme ortamlarını ifade etmiştir. Eğitim yöneticilerinin görüşleri incelendiğinde verdikleri örneklerin yakından uzağa şekilde ifade ettiklerine ulaşılmıştır. Bu durumda öğrenmenin yakından uzağa gerçekleşmesini, öğrencilerin önce kendi çevrelerini tanımalarını istedikleri düşüncesini belirttiklerini düşündürmektedir. Yaşar Çetin, (2016) yapmış olduğu çalışmada okul yöneticilerinin öğrenme ortamları olarak alışveriş merkezi gibi örneklerde bulunmaları, okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili bilgilere sahip oldukları anlayışını göstermiş ve bu yönüyle çalışma ile benzerlik göstermiştir. Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenme ortamlarını bilmeleri, öğretmenlerin okullardaki uygulamalarına daha fazla destek vermesini sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü eğitim yöneticisinin dersin kazanım ve programlarından haberi olmadığı düşünülürse, okul dışı öğrenme faaliyetinin derslere destekleyici etkisini görmezden gelebilmesi sonucunu beraberinde getirebileceği düşülebilir. Eğitim yöneticilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik verdikleri okul dışı öğrenme ortamları örnekleri MEB’in (2018) yayımlamış olduğu çalışmada ifade edilen sosyal bilgilerde kullanılabilecek okul dışı öğrenme ortamları ile benzerlikleri vardır. Bu benzer yönlerle göre eğitim yöneticilerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kazanımları ile ilgili bilgi sahibi olduğu da düşünülmektedir. Özyıldırım ve Durmaz’ın (2022) öğretmen adaylarına yönelik yaptıkları çalışmalarda verilen okul dışı öğrenme ortamları örneklerinin eğitim yöneticilerinin verdikleri cevaplar ile benzerlik göstermektedir. Bu durumda eğitim yöneticilerinin de sosyal bilgiler

öğretmenleri gibi okul dışı öğrenme ortamlarını sosyal bilgiler dersi ile ilişkilendirildiği ifade edilebilir.

Eğitim yöneticilerinin sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin kullanılmasının faydalarına ilişkin görüşlerine göre iki kategori ortaya çıkmıştır. Okul dışı öğrenmelerin öğrenciye ve diğer paydaşlara katkıları şeklinde kategorilere ayrılmıştır. Eğitim yöneticileri öğrencilere katkıları konusunda somutlaşma, değerlere duyarlı olma ve düşünme becerilerine katkılar sağladıklarını ifade etmiştir. Eğitim yöneticilerine göre en fazla faydanın öğrenciye kalıcı öğrenmeler sağlaması olduğu görülmüştür. Bunun sebebi olarak da öğrencinin öğrenmelerini yaparak yaşayarak öğrenmesi ve gerçek olaylar ile yüzleşmesi olduğu düşünülmektedir.

Diğer paydaşlara yönelik katkılarında ise çevreye ticari katkılar, öğretmenlerin dersi verimli hale getirmesini, toplumun bilincinin artması ve okula bağlı hale getirmeye katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre okul dışı öğrenmelerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının paydaşlara olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim yöneticilerinin ifadelerine göre okul dışı öğrenmelerin öğrenmelere katkı sağladığı ve sınıf içi öğrenmeleri destekledikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuca deneyim ve görüş anketindeki bilgiler de desteklemektedir. Eğitim yöneticilerinin görüşlerinin öğrencilere sağladığı katkılarının geçerli olduğuna ilişkin Malkoç'un (2014) çalışması gösterilebilir. Bu çalışmada okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal bilgilerde kullanılmasının sağladığı katkılar ile eğitim yöneticilerinin verdikleri cevaplar benzerdir. Malkoç (2014) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin okul dışı öğrenmelerin katkılara yönelik olarak iletişim kurma, sosyalleşme ve somut kalıcı öğrenmeler sağladığı ifadeleri ile ilgili verilen cevapların yöneticilerin yanıtlarıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Özyıldırım ve Durmaz'ın (2022) çalışmasında öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar ile eğitim yöneticilerinin ifadelerinin benzerlik gösterdiği görülmüştür. Çepni ve Aydın'ın (2015) yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmenin sağladığı katkılara yönelik verdikleri ifadelerin çalışmadaki eğitim yöneticilerinin ifadeleri ile benzerlik göstermiştir. Armağan'ın (2015) farklı ortamları kullanmanın öğrenciye sağladığı faydalara ilişkin öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri öğrencilere sağladığı katkılar ile benzerlik göstermiştir.

Eğitim yöneticileri okul dışı öğrenmelerde karşılaşılan zorluklara ilişkin görüşlerini ifade etmişlerdir. Eğitim yöneticilerinin görüşlerine göre taleplerin ağırlıklı olarak öğrenci ve öğretmenlerden gelmektedir. Veli ve yöneticilerden çok fazla talep gelmediğini belirtmişlerdir. Eğitim yöneticilerinin bu görüşlerine göre okul dışı öğrenmelerde öğrenci ve öğretmenlerin daha ilgili olduklarını düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Yöneticilerden gelen taleplerin daha çok istek dışı ve yapılması zorunlu şeklinde ifadeler olduğu düşünülmektedir. Veliden gelen isteklerin de başarı odaklı şeyler olduğunu düşünmüşlerdir. Öğrenci ve öğretmenlerin taleplerinin ise müze ve çeşitli gezilere yönelik geldiğini ifade etmişlerdir. Öner ve Çengelci Köse'nin (2019) öğretmen adaylarına yönelik müzelerden yararlanma isteğine çalışma grubunun çoğunluğunun istekli olduğu görülmüştür. Çalışmada öğretmen adaylarının istek durumları ile eğitim yöneticilerinin öğretmenlerin isteklerine ilişkin görüşlerinin müze olması benzerlik göstermiştir.

Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmelerde karşılaşılan zorluklar ile ilgili görüşleri verilmiştir. Yöneticilerin görüşlerine göre idari, çevre ve mali ve eğitim paydaşlarından kaynaklı zorluklar olarak 3 kategoride sonuçlanmıştır. Zorlukların kaynağının en fazla çevre ve mali şartlardan kaynaklı oldukları görülmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasında görev bölgesinin durumu olduğu düşünülmektedir. Görev bölgesinde iklim ve beraberinde ulaşımda problemler yaşanması karşılaşılan zorluklar olarak ifade ettikleri söylenmektedir. Eğitim yöneticilerine göre en büyük zorluğun bütçe problemi olduğu da söylenmiştir. Eğitim yöneticilerinin özellikle bütçe problemini aşmaları durumunda, nicel verilerde yer alan bilgiler de değerlendirilecek olunursa okul dışı öğrenmeleri daha etkili kullanabilecekleri düşünülmektedir. Eğitim yöneticilerinin ifade ettikleri benzer zorluklar literatürdeki bazı çalışmalarda öğretmenler ve okul yöneticileri tarafından da ifade edilmiştir. Aydemir ve Toker Gökçe'nin (2016) yapmış oldukları çalışmada okul dışı öğrenmede okul yöneticilerinin yaşadıkları zorluklara yönelik bazı ifadeler yer almıştır. Bu ifadeler, öğrenci kontrolü, bütçe ve prosedürler olarak ifade etmişlerdir. Bu çalışmada yer alan okul yöneticilerinin zorlandığı durumlar ile çalışmadaki sonuçlar benzerlik göstermektedir. Çengelci'nin (2013) sınıf dışı öğrenmelere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği makalesinde, öğretmenlerin ifade ettikleri zorlukların benzerlerini eğitim yöneticilerinin ifade ettikleri

görülmektedir. Öğretmenlerin bürokratik engeller, bütçe, zaman problemleri ve davranışların kontrol edilmemesi gibi ifadelerle göre eğitim yöneticileri ile benzer yönleri bulunmaktadır.

Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye yönelik ilgili paydaşlardan beklentilerine ilişkin görüşlerinde MEB'den, veliden, öğretmenden ve öğrenciden beklentiler olarak kategorilere ayrılmıştır. Eğitim yöneticilerinin en fazla beklentisi MEB'den olmuştur. Eğitim yöneticilerinin beklentilerinin çoğunluğu idari anlamda olduğu görülmüştür. Bunun sebeplerinin en fazla güçlükleri o alanda yaşıyor olmaları ve ortamın düzeltilmesinin idari anlamdaki süreçlerle olabileceği için olduğu düşünülmektedir. Eğitim yöneticilerinin oluşturulan kategorilere ilişkin kodlamalarda en fazla bekledikleri durumu idarecileri cesur olmalıdır. Bu ifade nicel çalışmada yer alan idarecileriniz sizi destekler mi ifadesine bir dayanak oluşturur. Çünkü nicel çalışma sonuçlarında da risk almayı seven ve sorumluluk sahibi olanların okul dışını destekledikleri görüldüğü düşünülmüştür. Velinin izin konusunda problemler yaşattığı ve süreçte bilgi sahibi olmasını istediklerine ulaşılabilir. Öğrencilerin de istekli hale gelip okul dışı öğrenmelerin verimli kullanılabileceğine yönelik düşündükleri tahmin edilebilir. Sürecin en önemli paydaşı olan öğretmenlerden beklentiler ise gönüllü, aktif ve üreten birey olmalıdır. Çünkü öğretmenlerin süreçte rehber olması sebebiyle bu role bürünmelerini istedikleri düşünülmektedir. Eğitim yöneticilerinin tüm paydaşlara yönelik beklenti durumlarını ifade etmeleri, aslında sürecin bu paydaşların işbirliğine dayandığını gösteren bir örnek olarak ifade edilebilmektedir. Eğitim yöneticilerinin beklentilerine yönelik Karademir'in (2013) yapmış olduğu çalışmada benzer ifadeler yer almaktadır. Okul yönetimi ve MEB yetkililerinin öğretmenlerden okul dışı faaliyet yürütmeyi bekledikleri fakat bunun süreklilik arz etmediği ifade edilmektedir. Oğuz vd. (2019) öğrencilerin okul dışı faaliyetleri eğlenerek öğrenmelerini önerdiği görülmüştür. Çalışmada öğrencilerin meraklı ve istekli olması ile eğitim yöneticilerinin de öğrenciden istekli ve meraklı olmalarını beklemekte olması açısından iki çalışma benzer yönleri ifade etmiştir.

Eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeyi MEB 2023 vizyonuna göre değerlendirmişlerdir. Bu kapsamda MEB 2023'de yapılanlar ve yapılması gerekenler diye iki kategori ifade etmişlerdir. Yapılanlara yönelik kodlamalarda en sık verdikleri

cevapların TÜBİTAK projeleri ve yaşam beceri atölyeleri olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında güncel durumda çalışmaların daha aktif olduğundan ortaya çıktığı düşünülmektedir. Eğitim yöneticilerinin bu örneklerini çalışma yapılan okullardaki örneklerden görüldüğü ifade edilebilir bir sonuçtur. Eğitim yöneticilerinin yapılması gerekenler kısmında belirttikleri ifadelere göre ise mesleki eğitimler, komisyonlar ve kurumlar ile işbirliği ifadeleridir. Bunları ifade etmelerinin sebebinin de vizyonun kağıt üzerinde kaldığını düşünmeleri olarak gösterilebilmektedir. Genel olarak eğitim yöneticilerinin vizyona yönelik bilgi sahibi olduklarına ulaşılmıştır. Vizyon kapsamında yapılanlara ilişkin verdikleri örneklerin güncel ve popüler konular ile ilgili olmasından kaynaklı olduğu düşünülmüştür. Eğitim yöneticilerinin 2023 eğitim vizyonuna yönelik yapılmasını istedikleri örneklerin eğitimin sorunlarının çözümüne yönelik olduğu ve vizyonunun uygulanmasına, etkili olmasına fayda sağlaması açısından sonuçlar ortaya çıkaracağı düşünülmektedir.

4.3. Öneriler

- Eğitim paydaşlarına okul dışı öğrenmelere ilişkin çeşitli seminer ve eğitimler verilebilir.
- Okul dışı öğrenmeye yönelik olarak genel müdürlüklerin ve komisyonların kurulması
- Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik deneyimleri geliştirilmelidir.
- Sosyal bilgiler derslerinin sayısının eskisi gibi artırılması gerekmektedir.
- Öğrencilerin ilgi ve isteklerine ilişkin okul dışı öğrenmeye yönelik seçmeli dersler eklenebilir.
- Derslerin yıllık planlamalarında zorunlu olarak belli zaman aralıklarında uygulanmasına yönelik etkinlikler getirilmelidir.
- Okul dışı faaliyetlerin etkili olarak kullanılabilmesi için uygun ortamların düzenlenmesi sağlanabilmelidir.
- Okul dışı öğrenme etkinliklerinin arttırılmasına ilişkin kurumlar ile işbirlikleri, paydaşların teşvik edilmesi sağlanmalıdır.

- Her okula ya da kuruma zorunlu olarak bir okul dışı faaliyet belirlenip gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır.
- Eğitimin paydaşlarının n yargılarını kırarak ve deneyim sağlayacak okul dışı öğrenmeye ilişkin TÜBİTAK projelerine dahil edilmeleri sağlanmalıdır.
- Ülkenin şartlarına göre her müzeye erişmek mümkün olmamaktadır. Sanal müze kitleri ulusal düzeyde arttırılmalıdır.
- Okul dışı öğrenmelerin planlama yönetmeliği paydaşlara daha açık ve somut olarak aktarılmalıdır.
- Okul dışı öğrenmeler konusunda MEB ve niversiteler işbirliği yapmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1998). *Toplumsal, kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem Akademi yayınları.
- Açıkgöz, M. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem ve inceleme yönteminin etkinliğinin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ak, B. (2008). Verilerin düzenlenmesi ve gösterimi. Ş. Kalaycı içinde, *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (s. 3-47). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Akbaba, B., ve Kılcan, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutumları. *İlköğretim Online*, 13(3), 746-758.
- Akçadağ, Ç. K., ve Çobanoğlu, E. O. (2018). İnsan ve çevre ünitesi için sınıf dışı öğretim uygulamasının çevre okuryazarlığı üzerine etkisi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 1-23.
- Akpınar, E., ve Ergin, Ö. (2005). *ilköğretim online*, 4(2), 55-64.
- Aktaş, V., Yılmaz, A., ve İbrahimoglu, Z. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müze kullanımına yönelik tutumları. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1294-1313.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Altın, B. N., ve Demirtaş, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim etkinlikleri. M. Safran içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 510). Ankara: Pegem Akademi.
- Arıkan, R. (2013). Anket yöntemi üzerine bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 97-59.
- Armağan, B. (2015). *İlkokul dördüncü sınıf fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları: bir eylem araştırması (Yüksek Lisans Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atıcı, B. (2007). Sosyal bilgi inşasına dayalı sanal öğrenme çevrelerinin öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 41-54.
- Avcı, G., ve Gümüş, N. (2020). *2023 eğitim vizyonu ve okul dışı eğitim*.
- Avcı, G., ve Gümüş, N. (2020). Sınıf dışı eğitime dayalı etkinliklerle işlenen sosyal bilgiler dersine yönelik ilköğretim 4. sınıf öğrenci tutumlarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 89-106.

- Aydın, M. (2019). Evsel atıklar ve geri dönüşün konusunun okul dışı öğrenme ortamları ile desteklenmesinin 7.sınıf öğrencilerinin çevre tutumuna etkisinin incelenmesi. Kocaeli: Kocaeli üniversitesi fen bilimleri enstitüsü yüksek lisans tezi.
- Bakıoğlu, B. (2017). 5.Sınıf vücudumuz bilmecesini çözelim ünitesinin okul dışı öğrenme ortamı destekli öğretiminin etkililiği. Amasya üniversitesi, Fen bilimleri enstitüsü. Doktora Tezi. Amasya.
- Bakıoğlu, B., ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 80-94.
- Bektaş Yirmibeş, H. (2019). *Sınıf dışı eğitim: Fen bilimleri öğretmenleri ve okul idarecileri neler düşünüyor? Neler yapıyor?.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: skills for the future. *The house*, 82(2), 39-3.
- Bengiç Çolak, G. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde hizmet ederek öğrenme yaklaşımının vatandaşlık eğitimindeki rolü.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bilir, M. (2007). Non-formal education implementations in Turkey: issues and latest challenges. *International journal of lifelong education*, 26(6), 621-633.
- Binbaşıoğlu, C. (1986). Ders dışı etkinliklerin, niteliği, önemi ve değeri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 108.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okul dışı etkinlikler*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bolat, H., ve Karakuş, F. (2020). Bilim sanat merkezleri sosyal bilgiler öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Bolat, H., ve Karakuş, F. (2021). Bilim ve sanat merkezleri sosyal bilgiler öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(21).
- Bolat, Y., ve Köroğlu, M. (2020). Out-of-school learning and scale of regulating out-of-school learning: Validity and reliability study. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 5(13), 1630-1663.
- Bostan Sarıoğlu, A., ve Küçüközer, H. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin araştırılması. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Bozdoğan, A. (2007). Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi. *Doktora tezi, Gazi üniversitesi, Eğitim bilimleri enstitüsü*.

- Budak, L., ve Budak, Ç. (2014). <http://www.tekedergisi.com>, <Http://dx.doi.org/10.7884/teke.270>, 3(1), s. 377-393.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Örnekleme yöntemleri*.
- Coşkun, Z. S. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 11(41), 95-115.
- Creswell, J. W. (2013). Geçerlilik ve değerlendirme standartları. O. Birgin (Dü.) içinde, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (M. Bütün, ve S. B. Demir, Çev., s. 250-253). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J. W., Tashakkori, A., Jensen, K., ve Shapley, K. (2003). Teaching mixed methods research: Practices, dilemmas, and challenges. J. Creswell, ve A. Tashakkori içinde, *Handbook of mixed methods in social ve behavioral research* (s. 619-638).
- Creswell, J., ve Clark, V. (2020). *Karma yöntem araştırmaları*. (A. Delice, Dü., S. B. Demir, ve Y. Dede, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çatak, M. (2016). Sosyal bilgiler programlarının tarihi gelişimi. S. Şimşek içinde, *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 2-3). Ankara: Anı yayıncılık.
- Çelik, A. (2019). Gezi yönteminin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisinin ve gezi yazısı yazma deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 396-412.
- Çelik, V. (1995). Eğitim yöneticisinin vizyon ve misyonu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (Cilt 1, s. 47-53). içinde
- Çengelci Köse, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1823-1841.
- Çepni, O., ve Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Social Science*, 317-335.
- Çetin Yaşar, B. (2021). *Okul yöneticilerinin öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çıgırık, E., ve Özkan, M. (2016). Bilim merkezi'nde yürütülen öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin fen Bilimleri dersindeki akademik başarılarına

- etkisi ve motivasyon düzeyleriyle ilişkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 279-301.
- Çiftçi, T., ve Dikmenli, Y. (2016). Coğrafya öğretmenlerinin okul dışı coğrafya öğretimine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 363-382.
- Çobanoğlu, S. (2016). *Kartografya ve Uygulamaları Ders Notları*. Ankara: Harita Genel Komutanlığı Yayınları.
- Dewey, J. (2010). Deneyim ve eğitim. (S.Akıllı, Dü.) Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Dündar, Ş. (tarih yok). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler dersinde bir öğretim yöntemi olarak sözlü tarih hakkındaki görüşleri. *16(4)*, 1621-1643.
- Epik, C. (2004). *Müzelerin lise öğrencilerinin tarih dersi başarıları ve hatırd tutma becerileri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, E. (2001). Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi Hacettepe Üniversitesi SBE*. Ankara.
- Erlandson, D., Harris, E., Skipper, B., ve Allen, S. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Boverl Hills, CA: Sage.
- Erten, Z., ve Taşcı, G. (2016). Fen bilgisi dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamları etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine etkisinin değerlendirilmesi. *Journal pf education faculty*, 18(2), 638-657.
- Fidan, N., ve Erden, M. (1993). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım yayınevi.
- Foody, W. (1998). *Constructing questions for interviews and questionnaires*. Cambridge U. Press.
- Ford, P. (1986). Outdoor education: Definition and philosophy. [Available online at: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED267941.pdf>].
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by Step: A Simple guide and reference*. 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Göç, N. (2008). Yerel tarih konularının sosyal bilgiler dersinde uygulanması: Karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat*.
- Gök, R. (2019). Türk eğitim sisteminde liyakat (meritokrasi) esaslı eğitim yöneticiliği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(52), 39-64.

- Gümüş, N. (2019). *Sınıf dışı eğitimin ilkökul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum, başarı ve hatırd tutma düzeyine etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Güven, İ. (2014). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Henriksoon, A. (2018). İlkokul öğretmenlerinin fen eğitiminde okul dışı öğrenmeye yönelik algıları. *LUMAT: Uluslararası Matematik, Bilim ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 6(2), 9-26.
- Henton, M. (1996). *Adventure in the classroom: Using adventure to strengthen learning and build a community of life-long learners*.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kalafat, S. (2018). 5.sınıf fen bilimleri dersindeki "mantarları tanıyalım" konusunda, yer temelli eğitimin akademik başarıya ve tutuma etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Kale, M. (2007). Eğitimin temel kavramları. E. Karip içinde, *Eğitim bilimine giriş* (s. 1-24). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kalfaoğlu, M., Kır, H., ve Aksu, H. H. (2021). Matematik öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanımına yönelik görüşleri. *International Journal of Educational Studies in Mathematics*, 8(1), 59-76.
- Kaptan, F., ve Korkmaz, H. (2001). Fen eğitiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 185-192.
- Kara, E. (2010). Fen ve teknoloji eğitiminde informal bilimsel liderlik. Erzincan: Erzincan üniversitesi, Fen bilimleri enstitüsü.
- Karademir, E. (2013). Öğretmen ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersi kapsamında okul dışı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi. *Dostora tezi, Ankara*.
- Karakuş, S. Ş., Yıldırım, H., ve Büyüköztürk, Ş. (2016). Üç faktörlü yeme ölçeğinin türk kültürüne uyarlanması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(3), 229-237.
- Karapınar, Y. (2015). Sosyal bilgiler öğretim programlarında "Okul Dışı Öğrenme" ye bakmak: "Bize her yer sınıf, bize her yer öğrenme ortamı". A. Şimşek, ve S. Kaymakçı içinde, *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 44-45). Ankara: Pegem Akademi.
- Kılınç, A. (2007). Probleme dayalı öğrenme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 561-578.
- Kırıkçı, A. C., ve Yılmaz, K. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarihi çevre eğitimine yönelik görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 74-86.

- Kıroğlu, K., ve Elma, C. (2010). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem akademi.
- Korkmaz, Z. S. (2020). Okul dışı ortamlarda öğretim. A. Küçüköğlu, ve H. İ. Kaya içinde, *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* (s. 24). Ankara: Anı yayınları.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya:Günay Ofset.
- Kuş, D. (2009). İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi. (*Yüksek Lisans Tezi*). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden temin edilmiştir.
- Küçüköğlu, A., ve Coşkun, Z. S. (2012). Yeni bir çoklu pedagojik yaklaşım: Topluma hizmet uygulamaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 194, 92-107.
- Küçüköğlu, A., Korkmaz, Z. S., Köse, E., ve Taşgın, A. (2014). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin görüşleri üzerine bir inceleme. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 1-26.
- Lincoln, Y., ve Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverlt Hills, CA: Sage.
- Lindeman Matthies, P., ve Knecht, S. (2011). Swiss elementary school teachers' attitudes toward forest education. (R. Tösten, Dü.) 42(3), 152-167.
- Malkoç, S., ve Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095.
- Marlowe, B., ve Page, M. L. (1998). *Creating and sustaining the constructivist classroom*. USA: Corwin Press.
- MEB. (2006). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. Ankara.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. Ankara.
- MEB. (2018). 4, 5, 6 ve 7. sınıflar sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Metin, B., ve Oran, M. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi yerel tarih konusundaki faaliyetleri uşak ili örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 204-216.
- Meydan, A., ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(4), 402-422.
- Miles, M., ve Huberman, A. (1994). *Qualitative data analtsis (2th ed.)*. Thousand Oaks: Sage Publications.

- Ocak, İ., ve Korkmaz, Ç. (2018). Fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *International Journal Of Field Educaiton*, 4(1), 18-38.
- OECD. (2001). *The well-being of nations: The role of human and social capital*. Paris: Organisation for Economic Co- operation and Development.
- Oğuz Ünver, A., Arabacıoğlu, S., ve Okulu, H. Z. (2019). Bilim merkezleri ve doğa . F. Köseoğlu içinde, *Okul duvarlarının ötesine* (s. 483-503). Ankara: Nobel.
- Ok, Z., ve Aslan, O. (2020). Konya Bilim Merkezi'nde gerçekleştirilen atölye çalışmalarının ilkökul ve ortaokul öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(1), 28-45.
- Oktay, A. (2011). Eğitimin temel kavramları ve eğitim düşüncesinin tarihsel gelişimi. A. Oktay içinde, *Eğitim bilimine giriş* (s. 1-19). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Okur Berberoğlu, E., ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve türkiyedeki gelişiminin incelenmesi. *Mersin üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 9(2), 32-42.
- Omca Çobanoğlu, E., Cirit Gül, A., İrfanoğlu, İ., Erdinç, B., B, A., ve Çavuş, B. (2018). *Öğretmen adaylarının sınıf dışı eğitim hakkındaki görüşleri. Sınıfdışı Öğrenme Sempozyumu 11-14 Eylül 2018*. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimi'ne ilişkin görüşleri. *Turksh History Education Journal*, 4(1), 89-121.
- Öner, G., ve Öztürk, M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1109-1135.
- Özdemir, A. (2013). Okul yöneticilerindeki adalet ve liyakat ile öğretmenlerdeki sadakat ve gayret arasındaki ilişki. *Kuram ve uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 99-117.
- Öztürk, A. (2019). *Okul dışı öğrenme ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri*. Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk içinde, *Sosyal Bilgiler öğretimi* (s. 1-31). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özür, N., ve Şahin, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim uygulamalarının öğrencilerin başarılarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 324-347.

- Özyıldırım, H., ve Durmaz, H. (2022). Öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik davranışlarına disiplinlerarası yaklaşımla desteklenmiş alan gezisiin etkisi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1).
- Patton, M. Q. (2018). Nitel mülakat yapma. M. Çakır, ve S. İrez (Dü) içinde, *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (S. B. Demir, ve M. Bütün, Çev., s. 343). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Peker, N. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde sanal Müze kullanımı ve sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının sanal müze kullanımına yönelik tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Polat, U. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih çalışmasına bir örnek: Tokat merkez mahalle isimleri(Yüksek Lisans Tezi).
- Razali, N. M., ve Wah, Y. B. (2011). Power comparisons of shapiro-wilk, Kolmogorov-smirnov lilliefors and anderson-darling tests. *Journal of Statistical Modeling and Analytics*, 2(1), 21-33.
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M., Sanders, D., ve Benefield, P. (2001). A review of research on outdoor learning. [Avaible online: at https://www.field-studies-council.org/media/268859/2204_a_review_of_research_on_outdoor_learning.pdf], Restieved on August 09, 2015.
- Riding, R., ve Stephen, R. (1998). Cognitive styles and learning. 52-78.
- Saban, A. (2005). *Öğrenme öğretme süreci yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saraç, H. (2017). Türkiye'de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar:İçerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları dergisi*, 3(2), 60-81.
- Selanik Ay, T. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı etkinlikler. S. Şimşek içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 1-9). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2000). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi kitapevi.
- Seyhan, A. (2020). Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin etkililiği. *Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 28-51.
- Solmaz, K. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimine yönelik görüşleri. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 40-54.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sözer, Y. (2015). *Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmeler: Bir Meta-Sentez çalışması*. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Stake, R. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA:Sage.
- Stiles, D. (2013). Applying experiential learning to audiology curricula. *J am Acad Audiol*, 24, 365-371.
- Şahan, H. H. (2000). Sosyal bilgiler dersinin bilimsel davranışları kazandırma yönünden öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir Üniversitesi SBE. Balıkesir.
- Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme nedir. A. İ. Şen içinde, *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (s. 2). Ankara: Pegem Akademi.
- Şensoy, G. (2014). *Vatandaşlık bilgisi konularının öğretiminde okul dışı sahaların etkili kullanımı (Ordu İli Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeyihoğlu, A., ve Uzunöz, A. (2012). Örnekleri ile okul dışı eğitim faaliyetleri. A. Uzunöz, A. Şeyihoğlu, ve Y. Akbaş içinde, *Doğa eğitimi* (s. 1-10). Ankara: Anı yayıncılık.
- Şimşek, A., ve Kaymakçı, S. (2015). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tal, T., ve Morag, O. (2007). School Visits to Natural History Museums: Teaching or Enriching? *Journal of Research in Science Teaching*.
- Tatar, N., ve Bağrıyanık, K. B. (2012). Fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin okul dışı eğitime yönelik görüşleri. *İlköğretim online*, 11(4), 883-896.
- Torun, Ü. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri*. Kırşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Tösten, R. (2020). Okul dışı eğitim ve öğrenme. A. Küçükoğlu, ve H. İ. Kaya içinde, *Kuramdan uygulamaya okul dışı öğrenme ortamları* (s. 4-5). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Turan, S., ve Şişman, M. (2000). Okul yöneticileri için standartlar: Eğitim yöneticilerinin bilgi temelleri üzerine düşünceleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 3(4), 68-87.
- Türkmen, S. F. (2019). *Tarih öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimi algıları ve görüşleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Ulusoy, K. (2019). *Karakter değerler ve ahlak eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ün Açıkgoz, K. (2005). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim dünyası yayınları.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.
Ankara: Seçkin.

EKLER

Ek-1. Kişisel Bilgi Formu ve Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenlenme Ölçeği

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Kişisel Bilgi Formu

1	Cinsiyet	
2	Yaş Aralığınız	20-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51 üstü ☐
3	Branşınız	
4	Görev Yeri	Merkez ☐ İlçe ☐ Köy ☐
5	Çalıştığınız kurum	Devlet ☐ Özel ☐
6	Kıdem Yılı	0-5 ☐ 6-10 ☐ 11-25 ☐
7	Görev Başlangıç Yılı	

Değerli öğretmenler, bu çalışmanın amacı “Eğitim yöneticileri ve Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri” şeklindedir. İlgili yüksek lisans çalışmasında konu hakkındaki görüşlerinizi ve tutumlarınızı öğrenmek üzere ölçek ve anketler uygulanacaktır. Bu anket ve ölçeklere ilişkin katılımlarınız gönüllülük esasına göre hazırlanmıştır. Ölçeğin amacı okul dışı öğrenmeye ilişkin tutumlarınızı öğrenmektir. Soruların tamamını içtenlikle cevaplamanız çalışmanın geçerlilik ve güvenilirlikleri için önem arz etmektedir. Paylaşmış olduğunuz bütün bilgiler sizi teşhir edecek şekilde paylaşılmayacaktır.

Ek-1 (Devam). Kişisel Bilgi Formu ve Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği

Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği (ODÖDÖ)

A.	Bilgi
1.	Okul dışı öğrenme hakkında bilgi sahibiyim.
2.	Okul dışı öğrenme ortamları hakkında bilgi sahibiyim.
3.	Okul dışı öğrenme ortamlarının eğitsel değerini bilirim.
4.	Okul dışı öğrenme ortamlarının anlamlı öğrenme üzerindeki etkisini bilirim.
5.	Okul dışı öğrenme için kullanılacak araç-gereç bilgisine sahibim.
6.	Okul dışı öğrenme ortamlarının sosyal beceri öğretimindeki önemini bilirim.
7.	Okul dışı öğrenmenin gerekliliği hakkında bilgi sahibiyim.
8.	Okul dışı öğrenme ile ilgili gerekli yasal mevzuat hakkında bilgi sahibiyim.
B.	Planlama
9.	Bir okul dışı öğrenme planlayabilirim.
10.	Uygun okul dışı öğrenme ortamlarını seçebilirim.
11.	Okul dışı öğrenme ortamlarını organize edebilirim.
12.	Okul dışı öğrenme ortamlarını sosyal beceri öğretimine uygun olarak düzenlerim.
13.	Okul dışı öğrenmeyi konu/ders alanının hedefleriyle ilişkilendirebilirim.
14.	Okul dışı öğrenme için kullanılacak araç-gereçleri seçebilirim.
15.	Okul dışı öğrenme süreciyle ilgili yeni öğrenci davranışları planlayabilirim.
16.	Okul dışı öğrenme ile ilgili gerekli yasal mevzuatı planlayabilirim.
C.	Uygulama
17.	Okul dışı öğrenme ortamlarını kullanarak anlamlı öğrenmeyi sağlayabilirim.
18.	Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenciye gerekli olan sosyal beceriyi gerçekleştirebilirim.
19.	Okul dışı öğrenme ile ilgili yapılan planlamayı uygulayabilirim.
20.	Okul dışı öğrenme ortamlarını kullanarak konu/ders alanı hedeflerini gerçekleştirebilirim.
21.	Okul dışı öğrenme için gerekli araç-gereçleri kullanabilirim.
22.	Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenciye kazandırılacak eğitimsel davranışı gerçekleştirebilirim.
D.	Değerlendirme
23.	Okul dışı öğrenme için yapılan planlamanın başarısı düzeyini belirleyebilirim.
24.	Okul dışı öğrenmenin öğrenciye kazandırdığı sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyini belirleyebilirim.
25.	Okul dışı öğrenmede gerçekleşmeyen hedef davranış(lar) tespit edebilirim.
26.	Okul dışı öğrenme ortamında kullanılan araç-gerecin katkısını belirleyebilirim.
27.	Okul dışı öğrenme ortamının eğitim hedefine katkısını değerlendirebilirim.
28.	Okul dışı öğrenme ortamlarında öğrenciye kazandırılacak eğitimsel davranışın gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol edebilirim.
29.	Okul dışı öğrenme ile ilgili uygun ölçme ve değerlendirme yapabilirim.

“Ölçekteki okul dışı öğrenme faaliyetlerine ilişkin ifadeler “Hiç Katılmıyorum”, “Az Katılıyorum”, “Orta Düzeyde Katılıyorum”, “Çok Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” biçimden oluşmakta olup bu şekilde ölçülecektir.

Ek-2. Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Deneyim ve Görüş Anketi

“Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri” ile ilgili yüksek lisans çalışmasında konu hakkı da görüşlerinizi öğrenmek üzere sizlere bu anket hazırlanmıştır. Bu anket çerçevesinde soruları kendi fikirlerinize göre katılım gönüllük esası çerçevesinde çözüünüz. Anketin amacı eğitimin bir paydaşı olan siz değerli öğretmenlerin okul dışı öğrenmeye yönelik deneyimleriniz ve görüşleriniz hakkında bilgi toplamaktır. Soruların tamamını cevaplamanız çalışmanın amacına ulaşması ve konunun derinlemesine incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Anketi cevaplayanların kimliği kesinlikle belirtilmeyecektir. Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Anket formu oluşturulurken ilgili literatür okunmuş ve araştırma kapsamı dışında öğretmen ve yöneticilerle okul dışı öğrenme ile ilgili görüşme yapılmıştır. Bu doğrultuda okul dışı öğrenme ile ilgili araştırılması gereken noktalar belirlenerek hazırlanmıştır.

DENEYİM VE GÖRÜŞ ANKETİ

1) Görev yapmış olduğunuz süreçte okul dışı öğrenme ile ilgili okul dışında hiç ders işlediniz mi? (deneyim)

EVET ☐

HAYIR ☐

2) Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarını kullanıyor musunuz?(deneyim)

EVET ☐

HAYIR ☐

3) Sosyal bilgiler dersinde sınıf içi öğrenmelerin gerçekleşmesinin öğrenciler için tek başına yeterli olacağını düşünüyor musunuz? (görüş)

EVET ☐

HAYIR ☐

4) Okul dışı öğrenme uygulamaları sosyal bilgiler dersi için uygun mudur?(görüş)

EVET ☐

HAYIR ☐

Ek-2 (Devam). Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Deneyim ve Görüş Anketi

5) Sosyal bilgiler dersinde okul dışında eğitim faaliyeti yürütmeniz durumunda idarecileriniz sizi destekler mi?(destekleme durumu)

EVET ☐

HAYIR ☐

6) Okul dışı eğitimi hakkında kendinizi yeterli buluyor musunuz?(deneyim)

EVET ☐

HAYIR ☐

Ek-3. Eğitim Yöneticileri Deneyim ve Görüş Anketi

“Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri” ile ilgili yüksek lisans çalışmasında konu hakkı da görüşlerinizi öğrenmek üzere sizlere bu anket hazırlanmıştır. Bu anket çerçevesinde soruları kendi fikirlerinize göre katılım gönüllük esası çerçevesinde çözünüz. Anketin amacı eğitimin bir paydaşı olan siz değerli öğretmenlerin okul dışı öğrenmeye yönelik deneyimleriniz ve görüşleriniz hakkında bilgi toplamaktır. Soruların tamamını cevaplamanız çalışmanın amacına ulaşması ve konunun derinlemesine incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Anketi cevaplayanların kimliği kesinlikle belirtilmeyecektir. Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Anket formu oluşturulurken ilgili literatür okunmuş ve araştırma kapsamı dışında öğretmen ve yöneticilerle okul dışı öğrenme ile ilgili görüşme yapılmıştır. Bu doğrultuda okul dışı öğrenme ile ilgili araştırılması gereken noktalar belirlenerek hazırlanmıştır

DENEYİM VE GÖRÜŞ ANKETİ

- 1) Eğitim hayatınız sırasında okul dışı öğrenme ortamlarını kullanıyor musunuz? (deneyim)

EVET ☐

HAYIR ☐

- 2) Görev yapmış olduğunuz süreçte okul dışı öğrenme ile ilgili okul dışında hiç ders işlediniz mi? (deneyim)

EVET ☐

HAYIR ☐

- 3) Okullarda okul dışı öğrenme ortamları kullanılıyor mu?(deneyim)

EVET ☐

HAYIR ☐

- 4) Derslerin okul dışı yerine sınıf içinde işlenmesinin tek başına yeterli olacağını düşünüyor musunuz?(görüş)

EVET ☐

HAYIR ☐

Ek-3 (Devam). Eğitim Yöneticileri Deneyim ve Görüş Anketi

5) Derslerin okul dışı öğrenme ortamları kullanılarak işlenmesinin öğrenciye katkı sağlayacağını düşünüyor musunuz?(görüş)

EVET ☐

HAYIR ☐

6) Okul dışı öğrenmeleri destekler misiniz?(Destekleme durumu)

EVET ☐

HAYIR ☐

Ek-4. Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Görüşme Formu

**OKUL DIŞI ÖĞRENMEYE İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞME FORMU**

Sayın meslektaşım;

Bu görüşme formu sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenmeye ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek için hazırlanmıştır. İki bölümden oluşan formun birinci bölümde kişisel bilgiler deneyimlere ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde 12 açık uçlu soru bulunmaktadır. Soruların tamamını cevaplamamız çalışmanın amacına ulaşması ve konunun derinlemesine incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Görüşme formunu cevaplayanların kimliği kesinlikle belirtilmeyecektir. Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz. Görüşme formları oluşturulurken ilgili literatür okunmuş ve araştırma kapsamı dışında öğretmen ve yöneticilerle okul dışı öğrenme ile ilgili görüşme yapılmıştır. Bu doğrultuda okul dışı öğrenme ile ilgili araştırılması gereken noktalar belirlenerek sorular belirlenmiştir.

Sos. Bil. Öğrt. Mert Kemal ARKAN

Doç. Dr. Ayşe SEYHAN

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez danışmanı

Kişisel Bilgiler ve Deneyim

1.Cinsiyet:

2. Yaş: 20-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51 üstü ☐

3. Mezuniyet Yılı:

4.Görev Yeri(ilçe):

5. Öğrenim Durumu: Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐

6. Kıdem Yılı: 0-5 ☐ 5-10 ☐ 15-20 ☐ 10-15 ☐ 15-20 ☐ 25 yıl ve üzeri ☐

7.Öğrenim veya göreviniz esnasında okul dışı öğrenme ilgili herhangi bir ders, seminer, proje vb. eğitim aldınız mı?

EVET ☐

HAYIR ☐

Cevabınız evet ise nerede, nasıl eğitim aldığınızı açıklayınız:

8.Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamlarını kullandınız mı?

EVET ☐

HAYIR ☐

Cevabınız evet ise hangi ortamlarda ve hangi etkinlikleri gerçekleştirdiniz?

Açıklayınız:

9.Okul dışında eğitim faaliyeti gerçekleştirmek için herhangi bir destek aldınız mı?

EVET ☐

HAYIR ☐

Cevabınız evet ise kimlerden nasıl destek aldınız. Açıklayınız.

Ek-4 (Devam). Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Görüşme Formu

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Öğrenmeye ilişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Görüşme Soruları

1. Okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımlarsınız?
2. Okul dışı öğrenmenin sosyal bilgiler öğretim programı ve dersindeki yeri nasıldır? Açıklayınız
3. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin uygulanması gerekli olduğunu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet/hayır ise açıklayınız?
4. Okul dışı öğrenmenin sınıf içi öğrenmeden farkları nelerdir? Açıklayınız?
5. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin etkili bir şekilde kullanılmasında nelere dikkat edilmelidir? Açıklayınız.?
6. Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilecek okul dışı öğrenme mekanlar hangileridir? Açıklayınız.
7. Sosyal bilgiler öğretiminde okul öğrenme uygulamalarında uygulanabilecek yöntem/teknik ve etkinlikler nelerdir?
8. Okul dışı öğrenme ile gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersinde öğrenmenin değerlendirilmesi nasıl olmalıdır? Açıklayınız?
9. Dersinizi okul dışı öğrenme alanlarında gerçekleştirirken yaşadığınız zorluklar nelerdir?
10. Uzaktan eğitim sürecinde okul dışı öğrenme etkinliklerini nasıl sürdürebilirsiniz, ne gibi etkinlikler kullanırsınız?
11. Okul dışı öğrenmeyi MEB 2023 vizyonu kapsamında değerlendiriniz. İlçenizde bu kapsamda ne gibi hazırlıklar yapılabilir, açıklayabilir misiniz?

Ek-5. Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Eğitim Yöneticileri Görüşme Formu

**OKUL DIŞI ÖĞRENMEYE İLİŞKİN EĞİTİM KURUMU YÖNETİCİLERİ
GÖRÜŞME FORMU**

Sayın Eğitim Kurumu Yöneticisi;

Bu form eğitim yöneticilerinin okul dışı öğrenmeye ilişkin görüşlerini belirlemek için hazırlanmıştır. İki bölümden oluşan görüşme formunun birinci bölümünde kişisel bilgiler ve deneyimlere ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde 7 açık uçlu soru bulunmaktadır. Soruların tamamını cevaplamanız çalışmanın amacına ulaşması ve konunun derinlemesine incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Görüşme formunu cevaplayanın kimliği kesinlikle belirtilmeyecektir. Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Görüşme formları oluşturulurken ilgili literatür okunmuş ve araştırma kapsamı dışında öğretmen ve yöneticilerle okul dışı öğrenme ile ilgili görüşme yapılmıştır. bu doğrultuda okul dışı öğrenme ile ilgili araştırılması gereken noktalar belirlenerek sorular belirlenmiştir.

Sos. Bil. Öğrt. Mert Kemal ARKAN
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Doç. Dr. Ayşe SEYHAN
Tez danışmanı

Kişisel Bilgiler ve Deneyim

1. Görev yeri:

2. Branşınız:

3. Cinsiyet:

4. Yaş: 20-30 ☐ 31-40 (☐ 41-50 ☐ 51 üstü ☐

5. Mezuniyet Yılı:

6. Öğrenim Durumu: Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

7. Kıdem Yılı: 0-5 ☐ 5-10 ☐ 15-20 ☐ 10-15 ☐ 15-20 ☐ 25 yıl ve üzeri ☐

8. Görev yapılan unvan :

Ek-5 (Devam). Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Eğitim Yöneticileri Görüşme Formu

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Eğitim Yöneticileri Görüşme Formu Soruları

1. Okul dışı öğrenmeyi nasıl tanımlarsınız?
2. Görev alanınıza giren yerde sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin uygulanabileceği mekanlar hangileridir?
3. Sosyal bilgiler dersinin okul dışı alanlarda gerçekleştirilmesinin faydaları size göre nelerdir?
4. Okul dışı öğrenme ile ilgili hangi yer veya kişilerden ne tür talepler gelmektedir?
5. Görev alanınıza giren yerde okul dışı öğrenmenin uygulanmasında yaşanan zorluklar nelerdir?
6. Okul dışı öğrenme ile ilgili paydaşlardan beklentileriniz nelerdir?
7. Okul dışı öğrenmeyi MEB 2023 vizyonu kapsamında değerlendiriniz. İlçenizde bu kapsamda ne gibi hazırlıklar yapılmaktadır, açıklayabilir misiniz?

Ek-6. Ölçek Kullanma İzni

OKUL DIŞI ÖĞRENME ÖLÇEĞİ İZİN DİLEKÇESİ

Gelen Kutusu x

Mert kemal ARKAN

Alıcı: ;

30 Oca 2021 Cmt 12:15

Sayın hocam iyi günler dilerim, Ben Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal bilgiler tezli yüksek lisans programında eğitim sürdürmekteyim. Hocam sizi rahatsız etme sebebim geliştirmiş olduğunuz ölçeği tez çalışmamda kullanmak üzere sizde iznini istiyorum. İyi çalışmalar kolaylıklar dilerim hocam.

yavuz bolat <

Alıcı: ben ▾

31 Oca 2021 10:48

Merhaba Mert

Yapmayı planladığınız bilimsel çalışmada Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği'ni gerekli kaynak göstermeyi yaparak kullanabilirsiniz. Araştırmada kolaylıklar dilerim.

Ek-7. MEB Uygulama İzni

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-36648235-605.01-21122186
Konu : Anket Uygulama İzni
(Özge YAPICI- Mert Kemal ARKAN)

23.02.2021

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi: a) Atatürk Üniversitesinin 10.02.2021 tarihli ve E.2100040685 sayılı yazısı.
b) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinin 10.02.2021 tarihli ve E.172 sayılı yazısı.
c) Valilik Makamının 19.02.2021 tarihli ve E.20992032 sayılı onay yazısı.

İlgi yazılar gereği; 1)Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge YAPICI tarafından; "Farklı Yerleşim Merkezlerinde Yaşayan İlköğretim Çağı Çocukların Beslenme Bilgi Düzeyi ve Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi" konulu anket uygulama çalışması ile,

2)Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mert Kemal ARKAN tarafından; "Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri" konulu anket uygulama izni talebinin kabulüne ilişkin 19.02.2021 tarihli ve E.20992032 sayılı Valilik Onayı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-İlgi (a) yazı (1 adet dosya)
2-İlgi (b) yazı (1 adet dosya)
3-Valilik Onayı ve Ekleri (3 sayfa)

Dağıtım:

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğüne
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Mustafa Paşa Mah. Yöresin Cad. Hükümet Köşkü İl Millî Eğitim Kat:3
No:311 An-Ge Birimi
Telefon No : 0 (442) 234 48 00
E-Posta: ertug35@meb.gov.tr
Kapı Adresi : meb@bilgi.gov.tr

Bilgi Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi İçin: NİHAİ ÖÇÜM

İmza Adresi: ezgizayici@meb.gov.tr

Uzman : Şafak
Faks:4422351032

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys> adresinden 63d8-2cce-3412-8598-8fe9 kodu ile doğrulanabilir.

Ek-7 (Devam). MEB Uygulama İzni

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-36648235-605.01-20992032
Konu : Anket Uygulama İzni
(Özge YAPICI- Mert Kemal ARKAN)

19/02/2021

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Atatürk Üniversitesinin 10.02.2021 tarihli ve E.2100040685 sayılı yazısı.
b) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinin 10.02.2021 tarihli ve E.172 sayılı yazısı.

İlgi yazılar gereği; 1)Atatürk Üniversitesi Kay Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özge YAPICI tarafından; "Farklı Yerleşim Merkezlerinde Yaşayan İlköğretim Çağı Çocukların Beslenme Bilgi Düzeyi ve Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi" konulu anket uygulama çalışması ile,

2)Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Mert Kemal ARKAN tarafından; "Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri" konulu anket uygulama çalışması için izin talebinde bulunulmuştur.

İlgi yazı ve ekleri, Bakanlığımızın 21.01.2020 tarihli ve E.1563890 (2020/2) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup, "Araştırmaların, Eğitim Öğretim Faaliyetlerini Aklatmayacak Şekilde, gönüllülük esasıyla ve varsa veli onay belgesinin onaylanması" ve komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak anket yapılması, yapılan çalışmaların sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE Birimi)'ne gönderilmesi ve çalışmaların bir eğitim öğretim yılına kapsayacak şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınıza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Uğur KÖROĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı (2 adet dosya)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Mırmırcı Mah. Yırtıcı Cad. Hükümet Köşkü İl MEM Kat:3 Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ebys>
No:511 An-Ge Bilirgil Telefon No : 0 (442) 234 48 00 Bilgi İçin Nihai GÜLDÜZ
E-Posta : arag25@meb.gov.tr Ücret : 0
Kapı Adresi : arag25@meb.gov.tr İnternet Adresi : arag25@meb.gov.tr Faks:4422311032

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://www.turkiye.gov.tr/adresbilgi> bdf0-9599-3d6b-98b8-7369 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-7 (Devam). MEB Uygulama İzni

FORM:2	
T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü	
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Mert Kemal ARKAN
Kurumu / Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Erzurum İlinde Ortaokullarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Görevli Müdür/Eğitim Yöneticileri
Araştırmanın konusu	Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı İle
Araştırma / Proje /Ödev / Tez önerisi	Tez Önerisi
Veri toplama araçları	Okul Dışı Öğrenmeye Dönük Olarak Öğretmene İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deneyimleri ve Görüşleri, Okul Dışı Öğrenmeye İlgili Eğitim Yöneticilerinin Deneyimleri ve Görüşleri, Okul Dışı Öğrenmeye İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Görüşme Formu, Sosyal Bilgiler Öğretmeninde Okul Dışı Öğrenmeye İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Görüşme Soruları, Okul Dışı Öğrenmeye İlgili Eğitim Yöneticileri Görüşme Formu, Sosyal Bilgiler Öğretmeninde Okul Dışı Öğrenmeye İlgili Sosyal Bilgiler Öğretmenleri Görüşme Formu Soruları
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2020/2 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede Çalışmanın Gönüllülük Çerçevesinde Uygulanması Koşuluyla araştırmanın kabulüne karar verildi.	

ETİK KURUL KARARI

T.C. RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 08.12.2020
Toplantı Sayısı : 2020/162

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Mert Kemal ARKAN "Eğitim Yöneticileri ve Sosyal Eilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri" isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Ahmet İshak DEMİR
Başkan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fener Mah. Zihni Der'in Yerişkesi 53100 RİZE
Tel: 0464 223 81 00 Faks: 0464 223 63 28
www.erdogan.edu.tr